

महामति श्री प्राणनाथजी प्रणीत

श्री मारफ़्त सागर

श्री राज श्यामाजी

प्रकाशक

श्री ५ नवतनपुरीधाम

जामनगर

निजानन्दाचार्य श्री देवचन्द्रजी महाराज

महामति श्री प्राणनाथजी महाराज

શ્રી તારતમ સાગર

“નિજનામ શ્રી કૃષ્ણજી, અનાદિ અક્ષરાતીત” ।
સો તો અબ જાહેર ભયે, સબ વિધ વતન સહીત ॥

શ્રી મારફત ગ્રન્થ પ્રારંભ

શ્રી મારફત સાગર ગ્રંથનું અવતરણ વિક્રમ સંવત ૧૭૪૭-૪૮માં શ્રી પદ્માવતીપુરી પત્તામાં થયું. આ ગ્રંથમાં, કુરાનમાં દર્શાવવામાં આવેલા બ્રહ્મ વિષયક જ્ઞાનનાં રહસ્યનું સ્પષ્ટીકરણ તથા કયામતના સંકેતોનું વિવરણ આપવામાં આવ્યું છે. તેની ભૂમિકા (મસવિદા)થી જણાય છે કે આ વાણી-અવતરણનો અંતિમ ગ્રંથ છે. તેમાં કુલ ૧૪ પ્રકરણ તથા ૧૦૩૪ ચોપાઈઓ છે તથા ભાષા હિન્દી છે.

હૂંઠેં સબ મ્યારાજકો, સબ મ્યારાજમેં સબ ।

સો સબ મ્યારાજ જાહેર કરી, સો સબ મ્યારાજ દેખસી અબ ॥

બધા લોકો બ્રહ્મ સાક્ષાત્કારની રાત્રિને શોધે છે. કેમ કે તેમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થવાની છે. હવે એ રાત્રિ પ્રગટ થઈ ગઈ છે. તેથી હવે તમામ લોકો તેમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર કરશે.

(કુરાન અને હદીસ ગ્રંથોમાં સાક્ષાત્કારની રાત્રિ (શબ-એ-મ્યારાજ)નું વર્ણન કર્યું છે અને તેનો મહિમા પણ દર્શાવ્યો છે. એ રાત્રિમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થશે તથા બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રગટ થશે એવું કહીને ભવિષ્યવાણી પણ કરવામાં આવી છે. તેથી બધા લોકો એ રાત્રિની પ્રતીક્ષા કરી રહ્યા હતા. શ્રીપ્રાણનાથજીએ કુરાન અને હદીસ ગ્રંથોનું પ્રમાણ આપીને એ રાત્રિના આગમનની વાત કરી છે. એક હજાર માસથી પણ મોટી એ મહિમામયી રાત્રિ (લૈલતુલકદ્ર)માં બ્રહ્માત્માઓ, પરમધામથી બ્રહ્મજ્ઞાન લઈને આ જગતમાં અવતરશે. તેમના પ્રતાપે લોકો એ રાત્રિનું મહત્ત્વ સમજશે અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર કરશે. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ ઉપર્યુક્ત ચોપાઈ દ્વારા એ સંદર્ભને વ્યક્ત કર્યો છે.)

॥ મસૌદા ॥

ભૂમિકા-મસવિદા (મસૌદા)નો ભાવાર્થ

આ પૂર્વપક્ષ (મસવિદા)માં શ્રી કેશવદાસજીએ મારફત સાગર ગ્રંથ માટે હૃદયના ઉદ્ગાર પ્રગટ કર્યા છે. આ મારફત સાગર ગ્રંથ પરમાત્માના આદેશથી પ્રગટ થયો છે. સ્વયં પરમાત્માએ શ્રી પ્રાણનાથજીના હૃદયમાં પ્રત્યક્ષ બિરાજમાન થઈને, તેમના શ્રીમુખેથી ચોપાઈઓ પ્રગટ કરાવી છે. જેમ જેમ ચોપાઈઓનું અવતરણ થતું ગયું તેમ તેમ ઉપસ્થિત બ્રહ્માત્માઓએ તે

લખી. શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેને પુનઃ સાંભળી. તેને સાંભળીને તેઓ બ્રાહ્મી સ્થિતિમાં પહોંચી જતા અને પરમધામનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરતા હતા. જેમ તેમનું શરીર ક્ષીણ થતું ગયું, તેમ તેઓ નાશવંત સંસારમાંથી પ્રયાણ કરીને દિવ્ય પરમધામમાં પોતાના મૂળ પર આત્મા સ્વરૂપે શ્રીરાજજીને મળ્યા. તેમના મુખારવિંદ દ્વારા જે ચોપાઈઓનું અવતરણ થતું તેના મસવિદા (ભાવાર્થ-ભૂમિકા) તેવોને તેવો જ રહેતો હતો. હવે તેમના આદેશ દ્વારા બ્રહ્માત્માઓએ પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે તેનાં પ્રકરણો એક પુસ્તકના રૂપે બાંધીને ગ્રંથનું રૂપ આપ્યું. ચોપાઈઓમાં એક પણ શબ્દને ઓછો કે વધારે ન કર્યો. હવે બ્રહ્માત્માઓ એ ચોપાઈઓના એક એક શબ્દનો બાહ્ય તથા ગૂઢ અર્થ ગ્રહણ કરી, રાજજીના આદેશથી સદ્ગુરુનાં ચરણ ચિહ્નનો પર ચાલશે. કેમ કે બ્રહ્માત્માઓ, શ્રીશ્યામાજીના અંગ સ્વરૂપા છે અને દિવ્ય પરમધામથી અવતરિત થયા છે. તેમને પરમધામમાં અવશ્ય પહોંચવું છે તેમને માટે સદ્ગુરુએ દિવ્ય પરમધામના દરવાજા ખોલી દીધા છે. સ્વયં પરમાત્માએ એ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયને માર્ગદર્શન આપીને તેમને આત્મદૃષ્ટિથી પરમધામનો અનુભવ કરાવ્યો છે. જ્યાં તેઓ પોતે શ્રીરાજજીનાં ચરણોમાં બિરાજમાન છે. એ બ્રહ્માત્માઓ સાથે શ્રીરાજજીએ પરમધામ-મૂલમિલાવામાં ‘શું હું તમારો સ્વામી નથી (અલસ્તો-બિ-રબ-કુમ)? કહીને પોતાના આગમન માટે વચન આપ્યું હતું. તે વખતે બ્રહ્માત્માઓએ પણ ‘અવશ્ય’ કહીને, તેમના સ્વામિત્વનો સ્વીકાર કર્યો હતો. શ્રી પ્રાણનાથજીએ કુરાન, હદીસ તથા અન્ય ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને, તેમના ઉત્તરાધિકારી બ્રહ્માત્માઓની આત્મદૃષ્ટિ ખોલીને તેમના હૃદયમાં અંકિત કર્યા હતાં. એ બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને પરમધામ કહ્યું છે. નાશવંત જગતના જીવો પણ બ્રહ્માત્માઓની નજીક છે. તેથી સદ્ગુરુ બ્રહ્માત્માઓને બોલાવવા માટે આવ્યા હતા. હવે તેઓ પરમધામનાં દ્વાર ખોલીને કેટલાક મિત્રો (બ્રહ્માત્માઓ)ને સાથે લઈને પરમધામ પધાર્યા છે. હવે બ્રહ્માત્માઓએ પણ શ્રીરાજજીનો આદેશ મેળવીને પોતાના સદ્ગુરુની સાથે તેમનાં પદ્મચિહ્નનો પર ચાલવું પડશે.

ખિલબકી રદ બદલે

પેહેલેં કહું અવલકી, હક હાદી હુકમ ।
મોમિન દિલ અરસમેં, હકેં ધરે કદમ ॥ ૧ ॥

મહામતિ કહે છે, હવે હું સર્વ પ્રથમ શ્રીરાજજી અને શ્યામાજી (દેવચંદ્રજી)ના આદેશ પ્રમાણે પરમધામ - મૂલમિલાવાનો વૃત્તાન્ત કહું છું. શ્રીરાજજીએ જે રીતે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને પરમધામ બનાવીને, તેમાં પોતાના ચરણ કમળ પ્રતિષ્ઠિત કર્યા છે (તેનું વૃત્તાંત કહું છું).

જો કહ્યા આયતોં હદીસોં, ઔર કિતાબોં બોલ ।
જિન પર મોહોર મહંમદકી, સો કહું ફુરમાએ કોલ ॥ ૨ ॥

પૂર્વે જે રીતે કુરાનની આયતો, હદીસો તથા અન્ય પ્રમાણભૂત ગ્રંથોમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સંબંધી જે ઉલ્લેખો થયા છે તથા જેના પર રસૂલ મહંમદના નામની મુદ્રા અંકિત છે, તે વચનોનું સ્પષ્ટીકરણ કરું છું.

એક દૂજીકો મનસૂક, કરે આએત આએતકોં ।
તિસવાસ્તે લેદે યુન યુન, જો સિરેં રખી સબમોં ॥ ૩ ॥

કુરાનની એક આયત બીજી આયતને નિરસ્ત (દૂર) કરી દે છે. તેથી હું જે આયતોને સર્વ શ્રેષ્ઠ કહી છે તે આયતોનું વિવેકપૂર્વક ચયન કરીને સ્પષ્ટ કરું છું.

સો સુધ પાઈએ લુદનીસે, દેખે ના ઉપલી નજર ।
જો સિફલીકે દિલ મજાજી, બિન ઈલમ દેખે ક્યોં કર ॥ ૪ ॥

જાગૃત બુદ્ધિના જ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન) દ્વારા જ તેનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થઈ શકે છે. તેને બાહ્ય દ્રષ્ટિ દ્વારા સમજી શકાતું નથી. આ નાશવંત દુનિયાનાં પ્રાણીઓ, જેમનું હૃદય જ નશ્વરતાથી ભરેલું છે, (તેઓ) તારતમ જ્ઞાન વગર આ ગ્રંથોનો મર્મ કેવી રીતે સમજી શકે ?

હુકમેં કહું તા દિન કી, જો હક હાદી રૂહોં ખિલવત ।
અબલોં જાહેર ના કાહું, એ બકા મતા વાહેદત ॥ ૫ ॥

શ્રીરાજજીના હુકમથી હવે હું એ સમયની યથાર્થતા (ખરાપણું) સ્પષ્ટ કરું છું, જ્યારે (જે સમયે) શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ પરમધામ મૂલમિલાવામાં પ્રેમ પરિચર્યા કરી રહ્યા હતા. પરમધામના આ અદ્વિતીય એકાત્મભાવ રૂપી આ સંપત્તિને, હજુ સુધી કોઈએ પણ પ્રગટ કરી નથી.

જબ નહીં કધૂ પૈદા હુઆ, જિમી યા આસમાન ।
ઔર ના કધૂ ચૌદે તબક, ફિરસ્તે દુની જહાન ॥ ૬ ॥

ના તબ ચારોં ચીજકો, કિનહું સમારે ।
ના કધૂ ચાંદ ના સૂરજ, ના પૈદા સિતારે ॥ ૭ ॥

જ્યારે સૃષ્ટિનું સર્જન જ થયું ન હતું, તે સમયે પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધી, ચૌદ લોકથી બનેલું આ બ્રહ્માંડ પણ ઉત્પન્ન થયું ન હતું. દેવી-દેવતાઓ તથા મનુષ્યોની પણ સૃષ્ટિ પેદા થઈ ન

હતી. પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ વગેરે પ્રાકૃતિક તત્ત્વોને પણ કોઈએ ઉત્પન્ન કર્યા ન હતાં. એટલું જ નહિ સૂર્ય, ચંદ્ર તથા નક્ષત્રો પણ પ્રકાશમાન ન હતા.

ના કોઈ કહે બેયૂનકો, નાહીં બેયગૂન ।
ના કેહેને વાલા બેસબીકા, નાહીં બેનિમૂન ॥ ૮ ॥

ના ખાલી તબ હવા સુંન, નાહીં લા મકાન ।
ના કછૂ કિયા તબ હુકમ, એ જો કહ્યા કુંન સુભાન ॥ ૯ ॥

તે સમયે પરમાત્મા વિશે શૂન્ય, નિરાકાર, નિર્ગુણ અથવા નિરંજન કહેવાતી માન્યતાઓ પણ ન હતી (જેને કુરાનમાં બેયૂન, બેયગૂન, બેસબી અને બેનિમૂન કહેવામાં આવ્યું છે) તે સમયે નિરાકાર સહિત આ સંપૂર્ણ શૂન્ય મંડળ (ક્ષરજગત) ન હતું તથા પરમાત્માએ પણ ‘હો જા’ (કુંન) કહીને સૃષ્ટિની રચનાનો આદેશ પણ આપ્યો ન હતો.

એક બકા નૂર મકાન, આગૂં નૂર તજલ્લા ।
રહ્યા જબરાઈલ હદ નૂરકી, આગૂં પોહોંયે રસૂલ અલ્લા ॥ ૧૦ ॥

તે સમયે અખંડ ધામના રૂપમાં અક્ષરધામ (નૂરમકાન) તથા તેનાથી પર પરમધામ (નૂર તજલ્લા) જ હતાં. દેવદૂત જિબ્રીલ પણ અક્ષરધામની સીમા સુધી જ રહ્યા હતા. તેનાથી પર માત્ર અલ્લાહના રસૂલ (મહમ્મદ)ની સૂરતા જ પહોંચી છે.

જબરૂત લાહૂત દોઊ બકા, હાદી રૂહેં લેવેં લજત ।
એ પાતસાહી હકકી, બીચ નૂર વાહેદત ॥ ૧૧ ॥

અક્ષરધામ તથા પરમધામ બન્ને જ અખંડ અને શાશ્વત છે, જ્યાં શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ સદા આનંદનો અનુભવ કરે છે. એ દિવ્ય પરમધામમાં અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું સામ્રાજ્ય છે. ત્યાં એકાન્તસ્થલી મૂલમિલાવા છે.

જબ ન્યામત પાઈ હકકી, ખુલી મુસાફ હકીકત ।
તબ સબ વિધ પાઈએ, હક અરસ મારફત ॥ ૧૨ ॥

અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માની અમૂલ્ય નિધિ સમાન તારતમજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાથી કુરાન વગેરે ધર્મગ્રંથોનાં તમામ રહસ્યો સ્પષ્ટ થયાં તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા અખંડ ધામધણીની પૂર્ણ ઓળખાણ થઈ.

જિનકો હક મેહેરસોં, આપ કરેં હિદાયત ।
સો સબે વિધ બૂઝહીં, અરસ બકા નિસબત ॥ ૧૩ ॥

પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા પોતે જેના પર કૃપા કરે છે તથા બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા જેને માર્ગદર્શન આપે છે તે બ્રહ્માત્માઓ જ અખંડ પરમધામનાં સંપૂર્ણ રહસ્યોને સમજી શકે છે.

અરસ દિલ એહી હકીકી, અરસ રૂહેં મોમન ।
રહેં દરગાહ બીચ અસલ, સૂરત અરસ તન ॥ ૧૪ ॥

પરમધામની એ બ્રહ્માંગનાઓનું હૃદય જ શ્રીરાજજીનું પરમધામ કહેવાય છે. તે બ્રહ્માંગનાઓ મૂળરૂપે દિવ્ય પરમધામ મૂલમિલાવામાં ચિન્મય સ્વરૂપે બિરાજમાન છે.

ખાસલખાસ રૂહેં કહીં, એ અહંમદ ઉમત ।
ભાઈ કહે મહંમદકે, હક ખાસી ખિલવત ॥ ૧૫ ॥

શ્રીશ્યામાજીની અંગસ્વરૂપા આ બ્રહ્માંગનાઓને કુરાનમાં ખાસલખાસ રૂહ (સર્વશ્રેષ્ઠ આત્માઓ) કહેવામાં આવી છે. રસૂલ મહંમદે તેમને પોતાના ભાઈ કહ્યા છે. તેઓ પોતે શ્રીરાજજીના અંતરંગ સ્થળ (હૃદય) મૂલમિલાવામાં બિરાજમાન છે.

દેખો બડાઈ મહંમદ, માસૂક કેહેવેં હક ।
ઈનકે સરભર દૂસરા, કોઈ નહીં બુજરક ॥ ૧૬ ॥

રસૂલ મહંમદનો મહિમા તો જુઓ, જે પરમાત્માના પ્રિય (માશૂક) કહેવાયા છે. કુરાન પ્રમાણે તેમના સમાન બીજું કોઈ પણ ગૌરવશાળી થયું નથી.

દો હિજાબ જર મોતીકે, બીય રાહ સાલ સતર ।
હક મહંમદ દોઊ હિજાબમેં, આખર બાતેં કરી ઈન બેર ॥ ૧૭ ॥

રસૂલ મહંમદને જ્યારે ખુદાનાં દર્શન થયાં, તે સમયનું વર્ણન કરતાં કતેબ ગ્રંથોમાં તેમના તથા ખુદાની વચ્ચે જરી અને મોતીના બે પડદા બતાવવામાં આવ્યા છે. તે બન્ને વચ્ચેનું અંતર સીતેર વર્ષનું કહેવામાં આવે છે. ક્યામતની અંતિમ ઘડીએ ખુદાએ એ બે પડદામાં રહીને તેમની સાથે વાતો કરી છે.

(દર્શનના સમયે જે બે પડદા કહેવામાં આવ્યા છે તે હકીકતે તો ક્યામતના સમય માટે છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ ક્યામતની એ ઘડીમાં સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી તથા મહામતિ શ્રીપ્રાણનાથજીના શરીરરૂપી પડદામાં રહીને તેમની સાથે વાતો કરી. તારતમ જ્ઞાનનું અવતરણ વિ.સ. ૧૬૭૮માં થયું ત્યારથી માંડીને મારફત સાગરના અવતરણ (વિ.સં.૧૭૪૮) સુધીમાં ૭૦ વર્ષ થાય છે. તે દિવસોમાં પરમાત્માએ શ્રીદેવચંદ્રજી તથા શ્રી પ્રાણનાથજીના હૃદયમાં રહીને રસૂલ મહંમદ દ્વારા લાવવામાં આવેલાં કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો પ્રગટ કરી દીધાં).

એ લિખ્યા સિપારે આમમેં, કરી બાતેં હક મહંમદ ।
સો મોમિન આયત દેખકે, સકસુભે કરેં રદ ॥ ૧૮ ॥

આ પ્રસંગનો કુરાનના ‘અમ્મ સિપારા’માં ઉલ્લેખ છે. તે પ્રમાણે રસૂલ મહંમદે ખુદા સાથે ચર્ચા કરી. બ્રહ્માત્માઓ આ આયતોને જોઈને પોતાની શંકા દૂર કરે.

હક મહંમદકે બીયમેં, કહે આડે પદે દોએ ।
સતર સાલ બીય રાહ કહી, જાહેરી માએને નિસાં ક્યોં હોએ ॥ ૧૯ ॥

દર્શન વખતે ખુદા તથા રસૂલ મહંમદ વચ્ચે બે પડદાનું અંતર કહેવામાં આવ્યું છે અને એ બન્ને પડદાના વચ્ચેનું અંતર ૭૦ વર્ષ બતાવવામાં આવ્યું છે. કુરાનનો માત્ર બાહ્ય અર્થ ગ્રહણ કરનાર લોકો આ પ્રસંગ અંગે સંદેહ વગરના શી રીતે થઈ શકે ?

જોલોં મુસાફ હકીકત, ખોલે નહીં વારસ ।
કોઈ પાવે ના બિના લુદની, હક મહંમદ રૂહેં અરસ ॥ ૨૦ ॥

જ્યાં સુધી કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને તેના ઉત્તરાધિકારી બ્રહ્માત્માઓ સ્પષ્ટ નહીં કરે ત્યાં સુધી

તારતમ જ્ઞાન વગર શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી, બ્રહ્માત્માઓ તથા પરમધામ અંગેનું જ્ઞાન થઈ શકશે નહિ.

એ હાદી હમેસગી, અરસ બકા હક જાત ।

નૂર રૂહે વાહેદત, ઈત ઔર ન કદુએ સમાત ॥ ૨૧ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ શાશ્વતરૂપે છે. શ્રીરાજજીના આ પ્રકાશમય આત્માઓ સિવાય ત્યાં બીજું કોઈ પણ નથી.

હુઈ મજકૂર અરસમેં, સો સબ વાસ્તે ઈસક ।

અરસ હક હાદી રૂહે, એ સાહેબી બુજરક ॥ ૨૨ ॥

પરમધામમાં જે કંઈ ચર્ચાઓ થઈ તે બધી પ્રેમ માટે જ થઈ છે. ત્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓનું મહત્ત્વ સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

બિલવત હક હાદીયકી, જો ઈસક રૂહોં અસલ ।

એ બાતૂન બારીક વાહેદત કી, ઈત પોહોંચે ના ફના અકલ ॥ ૨૩ ॥

શ્રીપરમધામમાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માંગનાઓનો અંતરંગ પ્રેમભાવ છે. અદ્વૈતભાવનું આ અત્યંત સૂક્ષ્મ રહસ્ય છે. આ નાશવંત જગતની મિથ્યા બુદ્ધિ તેનું વર્ણન કરી શકતી નથી.

રૂહોં કહ્યા હક હાદીયસોં, હમ તુમારે આસક ।

તુમ હમારે માસૂક, ઈનમેં નાહીં સક ॥ ૨૪ ॥

પ્રેમ-સંવાદ વખતે શ્રીરાજજી અને શ્રીશ્યામાજીને બ્રહ્માંગનાઓએ કહ્યું કે, અમે આપના આશિક છીએ તથા આપ અમારા પ્રિયતમ છો. તેમાં કોઈ શંકા જ નથી.

તબ કહ્યા બડી રૂહને, ઈસક મેરા તામ ।

હક રૂહોંકી મેં આસિક, મેરા યાહીમેં આરામ ॥ ૨૫ ॥

ત્યારે શ્રીશ્યામાજીએ કહ્યું, મારો ખોરાક જ પ્રેમ છે. હું પોતે શ્રીરાજજી તથા બ્રહ્માંગનાઓની આશિક છું અને તેમાં જ મને આનંદનો અનુભવ થાય છે.

તબ હકેં કહ્યા હાદી રૂહોં કોં, તુમ માસૂક મેરે દિલ ।

ઈત ઈસક મેરા પાએ ના સકો, જો સહૂર કરો સબ મિલ ॥ ૨૬ ॥

ત્યારે શ્રીરાજજીએ, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માંગનાઓને કહ્યું, તમે બન્ને મારા હૃદયમાં વસેલી પ્રિયતમાઓ છો. જો તમે પરસ્પર મળીને વિચારોની આપલે કરશો તો પણ મારા પ્રેમનો તાગ પામી શકશો નહિ.

નૂર મકાન નૂર હકકા, જિત હેં નૂરજલાલ ।

તિન દિલ હકેં યોં યાહ્યા, દેખેં ઈસક નૂર જમાલ ॥ ૨૭ ॥

શ્રી અક્ષરાતીત પરમાત્માના દિવ્ય પ્રકાશથી અક્ષરધામ પ્રકાશમાન છે. ત્યાં અક્ષરબ્રહ્મ (નૂરજલાલ) બિરાજમાન છે. સ્વયં શ્રીરાજજીએ તેમના હૃદયમાં ઈચ્છા (ભાવના) પેદા કરી કે હું (અક્ષરબ્રહ્મ) અક્ષરાતીત - પરમાત્માના શાશ્વત પ્રેમનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ (કરી શકું) કરું.

કેસા ઈસક બડી રૂહસોં, કેસા ઈસક રૂહોં સાથ ।

ઈસક હાદીકા હકસે, કેસા હકસોં ઈસક જમાત ॥ ૨૮ ॥

શ્રીરાજજી અને શ્રીશ્યામાજી, બ્રહ્માંગનાઓ સાથે કઈ રીતે પ્રેમ કરે છે તથા શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માંગનાઓનો શ્રીરાજજી પ્રત્યે કેવા પ્રકારનો પ્રેમ છે (તેનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરવાની ઈચ્છા અક્ષરબ્રહ્મને થઈ).

એ ઈસક રમૂજે રહે હમેસા, હક હાદી રૂહન ।

એ બેવરા ક્યોંએ ન હોવહીં, બીચ વાહેદત ઈસક પૂરન ॥ ૨૯ ॥

શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માંગનાઓ વચ્ચે હંમેશાં આ પ્રકારે પ્રેમસંવાદ થતો રહે છે. પરંતુ પ્રેમથી પરિપૂર્ણ અદ્વૈત ભૂમિ પરમધામમાં પ્રેમનું નિરૂપણ, કોઈ પણ રીતે થઈ શકતું નથી.

તબ હકેં દિલમેં યોં લિયા, મેં દેખાઉં અપના ઈસક ।

ઔર પાતસાહી અપની, એ દેખેં રૂહેં મુતલક ॥ ૩૦ ॥

ત્યારે શ્રીરાજજીએ પોતાના હૃદયમાં વિચાર્યું, કે હું મારો પોતાનો પ્રેમ તથા પ્રભુત્વ દેખાડું, જેથી બ્રહ્માંગનાઓને તેની જાણકારી પ્રાપ્ત થાય.

બકા અરસમેં જુદાગી, સો તો કબૂં ન હોએ ।

એ બેવરા નહીં વાહેદતમેં, હોએ કમ જ્યાદા બીચ દોએ ॥ ૩૧ ॥

અખંડ પરમધામમાં ક્યારેય (વિયોગ હોતો નથી) વિયોગનો સંભવ જ નથી. તેથી એકાત્મ ભાવથી પ્રેમનું નિરૂપણ પણ થઈ શકતું નથી. પ્રેમ વધુ કે ઓછો ? તેનું નિરૂપણ તો દ્વૈત સ્વરૂપ નાશવંત જગતમાં જ સંભવી શકે છે.

એ મજકૂર અવલકા, હંસતે કરેં સબ કોએ ।

પર કમ જ્યાદા વાહેદતમેં, બેવરા ક્યોંએ ન હોએ ॥ ૩૨ ॥

સૌ પ્રથમ પરમધામમાં આ રીતે વાર્તાલાપ થયો. તે વખતે સૌ હસી-હસીને વાતો કરતાં હતાં. ત્યાં એકાત્મભાવ (એક દિલી) હોવાથી વધારે કે ઓછા પ્રેમ અંગેનું નિરૂપણ થઈ શકે નહિ.

હક આસિક હાદીયકા, ઔર આસિક રૂહન ।

ઐસા હક્કા સુકન, ક્યોં સહેં બંદે મોમન ॥ ૩૩ ॥

સ્વયં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માંગનાઓના પ્રેમી છે. તેથી આ રીતે તેમની આશિક બ્રહ્માંગનાઓ તેમનાં એવાં વચનો શી રીતે સહન કરી શકે ?

ચાહિએ મોમિન આસિક હકકે, ઔર આસિક હાદીકે ।

બડી રૂહ ભી આસિક હકકી, સીધા ઈસક બેવરા એ ॥ ૩૪ ॥

હકીકતે તો બ્રહ્માંગનાઓ, શ્રીરાજજી તથા શ્રીશ્યામાજીની પ્રેમી હોવી જોઈએ અને શ્યામાજી પણ શ્રીરાજજીનાં પ્રેમી છે. પ્રેમનું સીધું નિરૂપણ આ જ છે.

વાહેદત કહિએ ઈનકોં, એક ઈસક તન મન ।
જુદાગી જરા નહીં, વાહેદતમેં પાવ છિન ॥ ૩૫ ॥

એકાત્મભાવ (એકદિલી) તો તેને કહી શકાય કે જ્યાં તન તથા મન બન્ને જ પ્રેમથી ઓતપ્રોત હોય. આ એકાત્મભાવમાં ક્ષણ માત્રનો પણ વિયોગનો સંભવ હોતો નથી.

મેં છિપાદે તુમકોં, બૈઠો પકડ કદમ ।
તુમ ઈસકૈસે પાઓગે, આએ મિલો માહેં દમ ॥ ૩૬ ॥

શ્રીરાજજીએ બ્રહ્માંગનાઓને કહ્યું, તમે મારાં ચરણકમળને પકડીને બેસો. હું તમારા પર ભ્રમનું આવરણ નાખીને છુપાઈ જઈશ. ત્યારે તમે મને પ્રેમ દ્વારા જ પ્રાપ્ત કરી શકશો તથા ક્ષણવારમાં આવીને મને મળશો.

ઉતર જબ તુમ દેખોગે, લૈલત કદરકે માહેં ।
ઔર જિમી ઔર આસમાન, દેખો પ્રતિબિંબ તાહેં ॥ ૩૭ ॥

જ્યારે તમે મહિમામયી રાત્રિ (લૈલ-તુલ-કદ્ર)ના ખેલમાં ઊતરીને જોશો તો, ત્યાંની ભૂમિ તથા આકાશ કંઈક જુદાં પ્રકારનાં જણાશે. ત્યાં તમે તમારા પ્રતિબિંબિત શરીરને જોશો.

ફરામોસી ક્યોં હોએસી, ક્યા જુદે હોસી માહેં ખેલ ।
તુમકોં ક્યોં હમ ભૂલેંગે, એ કેસી હે કદર લૈલ ॥ ૩૮ ॥

ત્યારે બ્રહ્માંગનાઓએ શ્રીરાજજીને પૂછ્યું, આ ભ્રમનું આવરણ કેવું હશે ? શું ખેલમાં અમે અલગ અલગ થઈ જઈશું ? અમે તમને શી રીતે ભૂલી શકીશું ? આ મહિમામયી રાત્રિ કેવી છે ?

કહ્યા હકેં રૂહનકોં, તુમ ઉતરો માહેં લૈલ ।
બૈઠો પકડ કદમ, દેખોગે માહેં ખેલ ॥ ૩૯ ॥

ત્યારે શ્રીરાજજીએ બ્રહ્માંગનાઓને કહ્યું, હવે તમે ખેલમાં ઊતરો. તમે મારાં ચરણોને પકડીને બેસો, તમારી જાતને તમે સ્વપ્નવત્, ખેલમાં જોશો.

દેખો ઔર જિમીયકો, ઔરે આસમાન ।
સો સબ ફના બીયમેં, દુનિયાં સકલ જહાન ॥ ૪૦ ॥

ત્યાં જઈને તમે સ્વપ્નવત્ ભૂમિ તથા આકાશને જોશો. ત્યાંના તમામ પદાર્થો નાશવંત છે. સમગ્ર સંસાર જ મિથ્યા છે.

તિત કાનોં સુને જાયેંગે, એ જો ચૌદે તબક ।
કોઈ હમારે અરસકી, તરફ ન પાવે હક ॥ ૪૧ ॥

ત્યાં ચૌદે લોકની ચર્ચાઓ થશે. તમે તેને સાંભળતાં રહેશો. ત્યાં કોઈ પણ અમારા આ પરમધામની દિશાને પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિ.

દેખો જિમી દમી આદમી, ખલક તમાસા ।
એ ખાલી બીય બસત હેં, મુરદોં કા બાસા ॥ ૪૨ ॥

નશ્વર જગતમાં જઈને તમે ત્યાંની ભૂમિમાં જીવ-જંતુ વગેરે જુદાં જુદાં પ્રાણીઓને, નાટકના

પાત્રની જેમ જોશો. અસ્તિત્વહીન જગતમાં મૃત્યુ પામનારા લોકો રહે છે.

એ ના કદૂ પેહેલે હુતે, ના હોસી આખર ।
ખેલ એસા દેખો બીય, માહે લૈલત કદર ॥ ૪૩ ॥

ત્યાંનાં પ્રાણીઓ સૃષ્ટિની રચના પહેલાં ક્યારેય અસ્તિત્વમાં ન હતાં અને ન ભવિષ્યમાં રહેશે. આ મોહની રાત્રિમાં તમે એ પ્રકારનો મિથ્યા ખેલ જોશો.

રૂહે દેખે ઝૂઠ ફરેબકોં, કે ભાંત તમાસા ।
લાખ વિધોં કે ખોજહીં, કોઈ પાવે ના ખુલાસા ॥ ૪૪ ॥

એ પ્રમાણે બ્રહ્માંડનાઓએ આ જગતમાં આવીને વિભિન્ન પ્રકારના નાશવંત ખેલ જોયા. અહીં અનેક લોકો જુદી જુદી રીતે (જગતનું રહસ્ય) શોધે છે. પરંતુ જગતનું રહસ્ય તેમને સમજાતું નથી.

એ જો દેખો દુની ખેલતી, આવે જાએ હુકમ ।
ઝૂઠા વજૂદ ના રહેવહીં, ચલે કર ગિનતી દમ ॥ ૪૫ ॥

આ દુનિયા ખેલ ખેલી રહેલી દેખાય છે, તે તમામ મારા હુકમને કારણે અવર-જવર કરે છે. તેમનું નાશવંત શરીર ટકી રહેતું નથી. નિર્ધારિત શ્વાસ પૂર્ણ થતાં જ તેમનો નાશ અવશ્ય થાય છે.

આવે જાએ માહે ખેલહીં, અપને બલ ઉમર ।
ઢૂંઢ્યા ફેર ન પાઈએ, એ મુઆ ક્યોંકર ॥ ૪૬ ॥

અહીંનાં પ્રાણીઓ પોતાના આયુષ્ય અને શક્તિ પ્રમાણે જન્મ અને મૃત્યુના ચક્કરમાં ફરતા ફરતા ખેલ કરે છે. એ લોકો શી રીતે મૃત્યુના મુખમાં જાય છે, તેમને ફરીથી શોધવા છતાં પણ તેઓ મળી શકતા નથી. આ બધું રહસ્ય જ બનેલું રહે છે.

કોઈ આપ ન ચીનહીં, ના ચીન્હે હક વતન ।
ના ચીન્હે તિન જિમીયકો, ઊપર ખડા હૈ જિન ॥ ૪૭ ॥

અહીં ન કોઈ સ્વયંને ઓળખે છે અને ન તો શ્રીરાજજી તથા પરમધામની ઓળખ કરી શકે છે. અહીંના લોકોને એટલી પણ ખબર નથી કે, જે ભૂમિ પર તેઓ ઊભા છે, તે ભૂમિનું અસ્તિત્વ શું છે ?

કહે હક તુમ ભૂલોગે, ઉન જિમીમેં જાએ ।
રહોગે બીય નાસૂતકે, ઉતહીં ઉરઝાએ ॥ ૪૮ ॥

આ રીતે શ્રીરાજજીએ કહ્યું, તમે બધા બ્રહ્માત્માઓ એવી ભૂમિમાં જઈને પોતાની જાતને ભૂલી જશો અને એ મૃત્યુલોકમાં ફસાઈ જશો.

ચલના જેતા રાતકા, અમલ જો સરિયત ।
દિન મારફત હુએ બિના, કદુએ ના સૂઝત ॥ ૪૯ ॥

ત્યાં રાત્રિની જેમ, કર્મકાંડના અજ્ઞાન અંધકારમાં તમારું આચરણ દિશાહીન બની જશે. જ્યાં સુધી પૂર્ણ પિછાણની સવાર પડશે નહિ ત્યાં સુધી તમને કંઈ પણ જાણકારી થશે નહીં.

બિના ઈસકેં સૂઝે નહીં, એ જો રાત કા અમલ ।

એ રાહ ચલસી લગ ફજર, તોરે કે બલ ॥ ૫૦ ॥

અજ્ઞાનમય રાત્રિમાં અજ્ઞાનનું જ પ્રભુત્વ હોય છે. તે પ્રેમ સિવાય કોઈ પણ રીતે સમજાશે નહિ. જ્ઞાનનું પ્રભાત થાય ત્યાં સુધી આ કર્મકાંડનો માર્ગ એ જ રીતે ચાલુ રહેશે.

બાતૂન જબ તુમ દેખોગે, ખોલસી રૂહ નજર ।

લૈલત કદરકે તકરાર, તીસરે હોસી ફજર ॥ ૫૧ ॥

જ્યારે તમે તારતમ જ્ઞાન દ્વારા, ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યોની સમજણ મેળવશો ત્યારે તમારી આત્મદૃષ્ટિ ખૂલશે. આ મહિમારાત્રિના ત્રીજા પહોર (જાગણી બ્રહ્માંડ)માં જ્ઞાનનું પ્રભાત થશે.

લિખોં હકીકત ખિલવતકી, આખર હોસી જો સબ ।

કહાં સે લિખ ભેજ્યા કૌન ખસમેં, કહોગે આએ હમ કબ ॥ ૫૨ ॥

હું તમને મૂલમિલાવાના સંકેતો લખીને મોકલીશ. જ્યારે આત્મજાગૃતિનો અંતિમ સમય આવી જશે, ત્યારે તમે પૂછશો, કયા ધણીએ (વાલાજીએ) ક્યાંથી આ લખીને મોકલ્યું છે ? અમે આ જગતમાં ક્યારે આવ્યાં છીએ ?

એ ઈસક તો પાઈએ, જો પેહેલેં મોકોં જાઓ ભૂલ ।

તુમ લે બૈઠો જુદાગી, મૈં ભેજોં તુમ પર રસૂલ ॥ ૫૩ ॥

તમે મારા પ્રેમને ત્યારે જ મેળવશો, જ્યારે પ્રથમ તમે મને ભૂલી જશો. તમે મારાથી અલગ થઈને બેસશો તે સમયે હું તમારી પાસે મારા સંદેશવાહકને મોકલીશ.

રસૂલ આવેગા તુમ પર, લે મેરા ફુરમાન ।

આએ મેરે અરસકી, દેસી સબ પેહેચાન ॥ ૫૪ ॥

સંદેશવાહક મારો સંદેશો લઈને તમારી પાસે આવશે અને તમને પરમધામની સંપૂર્ણ માહિતી આપશે.

તબ દિલમેં રાખિયો, ખબરદારી તુમ ।

ઈસારતેં કે રમૂજેં, લિખ ભેજેંગે હમ ॥ ૫૫ ॥

તે વખતે તમે તમારા હૃદયમાં આ વાતોનું ધ્યાન રાખજો. અમે તમારે માટે પરમધામના વિભિન્ન સંકેતો અને રહસ્યો લખીને મોકલાવીશું.

તુમ પર ભેજોંગા ફુરમાન, મેરે માસૂક કેહાથ ।

અરસ કુંજી નૂર રોસન, ભેજોં રૂહ મેરી સાથ ॥ ૫૬ ॥

હું મારી પ્રિયતમા શ્રીશ્યામાજીની સાથે તમારે માટે મારો સંદેશ મોકલીશ. શ્રીશ્યામાજીની સાથે પરમધામની કૂંચી (તારતમજ્ઞાન) તથા તારતમસાગર રૂપી વાણી પણ મોકલીશ.

દ્વાર સબે ખોલસી, હોસી નૂર રોસન ।

દેખોગે હક સૂરત, ઔર અસલૂ તન ॥ ૫૭ ॥

શ્રીશ્યામાજી તમારે માટે પરમધામના બધા જ દરવાજા ખોલી દેશે. ત્યારે તમારું હૃદય પ્રકાશિત

થશે. (તમારા હૃદયમાં પ્રકાશ છવાઈ જશે). ત્યારે તમે મારા સ્વરૂપને તથા પોતાના પરઆત્માને જોઈ શકશો.

તુમ કહોગે કહાં ખસમ, કેસા ખેલ કૌન હમ ।

દેસી સાહેદી રસૂલ રૂહઅલ્લા, જો ખિલવત કરી હમ તુમ ॥ ૫૮ ॥

નાશવંત ખેલમાં જઈને તમે કહેશો કે અમારા સ્વામી ક્યાં છે ? આ ખેલ કેવો છે ? અને અમે કોણ છીએ ? તે વખતે તમને રસૂલ મહમ્મદ અને શ્રીશ્યામાજી અમારી અહીંની એકાન્તમાં થયેલી ચર્ચાની સાક્ષી આપશે.

હાદી મીઠે સુકન હકકે, કહેગા તુમેં રોએ રોએ ।

તુમ ભી સુન સુન રોએસી, પર હોસમેં ન આવે કોએ ॥ ૫૯ ॥

શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ શ્રીદેવચંદ્રજી રોઈ રોઈને તમને મારા સંદેશાનાં મીઠાં વચનો સંભળાવશે. તેમને સાંભળીને તમે પણ રડશો. તેમ છતાં કોઈ પણ ભાનમાં આવી શકશો નહિ.

તુમ કહોગે રસૂલકોં, હમ ક્યોં આએ કહાં વતન ।

મલકૂત બિના કછૂ ઔર હૈ, આગે તો ખાલી હવા સુન ॥ ૬૦ ॥

તમે મારા સંદેશવાહક (સદ્ગુરુ)ને કહેશો કે અમે આ જગતમાં શા માટે આવ્યા છીએ, અમારું ઘર ક્યાં છે ? શું વૈકુંઠથી આગળ પણ કોઈ લોક છે ? તેનાથી આગળ તો માત્ર શૂન્ય-નિરાકાર જ છે.

મેં ભેજોં રૂહ અપની, ઈલમ દેસી સમઝાએ ।

તબ મૂલ કુલ્લ અકલ, અસરાફીલ લે આએ ॥ ૬૧ ॥

હું મારી અંગના શ્રીશ્યામાજીને એટલા માટે તમારી પાસે મોકલીશ કે, તે તમને જ્ઞાન આપી સમજાવશે. ત્યારે પરમધામની જાગૃત બુદ્ધિ લઈને ઈસ્લાફીલ (ફિરસ્તા) પણ પ્રગટ થશે.

આયતેં હદીસેં, રસૂલ, ઔર કિતાબેં સબ ।

ખોલસી ઈસારતેં રમૂજેં, હોસી પેહેચાન તબ ॥ ૬૨ ॥

શ્રીશ્યામાજી તારતમ જ્ઞાન દ્વારા કુરાનની આયતો, હદીસ તથા વિભિન્ન ધર્મગ્રંથોના તમામ સંકેતો અને રહસ્યો ખોલી નાખશે. ત્યારે તમને સંપૂર્ણ ઓળખાણ થશે.

દેખાએ ફરામોસી તારીકી, ઊપર દેદ મેરા ઈલમ ।

જાસોં મુરદે હોવેં જીવતે, સો દૈ હાથ હૈયાતી તુમ ॥ ૬૩ ॥

સૌ પ્રથમ હું તમારી બુદ્ધિ પર અજ્ઞાનનું આવરણ નાખીને તમને બધું ભૂલાવી દઈશ. તે ઉપરાંત જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન આપીશ. જેના દ્વારા જગતના મૃતપ્રાય: આત્માઓ જાગૃત થઈ જશે. તે તમામને અખંડ કરવાનું કાર્ય, તમારા હાથે સંપન્ન થશે.

જો કછૂ આખર હોએસી, તુમ દેત હો આગૂં બતાએ ।

સો ક્યોં હમ ભૂલ જાએંગે, જો લેત હૈં દિલ લગાએ ॥ ૬૪ ॥

ત્યારે બ્રહ્માંગનાઓએ કહ્યું. તે સમયે જે ઘટના બનશે તેને આપ પ્રથમ જ બતાવી રહ્યા છો. જ્યારે અમે બધાં આપની વાતોને હૃદયમાં ઉતારતાં રહીશું તો ત્યાં (નશ્વર જગતમાં) ગયા પછી શી રીતે ભૂલીશું ?

દૂર તો કહૂં ન કરોગે, બૈઠેં કદમ તલેં ।
ફેરેં તુમારા ફુરમાયા, હમ એસી ક્યોં કરેં ॥ ૬૫ ॥

આપ અમને દૂર તો નહિ કરો ને ? અમે તો આપનાં શ્રીચરણમાં બેઠાં છીએ. જો અમે આપનાં જ ચરણોમાં રહીશું તો આપના આદેશનો શી રીતે અસ્વીકાર કરીશું ? એવું કાર્ય અમારાથી શી રીતે થાય ?

કરેં હુસિયારી આપુસમેં, હમ દેખેં ખેલ જુદાગી ।
દેખેં હક ડારેં ક્યોં જુદાગી, હમ બૈઠેં સબ અંગ લાગી ॥ ૬૬ ॥

તે પછી બ્રહ્માંગનાઓ એક બીજાને સચેત કરવા લાગી અને કહેવા લાગી કે, હવે આપણે વિયોગનો ખેલ જોઈશું. જોઈએ છીએ કે શ્રીરાજજી આપણને શી રીતે વિયોગ આપે છે ? આપણે સૌ અભિન્ન રૂપે (એક બીજાને) એક સાથે મળીને બેસીએ છીએ.

ઈન વિધ એક દૂજસોં, કરી સબોં મસલત ।
અપન મોમિન સબ એક તન, બીચ કહાં પૈઠે ગફલત ॥ ૬૭ ॥

આ રીતે બધી બ્રહ્માંગનાઓ એક-બીજી સાથે મળીને વિચાર-વિમર્શ કર્યો અને કહેવા લાગી કે અમે બધા આત્માઓ તન, મનથી એક છીએ. તો પછી આપણામાં આ વિસ્મૃતિ શી રીતે આવી શકે ?

મેં ભૂલોં તો તૂં મુઝે, પલમેં દીજે બતાએ ।
તૂં ભૂલે તો મેં તુઝે, દેદગી તુરત જગાએ ॥ ૬૮ ॥

તેઓ પરસ્પર કહેવા લાગી, જો હું ભૂલી જાઉં તો તું મને પળમાત્રમાં જ બતાવી દેજે અને જો તું ભૂલી જઈશ તો હું તને તરત જ જાગૃત કરી દઈશ.

હમ દેખેંગે હક ઈસક, ઔર પાતસાહી હક ।
સોએ આપન મિલ દેખસી, એસા સુખ હક કા મુતલક ॥ ૬૯ ॥

હવે આપણે શ્રીરાજજીના પ્રેમ અને ઐશ્વર્યનો અનુભવ કરીશું. આપણે સૌ મળીને શ્રીરાજજીનું આ સુખ ચોક્કસ જ અનુભવીશું.

હમ રૂહોંકોં દેખાઈએ, બડા ઈસક હક ।
ઔર પાતસાહી હકકી, એ જો બડી બુજરક ॥ ૭૦ ॥

આ રીતે બધા બ્રહ્માત્માઓએ મળીને શ્રીરાજજીને કહ્યું, અમને સૌને તમારા પ્રેમ અને ઐશ્વર્યનાં દર્શન કરાવો, જેને તમે સૌથી અધિક કહો છો.

હમ કદમ છોડકે, કહૂં જાએ ન સકેં દૂર ।
બૈઠે ઈત દેખેં સબે, બીચ તજલ્લા નૂર ॥ ૭૧ ॥

અમે તમારાં ચરણો છોડીને દૂર કોઈ પણ જગ્યાએ જઈ શકીશું નહિ. અમે બધા, અહીં પરમધામમાં જ બેસીને નશ્વર જગતનો ખેલ જોઈશું.

કહે હક દેખો ખેલ લૈલકા, બૈઠે અરસ મેં ઈત ।
પીછે દેખો સરત પર, સૂરજ મારફત ॥ ૭૨ ॥

શ્રીરાજજીએ કહ્યું, તમે પરમધામમાં જ બેસીને મહિમામય રાત્રિનો ખેલ જુઓ. તે પછી યોગ્ય સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યનો ઉદય થશે, તેને પણ જોજો.

રાહ રસૂલ બતાવહી, મેરે અરસ ચઢ ઉતર ।
તબ તુમ મહંમદકે, કદમ લીજો દિલ ધર ॥ ૭૩ ॥

મારો સંદેશવાહક (રસૂલ) પરમધામમાં પોતાની સુરતા પહોંચાડીને, બીજીવાર પાછા આવીને તમને તે માર્ગ બતાવશે. ત્યારે તમે તેમના બતાવેલા માર્ગને પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરજો.

રાત અમલ તબ મેટકે, કરસી ઈલમ ફજર ।
દેખોગે દિન મારફત, ખોલ દેસી રૂહ નજર ॥ ૭૪ ॥

મારા દ્વારા મોકલેલું તારતમ જ્ઞાન અજ્ઞાન રૂપી અંધકારથી ભરેલી રાત્રિને દૂર કરીને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવશે. ત્યારે તમારી અંતર્દષ્ટિ આ દિવ્ય પ્રકાશથી ભરાઈ જશે.

રદબદલ આપુસમેં, કર બૈઠે મજકૂર ।
કૌલ કિયા બીય ખિલવત, હકેં અપને હજૂર ॥ ૭૫ ॥

આ રીતે પરસ્પર વિચાર-વિમર્શ અને વાર્તાલાપ થયા પછી શ્રીરાજજીએ બ્રહ્માત્માઓને મૂલમિલાવામાં પોતાના ચરણોમાં બેસાડ્યા અને પોતે પણ નશ્વરજગતના ખેલમાં આવવાનું વચન આપ્યું.

હકેં કરી રૂહેં સાહેદ, ઔર ફિરસ્તે સાહેદ ।
આપ ભી બીય સાહેદ, કૌલ કિયા વાહેદ ॥ ૭૬ ॥

શ્રીરાજજીએ બ્રહ્માત્માઓને સાક્ષી બનાવી અને વિભિન્ન દેવદૂતો દ્વારા વિભિન્ન ધર્મગ્રંથોમાં પોતાના આગમનની સાક્ષી લખાવી. તેઓ પોતે પણ તેના સાક્ષી બન્યા. કારણ કે તેમણે અદ્વૈત પરમધામમાં આ વચન આપ્યું છે.

ઈસક કા અરસ અજમમેં, રબદ હુઆ બિલંદ ।
તો બેવરા દેખાયા ઈસક કા, માહેં ફરેબી ફંદ ॥ ૭૭ ॥

આ રીતે દિવ્ય પરમધામમાં પ્રેમ વિશે મહત્વપૂર્ણ પરિસંવાદ થયો. શ્રીરાજજીએ નશ્વર ખેલની રચના કરીને તેમાં એ પ્રેમનું નિરૂપણ કર્યું છે.

આપ બૈઠે દિલ દેયકે, ઊપર બારે હજાર ।
હોસી હાંસી સબ મ્યારાજમેં, જિનકો નહીં સુમાર ॥ ૭૮ ॥

શ્રીરાજજી બાર હજાર બ્રહ્માત્માઓ ઉપર પોતાની પ્રેમમયી નજર નાખીને પોતે સિંહાસન પર બિરાજ્યા. (ત્યારે બ્રહ્માત્માઓની સુરતાઓ નાશવંત જગતમાં આવી) બ્રહ્માત્માઓ પરમધામમાં ફરીથી જાગૃત થશે ત્યારે તેમની હાંસી થશે, જેનો કોઈ હિસાબ નહિ હોય. (અર્થાત્ તેમની હિસાબ વગરની હાંસી થશે).

મહામત કહે એ મોમિનો, યાદ કરો ખિલવત સુકન ।
જો કિયા કૌલ અલસ્તો બે રબ, મિલ હક હાદી રૂહન ॥ ૭૯ ॥

શ્રીમહામતિજી કહે છે કે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! મૂલમિલાવાનાં એ વચનો યાદ કરો. ત્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓએ મળીને પરસ્પર ચર્ચા કરી હતી. ત્યારે શ્રીરાજજીએ કહ્યું હતું “શું હું તમારો સ્વામી નથી” (અલસ્તો બિ રબ્બ કુમ) ?

ઈલમ લુદંની નુકતા તારતમ

તિસ વાસ્તે દુની પૈદા કરી, દઈ દૂર જુદાગી જોર ।

હમેં નજીક લિએ સેહેરગસે, યોં ઈલમેં દેખાયા મરોર ॥ ૧ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે કે, શ્રીરાજજીએ પોતાના પ્રેમના નિરૂપણ માટે જ આ નાશવંત જગતની રચના કરી અને આપણને આ ખેલમાં મોકલીને વિયોગ આપ્યો. તે પછી તારતમજ્ઞાન આપીને આપણી દિશા જ બદલી નાખી અને આપણને તેમના હૃદયની પ્રેમમયી ભક્તિની નીકટતાનો અનુભવ કરાવ્યો.

અરસ બકા બીય બ્રહ્માંડ કે, સુધ ચૌદે તબકોં નાહેં ।

સો હમકોં નજીક સેહેરગસે, પટ ખોલ લિએ બકા માહેં ॥ ૨ ॥

આ બ્રહ્માંડના ચૌદે લોકમાં કોઈને પણ અખંડ પરમધામનું ભાન ન હતું. શ્રીરાજજીએ આપણને પારના દરવાજા ખોલીને, તેને શ્વાસનળીની (હૃદયની) નજીક બતાવ્યું.

જાહેરિયોં નજર જાહેર, ધરી ઊપર સાત આસમાન ।

હક છોડ નજીક સેહેરગસે, પૂજી હવા તારીક મકાન ॥ ૩ ॥

આ નાશવંત જગતમાં બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા માનવોની નજર મૃત્યુલોકની ઉપર સાતમા લોક (વૈકુંઠ) સુધી જ મર્યાદિત છે. તે લોકો પોતાની શ્વાસનળીથી પણ નજીક રહેલા પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માને છોડીને, શૂન્ય, નિરાકારની પૂજા કરે છે.

રૂહેં અરસસે ઉતરીં, બીય લૈલત કદર ।

તિનમેં રૂહ અલ્લાહકી, ભેજી સિરદાર કર ॥ ૪ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પણ આ નાશવંત જગતનો ખેલ જોવા પરમધામથી અહીં આવ્યા છે. તેમાં શ્રીશ્યામાજીને શિરોમણિ બનાવીને સદ્ગુરુ રૂપે મોકલ્યાં છે.

લ્યાએ ઈલમ લુદંની, ખોલી હક હકીકત ।

ખોલે પટ સબ અરસોંકે, હક દિન મારફત ॥ ૫ ॥

શ્રીશ્યામાજી તારતમ જ્ઞાન લઈને અવતર્યા. તેમણે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની વાસ્તવિકતા પ્રગટ કરી. તેમણે ક્ષર, અક્ષર અને અક્ષરાતીતના દરવાજા ખોલીને બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી પ્રભાતનો ઉદય કર્યો.

ઉતરે ખેલ દેખનકો, રૂહેં જિન કે ઈજન ।

સો હૂંહેં હક સહૂરસે, અરસ રૂહેં મોમન ॥ ૬ ॥

જે પરમાત્માની આજ્ઞાથી પરમધામની બ્રહ્માંગનાઓ નશ્વર જગતનો ખેલ જોવા માટે અવતરી છે તેઓ હવે પરસ્પર વિચાર-વિમર્શ કરીને તે ધામધણીને શોધી રહી છે.

લેવેં સબ સાહેદિયાં, હદીસેં મહંમદ ।

ઔર આયતેં કુરાનકી, સૂરતેં મગજ સબદ ॥ ૭ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પોતાના ધણીને શોધતી વખતે તમામ ધર્મગ્રંથોની સાક્ષીઓ (સમર્થનો) લે છે. તેમણે જ રસૂલ મહમ્મદના કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં છુપાયેલાં ગૂઢ રહસ્યોની પણ સાક્ષી (સમર્થન) ગ્રહણ કરી છે.

લિખ્યા આયતોં હદીસોં, હક કે સુકન ।
સમઝેગી સોઈ રૂહેં, જાકે અસલ અરસમેં તન ॥ ૮ ॥

આ આયતો તથા હદીસોમાં પણ ધામધણીનાં વચનો તરફ સંકેત છે. પરંતુ તેમને એ જ આત્માઓ સમજી શકશે, જેમનું મૂળ શરીર (પર આત્મા) પરમધામમાં બિરાજમાન (વિદ્યમાન) છે.

ઈસારતેં ઔર રમૂજેં, લિખે કે કિસે નિસાન ।
સોએ પાઓ તુમ હદીસોં, ઔર આયતોં કુરાન ॥ ૯ ॥

ઉપર જણાવેલા ધર્મગ્રંથોમાં પરમધામ વિશે અનેક સંકેતો તથા કથાનક (કથાઓ) લખેલાં છે. તમે હદીસ અને કુરાનની આયતોમાંથી પણ તે સંકેતો મેળવી શકશો.

કરેં કિતાબેં જાહેર, ઔર ખુલાસે પુકાર ।
બિન મોમિન બિન લુદની, કરે સો કૌન બિચાર ॥ ૧૦ ॥

એ તમામ ધર્મગ્રંથો પરમધામનાં રહસ્યોને પ્રગટ કરે છે. પરંતુ બ્રહ્માત્માઓ તથા તારતમ જ્ઞાન વગર એ રહસ્યોને કોણ સમજી શકે ?

એ ઔર કોઈ બૂઝે નહીં, બિના અરસ કે તન ।
જો નૂર બિલંદસે ઉતરીં, દરગાહી રૂહેં મોમન ॥ ૧૧ ॥

પરમધામના આત્માઓ સિવાય બીજું કોઈ પણ એ રહસ્યો સમજી શકતું નથી. એ બ્રહ્માત્માઓ તેજોમય દિવ્ય પરમધામથી આ જગતમાં અવતર્યા છે.

નૂર કુંજ આએ પીછે, ઈસે કા અમલ ।
સાલ સતર ઢાંખ્યા રહ્યા, આગૂં ચલ્યા મહંમદી મિલ ॥ ૧૨ ॥

તારતમ જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશમાન કૂચીના અવતરણ પછી સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજના જ્ઞાનના પ્રભાવની શરૂઆત થઈ. તેનો ૭૦ વર્ષ સુધી વધુ પ્રચાર-પ્રસાર ન થયો. વિ. સં. ૧૭૪૮ સુધી, શ્રી તારતમ સાગરના રૂપમાં વાણીનું સંપૂર્ણ અવતરણ થયા પછી પ્રચાર-પ્રસારની હારમાળા (શ્રૃંખલા) તીવ્રગતિથી આગળ વધી.

આએ હુઆ ઈત રોસન, ઊપર અપની સરત ।
અવલ આખરી ઈલમેં, જાહેર કરી કયામત ॥ ૧૩ ॥

પોતાનાં વચનો પ્રમાણે પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ્યા. તેથી આ જગતમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો. તેમણે જ બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા વેદ અને કતેબનું જ્ઞાન આપીને આત્મજાગૃતિનો અવસર પ્રગટ કરી દીધો.

એહી બકા અરસ કી, હક કરેં હિદાયત ।
ખુલી ખિલવત ગૈબ કી, હક કી વાહેદત ॥ ૧૪ ॥

એ જ પરમાત્મા દિવ્ય પરમધામનું જ્ઞાન લઈને બ્રહ્માત્માઓને માર્ગદર્શન આપશે. હવે પરમધામનું આંતરિક રહસ્ય તથા એકાત્મભાવ સ્પષ્ટ થઈ ગયો છે.

લિખ્યા સિપારે આઠમેં, મોમિનોં કી હકીકત ।

હુઈ ઢીલ ફજર વાસ્તે, કરી જાહેર ગૈબ ખિલવત ॥ ૧૫ ॥

કુરાનના આઠમા સિપારામાં બ્રહ્માત્માઓની વાસ્તવિકતાનું વર્ણન છે. મારફત સાગરના રૂપમાં કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરવામાં એટલા માટે વિલંબ થયો કે, તે પૂર્વે (પરિક્રમા, સાગર, સિનગાર દ્વારા) પરમધામનું વિગતવાર વર્ણન કરીને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવવું હતું.

ખોલ બકા અરસ મોહોલાત, ઔર બાગ હૌજ જોએ ।

મોમિન દેખેં જિમી જંગલ, પસૂ પંખી સોએ ॥ ૧૬ ॥

બ્રહ્માત્માઓ માટે પારના દરવાજા ખોલીને પરમધામના ભવન, વન-ઉપવન, તળાવ, યમુનાજી ભૂમિ, પશુ-પક્ષી વગેરેનું વિશદ વર્ણન કરવામાં આવ્યું. તેથી તેઓ તે બધાનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરવા લાગ્યા.

સૂરત આતેના કલકૌસર, લિખી આમ સિપારે ।

સો આએ દેખો તુમ મહંમદી, ખોલે નૂર પાર દ્વારે ॥ ૧૭ ॥

કુરાનના ત્રીસમાં (અમ્મ) સિપારાના “આતયના કલકૌસર” નામના પ્રકરણમાં હૌજકૌસર તળાવનું વર્ણન છે. રસૂલ મહમ્મદના અનુયાયીઓ હવે આવીને તેને સ્પષ્ટ રીતે જોઈ લે. સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને અક્ષરથી પાર અક્ષરાતીતના દરવાજા ખોલી દીધા છે.

કહ્યા હોસી જાહેર, અરસ રૂહેં મોમન ।

ઉતરે નૂર બિલંદ સે, કરેં સબ અરસ રોસન ॥ ૧૮ ॥

કુરાનમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, બ્રહ્માત્માઓ આ સંસારમાં પ્રગટ થશે. તેઓ દિવ્ય પરમધામથી અવતરશે અને પરમધામની સંપૂર્ણ જાણકારી પ્રગટ કરશે.

જો કહ્યા મહંમદેં, લૈલ મ્યારાજ માંહિં ।

સોઈ કૌલ રૂહ અલ્લા ને, કહે રૂહોં કે તાંઈ ॥ ૧૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદે દર્શનની રાત્રિમાં ખુદાની સાથે ચર્ચા કરીને જે વાતો સંકેતો દ્વારા દર્શાવી હતી તેને સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજે પ્રગટ થઈને બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ સ્પષ્ટ કરી દીધી.

જબ ઈન દોઝી મરદોં ને, મિલ સાહેદી દઈ ।

તબ મેરે દિલ અરસ મેં, જરા સક ના રહી ॥ ૨૦ ॥

જ્યારે બન્ને મહાપુરુષોએ મળીને એક જ પ્રકારની સાક્ષી આપી તો હવે મારા હૃદય ધામમાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા રહી નથી.

તો ઈન રૂહોં મોમિનોં, દિલ અરસ કેહેલાયા ।

જો હક ઈલમ લુદની, મેરે દિલ આગૂંહી આયા ॥ ૨૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને એટલા માટે પરમધામ કહ્યું છે કેમ કે મારું હૃદય પરમધામ હોવાથી જ તેમાં તારતમ જ્ઞાનરૂપી આ બ્રહ્મજ્ઞાનનું અવતરણ થયું છે.

તબ કહ્યા હુઈ ફજર, ઊગ્યા હક બકા દિન ।

તબ સૂરજ મારફત કે, કરી ગિરો રોસન ॥ ૨૨ ॥

આ બ્રહ્મજ્ઞાનનું અવતરણ થવાથી પ્રભાતનો ઉદય થવો અથવા અખંડ જ્ઞાનનો દિવસ પ્રગટ થવાનું કહ્યું છે. બ્રહ્માત્માઓએ જ પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યને પ્રગટાવ્યો છે.

કૌલ કહે સો સબ હુએ, ઔર ભી કહ્યા હોત ।

રૂહ અલ્લા લ્યાએ ઈલમ, ભરે જિમી આસમાન જોત ॥ ૨૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જે ભવિષ્યવાણી કરી હતી તે બધી સત્ય સાબિત થઈ ગઈ. શ્રીશ્યામાજી પોતે પ્રગટ થઈને જાગૃતબુદ્ધિનું તારતમજ્ઞાન લઈ આવ્યાં. જેના પ્રકાશથી પૃથ્વી અને આકાશ પ્રકાશિત થઈ ગયાં.

રૂહઅલ્લા અરસ અજમ સે, નૂર આલા લે આએ ।

સોએ નૂર કોઈ ક્યો કર, સકેગા છિપાએ ॥ ૨૪ ॥

શ્રીશ્યામાજી દિવ્ય પરમધામથી સર્વશ્રેષ્ઠ બ્રહ્મજ્ઞાન (તેજોમય તારતમ જ્ઞાન) લઈને સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થયાં. આ દિવ્ય જ્ઞાનના તેજને હવે કોણ છુપાવીને રાખી શકશે ?

હવા અંધેરી બીય રાત કે, ઊગ્યા મારફત સૂર ।

ભરે જિમી ઔર આસમાન, દુનિયાં પૂર નૂર ॥ ૨૫ ॥

આ સ્વપ્નવત્ સંસાર અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર અથવા શૂન્ય નિરાકારની ગહન રાત્રિમાં બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યનો ઉદય થયો છે. જેથી ધરતી અને આકાશ પ્રકાશિત થઈ ગયાં છે.

એસી કરી બીય આલમ, રૂહ અલ્લા કે ઈલમ ।

માર્યા કુલી દજજાલ કો, જો કરતા થા જુલમ ॥ ૨૬ ॥

શ્રીશ્યામાજી દ્વારા અવતરેલા તારતમ જ્ઞાને બ્રહ્માંડને આ રીતે પ્રકાશિત કરી દીધું. તેમણે કલિયુગ રૂપી રાક્ષસને દૂર ભગાડી મૂક્યો, જે લોકોને પથભ્રષ્ટ કરી રહ્યો હતો.

ફુરમાયા સો સબ હુઆ, જો કદૂ કહ્યા મહંમદ ।

તો જો ક્રિયા રૂહઅલ્લાને, દજજાલ કો રદ ॥ ૨૭ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જે કાંઈ કહ્યું હતું તે તમામ વાતો સાબિત થઈ. હકીકતમાં શ્રીશ્યામાજીએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને આ નશ્વર જગતમાં ફેલાયેલા અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર (નાસ્તિકતા)ને દૂર ભગાડી મૂક્યો.

કુરાન માજજા નવી નબુવત, સાબિત હોએ હુએ એક દીન ।

ઈસા કરસી હક ઈલમેં, આવસી સબોં યકીન ॥ ૨૮ ॥

આ રીતે બ્રહ્મજ્ઞાનનો માર્ગ (એકધર્મ) પ્રશંસનીય બનવાથી કુરાનનાં રહસ્યો તથા પયગંબરની પયગંબરી બન્ને સત્ય પૂરવાર થઈ ગયાં. રસૂલ મહમ્મદે આ રીતે કહ્યું હતું. સદ્ગુરુ (રૂહઅલ્લાહ) પ્રગટ થઈને જાગૃત બુદ્ધિના જ્ઞાન દ્વારા બધા એક પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ બેસાડશે. (પ્રગટાવશે)

કુરમાયા સો સબ હુઆ, ઊપર અપની સરત ।
કૌલ રસૂલ કે ફિરવલે, આઈ એ આખરત ॥ ૨૯ ॥

આ રીતે ભવિષ્યવાણીને અનુરૂપ બધાં કાર્યો યોગ્ય સમયે સાબિત થયાં. હવે આત્મજાગૃતિનો અંતિમ સમય આવી જવાથી રસૂલ મહમ્મદનાં વચનો સત્ય સાબિત થયાં.

કૌલ કિએ હક હાદીને, માંહેં ખિલવત રૂહન ।
સો દિલ મહમ્મદ મોમિનોં, હુઆ પૂર રોસન ॥ ૩૦ ॥

શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓએ મૂલમિલાવામાં બેસીને જે વાતો (પ્રેમસંવાદ) કરી હતી. તેનું રહસ્ય શ્રીશ્યામાજીએ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા સ્પષ્ટ કરી દીધું જેથી તમામ બ્રહ્માત્માઓનાં હૃદય પ્રકાશમય બની ગયાં.

એક ગિરો રૂહેં અરસ સે, હુકમેં આઈ જો ઈત ।
જિન ઊપર રસૂલ, લ્યાએ કિતાબત ॥ ૩૧ ॥

શ્રીરાજજીના આદેશથી, પરમધામથી આ નાશવંત સંસારમાં બ્રહ્માત્માઓનો એક સમુદાય અવતર્યો. તેમને પરમધામની સાક્ષી આપવા માટે રસૂલ મહમ્મદ કુરાનના રૂપે સંદેશ લઈને આવ્યા છે.

તિન રૂહોં કે બીયમેં, રૂહઅલ્લા સિરદાર ।
સોએ લિખી માહેં હદીસોં, જો કહી પરવરદિગાર ॥ ૩૨ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓમાં શ્રીશ્યામાજી શિરોમણિ છે. શ્રીરાજજીએ શ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ માટે જે વાતો કહી છે તેના સંકેતો હદીસ વગેરે ગ્રંથોમાં લખ્યા છે.

સોએ કરી જાહેર, રસૂલેં ઈત આએ ।
સોઈ રૂહઅલ્લા સુકન, લ્યાએ મોમિનોં બતાએ ॥ ૩૩ ॥

રસૂલે અહીં આવીને તે વાતો પ્રગટ કરી છે. શ્રીશ્યામાજીએ પણ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ એ જ રહસ્યો પ્રગટ કર્યા છે.

સો તો આયા હક કા, લુદંગી ઈલમ ।
લિખ્યા દિલ અરસ પર, મોમિનોં બિના કલમ ॥ ૩૪ ॥

આ જગતમાં શ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજ દ્વારા શ્રીરાજજીનું બ્રહ્મજ્ઞાન આવ્યું અને પરમધામની દિવ્યતાથી વિભૂષિત બ્રહ્માત્માઓના હૃદય પર કલમ વગર અંકિત થઈ ગયું.

સોએ લિખ્યા કુરાનમેં, બાઈસમેં સિપારે ।
લિખિયાં આયતાં જંજરાં, બયાન ન્યારે ન્યારે ॥ ૩૫ ॥

કુરાનના બાવીસમા સિપારામાં આ પ્રસંગનો ઉલ્લેખ છે. ત્યાં અલગ અલગ આયતોમાં અલગ અલગ કડીઓ તથા જુદી જુદી કથાઓનો ઉલ્લેખ છે.

જો દેખેગા દિલ દે, આયતાં જંજરાં મિલાએ ।
માએને મગજ મુસાફ કે, હોસી નૂર રોસન તાએ ॥ ૩૬ ॥

જેઓ આ આયતોની કડીઓને જોડીને હૃદયપૂર્વક વિચાર કરશે, તેમને જ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ રીતે સમજાશે.

ઐસા અબ લગ કબહૂં, હુઆ નહીં રોસન ।
સો હક હાદી જાનત, યા જાને રૂહેં મોમન ॥ ૩૭ ॥

આજ સુધી આ જગતમાં ક્યારેય આવું જ્ઞાન પ્રગટ થયું ન હતું. એ દિવ્ય જ્ઞાનને શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ જ જાણે છે.

જબ હક કા ઈલમ, હુઆ જાહેર એ ।
તિન ઈલમેં કાયમ કરી, દુની ફાની હુતી જે ॥ ૩૮ ॥

શ્રીરાજજીનું આ બ્રહ્મજ્ઞાન જ્યારે પ્રગટ થયું ત્યારે તેણે આ નાશવંત જગતના જીવોને અખંડ મુક્તિ સ્થળનું સુખ આપ્યું.

એ સુકન બાતૂન જિન કોં, દિલ બીચ સોહાએ ।
સો સુનકે તબહીં, એક દીનમેં આએ ॥ ૩૯ ॥

આ ગૂઢ રહસ્યો જેને હૃદયથી પ્રિય લાગે છે, તેઓ એ વચનોને સાંભળીને તરત જ એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)માં આવી જાય છે.

બકા અરસ હક સૂરત, હુઆ નૂર રોસન ।
સોએ સરત જાહેર હુઆ, ફરદા રોજ કા દિન ॥ ૪૦ ॥

હવે (તારતમ જ્ઞાન દ્વારા) આ જગતમાં અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું પરમધામ તથા તેમનું સ્વરૂપ પ્રગટ થઈ ગયાં છે. કુરાનમાં જેને “ફરદારોજ” (કાલનો દિવસ) ક્યામતનો દિવસ કહ્યો છે તે પોતાના સમયે (રસૂલ મહમ્મદના ૧૧૦૦ વર્ષ પછી) પ્રગટ થઈ ગયો છે.

જો કલામ અલ્લાહ મેં, ફુરમાઈ ફજર ।
સો ખુલી હક ઈલમેં, રૂહ બાતૂન નજર ॥ ૪૧ ॥

કુરાનમાં જે બ્રહ્મજ્ઞાનને પ્રભાતના સૂર્ય સમાન કહેવામાં આવ્યું છે તે તારતમજ્ઞાન દ્વારા બ્રહ્માત્માઓની આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી ગઈ છે.

હુઆ ખાસલખાસ જો, રૂહ મોમિનોં મેલા ।
બહતર સે જુદા કહ્યા, નાજી ફિરકા અકેલા ॥ ૪૨ ॥

હવે આ જગતમાં સર્વશ્રેષ્ઠ આત્માઓનું મિલન થઈ ગયું છે. જેમને કુરાનમાં રસૂલ મહમ્મદના બોત્તેર ફિરકાઓથી જુદો તથા ધર્મ માટે સમર્પિત (નાજી) સમુદાય કહ્યો છે.

જિન કોં લિખી આયતોં હદીસોં, હિદાયત હક ।
હકેં ઈલમ અપના, તિન કોં દિયા બેસક ॥ ૪૩ ॥

જે સમુદાય માટે ખુદાએ કુરાન તથા હદીસો દ્વારા પોતાનો નિર્દેશ આપ્યો છે તે આ જ સમુદાય છે. એમને શ્રીરાજજીએ પોતાની જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન આપ્યું છે.

સોઈ મોમિન અરસ કે, ઉતરે નૂર બિલંદ ।
જાકો ટાલી હક ઈલમેં, જૂઠ ફરેબી ફંદ ॥ ૪૪ ॥

આ તે જ બ્રહ્માત્માઓ છે, જેઓ દિવ્ય પરમધામથી અવતર્યા છે. આ દિવ્ય જ્ઞાને તેમને છળ, પ્રપંચ રૂપી માયાવી બંધનોથી મુક્ત કર્યા છે.

હુઈ મોમિનોં કોં પૂરન, તૌહીદ કી મદત ।
સો લેવેં દુનિયાં મિને, હક અરસ લજજત ॥ ૪૫ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓને શ્રીરાજજી તરફથી એકાત્મભાવનું જ્ઞાનામૃત પ્રાપ્ત થયું છે. તેથી તેઓ આ નાશવંત જગતમાં પણ અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માના અલૌકિક આનંદનો અનુભવ કરે છે.

નાહીં મોમિનોં કબહૂં, દુનિયાં કા દિમાક ।
જાકો હક ઈલમેં, કિએ સબોં કોં પાક ॥ ૪૬ ॥

એવા બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં સાંસારિક વૈભવોનું મિથ્યાભિમાન રહેતું નથી. કારણ કે તેમના હૃદયને બ્રહ્મજ્ઞાનથી પાવન કરી દીધું છે.

એ જો મોમિન હકીકી, સો કહે અરસ દિલ ।
સો તો પાક હમેસગી, રૂહેં અરસ નિરમલ ॥ ૪૭ ॥

પરમધામના એ આત્માઓના હૃદયને પરમધામની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. તેઓ હર હંમેશ પવિત્ર રહે છે. આ બ્રહ્માત્માઓનું હૃદય હંમેશાં નિર્મળ રહે છે.

સિપારે સતાઈસમેં, લિખ્યા નીકે કર ।
સો લીજો તુમ મોમિનોં, બીય અરસ દિલ ધર ॥ ૪૮ ॥

આ બાબતમાં કુરાનના સત્તાવીસમા સિપારામાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! પોતાના હૃદય ધામમાં વિચાર કરીને આ રહસ્યને ગ્રહણ કરો.

અરસમેં સૂરત મોમિનોં, જો કહી હેં અસલ ।
તિન પાયા બીય નાસૂતકે, બકા હાહૂતી ફલ ॥ ૪૯ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓનું મૂળ શરીર (પર આત્મા) દિવ્ય પરમધામમાં છે. તેમણે નશ્વર જગતમાં આવીને પણ પરમધામના અખંડ આનંદનો અનુભવ મેળવ્યો.

ઔર ગિરો ફિરસ્તન કી, મુતકી પરહેજગાર ।
એ ભી આએ લૈલત કદર મેં, તીનોં તકરાર ॥ ૫૦ ॥

દિવ્ય આત્માઓનો બીજો સમુદાય ઈશ્વરી સૃષ્ટિનો છે. તેઓ નશ્વર જગતમાં સંયમી રહીને વર્તે છે. તેઓ પણ એ મહિમામયી રાત્રિ (લૈલ તુલકદ્ર)ના ત્રણે ખંડોમાં બ્રહ્માત્માઓની સાથે અવતરી છે.

આમ ખલક જો તીસરી, પૈદા જો જુલમાત ।
સો અટકે વજૂદ મેં, પકડે પુલ સરાત ॥ ૫૧ ॥

ત્રીજો સમુદાય જીવસૃષ્ટિનો છે, જેમની ઉત્પત્તિ શૂન્ય નિરાકારથી થઈ છે. તેઓ ક્ષણભંગુર શરીરને જ મહત્ત્વ આપીને કર્મનાં બંધનોમાં ફસાઈ રહે છે.

રૂહેં જો દિલ હકીકી, કહે અરસમેં તન ।
અરસ જિનોં કે દિલ કહે, સોઈ રૂહેં મોમન ॥ ૫૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓને સત્ય હૃદયવાળા કહ્યા છે. તેમનું મૂળ શરીર (પર આત્મા) પરમધામમાં છે.

જેમનાં હૃદયને શ્રીરાજજીએ પરમધામની સંજ્ઞા આપી છે. તેઓ એ જ બ્રહ્માત્માઓ છે.

લિખી ઈનોં કી બુજરકી, મુસાફ માહેં સિફત ।

બીચ મહંમદ કી હદીસોં, લિખી બડી ઈજત ॥ ૫૩ ॥

કુરાનમાં આ જ બ્રહ્માત્માઓનો મહિમા લખ્યો છે. રસૂલ મહમ્મદની હદીસોમાં પણ એ બ્રહ્માત્માઓનો સન્માન પૂર્વક ઉલ્લેખ થયો છે.

મહામત કહે એ મોમિનો, તુમેં કરી હિદાયત હક ।

ઔર કહૂં ફિરકે પૈગંમરોં, જો ચલાએ હુએ બુજરક ॥ ૫૪ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! આ રીતે શ્રીરાજજીએ તમને પોતાનો ઉપદેશ આપ્યો છે. હવે હું બીજા સંદેશવાહકો (પયગંબરો) તથા તેમના સમુદાયોનું વર્ણન કરું છું, જેમણે પંથો, સંપ્રદાયો ચલાવીને પોતાને શ્રેષ્ઠ માન્યા છે.

પ્રકરણ ૨ ચોપાઈ ૧૩૩

બાબ ફિરકોં કા (સંપ્રદાયોનું પ્રકરણ)

ફિરકે નારી તો કહે, એ જો બીચ કુરાન ।

બહતર બાંટે હોએ કે, સબે હુએ હૈરાન ॥ ૧ ॥

કુરાનમાં જે સંપ્રદાયને ‘નારી’ (નરકગામી) કહીને ઉલ્લેખ કર્યો છે તે અનેક સમુદાયોમાં વિભક્ત થયા, જેથી તે લોકો દ્વિધા (ચિંતા)માં પડી ગયા.

સિપારે ચૌબીસ મેં મિને, લિખી સૂરત ઈબલીસ ।

જલ થલ સબોં મેં એ કહ્યા, યાકોં પૂજેં કર જગદીસ ॥ ૨ ॥

કુરાનના ૨૪મા સિપારામાં શેતાન (ઈબ્લીસ)ના સ્વરૂપનું વર્ણન કર્યું છે. ત્યાં એમ કહ્યું છે કે, તેની સત્તા, જલ, સ્થળ, વગેરેમાં સર્વત્ર વ્યાપેલી છે. સંસારનાં પ્રાણીઓ એને જગતનો સ્વામી સમજીને એની પૂજા કરે છે.

કહ્યા દરિયા જંગલ સે, નેહેરેં ચલેં દજજાલ ।

સો નેહેરેં જંગલ સે ક્યોં ચલેં, એ ફિરકે ચલેં ઈન હાલ ॥ ૩ ॥

કુરાનમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, વન-પ્રદેશમાંથી શેતાન (દજજાલ)ની નદીઓ વહેવા લાગશે. હકીકતે તો જંગલમાંથી નદીઓ શી રીતે વહેશે ? એ કથાનકનું તાત્પર્ય એ છે કે, “અજ્ઞાન રૂપી જંગલમાંથી વિભિન્ન સંપ્રદાયો રૂપી નદીઓ વહેવા લાગશે.”

એ જો કહે બની આદમ, સબ પૂજત ડાલી હવા ।

કહ્યા નિકાહ ઈબલીસ સે, દુનિયાં જો દાભા ॥ ૪ ॥

જેને કુરાનમાં આદમના વંશજો કહ્યા છે, નશ્વર જગતના એ મનુષ્યો શૂન્ય-નિરાકારની પૂજા કરે છે. તેમનો સંબંધ શેતાન સાથે થયો છે. તેથી દુનિયાને પશુવૃત્તિવાળી કહી છે.

કહ્યા ગધા જો દજજાલકા, દેયા લગ આસમાન ।

એહી હવા તારીકી સિર સબોં, જાસોં પૈદા એ જહાન ॥ ૫ ॥

કુરાનમાં દજજાલને ગધેડો કહ્યો છે, જે આકાશની ઊંચાઈને સ્પર્શે છે. હકીકતે તે માયાનું (નાસ્તિકતાનું) જ સ્વરૂપ છે, જે શૂન્ય, નિરાકારના રૂપે ઊંચે આકાશ સુધી વિસ્તરેલું છે. તેનાથી સંસારની રચના થઈ છે.

તો દુનિયાં તાબે દજજાલ કે, સોઈ પાતસાહ દિલોં પર ।

દુની સિફલી ઈબલીસ બિના, એક દમ ન સકે ભર ॥ ૬ ॥

તેથી સંસારનાં બધાં પ્રાણીઓ એ દજજાલને આધીન છે અને આ બધાના હૃદય પર બેસીને સામ્રાજ્ય કરી રહ્યો છે (ભોગવી રહ્યો છે). નશ્વર જગતના એ લોકો આ શેતાન વગર ક્ષણ માટે પણ જીવતા રહી શકતા નથી.

રાહ અંધેરી રાત કી, સબ કી ચલી સરિયત ।

બૈઠા દિલ પર દુસમન, લેને ન દે હકીકત ॥ ૭ ॥

આ નશ્વર જગતમાં બધે જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર વ્યાપેલો છે. અહીંના બધા લોકો પોતપોતાના કર્મકાંડમાં ફસાયેલા છે. બધાના હૃદયમાં શેતાનનું શાસન છે. તેથી તે બધાને વાસ્તવિકતાથી પરિચિત થવા દેતો નથી.

એ જો બીચ દુનિ કે, જાહેર પરસ્ત જેતા ।

તિન ફિરકોં સબોં કા, ખુલાસા એતા ॥ ૮ ॥

આ નશ્વર જગતમાં જેટલાં પણ પ્રાણીઓ છે, તે તમામ બાહ્યપૂજા (કર્મકાંડ)માં જ ફસાયેલાં છે. આ બધા મત-મતાંતરો (સંપ્રદાયો)ની સ્થિતિ આ જ પ્રકારની છે.

જોહુએ પૈગંમર રાત કે, સુરૈયા ન ઉલંઘી કિન ।

જો જેતે લગ પોહોંચિયા, સોઈ પૈગામ દિએ તિન ॥ ૯ ॥

આ અંધકારમયી રાત્રિમાં જેટલા અવતારી પુરુષો થયા છે તેઓએ પણ જ્યોતિ સ્વરૂપને પાર કર્યું નથી. તે લોકો જ્યાં સુધી પહોંચી શક્યા છે ત્યાં સુધીનું જ્ઞાન આપ્યું છે.

પૈગંમર યા ઔર કોઈ, જો હુએ રાતમેં બુજરક ।

કિને નૂર પાર પોહોંચ કે, લે ખબર ન દઈ બકા હક ॥ ૧૦ ॥

આ નશ્વર જગતમાં જેટલા પયગંબરો થયા છે તેઓ અજ્ઞાનના અંધકારમાં જ શ્રેષ્ઠ કહેવાયા છે. તેમનામાંથી કોઈએ પણ અક્ષરથી પાર અક્ષરાતીત પરમધામ પહોંચીને ત્યાંની જાણકારી આપી નથી.

તરફ ન કહી કિન ને, તો પટ ખોલે ક્યોં કર ।

એ હુએ જો બડે રાત કે, તિન સબ કી એહ ખબર ॥ ૧૧ ॥

જ્યારે કોઈએ પણ પરમાત્માની દિશા પણ બતાવી નથી તો તેઓ અજ્ઞાનના આવરણને દૂર કરીને પારનું માર્ગદર્શન શી રીતે આપી શકે ? આ નશ્વર જગતના બુદ્ધિવાનોની સ્થિતિ પણ આ જ પ્રકારની રહી છે.

મનસૂખ કહી જો કિતાબેં, રાત મેં આઈ જે ।

ઈન ઉમતેં સબ રાની કહી, જિનોં માંગે માજજે રાત કે ॥ ૧૨ ॥

આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં જેટલા પણ ધર્મગ્રંથોનું અવતરણ થયું છે તેમને નિરસ્ત (દૂર) કરી દીધા. તે વિદ્વાનોના શિષ્યોના સમુદાયને પણ અસત્ય સિદ્ધ કરી દીધા જેમણે અજ્ઞાનવશ માત્ર ચમત્કારોની જ ઈચ્છા રાખી છે.

એક કરી કિતાબેં મનસૂખ, વાહી નામ કી કરી હક ।

તિન ઉમતેં સબ રાની ગઈ, અબ કહો ક્યોં ભાગે સક ॥ ૧૩ ॥

જે કતેબ ગ્રંથોને દૂર કરી દીધા હતા તેમને જ બીજે નામે પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવ્યા. તે ધર્મગ્રંથોના અનુયાયીઓને પણ માત્ર કર્મકાંડના અંધકારમાં ડૂબી રહેવાથી નિરસ્ત (દૂર) કરી દીધા છે. એવા લોકોની શંકા શી રીતે દૂર થઈ શકે ?

(શ્રી પ્રાણનાથજીએ બાઈબલ, જંબૂર, તૌરેત તથા કુરાનનું ઉચિત અર્થઘટન કરીને તેના જ્ઞાનને ક્રમશઃ રાસ, પ્રકાશ, કલશ અને સનંધમાં પ્રતિષ્ઠિત કરી દીધું છે.)

કરી અગલી કિતાબેં મનસૂખ, આખર સોઈ પૈગંમર લ્યાએ ।

નફા પાયા તાસોં ખલકોં, આખર ચારોં કિતાબ પઢાએ ॥ ૧૪ ॥

તે અગાઉના ધર્મ ગ્રંથો (જંબૂર, તૌરેત, ઈજિલ તથા કુરાન)નું અર્થઘટન કરીને આત્મજાગૃતિના સમયે એ જ ગ્રંથોને નવા નામો (પ્રકાશ, કલશ, રાસ, અને સનંધ) સાથે પ્રગટ કરવામાં આવ્યા. તેથી સમસ્ત સંસારનાં પ્રાણીઓને લાભ થયો. આ રીતે અંતિમ ધર્મગુરુએ સમસ્ત જગતને ઉપરોક્ત ચારે ગ્રંથોનું જ્ઞાન આપ્યું.

દેખો મનસૂખ કહી કિન માએનોં, ક્યોં મોહોર કરી કહી હક ।

સો લિખ્યા કૌલ તૌરેતમેં, જાસોં નફા લેસી ખલક ॥ ૧૫ ॥

વિચાર પૂર્વક જુઓ, ઉત્તરકાલીન પયગંબરોએ પૂર્વકાલીન ધર્મગ્રંથોને કયા અર્થમાં રદ કર્યા અને અંતિમ સમયે તેમને નવા નામકરણ સાથે પ્રમાણિત કર્યા, તેનું સંપૂર્ણ વૃત્તાંત કલશ ગ્રંથમાં છે. જેને વાંચીને જગતના લોકો લાભાન્વિત થશે.

અબ કૌન મનસૂખ કો હક, એ દુની સિફલી ક્યોં સમઝાએ ।

એક હરફ બિના લુદંની, બિન વારસ ન બૂઝા જાએ ॥ ૧૬ ॥

કયા ધર્મગ્રંથને રદ કરીને કયો ધર્મગ્રંથ આપવામાં આવ્યો છે, એ રહસ્યની મંદ બુદ્ધિવાળા લોકો શી રીતે સમજી શકશે ? તારતમજ્ઞાનના અભાવે તેનું એક-એક વાક્ય પણ સમજી શકાશે નહિ. હકીકતે તેના ઉત્તરાધિકારી બ્રહ્માત્માઓ વગર એ રહસ્ય કોઈની પણ સમજમાં આવતું નથી.

યાહી નામ કી કિતાબેં, યાહી નામેં લ્યાએ પૈગંમર ।

એ જો કહી બડાઈ ઈનોંકી, સો સબ બીચ આખર ॥ ૧૭ ॥

નિરસ્ત (રદ) કરવામાં આવેલા તે ગ્રંથોના નામે જ બીજા ધર્મગ્રંથ લઈને અંતિમ પયગંબર અવતર્યા છે. બધે જ એ જ પયગંબરનો મહિમા ગાવામાં આવ્યો છે. આ બધું આત્મજાગૃતિના

સમય માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

જબ પટ ખોલ્યા મહંમદે, સો નૂર બૂંદે લઈ જિન ।

તિન દિએ પૈગામ હક કે, સબમેં ક્રિયા બકા દિન ॥ ૧૮ ॥

શ્રીશ્યામાજીએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને પરમધામના દરવાજા ખોલી દીધા. તે પછી જે બ્રહ્માત્માઓએ પરમધામના દિવ્ય જ્ઞાનના અંશમાત્રને પણ હૃદયમાં ઉતાર્યા તેઓને જ આ જગતમાં પરમાત્માનો સંદેશ ફેલાવીને બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતને પ્રગટ કર્યું છે.

જાકી બડાઈ લિખી કુરાન મેં, કિતાબોં ઔર પૈગંમર ।

જા પર મોહોર મહંમદ કી, સો સબોં દેસી ફલ ફજર ॥ ૧૯ ॥

કુરાન તથા કતેબ ગ્રંથોમાં જુદાજુદા પયગંબરો દ્વારા જેનો મહિમા ગાવામાં આવ્યો છે અને સ્વયં રસૂલ મહમ્મદ જેમના માટે અનેક પ્રમાણો આપ્યાં છે, તે બ્રહ્માત્માઓ આત્મજાગૃતિના સમયે પ્રગટ થઈ ગયા છે. હવે તેઓ જગતના તમામ જીવોને અખંડ મુક્તિનું ફળ આપશે.

કે બડે કહે પૈગંમર, પર એક મહંમદ પર ખતમ ।

કે ફિરકે હર પૈગંમરો, ગિરો સબ કહેં નાજી હમ ॥ ૨૦ ॥

આ જગતમાં અનેક પયગંબરો, મોટા મોટા કહેવાયા પરંતુ તેઓ બધા રસૂલ મહમ્મદમાં સમાયેલા છે. તે બધા પયગંબરોના અનુયાયીઓના જુદાજુદા સમુદાયોએ પોતાને “નાજી સમુદાય” (ધર્મમાં સમર્પિત) હોવાનો દાવો કર્યો છે.

સબોં એક હાદી હિદાયત, સબોં ગિરોંમેં નાજી એક ।

એ કૌન જાને બિના અરસ દિલ, એ નબી નાજી દોઊ નેક ॥ ૨૧ ॥

બધા સંપ્રદાયના લોકોને તેમના પયગંબરોનો ઉપદેશ મળ્યો છે, પરંતુ તેમાં માત્ર એક જ સંપ્રદાય ‘નાજી’ (ધર્મનિષ્ઠ) કહેવાયો છે. જેમના સદ્ગુરુ અને સંપ્રદાય બન્ને મહાન છે, તેવા ધામહૃદયી બ્રહ્માત્માઓ સિવાય એ રહસ્યને કોણ સમજી શકે છે ?

નેક સુનો તુમ મોમિનોં, બીય લિખ્યા તફસીર ।

સો દેખો ચૌથે સિપારે, દિલ પાક કરો સરીર ॥ ૨૨ ॥

હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. ‘તપસીર’ (હુસૈની)માં આ રીતે લખ્યું છે. કુરાનના ચોથા સિપારામાં પણ એક પ્રસંગનો ઉલ્લેખ છે. તેને સારી રીતે સમજીને પોતાના તન અને મનને નિર્મલ કરો.

રસૂલેં કહ્યા જાલૂત કોં, તુમ મેં પીછે મૂસા કે ।

કહો ફિરકે કેતે હુએ, મોહે દેઓ ખબર એ ॥ ૨૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદે એક અત્યાચારી શાસક (પયગંબર)ને પૂછ્યું, મુસા પયગંબર પછી તમારો સંપ્રદાય કેટલા ભાગોમાં વિભક્ત થયો તેનું વૃત્તાંત સંભળાવો.

તબ કહ્યા જાલૂત ને, દેખોં મેં કિતાબ ।

સોઈ દેખ કે કહોંગા, કરો જિન સિતાબ ॥ ૨૪ ॥

ત્યારે અત્યાચારી પયગંબરે કહ્યું, કુરાનને જોઈને જ હું આ અંગે કશું કહી શકીશ. આપ ઉતાવળ ન કરો.

તબ કહ્યા રસૂલેં કિતાબ, જલે યા ચોરી જાએ ।

તબ ક્યોં કરો ઇમામત, દેખો દિલ સોં લ્યાએ ॥ ૨૫ ॥

ત્યારે રસૂલે કહ્યું, જો કિતાબ (કુરાન) બળી જાય અથવા તેની ચોરી થઈ જાય તો ધર્મનું નેતૃત્વ શી રીતે કરશો ? તે અંગે હૃદય પૂર્વક વિચાર કરો.

ઈસા કે પીછે ફિરકે, પૂછા રસૂલેં જાનિક કોં ।

કહે ફિરકે પૈતાલીસ, જાનિકે રસૂલ સોં ॥ ૨૬ ॥

આ રીતે રસૂલ મહમ્મદે જનિકને પ્રશ્ન પૂછ્યો, ઈસા પછી તેમના સંપ્રદાયના લોકો કેટલા સંપ્રદાયોમાં વિભક્ત થઈ ગયા ? ત્યારે જનિકે રસૂલને કહ્યું ઈસા પછી તેમનો સંપ્રદાય પીસ્તાલીસ ભાગોમાં વહેંચાઈ ગયો.

ફેર કહ્યા રસૂલ ને, એ સુધ નહીં તુમેં કિન ।

એ નીકે મેં જાનત, માએને કિતાબ ઈન ॥ ૨૭ ॥

રસૂલ મહમ્મદે ફરીથી કહ્યું, આ સંદર્ભે તમારા લોકોમાંથી કોઈને પણ ભાન નથી. આ ધર્મગ્રંથોનાં રહસ્યોને હું સારી રીતે જાણું છું.

પીછે મૂસા કે ઈકહત્તર, તામેં ફિરકા નાજી એક ।

ઔર સત્તર નારી કહે, એ સમજો વિવેક ॥ ૨૮ ॥

મૂસા પયગંબર પછી તેમના અનુયાયી ઈકોતેર સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા. તે પૈકી એક સંપ્રદાય ‘નાજી’ (ધર્મ પ્રત્યે સમર્પિત) કહેવાયો અને બાકીના સીતેર સંપ્રદાયો નારી (નરકગામી) કહેવાયા. આ તફાવતને વિવેકપૂર્વક સમજો.

બહત્તર ઈસા કે ભએ, નાજી એક તિન મેં ।

ઔર નારી ફિરકે ઈકહત્તર, કહ્યા રસૂલેં જાનિક સેં ॥ ૨૯ ॥

આ રીતે ઈસા પયગંબરના અનુયાયીઓ પણ બોતેર સંપ્રદાયોમાં વહેંચાયા. તેમાં પણ એક સંપ્રદાય ‘નાજી’ કહેવાયો. બાકીના ઈકોતેર સંપ્રદાય ‘નારી’ કહેવાયા. આ રીતે રસૂલે જનિકને કહ્યું.

યોં તિહત્તર મેરે હોવહીં, નારી બહત્તર નાજી એક ।

તાકોં હિદાયત હક કી, જો હુઆ નેકોં મેં નેક ॥ ૩૦ ॥

આ રીતે મારા અનુયાયીઓ પણ તોતેર સંપ્રદાયોમાં વિભક્ત હશે. તે પૈકી બોતેર ‘નારી’ કહેવાશે અને એક ‘નાજી’ કહેવાશે. તેને પરબ્રહ્મનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થશે અને તે જ ઉત્તમમાં પણ ઉત્તમ માનવામાં આવશે.

મૂસે ઈસે રસૂલ કે, સબોં નારી કહે ફિરકે ।

કહ્યા એક નાજી તિનોં મેં, ખાસલખાસ અરસકા જે ॥ ૩૧ ॥

આ રીતે મુસા, ઈસા, તથા રસૂલ મહમ્મદ બધા સંપ્રદાયોમાં ‘નારી’ સંપ્રદાયનો ઉલ્લેખ છે. તે પૈકી એક સંપ્રદાય જ ‘નાજી’ કહેવાયો. તે જ દિવ્ય પરમધામના બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય છે.

ગિનતી ફિરકે કેતે કહું, કઈ હુએ બીચ જહૂદાન ।

કહે તાબે દજજાલ કે, જલસી જો કુફરાન ॥ ૩૨ ॥

આ પ્રકારના વિભિન્ન સમુદાયોની ગણતરી ક્યાં સુધી કરીશું ? યહૂદીઓમાં એવા અનેક સમુદાયો થયા છે તે તમામ દજજાલને આધીન કહેવાયા છે. એવા અવિશ્વાસુ લોકોને નરકની અગ્નિમાં બળવું પડશે.

યોં એક નાજી અવ્વલ સે, પાયા વાહી ને ફલ આખરત ।

વાસ્તે નૂર નબીય કે, દેખાએ કરી કયામત ॥ ૩૩ ॥

આ રીતે શરૂઆતથી જ એક સમુદાય ધર્મ પ્રત્યે સમર્પિત થતો આવ્યો છે. તેણે અંતિમ સમયે પણ લાભ મેળવ્યો. રસૂલ મહમ્મદની ભવિષ્યવાણી સત્ય સાબિત કરવા માટે, બ્રહ્માત્માઓના આ સમુદાયએ નશ્વર જગતમાં અવતરીને કયામતની ઘડી પ્રગટ કરી દીધી.

લિખ્યા સિપારે અઠારમેં, કુરાન માજજા નબી નબુવત ।

એક દીન જબ હોએસી, તબ હોસી સાબિત ॥ ૩૪ ॥

અઠારમા સિપારામાં કુરાનમાં ગૂઢ રહસ્યો અને પયગંબરના ઉપદેશને સત્ય સાબિત થયાનો ઉલ્લેખ છે. એ ત્યારે જ સંભવ છે જ્યારે બધા લોકો એક જ ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)માં આવી જશે.

કહે રસૂલ કૌલ હકકે, સબ કરોં એક દીન ।

સોએ કૌલ તોડ્યા દુની, જિનોં રહ્યા ના યકીન ॥ ૩૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું આ પરમાત્માનું વચન છે કે, તેઓ આત્મજાગૃતિના સમયમાં પ્રગટ થઈને બધાને એક ધર્મમાં લાવશે. આ નશ્વર જગતમાં જે લોકોમાં વિશ્વાસ જ નથી રહ્યો તે લોકોએ પરમાત્માનાં એ વચનોનો ભંગ કર્યો.

માએના ઊપર કા પોહોંચે નહીં, બીચ અરસ બકા ।

નજર બાંધ ફના મિનેં, હુએ જિદ કર તફરકા ॥ ૩૬ ॥

ધર્મગ્રંથોના માત્ર બાહ્ય અર્થ ગ્રહણ કરવાથી પરમધામ સુધી પહોંચી શકાતું નથી. જેમની દૃષ્ટિ સ્વપ્નવત્ જગતની જૂઠી વસ્તુઓ પર જ મંડાઈ છે, તેઓ પોતાના હઠાગ્રહને લીધે વિભિન્ન સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા છે.

હુઈ હિદાયત હક કી, એક નાજી કોં બાતન ।

ખોલ નજર રૂહ કી, દેખાએ અરસ તન ॥ ૩૭ ॥

ધર્મ પ્રત્યે સમર્પિત એક ‘નાજી’ સમુદાયના લોકોને જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થયું છે. તેમની જ આત્મદૃષ્ટિ ખોલીને તેમને પરમધામનાં મૂળ શરીર (પર આત્મા)નાં દર્શન કરવા દીધાં છે.

કૌલ કિએ રૂહોં સોં, ઉતરતે હક ।

સો સિર લિએ અપને, મજાજી ખલક ॥ ૩૮ ॥

બ્રહ્માત્માઓના આ જગતમાં અવતરણ સમયે શ્રીરાજજીએ તેમને વચન આપ્યું હતું. (હું

આત્મજાગૃતિના સમયે સ્વયં પ્રગટ થઈને તમને પરમધામ બોલાવીશ) પરમાત્માનાં એ વચનોને આ નશ્વર જગતના લોકોએ પોતાના ઉપર લઈ લીધાં છે.

બુજરકી અરસ રૂહોં કી, સિર અપને લેવેં ।

સિફત એક નાજીય કી, સો બહતરોં કોં દેવેં ॥ ૩૯ ॥

એવા અજ્ઞાની લોકો બ્રહ્માત્માઓના મહત્ત્વને, પોતાનું મહત્ત્વ સમજવા લાગે છે. આ રીતે એક ‘નાજી’ સમુદાયની પ્રશંસાને અન્ય અનેક સમુદાયોએ પોતાની (પ્રશંસા) સમજી લીધી છે.

જબરાઈલ જિત અટક્યા, અગૂં પોહોંચ્યા નાહેં ।

સોએ જાને દુનિયાં હમ, પોહોંચે તિન ઠૌર માહેં ॥ ૪૦ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ જ્યાં સુધી પહોંચીને થોભી ગયા અને આગળ ના જઈ શક્યા એવા દિવ્ય પરમધામ અંગે નશ્વર જગતના લોકો એવું સમજે છે કે, અમે ત્યાં સુધી પહોંચી જઈશું.

દુનિયાં જો તિલસમ કી, આગૂં હોને ચાહે તિન ।

જો લ્યાયા રૂહલ અમીન, કલામ અલ્લા રોસન ॥ ૪૧ ॥

આ નાશવંત જગતના લોકો એ બ્રહ્માત્માઓથી પણ આગળ થવાનું ઈચ્છે છે. તેમને માટે (બ્રહ્માત્માઓ) શ્રેષ્ઠ સંદેશવાહક (થઈને) પરમાત્માનાં વચન લઈને આવ્યા છે.

રાહ ન દેખે ઉપલે માએનોં, બીય અંધેરી રાત ।

સોએ રહે બીય નાસૂતકે, ઘેરે પુલ સરાત ॥ ૪૨ ॥

જે લોકો ધર્મગ્રંથોના માત્ર બાહ્ય અર્થને જ ગ્રહણ કરે છે, તેઓ અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી ભરેલા આ જગતમાં પરમાત્માનો પંથ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. તેથી તેઓ કર્મનાં બંધનોથી ઘેરાઈને સ્વપ્નવત્ જગતમાં જ રહી જાય છે.

એ દેત દેખાઈ દુની ફના, એ જો બીય નાસૂત ।

ઊપર ફના સબ ફિરસ્તે, એ જો કહ્યા મલકૂત ॥ ૪૩ ॥

આ નાશવંત જગતમાં જે કંઈ દેખાય છે તે સર્વ નાશ થવાવાળું છે. એટલે સુધી કે, મૃત્યુલોકથી ઉપર આવેલા વૈકુંઠ સુધીના તમામ લોકોના દેવતાગણ પણ નાશ થવાવાળા છે.

એ ખાલી જો તિન ઊપર, લા હવા જો સુંન ।

એ જુલમત તિન બીયમેં, ચૌદે તબક પલન ॥ ૪૪ ॥

વૈકુંઠની ઉપર શૂન્ય - નિરાકારનો વિસ્તાર છે. શૂન્ય-નિરાકારની મધ્યે ચૌદ લોકયુક્ત આ બ્રહ્માંડ એક હિંડોળાની જેમ ઝૂલી રહ્યું છે.

એ લિખ્યા દૂજે સિપારે, આયત કુરાન કે માહેં ।

સક સુભે હોવે જિન કોં, સો દેખે જાએ તાહેં ॥ ૪૫ ॥

કુરાનના બીજા સિપારાની આયતોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે. જેને આ અંગે શંકા હોય તેઓ તેમાં (કુરાનમાં) જોઈને પોતાની શંકા દૂર કરી શકે છે.

એ છલ મહંમદ ગિરો કો, હકે દેખાયા ।

સોએ ખેલ કુંન હુકમેં, યાહી વાસ્તે બનાયા ॥ ૪૬ ॥

શ્રીરાજજીએ, શ્રીશ્યામાજીની અંગના-બ્રહ્માત્માઓને મિથ્યા જગતનો આ ખેલ દેખાડ્યો છે. તેમણે જ પોતાના હુકમ દ્વારા “હો જા” (કુંન) કહીને આ બ્રહ્માત્માઓ માટે આ ખેલ બનાવ્યો છે.

એ છલ ફરેબ તો કહ્યા, રાહ ન સૂઝે રાત ।

એ ગુમ હુએ દૂંઢે ફના બીય, આડી હુઈ જુલમાત ॥ ૪૭ ॥

આ સ્વપ્નવત્ જગતને એટલા માટે છળ-કપટથી ભરપૂર કહેવામાં આવ્યું છે કે, અહીં અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને લીધે કોઈને પણ ‘પાર’નો માર્ગ દેખાતો નથી. અહીંના સાધકો પણ અહીં શોધ કરીને એ જ અંધકારમાં ખોવાઈ જાય છે. શૂન્ય-નિરાકારનું આવરણ જ તે બધાને ‘પાર’ જવા માટે અવરોધ રૂપ બની જાય છે.

દૂંઢ્યા ચૌદે તબકોં, પર પાઈ ન કિન તરફ ।

બકા કા બીય દુનિયાં, કોઈ બોલ્યા ન એક હરફ ॥ ૪૮ ॥

અનેક સાધકોએ આ ચૌદ લોકમાં પરમાત્માને શોધ્યા પરંતુ કોઈને પણ “પાર”ની દિશા મળી નહિ. આ રીતે આ નશ્વર જગતમાં અખંડ ધામના વિષયમાં કોઈ, એક શબ્દનો પણ ઉચ્ચાર કરી શક્યું નહિ.

ઔર સુરૈયા સિતારા, કહ્યા ઉલંઘી ન કિન ।

સો દેખો સિપારે સોલમેં, કાહૂં છોડી ન સરે સુંન ॥ ૪૯ ॥

આ જગતનો કોઈ પણ જીવ જ્યોતિ સ્વરૂપને ઉલ્લંઘીને આગળ જઈ શક્યો નથી. કુરાનના સોળમા સિપારામાં જુઓ ! ત્યાં એ જ કહ્યું છે કે, કોઈ પણ જીવ શૂન્યમંડળને છોડીને આગળ જઈ શક્યો નથી.

મ્યારાજ હુઆ મહંમદ પર, કઈ કિએ જાહેર બયાન ।

ઔર રખે છિપે હુકમેં, વાસ્તે હાદી ગિરો પેહેયાન ॥ ૫૦ ॥

રસૂલ મહમ્મદને પરમાત્માનાં દર્શન થયાં. તેમણે અનેક રહસ્યો ખોલ્યાં. તો પણ પરમાત્માના હુકમથી કેટલાંક રહસ્યો ગુપ્ત રાખ્યાં. આ બધાં શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓની ઓળખ માટે જ છે.

તેહેતસરા સે હવા લગ, એક ફિરસ્તાખડા ઈન કદ ।

એ બડકા સબન કા, તો પોહોંચ્યા હવા સિર હદ ॥ ૫૧ ॥

તેમણે કહ્યું, પાતાળથી લઈને શૂન્ય-નિરાકાર સુધી એક વિરાટ શરીરવાળા ફિરસ્તા ઊભા છે. તે આ જગતના ઈશ્વર કહેવાય છે. તેનું મસ્તક શૂન્ય-નિરાકાર સુધી પહોંચેલું છે.

ઈન ફિરસ્તે કે કઈ સિર, તિન સિર સિર કઈ મોહોં ।

મોહ મોહ કે જુબાન, કહી, એ દેખો ઈસારત ફિરસ્તોં ॥ ૫૨ ॥

એ ફિરસ્તાના અનેક મસ્તક છે. પ્રત્યેક મસ્તકમાં અનેક મોઢાં છે અને પ્રત્યેક મોઢામાં અનેક જીભ છે. એ ફિરસ્તા અંગે કહેવામાં આવેલા આ સંકેતો તો જુઓ.

[(વૈદિક (હિંદુ) ધર્મ ગ્રંથોમાં વિરાટ પુરુષને હજાર મસ્તક, અને હજાર આંખોવાળા દર્શાવ્યા છે. તેઓ આ બ્રહ્માંડમાં નારાયણ રૂપે વ્યાપ્ત છે અને ભગવાન વિષ્ણુના રૂપે ચૌદે લોકનાં પ્રાણીઓનું પાલન-પોષણ કરે છે. તેમનું ધામ વૈકુંઠ છે. મનુષ્યોથી હજારો ગણા શ્રેષ્ઠ હોવાથી તેમને હજારો મસ્તકવાળા કહ્યા છે.)]

એક ઈનસે બડે કહે, એસે જાએ જાકી નાકમેં ।

તો ભી ઉને સુધ ના પડે, અંદર ફિરકે મોંહ નિકસે ॥ ૫૩ ॥

તેમણે બીજું પણ કહ્યું, તેનાથી પણ એક મોટા ફિરસ્તા છે. જેના નાકમાં થઈને એવા અનેક ફિરસ્તાઓ અંદર પ્રવેશી જાય છે અને ફરીને મોંઢામાં થઈને બહાર નીકળે છે. તેમ છતાં તેને તેનું ભાન હોતું નથી.

(શાસ્ત્રોમાં પણ એવો ઉલ્લેખ છે કે, મહાવિષ્ણુના રોમેરોમમાં અનેક વિષ્ણુ સમાઈ જાય છે.)

એ મસનંદ મલકૂત કી, ફિરસ્તાએક પાતસાહ ।

કોઈ બુજરક પોહોંયે ઈનલોં, ઓર પાંઉં કટે પુલ સરાત રાહ ॥ ૫૪ ॥

જેમાં ઉપરોક્ત ફિરસ્તા (વિષ્ણુ ભગવાન) સમ્રાટના રૂપે છે. આ વૈકુંઠનું સામ્રાજ્ય છે. કોઈ કોઈ સમજદાર વ્યક્તિ જ ત્યાં સુધી પહોંચી શકે છે. બાકીના બધા લોકો કર્મકાંડના માર્ગે ચાલીને, તેના બંધનમાં ફસાઈને જગતમાં જ ભટકે છે.

જો આવત અરવા નાસૂતમેં, પકડે વજૂદ નાબૂદ ।

સો લે સરિયત ચઢ ના સકે, છૂટે ના ફના વજૂદ ॥ ૫૫ ॥

જે જીવ આ નાશવંત દુનિયામાં આવીને નશ્વર શરીર ધારણ કરે છે તેઓ પણ કર્મમાર્ગને અંગીકાર કરવાને કારણે વૈકુંઠ સુધી જઈ શકતા નથી કારણ કે તેમનાથી ક્ષણભંગુર શરીરનો મોહ છૂટતો નથી.

લે તરીકત પોહોંયે મલકૂત, સો કિન લઈ ન જાએ ।

કરે બોહોત દૌડ આપ વાસ્તે, લે નિજસ ન દેચા ચઢાએ ॥ ૫૬ ॥

કેટલાક સાધકો ઉપાસના માર્ગને ગ્રહણ કરીને વૈકુંઠ સુધી પહોંચે છે. આ માર્ગ પર પણ સામાન્ય લોકો ચાલી શકતા નથી. તેઓ પોતાના ઉત્થાન માટે અનેક પ્રયત્નો કરે છે પરંતુ ઈન્દ્રિયોના બંધનમાં બંધાયા હોવાથી ઊંચે ચઢી શકતા નથી.

એ બીચ ફના કે સબ કહે, હવા સમેત પલના ।

એ દિન રાત આજૂજ માજૂજ, ખાએ સબ કરસી ફના ॥ ૫૭ ॥

એ બધા લોકોને નશ્વર જગતના કહ્યા છે એટલે સુધી કે શૂન્યમંડળ સુધીનું આ સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડ જ નશ્વર છે. ‘યાજૂજ’ અને ‘માજૂજ’ રૂપી દિવસ-રાત, એમના આયુષ્યને ક્ષીણ કરતાં કરતાં છેવટે બધાને નષ્ટ કરી દેશે.

મારફત સાગર ક્યોં કહું, કરી સરેમેં પુકાર ।

ઈન હક ઠૌર કે નામ ધર, પૂજ ફિરકે હુએ બેસુમાર ॥ ૫૮ ॥

આવી સ્થિતિમાં બ્રહ્મજ્ઞાન (મારફત સાગર)નું વર્ણન શી રીતે કરું ? અહીં બધે જ કર્મકાંડનો

જ પ્રચાર-પ્રસાર છે. અહીંના લોકોએ પરમાત્મા તથા પરમાત્માનું સ્થાન - પરમધામનું નામ લઈને જુદાં જુદાં દેવી-દેવતાઓની પૂજા આરંભ કરી છે જેથી અનેક સંપ્રદાયો અસ્તિત્વમાં આવ્યા.

કોઈ કહે વિસ્નુ નારાયન, કોઈ અરહંત બતાવે ।

કોઈ દેવી દેવ પથર, પાની આગ પુજાવે ॥ ૫૯ ॥

અહીં કોઈ પરમાત્માને વિષ્ણુ, કોઈ નારાયણ તથા કોઈ અરિહંત કહે છે. કોઈ દેવી-દેવતાઓને જ પરમાત્મા સમજીને તેમની મૂર્તિ તથા આગ, પાણી અને પથ્થરની પૂજા કરાવે છે.

કોઈ કહે બેયૂન હૈ, ઔર બેયૂન ।

ભી કહે બેસબી હૈ, ઔર બેનિમૂન ॥ ૬૦ ॥

કોઈ એ જ પરમાત્માને નિર્ગુણ, નિરંજન, નિરાકાર, તથા અનુપમ કહે છે.

કોઈ કહે નિરાકાર હૈ, ઔર નિરંજન ।

કોઈ કહે અહં બકા, સબમેં બ્રહ્મ નિરગુન ॥ ૬૧ ॥

કોઈ તેમને નિરાકાર, નિરંજન, તથા નિર્ગુણ કહીને સર્વવ્યાપક માને છે, તે પછી પોતાને જ બ્રહ્મ કહે છે. (અહં બ્રહ્માસ્મિ)

એ જો પૈદા મોહ તત્વ, કહી તારીકી જુલમાત ।

કૌલ દૂજા હવા લા મકાન, જહાં સે પૈદા રાત ॥ ૬૨ ॥

શાસ્ત્રોમાં જેને મોહતત્ત્વ કહ્યું છે તેને જ કતેબ ગ્રંથોમાં ‘જુલમત’ (અંધકાર) ‘તારિકી’ (નિરાકાર), ‘લા મકાન’ (શૂન્ય), તથા ‘હવા’ (માયા) કહે છે એ માયાથી આ જગત ઉત્પન્ન થયું છે.

એ જો ઉરઝી દુની રાત કી, ન પવે તૌહીદ રાહ ।

તો લિખ્યા સિપારે ઉનઈસમેં, બની આદમ પૂજે સબ હવાએ ॥ ૬૩ ॥

નાશવંત જગતના લોકો આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં ફસાયેલા છે. તેમને અદ્વૈત બ્રહ્મનો માર્ગ પ્રાપ્ત થતો નથી. કુરાનના ઓગણીસમા સિપારામાં લખ્યું છે કે, આદમના વંશજ શૂન્ય-નિરાકાર (હવા)ની જ પૂજા કરશે.

દિયા હવા કા કુલફ, ઈમાન કે દ્વારે પર ।

એ ખોલેગા સોઈ સિરદાર, યાકો પીઠ દેવેં પૈગંમર ॥ ૬૪ ॥

પરમાત્મા પ્રત્યે ઉદ્ભવનાર શ્રદ્ધાના દરવાજા પર આ નાશવંત માયા (અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર)નું તાળું લાગેલું છે. જે એ તાળાને ખોલશે તે શિરોમણિ કહેવાશે. હકીકતે પરમાત્માનો સંદેશો આપનાર પયગંબર જ તેને (માયાને) પીઠ આપીને (અવગણીને) આગળ જઈ શકે છે.

ચારોં ચીજ પૂજી રાત કી, પાની ખાક પથર અગિન ।

આકાસ પૂજ્યા કૈયોં નામ ધર, નિરાકાર હવા લા સુન ॥ ૬૫ ॥

આ નશ્વર જગતમાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને કારણે, માટી, પાણી, આગ તથા પથ્થરની પૂજા થાય છે. અનેક લોકો આકાશની પણ પૂજા કરે છે અને તેને શૂન્ય નિરાકારની સંજ્ઞા આપે છે.

એ હવા સુન જુલમત કહી, એહી હિજાબ રાત અંધેર ।

ઊપર તલે બીચ દુનિયાં, ફિરવલી ગિરદવાએ ફેર ॥ ૬૬ ॥

એ શૂન્ય-નિરાકાર જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકારના કારણે, આવરણ સ્વરૂપ કહેવાય છે. તેણે આ નાશવંત બ્રહ્માંડને ઉપર, નીચે તથા ચારે બાજુથી ઘેરી રાખ્યું છે.

એ સબે બીચ અંધેરી, કિન તરફ ન પાઈ હક ।

કાહૂં ન પાયા અરસ બકા, કે હુએ રાત બીચ બુજરક ॥ ૬૭ ॥

તેથી નાશવંત જગતના તમામ જીવો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં પડેલા છે. તે પૈકીના કોઈએ પણ પરમાત્માની દિશા પ્રાપ્ત કરી નથી. આ અજ્ઞાનરૂપી રાત્રિમાં જે કોઈ મહાન થયા છે તેમને પણ અખંડ પરમધામની અનુભૂતિ થઈ નથી.

તિન પર નૂર અક્ષર, જો કાયમ જબરૂત ।

તાપર અરસ અજીમ, જો કહ્યા બકા હાહૂત ॥ ૬૮ ॥

નિરાકારની ઉપર તેજોમય અક્ષરબ્રહ્મ છે. તેમનું અખંડ ધામ અક્ષરધામ (જબરૂત) કહેવાય છે. તેનાથી ઉપર સર્વશ્રેષ્ઠ પરમધામ છે, જે અખંડ અને શાશ્વત કહેવાય છે.

એ જો ઠોર દોઊ કાયમ, કહે અરસ હક ।

સો લ્યાવે ફના બીચ વજૂદ, એ જો ફાની ખલક ॥ ૬૯ ॥

એ બન્ને ધામ (અક્ષરધામ તથા પરમધામ) અખંડ કહેવાય છે. તેમને જ પરમાત્માનું ધામ કહ્યું છે. નાશવાન જગતના જીવો એ બન્ને ધામોને પોતાના નશ્વર શરીરમાં જ હોવાનો દંભ કરે છે.

ફિરસ્તા જબરાઈલ, પૈગંમરોં સિરદાર ।

સો માહેં પૈઠ ના સક્યા, અરસ અજીમ દ્વાર ॥ ૭૦ ॥

કતેબ ગ્રંથો પ્રમાણે બધા પયગંબરોમાં જિબ્રીલ ફિરસ્તા શિરોમણિ કહેવાય છે. પરંતુ તે પણ દિવ્ય પરમધામના દરવાજામાં પ્રવેશ કરી શક્યા નહિ.

ના તો મહંમદ કી હિમાયતેં, આગૂં ચલ્યા એક કદમ ।

તિન રાહ પાંચ સૈ સાલ કી, કાટી માહેં દમ ॥ ૭૧ ॥

તો પછી રસૂલ મહમ્મદના સાહસને લીધે તે એક ડગલું તો આગળ વધ્યા હતા. તે સમયે તેમને એક ક્ષણમાં પાંચસો વર્ષનો માર્ગ કાપ્યાનો અનુભવ થયો હતો.

આગૂં ચલતે તિન યોં કહ્યા, જલ જાએં મેરે પર ।

સોએ બીચ જાએ ના સક્યા, એ જો અરસ અકબર ॥ ૭૨ ॥

આગળ વધીને તેમણે એમ કહ્યું, મારી પાંખો બળી રહી છે. આ રીતે જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ દિવ્ય પરમધામમાં પ્રવેશ ન કરી શક્યા.

એ સાહેદી લિખી જાહેર, મ્યારાજ નામેં માહેં ।

સરહદ જબરૂત કી, ફિરસ્તેં છોડી નાહેં ॥ ૭૩ ॥

મેયરાજનામામાં આ પ્રકારનું પ્રમાણ આપવામાં આવ્યું છે કે, જિબ્રીલ ફિરસ્તા અક્ષરધામની સીમાને છોડીને આગળ વધી શક્યા નથી.

ગુનાહ પોહોંચ્યા તિન અરસમેં, ઈન દરગાહ રૂહન ।

દિલ હકીકી એ કહે, અરસ કલૂબ મોમન ॥ ૭૪ ॥

કુરાન પ્રમાણે આવા દિવ્ય પરમધામમાં રહેનારા બ્રહ્માત્માઓ સુધી (ખેલ માંગવાનો) દોષ પહોંચી ગયો. એ બ્રહ્માત્માઓને સત્ય હૃદયવાળા કહ્યા છે અને એમના હૃદયને જ પરમાત્માનું ધામ કહ્યું છે.

ખાસોંમેં ખાસે કહે, રબાની ઉમત ।

ખિલવત હક હાદી રૂહેં, અરસ હક વાહેદત ॥ ૭૫ ॥

બ્રહ્માત્માઓના આ વિશિષ્ટ સમુદાયને શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ કહ્યો છે. અખંડ પરમધામ, શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ એકાત્મભાવ (અદ્વૈત) સ્વરૂપ છે.

કહ્યા હદીસોં આયતોં, દાર ન ખોલ્યા કિન ।

અવ્વલ બીય યા આખર, ખુલે ના રસૂલ બિન ॥ ૭૬ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં એ રીતે જણાવ્યું છે કે, આજ સુધી કોઈએ પણ ‘પારના’ દરવાજા ખોલ્યા નથી. સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિથી માંડીને મધ્ય તથા અંત સુધી પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવનારા સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી સિવાય બીજા કોઈથી પણ એ દરવાજા ખુલ્યા નથી.

જંજોર દાર ભિસ્તકી, અવ્વલ ખોલે મહંમદ ।

દિલ સાફ કરો એ દેખ કે, લે હદીસ સાહેદ ॥ ૭૭ ॥

પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા દ્વારા પ્રશંસા પામેલાં (મહમ્મદ) શ્રીશ્યામાજીએ, સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને સૌ પ્રથમ અખંડ મુક્તિ સ્થળના દરવાજા ખોલી દીધા છે. આ રીતે હદીસોમાં આપવામાં આવેલી સાક્ષીઓને લઈને પોતાના હૃદયની શંકાઓને દૂર કરો.

જેતા કોઈ પેગંમર, રસૂલ નબી ઔલિએ ।

ગોસ કુતબ વલી અંબીએ, નબી નસીહત સિર સબ કે ॥ ૭૮ ॥

આ દુનિયામાં જેટલા પણ પયગંબરો, અવતારો, નબી (ધર્મગુરુ), વલી (મહાત્માઓ), ગોસ (ન્યાયધીશ), કુતૂબ (જાણકાર ફકીર) વગેરે થયા છે, તે બધાના ઉપદેશમાં રસૂલ મહમ્મદનો ઉપદેશ શિરોમણિ કહેવાયો છે.

કે બડે કહાવેં પીર ફકીર, કે આરફ ઉલમા ।

યાર અસહાવ કે ખલીફે, હાદી મહંમદ હૈ સબ કા ॥ ૭૯ ॥

આ જગતમાં મોટા મોટા પીર, ફકીર, આરિફ (બ્રહ્મજ્ઞાન), ઉલમા યાર (દોસ્ત), અસહાવ, ખલીફા વગેરે કહેવાયા છે. તે બધાના માર્ગદર્શક રસૂલ મહમ્મદને કહ્યા છે.

રસૂલેં બુજરકી અપની, દૈ કે જહૂદોં કોં ।

પર ઓ છોડ બડાઈ અપની, આએ નહીં કદમોં ॥ ૮૦ ॥

રસૂલ મહમ્મદે અનેક યહૂદીઓને પોતાનું જ્ઞાન આપ્યું પરંતુ તેઓ પોતાની પ્રતિષ્ઠા છોડીને તેમના ચરણોમાં ન આવ્યા.

કે કહાવેં ખાવંદ કલમેં, કે સાહેબ સહીફે કિતાબ ।

હોએ ન કામ મહંમદ બિના, જિન સિર આખરી ખિતાબ ॥ ૮૧ ॥

અનેક પયગંબરો પોતાને કલમાના સ્વામી કહેવરાવે છે. અનેક લોકો નાના નાના ધર્મગ્રંથો રચીને પોતાને સાહેબ કહેવરાવે છે. પરંતુ જેમને અંતિમ સમયના પરમાત્માની શોભા પ્રાપ્ત થઈ છે એવા, મારા હૃદયમાં બિરાજમાન શ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ વગર તમામ જીવોને મુક્તિસ્થળનું સુખ આપવાનું કાર્ય બીજા કોઈનાથી પણ થયું નથી.

જહૂદ નસારે પૈગંમર, કે કેહેલાએ રાતકે માહેં ।

દિન ઊગે મહંમદ બુરાક કે, આગૂં દૌડે સબ જાએ ॥ ૮૨ ॥

અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી ભરપૂર આ જગતમાં યહૂદીઓ તથા ખ્રિસ્તીઓમાં અનેક પયગંબરો કહેવાયા છે. હવે અશ્વ પર આરૂઢ બુદ્ધ નિષ્કલંક દ્વારા બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી તેઓ બધા દોડીને, તેમને શરણે આવવા લાગ્યા.

દેખો નામેં મ્યારાજમેં, કિતાબ સિકંદર ।

અસ્વાર મહંમદ કી જલેબમેં, ચલેં પ્યાદે પૈગંમર ॥ ૮૩ ॥

‘મેયરાજનામા’ નામના શ્રેષ્ઠ પુસ્તકમાં જુઓ, તેમાં ઉલ્લેખ છે કે, અંતિમ સમયના મહમ્મદ સેનાનાયકના રૂપમાં અશ્વ પર સવારી કરશે અને તેમની સેનામાં બધા પયગંબરો બ્રહ્માત્માઓની સાથે પગે ચાલીને જશે.

બૈઠાવેં આઠોં ભિસ્તમેં, છોટા બડા જો કોએ ।

જો જૈસા તૈસી તિનોં, મહંમદ પોહોંચાવેં સોએ ॥ ૮૪ ॥

અંતિમ સમયના મહમ્મદ નાના-મોટા તમામ જીવોને, તેમની કર્તવ્યનિષ્ઠાને આધારે આઠે મુક્તિ સ્થળોમાં પહોંચાડશે.

યા દોઊ ગિરો દોઊ અરસોં કી, જો બકા ઠૌર હેં દોએ ।

ફિરસ્તે રૂહેં ઉતરીં લૈલમેં, સો ભી સૂરત હકી સે હોએ ॥ ૮૫ ॥

બ્રહ્મસૃષ્ટિ તથા ઈશ્વરીસૃષ્ટિ એ જે બે સમુદાયો છે તેમનું મૂળ સ્થાન પરમધામ તથા અક્ષરધામ છે. તેઓ પણ પોતપોતાનાં સ્થાનોથી આ જગતમાં અવતરી છે. તેમને પોતાના મૂળ સ્થાને પહોંચાડવાનું કાર્ય પણ આ હકી સ્વરૂપ દ્વારા જ સંપન્ન થશે.

એહી ફજર દિન મારફત, સબ આવેં માહેં દીન ।

તબહીં મુઆ દજજાલ, આયા સબોં યકીન ॥ ૮૬ ॥

એને જ બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કહ્યું છે. તે પ્રભાતે જગતના તમામ લોકો એક જ ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રજ્ઞામી ધર્મ)માં આવી જશે. ત્યારે બધાના હૃદયમાં રહેલો નાસ્તિકતા રૂપી શેતાન મરી જશે અને બધાને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ જાગૃત થશે.

એક કુરાન કા માજજા, ઔર નબીકી નબુવત ।

અવલ ફુરમાયા સબ હુઆ, તબ હોએ સાબિત ॥ ૮૭ ॥

તે સમયે કુરાનની ભવિષ્યવાણી અને પયગંબરનો ઉપદેશ સત્ય સાબિત થશે. તેમણે પ્રથમથી

જ જે કહ્યું હતું તે તમામ વાતો આ સમયે સત્ય સાબિત થશે.

આયતેં હદીસેં સબ કહે, ખુદા એક મહંમદ બરહક ।

और न कोई आगे पीछे, बिना मહंमद बुजरक ॥ ૮૮ ॥

કુરાનની આયતો અને હદીસો સ્પષ્ટ કહે છે કે, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા જ વિશ્વ-બ્રહ્માંડના સ્વામી છે અને રસૂલ મહમ્મદ જે કહ્યું છે તે સત્ય છે. આ રીતે અંતિમ મહમ્મદ સિવાય, તે પહેલાં કે પછીના કોઈ પણ પયગંબર શ્રેષ્ઠ કહેવાશે નહિ.

એ જો કહે લાખોં હો ગએ, રાતમેં પૈગંમર ।

पैगाम ल्यावे कोई हक का, तो क्यों ना करे इजर ॥ ૮૯ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં લાખો પયગંબરો થઈ ગયા છે. જો તે પૈકી કોઈ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યા હોત તો તેઓ તે જ સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કેમ ન કરી દેત ?

કહે લાખોં પૈગંમર હો ગએ, કે और लिखे बुजरक ।

किन बका पट न भोलिया, दिअे किनने किसे पैगाम हक ॥ ૯૦ ॥

કુરાનમાં લાખો પયગંબરો થઈ ગયા છે તેવો ઉલ્લેખ છે અને તેમાં પણ અનેક શ્રેષ્ઠ કહેવાયા છે પરંતુ આજ સુધી તે પૈકી કોઈએ પણ અખંડના દરવાજા ખોલ્યા નથી. તો પછી પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ કોને કોણે આપ્યો ?

બકા તરફ ન પાઈ કાહૂં ને, તો દ્વાર ખોલે ક્યોં કર ।

क्यों बका बिन बडे कहे रातमें, क्यों किन तरफ न कही पैगंमर ॥ ૯૧ ॥

આજ સુધી કોઈને પણ અખંડ પરમધામની દિશા પ્રાપ્ત થઈ નથી. તો તેઓ પરમધામના દરવાજા શી રીતે ખોલી શકે ? અખંડ ધામનો સંદેશો આપ્યા સિવાય તેઓ અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં શી રીતે મોટા કહેવાયા ? તેમણે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના ધામ તરફ શા માટે સંકેત ન કર્યો ?

મ્યારાજ એક મહંમદ પર, દૂજે હુઆ ન કિન ઊપર ।

મ્યારાજ હુએ બિના પૈગંમરોં, પૈગામ દિઅે ક્યોં કર ॥ ૯૨ ॥

એક રસૂલ મહમ્મદને જ ખુદાનાં દર્શન થયાં. તેમના સિવાય બીજા કોઈને પણ એ સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું નહિ. જ્યારે તેમને પરમાત્માનાં દર્શન જ થયાં નહિ તો પછી તેઓ પરમાત્માનો સંદેશ શી રીતે આપી શકે !

અજૂં ખડિયાં ઈનોં કી ઉમતેં, પૂજેં પાની આગ પથર ।

સો તો કહી સબ રાંનિયાં, માંગે માજજે કિયા કુફર ॥ ૯૩ ॥

તે પયગંબરોના અનુયાયીઓ આજે પણ આગ, પાણી તથા પથ્થરની પૂજા કરી રહ્યા છે. તેથી તે બધાને તિરસ્કૃત કરી દીધા. કારણ કે તેમણે નાશવંત જગતનાં સુખોની ઈચ્છા કરીને જૂઠાં કાર્યો કર્યા છે.

લિખ્યા સિપારે દૂસરે, બખત નૂહ પૈદાસ ।

તબ કહી સબ કુફરાન, ઈસલામ ન ગિરો કોઈ ખાસ ॥ ૯૪ ॥

કુરાનના બીજા સિપારામાં ઉલ્લેખ છે કે નૂહ પયગંબરના સમયમાં પણ પરમાત્મા પ્રત્યે અવિશ્વાસ રાખનારા લોકો હયાત હતા. તે સમયે પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ રાખનારા આત્માઓનો સમૂહ અવતર્યો ન હતો.

કહ્યા એક ગિરો થી મોમિન, લે આદમ લગ તોફાન ।

આગૂં અમલ ઈબરાહીમ કે, હુતી સબે કુફરાન ॥ ૯૫ ॥

બીજા બાજુ કુરાનમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, બ્રહ્માત્માઓનો એક સમુદાય હતો, જે આદમથી લઈને રાસલીલાના સમયના પ્રલય નૂહ (તૂફાન) સુધી ઉપસ્થિત હતો. તદ્ઉપરાંત ઈબ્રાહીમના સમય સુધી બધે જ અંધ વિશ્વાસ છવાયેલો હતો.

મોમિન ગિરો એક નૂહ કે, જિનોં બીય થા સ્યામ ।

સો પાર હુઈ કિસ્તી ચઢ, જો ચાલીસ જુફત તમામ ॥ ૯૬ ॥

‘નૂહ’ પયગંબરના સમયે બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના સમુદાયમાં શ્રી કૃષ્ણજીનું અવતરણ થયું હતું. જેમના દ્વારા યોગમાયાની નૌકામાં ચઢીને ચાલીસ જૂથ સખીઓ પાર ઊતરી ગઈ.

કહે એહી ચાલીસ તૂબે પર, જો દરખત જિમી બીય સ્યામ ।

યામેં ન હોએ કોઈ કમ, જાકી સિફત લિખી અલ્લા કલામ ॥ ૯૭ ॥

બ્રહ્માત્માઓનાં આ ૪૦ જૂથો યોગમાયાની નાવમાં બેસીને શ્યામસુંદર શ્રીકૃષ્ણની ભૂમિ નિત્ય વૃન્દાવનનાં વૃક્ષો નીચે પહોંચી ગયાં. આ આત્માઓમાં કોઈ પણ પ્રકારની ખામી નથી, તેમની પ્રશંસા કુરાન વગેરે તમામ ધર્મગ્રંથોમાં કરવામાં આવી છે.

આદમ નૂર તોફાન લગ, એક ગિરોહ થી નૂહ અમલ ।

સો પાર હુઈ કિસ્તી ચઢ, ઔર કાફર ડુબે સબ જલ ॥ ૯૮ ॥

આરંભથી લઈને રાસલીલાના સમય સુધી બ્રહ્માત્માઓનો એક જ સમુદાય એવો હતો જે યોગમાયાની નાવમાં બેસીને કાલમાયાના બ્રહ્માંડને પાર કરી શક્યો. બાકીના તમામ અવિશ્વાસુ લોકો પ્રલયમાં નાશ પામ્યા.

સો ભી ગિરો કહી મહંમદ કી, લિખી હદીસોં મહંમદ ।

આખર કહ્યા નૂહ ગિરો કી, મહંમદ દેસી સાહેદ ॥ ૯૯ ॥

આ સમુદાયને રસૂલ મહમ્મદે હદીસોમાં અંતિમ સમયના મહમ્મદનો સમુદાય કહ્યો છે. તેમણે એમ પણ કહ્યું કે, અંતિમ સમયે ‘નૂહ’ પયગંબરના સમુદાયની સાક્ષી પણ આ જ મહમ્મદ આપશે.

ઈબ્રાહીમ કે અમલમેં, ના ઈસલામ ગિરો દીન ।

કહી એક લડકી નિમરૂદ કી, કછૂ લ્યાઈ થી યકીન ॥ ૧૦૦ ॥

ઈબ્રાહીમ પયગંબરના સમયે ધર્મનિષ્ઠ લોકોનો સમુદાય ન હતો. એવું કહેવામાં આવે છે કે, નાસ્તિક સમ્રાટ નિમરૂદની એક કન્યાએ જ ધર્મપ્રત્યે શ્રદ્ધા રાખી હતી.

લિખ્યા ફલાને સિપારે, ઈબરાહીમ કે અમલમેં ।

ઔર મુસલમાન કોઈ ના હુતા, તો લઈ વારસી જહૂદોને ॥ ૧૦૧ ॥

કોઈ એક સિપારામાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, ઈબ્રાહીમના સમયમાં કોઈ મુસલમાન ન હતો તેથી તેનો ઉત્તરાધિકાર યહૂદીઓએ મેળવ્યો.

મગજ દેખો મુસાફ કા, સબોં મહંમદ હિદાયત ।

આસમાન જિમી કે બીયમેં, ઔર ન કાહૂં નસીહત ॥ ૧૦૨ ॥

કુરાનનાં અપ્રગટ રહસ્યો પર વિચાર કરો. બધે જ અંતિમ સમયે અવતરેલા મહમ્મદ માટેનો નિર્દેશ મળે છે. પૃથ્વી અને આકાશ વચ્ચે આ જગતમાં અન્ય કોઈ જગ્યાએ એવો નિર્દેશ મળતો નથી.

એ તીનોં સૂરત મહંમદ કી, કરેં સબ પર હિદાયત ।

તો લિખ ભેજ્યા હક ને, ક્યોં હલાક હોએ ઉમત ॥ ૧૦૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદે નિર્દેશલાં ત્રણે સ્વરૂપોએ બધા પરમાત્માનો નિર્દેશ કર્યો છે. તેથી પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ તેમના દ્વારા પોતાનો સંદેશ મોકલ્યો. તેથી બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય આ માયામાં વ્યાકુલ શા માટે થાય ?

જો બીય જિમી આસમાન કે, મહંમદ હિદાયત સબ પર ।

ભાઈ મહંમદ અરસ ખિલવત, નસીહત ઔર ન ઈન બિગર ॥ ૧૦૪ ॥

પૃથ્વીથી શરૂ કરીને આકાશ સુધી આ જગતના તમામ જીવોને અંતિમ મહમ્મદનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થશે. રસૂલ મહમ્મદે જેમને પોતાના ભાઈ કહ્યા છે, તે પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજા કોઈને પણ પરમધામની આંતરિક લીલાનો ઉપદેશ પ્રાપ્ત થયો નથી.

કરી અગલી કિતાબેં મનસૂખ, કહે જમાને રદ ।

ના નૂહ તોફાન પીછે મોમિન, જોલોં આએ મહંમદ ॥ ૧૦૫ ॥

તેથી પૂર્વે અવતરેલા તમામ ધર્મગ્રંથોને દૂર કરી દીધા, રાસલીલાના સમય પછી જ્યાં સુધી અંતિમ મહમ્મદ રૂપે સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીનું આગમન થયું ન હતું ત્યાં સુધી આ જગતમાં બ્રહ્માત્માઓનું અવતરણ પણ થયું ન હતું.

કહ્યા તબ લ્યાએ કે ઈમાન, કે રહે ઈમાન બિગર ।

કેતેક પીછે લ્યાએ થે, ઈમાન ઈસ્માઈલ પર ॥ ૧૦૬ ॥

કુરાનમાં આ રીતે કહ્યું છે, અનેક લોકોએ રસૂલ મહમ્મદની એ વાતો પર વિશ્વાસ કર્યો અને અનેક લોકોએ વિશ્વાસ ન પણ કર્યો. અનેક લોકોએ ઈસા પછી ઈસ્લામમાં પણ વિશ્વાસ મૂક્યો હતો.

સો ઈમાન તોલોં ચલ્યા, એહિયા આયા બખત જિન ।

તબ મજાજ દુની કા, ઈમાન ન રહ્યા કિન ॥ ૧૦૭ ॥

ઈસ્લામ પ્રત્યે ત્યાં સુધી લોકોની શ્રદ્ધા ટકી રહી, જ્યાં સુધી તેમને ‘યાહિયા’ પયગંબર પ્રાપ્ત થયા ન હતા. તે સિવાય ભૌતિક લાભો મેળવવાની ઈચ્છા રાખનાર કોઈ પણ વ્યક્તિમાં વિશેષ શ્રદ્ધા રહી ન હતી.

સો એહિયા ઈસે પર, પેહેલેં લ્યાયા ઈમાન ।

કાયમ કિયા તિન દીનકોં, એ દેખો દિલસે બયાન ॥ ૧૦૮ ॥

તે ‘યાહિયા’ પયગંબરે પણ સૌ પ્રથમ ઈસા પ્રત્યે વિશ્વાસ પ્રગટ કર્યો અને તેમણે ચલાવેલા ધર્મને આગળ વધાર્યો હતો. આ વાર્તા પર હૃદયપૂર્વક વિચાર કરો.

દુની કહે પૈગંમર હો ગએ, લિખીં સિફતેં ઈનોં આખર ।

એ બકા બાતૂન ક્યોં બૂઝહીં, જો ફંદે બીય માએનોં ઉપર ॥ ૧૦૯ ॥

નશ્વર જગતના લોકો કહે છે કે એ બધા પયગંબરો પૂર્વે થઈ ગયા છે. હકીકતે તેમનો મહિમા અંતિમ સમયમાં જ થવાનો છે. જે લોકો બાહ્ય દૃષ્ટિને લીધે, બાહ્ય અર્થોમાં ફસાયેલા છે, તે લોકો આ છૂપાં સત્ય-રહસ્યોને શી રીતે સમજી શકે !

(કુરાનની આ વાર્તાઓને લોકો વીતી ગયેલી ઘટના સમજે છે. હકીકતે આ વાર્તા ક્યામતના સમયે બનનારી ઘટના માટે છે. જે રીતે યાહિયાએ પોતાના પિતા પ્રત્યે શ્રદ્ધા રાખીને, તેમના મતને આગળ વધાર્યો તે જ રીતે શ્રીપ્રાણનાથજીએ શ્રીદેવચંદ્રજી પ્રત્યે શ્રદ્ધા રાખીને તેમના ધર્મને આગળ વધાર્યો છે.)

જેતા માએના મુસાફ કા, કિયા નજૂમ ઓર બાતૂન ।

સો પહેં કહેં કિસે હો ગએ, ડાલેં બીય નાબૂદ દિન ॥ ૧૧૦ ॥

કુરાનમાં જેટલી પણ ભવિષ્ય વાણી અથવા ગૂઢ રહસ્યો છુપાયેલાં છે, તેને ભણેલા-ગણેલા લોકો ‘વાર્તા’ સમજીને, બની ગયેલી ઘટના કહીને છોડી દેતા રહે છે.

કિસે આખરી કલામ અલ્લાહ કે, જિન ખોલેં હોસી હેયાત ।

સો પહેં કરેં હોએ ગએ, જિત દુની રાંની બીય જુલમાત ॥ ૧૧૧ ॥

કુરાનની એ તમામ વાતો અંતિમ સમય માટે છે, જેનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થવાથી ક્યામત (ન્યાયનો દિવસ) થશે અને જગતના તમામ જીવો અખંડ થશે. કુરાનના અભ્યાસુ લોકો કહે છે કે, એ તમામ ઘટનાઓ બની ગયેલી છે. પરંતુ તે સમયે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને લીધે લોકોની બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થયેલી હતી.

જો કહે કિસે હો ગએ, કહે દાગ દેદ તિન નાક ।

લિખ્યા સિપારે ઉનતીસમેં, રાહ ગુમ હુઆ નાપાક ॥ ૧૧૨ ॥

જે લોકો આ વાર્તાઓને વીતી ગયેલી ઘટનાઓ સમજે છે, તેમના માટે કહેવાયું છે કે, તેમની નાસિકાને ડામ આપવામાં આવે અર્થાત્ તેમને શરમિંદા બનાવવામાં આવે. કુરાનના ઓગણત્રીસમા સિપારામાં નોંધ્યું છે કે, પરમાત્માના માર્ગથી વિચલિત થયેલા લોકો અપવિત્ર કહેવાય છે.

લિખ્યા નૂરનામેં મિને, રૂહ મુરગ કિયા ગુસલ ।

પર ઝારે બૂંદેં ગિરીં, સો ખડે હુએ પૈગંમર મિલ ॥ ૧૧૩ ॥

‘નૂરનામા’ પુસ્તકમાં ઉલ્લેખ છે, મુર્ગ રૂપી આત્માએ મોહસાગરમાં સ્નાન કર્યું (નશ્વર શરીર

ધારણ કર્યું) તેની પાંખને ઝાટકવાથી પાણીનાં જેટલાં બિંદુઓ ખરી પડ્યાં તેના દ્વારા આ તમામ પયગંબરો બન્યા છે.

સો મુરગ રૂહ મહંમદ કી, તહાં સે બરસી બૂંદેં નૂર ।

સો નૂર સે હુએ પૈગંમર, ઈનોં દે પૈગામ ક્રિયા જહૂર ॥ ૧૧૪ ॥

હકીકતે અહીં મુર્ગનો સંકેત શ્રીશ્યામાજીનાં આત્મા માટે છે, જેમના અંગોથી બાર હજાર બ્રહ્માંગનાઓ પ્રગટ થઈ છે. એ બ્રહ્માંગનાઓએ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ આપીને બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવ્યો.

લાખ ઊપર ચૌબીસ હજાર, કહે ઉઠે બૂંદોં કે ।

પૈગામ દિએ ઈનોં આખર, જો બકા પટ મહંમદેં ખોલે ॥ ૧૧૫ ॥

કુરાનમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, તે બિંદુઓમાંથી એક લાખ, ચોવીસ હજાર પયગંબરો પેદા થયા. જ્યારે અંતિમ સમયે પ્રગટ થઈને અંતિમ મહમ્મદે (સદ્ગુરુ) પાર (પરમધામ)ના દરવાજા ખોલી દીધા ત્યારે તે પયગંબરોએ બ્રહ્માંગનાઓની સાથે મળીને જગતના જીવોને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશો આપ્યો.

જો હો ગએ એતે પૈગંમર, તો ક્યોં રહી અબલોં રાત ।

તો તબહીં બકા દિન કર, ઉડાએ દેતે જુલમાત ॥ ૧૧૬ ॥

જો આટલા પયગંબરો પૂર્વે થઈ ગયા હોત તો હજુ સુધી (આજ સુધી) અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર શી રીતે છવાયો રહેત ? તે બધા તે સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવી અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને જરૂર ઉડાડી દેત.

એહી ગિરો પૈગંમરોં આખરી, કહી જો ખાસલ ખાસ ।

જાકી સિફત આયતોં હદીસોં, પેડ નૂર બિલંદ સે પૈદાસ ॥ ૧૧૭ ॥

એ સમુદાયને અંતિમ સમયે પ્રગટ થનાર પયગંબરનો સમુદાય કહેવામાં આવ્યો છે અને તેમને જ સર્વ શ્રેષ્ઠ આત્મા કહ્યા છે. કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં તેમની જ પ્રશંસા છે. તેઓ પોતે જ્યોતિર્મય દિવ્ય પરમધામની સૃષ્ટિ છે.

નૂર અનામિન અલ્લા તો કહ્યા, કુલ સૈયન મિન્નૂરી ।

કરે ઈન કા દાવા દિલ મજાજ, દેખો અકલ ઈનોં સહૂરી ॥ ૧૧૮ ॥

તેથી શ્રીશ્યામાજીએ તેમને પોતાનું તેજોમય અંગ તથા પોતાને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અંગના કહ્યાં છે. પરંતુ નાશવંત જગતના લોકો પોતાને એવા દિવ્ય બ્રહ્માત્માઓ હોવાનો દાવો કરે છે. તેમના વિવેક અને બુદ્ધિને તો જુઓ !

મહંમદ નૂર હકકા, ચોં ગિરો મહંમદ કા નૂર ।

જિન ક્રિયા દાવા ઈન કા, સો રહે દૂર સે દૂર ॥ ૧૧૯ ॥

શ્રીશ્યામાજી, શ્રીરાજજીના જ ચિન્મય સ્વરૂપનાં અંગભૂતા છે અને બ્રહ્માત્માઓ શ્રીશ્યામાજીના તેજ સ્વરૂપ છે. જગતના જે જીવોએ પોતાને બ્રહ્માત્મા હોવાનો દાવો કર્યો છે, વાસ્તવમાં તેઓ સત્યથી ખૂબ જ દૂર છે.

તાથેં જો કધૂ કહ્યા મુસાફમેં, સો સબ આખરી સિફત ।

સો ક્યોં બૂઝે દિલ મજાજી, જિનોં પાઈ ન હક મારફત ॥ ૧૨૦ ॥

તેથી કુરાનમાં જે કાંઈ પણ કહ્યું છે તે બધું અંતિમ સમયની વિશેષતા માટે છે પરંતુ જેનું હૃદય જ જૂઠ અને કપટથી ભરેલું છે અને જેને પરબ્રહ્મની પૂરી ઓળખાણ નથી તેવા લોકો આ રહસ્યોને શી રીતે સમજી શકે ?

જોલોં લે ઊપર કા માએના, તોલોં છોડ ના સકે ફના ।

હક હાદી પાએ બિના, દુની ઉડ જાત જ્યોં સુપના ॥ ૧૨૧ ॥

જ્યાં સુધી એ લોકો ધર્મગ્રંથોના બાહ્યાર્થ ગ્રહણ કરતા રહેશે, ત્યાં સુધી જગતની નશ્વરતાને છોડી શકશે નહિ. હકીકતમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા અને તેમની અંગભૂતા શ્રીશ્યામાજીની ઓળખાણ થયા વગર નશ્વર જગતના જીવો સ્વપ્નની જેમ વિલય પામનારા કહેવાય છે.

મહામત કહે મોમિનોં પર, બરસત બદલી નૂર ।

હક બકા અરસ અજીમ, પટ ખોલ લિએ હજૂર ॥ ૧૨૨ ॥

શ્રીમહામતિ કહે છે, બ્રહ્માત્માઓ ઉપર પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અપાર કૃપાની વૃષ્ટિ થઈ રહી છે. તેમણે જ પરમધામના દરવાજા ખોલીને, બ્રહ્માત્માઓને પોતાનાં ચરણોમાં લઈ લીધા છે.

પ્રકરણ ૩ ચોપાઈ ૨૫૫

બાબ તીનોં ગિરોં કે ફૈલ હાલ મકાન

જોલોં પટ ન ખોલ્યા બકા કા, તોલોં ફના દુની બીચ રાત ।

મારફત દિલ મહંમદ, કરે દિન દેખાએ હક જાત ॥ ૧ ॥

જ્યાં સુધી અખંડ પરમધામના દરવાજા ખુલ્યા નહિ ત્યાં સુધી નશ્વર જગતના જીવો અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાં જ ભટકતા રહ્યા. અંતિમ મહમ્મદ રૂપે પ્રગટેલા સદ્ગુરુનું હૃદય બ્રહ્મજ્ઞાનથી પ્રકાશિત હોવાથી તેમણે બ્રહ્માત્માઓ સાથે અવતરીને કયામતનો દિવસ જાહેર કર્યો.

પેહેલેં સરત કરી મહંમદેં, હક હમ આવેંગે આખર ।

દ્વાર ખોલેં તબ હક બકા, કરેં દિન સિફાયત ફજર ॥ ૨ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ પ્રથમથી જ રસૂલ મહમ્મદને એ વચન આપ્યું હતું કે, આત્મજાગૃતિના સમયે હું આ જગતમાં આવીશ અને અખંડ પરમધામનાં દ્વાર ખોલીને જ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવીશ.

તબહીં દુની પાક હોએસી, તબહીં હોસી એક દીન ।

જબ મુઆ સબોંકા સૈતાન, તબ આયા સબોં યકીન ॥ ૩ ॥

ત્યારે આ દુનિયા પાવન બનશે અને ત્યારે સમસ્ત જગતમાં એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ) સ્થપાશે. જ્યારે બધાના હૃદયમાંથી દુષ્ટતા મટી જશે ત્યારે બધાને એક પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ બેસશે.

ઈત ઈમામ કરેં ઈમામત, હક બકા સૂરત દેખાએ ।

કરેં મોમિન મોમિનાત સેજદા, કરાએ ઈસકે ખુદી ઉડાએ ॥ ૪ ॥

આ અંતિમ સમયે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના સ્વરૂપની ઓળખાણ કરાવીને ઈમામ મહદી ધર્મનું નેતૃત્વ કરશે. તેઓ પરબ્રહ્મનો પ્રેમ આપીને તમામના હૃદયનો અહંકાર દૂર કરશે અને બ્રહ્માત્માઓને પરમાત્માનાં ચરણોમાં પ્રણામ કરાવશે.

દેખા દેખી કા સેજદા, ક્રિયા હોવે જિન ।

કહ્યા હાડ પીઠકા સીંગ જ્યો, પીઠ નરમ ન હોવે તિન ॥ ૫ ॥

જેમણે માત્ર દેખાદેખીથી પરમાત્માને પ્રણામ કર્યા છે તેમની પીઠનાં હાડકાં પશુઓનાં શીંગડાંની જેમ કઠોર બની જશે. પીઠ નરમ ન હોવાથી તેઓ નમન કરી શકશે નહિ.

કહ્યા ચમડી ટૂટે પીઠ કી, સિર ના નીચા હોએ ।

કહી સેર છાતી મુરગ ગરદન, એ પીઠ હાડ ચમડી તોડત દોએ ॥ ૬ ॥

કુરાનમાં એમ પણ કહ્યું છે કે, તેમની પીઠની ચામડી ભલે ફાટી જાય પરંતુ તેઓ શીર ઝુકાવી શકશે નહિ. તેમની છાતી સિંહની છાતી જેવી કઠોર તથા ગર્દન મુર્ગના જેવી અહંકાર ભરેલી હશે. તેથી તેમની પીઠ પરની પાંસળી તથા ચામડી બન્ને તૂટવા લાગશે. (તેઓ કોઈપણ રીતે નમન કરી શકશે નહિ.)

હક ઈલમેં પટ ખોલ કે, સબકોં ચિન્હાએ કરે દિન ।

અરસોં ભિસ્તોં હદ અપની, કરેં કયામત ઉઠાએ બકા તન ॥ ૭ ॥

આવી સ્થિતિમાં ઈમામ મહદી પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પરમધામના દરવાજા ખોલીને બધાને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ કરાવશે અને કયામતનો દિવસ પ્રગટ કરશે. નશ્વર જગતના જીવોને તેમના કર્મપ્રમાણે અખંડ મુક્તિસ્થળોમાં સ્થાન અપાવીને બ્રહ્માત્માઓને પરમધામમાં જાગૃત કરશે.

લિખ્યા બીચ કુરાન કે, હક કરેં આપ જો ચાહે ।

દઈ પાતસાહી બની ઈસ્માઈલ કો, લઈ બની અસરાઈલ સે છિનાએ ॥ ૮ ॥

કુરાનમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, પરમાત્મા જે ઈચ્છે તે કરી શકે છે. તેમણે ઈબ્રાહીમના નાના પુત્ર ઈસહાકના પુત્ર યાકૂબ, જે ઈસ્માઈલના નામે પ્રસિદ્ધ હતા, તેમની પાસેથી સામ્રાજ્ય છીનવી લઈને તેમના મોટા પુત્ર ઈસ્માઈલના પુત્રને સોંપ્યું.

(તાત્પર્ય એ છે કે શ્રી દેવચંદ્રજીનો સંપૂર્ણ ઉત્તરાધિકાર શ્રીપ્રાણનાથજીને પ્રાપ્ત થયો હતો. શ્રી પ્રાણનાથજીએ ચાકલા મંદિરની બાહ્યગાદીની શોભા શ્રીબિહારીજીને અર્પી.)

ઔર લિખ્યા હદીસોં આયતોં, લે માએને મુસાફ બાતન ।

સોઈ હોસી હક નજીકી, જો દિલ મોમિન અરસ તન ॥ ૯ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં બીજું પણ લખ્યું છે. જે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને પરમધામની સંજ્ઞા આપી છે અને જેમનાં મૂળ તન પરમધામમાં છે તેઓને જ પરમાત્માની નીકટ માનવામાં આવશે. અને (તેઓ જ) કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સમજશે.

જેતા કોઈ હક અરસ દિલ, સો કહે મરદ મોમન ।

સો દેખો હક ઈલમ સે, ખોલ રૂહ નજર બાતન ॥ ૧૦ ॥

જેમના હૃદયને પરમાત્માએ પોતાનું ધામ બનાવ્યું છે તે બ્રહ્માત્માઓને સમર્થ કહ્યા છે. બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પોતાની આત્મદૃષ્ટિને ખોલીને આ રહસ્યને સમજો.

રૂહે હજૂર લઈ પટ ખોલ કે, બીચ અરસ બકા વતન ।

યાદ હાદી સોઈ દેત હેં, જો કહેં હકેં સુકન ॥ ૧૧ ॥

સ્વયં પરમાત્માએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટીને બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પરમધામનાં દ્વાર ખોલીને આ બ્રહ્માત્માઓને દિવ્ય પરમધામમાં પોતાનાં ચરણોમાં લઈ લીધા છે. આ રીતે પરમાત્માએ પોતાના આગમન માટે જે વચનો આપ્યાં હતાં તેની સદ્ગુરુ યાદ અપાવી રહ્યા છે.

કહે અવલ ઉતરતે રૂહોં કોં, રદ બદલ હે જેહ ।

સો લિખી હદીસોં આયતોં, સૂરતેં દેત સાહેદિયાં એહ ॥ ૧૨ ॥

આ જગતમાં અવતરણ સમયે પરમાત્મા સાથે બ્રહ્માત્માઓની જે ચર્ચા થઈ છે તે કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં લખી છે. તેમની સાક્ષી આ પ્રકરણ આપી રહ્યું છે.

ખોલ્યા નૂર પાર ઈમામેં, અરસ અજીમ બકા દ્વાર ।

કરાયા સેજદા હજૂર, ઈસક પૂરા દે પ્યાર ॥ ૧૩ ॥

અંતિમ સમયે પ્રગટેલા સદ્ગુરુ (ઈમામ)એ અક્ષરથી પાર અક્ષરાતીત પરમધામનાં દ્વાર ખોલી દીધાં અને બ્રહ્માત્માઓને પૂર્ણ પ્રેમ આપીને પરમાત્માનાં ચરણોમાં પ્રણામ કરાવ્યાં.

હક હજૂર રૂહોં ને, લે સેજદે બડી લજત ।

કિયા રૂહોં હૈયાતી સેજદા, એ આખરી ઈમામત ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્માત્માઓએ પરમાત્માને નમન કરીને તેમના સાન્નિધ્યમાં અપાર સુખ પ્રાપ્ત કર્યું. આ રીતે અંતિમ ઈમામે બ્રહ્માત્માઓને અખંડ પરમધામને પ્રણામ કરાવીને પોતાનું નેતૃત્વ સાબિત કર્યું.

દેખો સાહેદી હદીસોં આયતોં, ઉન્તીસ મેં સિપારે ।

ઉમતેં કિયા સેજદા, ખોલ અરસ બકા દ્વારે ॥ ૧૫ ॥

કુરાનના ઓગણત્રીસમા સિપારાની આયતો તથા અન્ય હદીસોમાં આ વાતની સાક્ષી છે. ત્યાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, બ્રહ્માત્માઓએ અખંડ પરમધામના દરવાજા ખોલીને પરમાત્માના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા.

કહૂં હુકમેં સાહેદી, જો હકેં ફુરમાઈ ।

સો દેખો આયતોં હદીસોં, જ્યોં દિલ હોવે રોસનાઈ ॥ ૧૬ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માના આદેશથી જ હું આ સાક્ષી આપી રહ્યો છું. તમે એ આયતો અને હદીસોને જુઓ. જેનાથી તમારા હૃદયમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ છવાઈ જાય.

સેજદા કરાયા ઈમામેં, ઉપર હક કદમ ।

એ આસિક રૂહોં સેજદા, કરેં ખાસલ ખાસ દમ દમ ॥ ૧૭ ॥

આ રીતે સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને આત્માઓને પરમાત્માનાં ચરણોમાં પ્રણામ કરાવ્યા. એ

સર્વશ્રેષ્ઠ આત્મા પરબ્રહ્મ પરમાત્માની પ્રેમિકાઓ છે. તેથી તેઓ હર પળે તેમનાં ચરણોમાં પ્રણામ કરતી રહે છે.

એતે દિન અરસ અજીમ કા, કિન કહ્યા ન એક હરફ ।

અબલોં ચૌદે તબક મેં, પાઈ ન કાહૂં તરફ ॥ ૧૮ ॥

આજ સુધી કોઈએ દિવ્ય પરમધામના સંદર્ભે એક વાક્ય માત્રનો પણ ઉચ્ચાર કર્યો નથી. તેથી આ ચૌદ લોક-બ્રહ્માંડમાં આજ સુધી કોઈને પણ પરમધામની દિશા પ્રાપ્ત ન થઈ.

એ હરફ સો કેહેવહીં, જો રૂહ બકા કી હોએ ।

નૂર બૂદેં મહંમદ કી, ઔર ક્યોં કર લેવેં કોએ ॥ ૧૯ ॥

જે આત્માઓ અખંડ પરમધામના હશે તેઓ જ ત્યાંની ચર્ચા કરશે. તે બ્રહ્માત્માઓ શ્રીશ્યામાજીના અંગની તેજરૂપા છે. તેથી તેમના સિવાય અખંડ પરમધામનું જ્ઞાન બીજું કોણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે !

દેખો દિલ બિયાર કે, હદીસેં કુરાન ।

દિલ હકીકી અરસ તન બિના, હોએ નહીં પેહેચાન ॥ ૨૦ ॥

કુરાન તથા હદીસોના આ પ્રસંગો પર હૃદય પૂર્વક વિચાર કરી જુઓ. જેનું હૃદય જ પરમધામ છે તથા જેમનાં મૂળ તન પરમધામમાં છે એવા બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજા કોઈને પણ પરમધામની ઓળખાણ થઈ શકતી નથી.

લિખ્યા સબોં કિતાબોં, હદ ઊપર સુકન ।

એ જાને સબ અરસ દિલ, જો લુદંનિએ કિએ રોસન ॥ ૨૧ ॥

બધા ધર્મ ગ્રંથોમાં નશ્વર જગતથી પારની વાતો લખી છે. પરંતુ ધામહૃદયથી વિભૂષિત બ્રહ્માત્માઓ જ તે રહસ્યોને સમજી શકે છે. કેમ કે તેમના હૃદયોને તારતમજ્ઞાનથી પ્રકાશિત કર્યા છે.

તીન ઠૌર ગિરો તીન કે, બેવરા દેખો દિલ લ્યાએ ।

એક આમ દૂજે નૂર ફિરસ્તે, ગિરો જિત મહંમદ પોહોંચે જાએ ॥ ૨૨ ॥

ધર્મશાસ્ત્રોમાં ત્રણ પ્રકારની સૃષ્ટિ તથા તેમનાં મૂળ ત્રણ સ્થાનોનું વિવરણ આપ્યું છે. તેનો હૃદય પૂર્વક વિચાર કરો. તેમાં એક જીવ સૃષ્ટિ છે. બીજી ઈશ્વરી સૃષ્ટિ તથા ત્રીજી બ્રહ્મસૃષ્ટિ છે. એ જ બ્રહ્મસૃષ્ટિનો સમુદાય પરમધામમાં રહે છે, જ્યાં રસૂલ મહમ્મદની સુરતા પહોંચી હતી.

સરિયત તરીકત હકીકત, ઔર હક મારફત ।

ઈન ચારોં કી બિને ઈસલામ, જુદી જુદી કહી જુગત ॥ ૨૩ ॥

કુરાનમાં શરિયત, તરીકત, હકીકત અને મારફત, આ રીતે જ્ઞાનનાં ચાર સોપાન કહેવામાં આવ્યાં છે. ઈસ્લામ ધર્મમાં એ ચારેય માટે અલગ અલગ નિયમ તથા રીત બતાવવામાં આવી છે.

ઈન ચારોં કી બિને ઈસલામ, જોલોં હાદી દેવેં બતાએ ।

તબ લગ અપને મકાન કોં, ક્યોં કર પોહોંચેં જાએ ॥ ૨૪ ॥

ઈસ્લામ ધર્મમાં વર્ણવેલાં એ ચારેય સોપાનના જુદા જુદા નિયમોનું રહસ્ય જ્યાં સુધી સદ્ગુરુ

સ્પષ્ટ ન કરે ત્યાં સુધી આ ત્રણે સૃષ્ટિઓ પોત-પોતાનાં મૂળ સ્થાને શી રીતે પહોંચી શકે ?

સરિયત બીચ રાત કે, અમલ ચલાયા નેક ।

મુસરક હોને ના દિયા, હક કહ્યા એકકા એક ॥ ૨૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પ્રગટ થઈને અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મકાંડનો માર્ગ વખાણ્યો અને લોકોને એક ઈશ્વરની વાત કહીને અનેક દેવી-દેવતાઓની ઉપાસના કરતાં રોક્યા.

પાંચ બિને ઈસલામ કી, દુની સિર કરી ફરજ ।

દિલ મજાજી યો જાનત, હમ દેત પીછલા કરજ ॥ ૨૬ ॥

તેમણે દુનિયા પાસે કર્તવ્ય પાલન કરાવવા માટે ધર્મના પાંચ નિયમ બતાવ્યા પરંતુ ભ્રમિત હૃદયવાળા લોકો, એ નિયમોનું પાલન કરીને આપણે પૂર્વનું ઋણ ચૂકવી રહ્યા છીએ એવું સમજે છે.

કિન કિન લઈ તરીકત, પર કોઈ જાએ ન સક્યા બીચ દિન ।

ના ખુલે હકીકત મારફત, તો ક્યોં પાવે ફજર રોસન ॥ ૨૭ ॥

એવા લોકોમાંથી કોઈ-કોઈએ ઉપાસના માર્ગ ગ્રહણ કર્યો. પરંતુ તેઓ પણ જ્ઞાનના પ્રકાશ સુધી પહોંચી શક્યા નહિ. જ્યાં સુધી કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ થઈને પરમાત્માની ઓળખાણ નથી થઈ જતી ત્યાં સુધી તેઓ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતનો પ્રકાશ શી રીતે જોઈ શકે ?

સરિયત બિને ઈસલામ કી, પાક કરે વજૂદ ।

તરીકત પોહોંચાવે મલકૂત લોં, આગે હોએ ન બકા મકસૂદ ॥ ૨૮ ॥

ઈસ્લામમાં ઉલ્લેખેલા કર્મકાંડના નિયમો શારીરિક શુદ્ધિ માટે છે. ત્યાં દર્શાવાયેલી ઉપાસના પદ્ધતિ દ્વારા વૈકુંઠની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે પરંતુ તેથી આગળ અખંડની પ્રાપ્તિ નક્કી થઈ શકતી જ નથી.

બિને ઈસલામ હકીકત, સો ખોલે બાતૂન રૂહ નજર ।

પોહોંચે બકા નૂર મકાન, ખાસ ગિરો ફિરસ્તોં ફજર ॥ ૨૯ ॥

ઈસ્લામમાં યથાર્થ જ્ઞાન માટે જે કાંઈ કહેવાયું છે. તેનાથી આત્માની અંતરદૃષ્ટિ ખુલ્લી જાય છે. તેનાથી અખંડ અક્ષરધામ સુધી પહોંચી શકાય છે, જ્યાં જ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી ઈશ્વરી સૃષ્ટિનો સમુદાય પહોંચી શકે છે.

ઈસલામ બિને હક મારફત, પોહોંચાવે તજલ્લા નૂર ।

એ મકાન આસિક રૂહોં કા, ગિરો ખાસલખાસ હજૂર ॥ ૩૦ ॥

આ રીતે પૂર્ણ ઓળખ સંબંધી જે કાંઈ કહેવાયું છે, તે બ્રહ્મજ્ઞાન અખંડ પરમધામમાં પહોંચાડે છે. એ ધામ અનુરાગી ધર્માત્માઓનું છે. એ સર્વશ્રેષ્ઠ આત્માઓ પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનાં ચરણોમાં રહે છે.

ઈત ઈસક બિના પોહોંચે નહીં, બિના હક હાદી નિસબત ।

ઈલમ લુદંની ફુરમાએ સે, પોહોંચે અરસ બકા ખિલવત ॥ ૩૧ ॥

આ દિવ્ય પરમધામમાં પ્રેમ સિવાય તથા શ્રીરાજજી અને શ્રીશ્યામાજીના સંબંધ વગર પહોંચી શકાતું નથી. બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય તારતમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને દિવ્ય પરમધામના એકાન્ત સ્થળ મૂલમિલાવામાં જાગૃત થાય છે. (પહોંચે છે)

મોમિન મુસલિમ મુનાફક, બિના ઈમાન સોઈ હૈવાન ।

એ આખર હિદાયત હાદી બિના, પોહોચે ન અપને મકાન ॥ ૩૨ ॥

આ રીતે બ્રહ્મસૃષ્ટિ (મોમિનો) ઈશ્વરી સૃષ્ટિ (મુસ્લિમ) તથા જીવસૃષ્ટિ (માયાના જીવો)ની સ્થિતિનું વર્ણન થયું છે. પરમાત્મા પ્રત્યેના વિશ્વાસ વગર તેમનું જીવન પશુ સમાન કહેવામાં આવ્યું છે. એ તમામ સૃષ્ટિઓ અંતિમ સમયે પ્રગટ થયેલા સદ્ગુરુના ઉપદેશ વગર પોતપોતાના સ્થાનોમાં પહોંચી શકતી નથી.

ખાસલખાસ ગિરો રૂહેં, અરસ અજીમ સૂરત હક ।

ઔર ગિરો ખાસ ફિરસ્તોં, રહેં નૂર મકાન બુજરક ॥ ૩૩ ॥

તે પૈકી બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના સમુદાયને સર્વશ્રેષ્ઠ કહ્યો છે. તેઓ પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માની અંગભૂતા છે અને પરમધામમાં રહે છે. આ રીતે બીજો શ્રેષ્ઠ સમુદાય ઈશ્વરી સૃષ્ટિનો છે. તેઓ પણ શ્રેષ્ઠ અક્ષરધામમાં રહે છે.

કુંન કેહેતે પૈદા હુઈ, એ જો ખલક આમ ।

જો કહી જુલમત સે, તીસરી દુની તમામ ॥ ૩૪ ॥

પરંતુ જે ત્રીજી જીવસૃષ્ટિ છે તે ખુદા દ્વારા “હો જા” (કુંન) કહેવા માત્રથી પેદા થઈ છે. આ સૃષ્ટિને નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયેલી કહેવાય છે. આ સંપૂર્ણ દુનિયા આ સૃષ્ટિની અંતર્ગત છે.

જેતા પૈદા જુલમત સે, એ જો મજાજ દિલ ।

સો દિલ હકીકી મોમિન મિને, કબહૂં ના સકે મિલ ॥ ૩૫ ॥

નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયેલી જેટલી જીવસૃષ્ટિ છે, તેમનું હૃદય મોહગ્રસ્ત છે. તેઓ સત્યનિષ્ઠ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ સાથે કદાપિ મળી શકતી નથી.

સિપારે ઇકઈસમેં, લિખ્યા જાહેર બંદગી બયાન ।

પર હાદી દેખાએ દેખિએ, મોમિન કરેં પેહેયાન ॥ ૩૬ ॥

કુરાનના એકવીસમા સિપારામાં આ પ્રકારની ઉપાસનાઓનો ઉલ્લેખ છે. પરંતુ સદ્ગુરુના માર્ગદર્શનને આધારે જ બ્રહ્માત્માઓ આ રહસ્યને સમજી શકે છે.

રાહ રૂહાંની બિને બાતૂન, ન પાઈએ બિના હકીકત ।

સો હાદી દેખાએ દેખીએ, ગુઝ સાહેદી બકા મારફત ॥ ૩૭ ॥

સદ્ગુરુના વાસ્તવિક જ્ઞાન વગર ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો અને આત્માઓના પ્રેમમાર્ગનું જ્ઞાન થઈ શકતું નથી. તેથી બ્રહ્માત્માઓ પણ સદ્ગુરુનું માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત કરીને જ અખંડ પરમધામનાં ગૂઢ રહસ્યો સમજી શકે છે.

કહી નિમાજ કરે છે વિધ કી, દો સરિયત એક તરીકત ।

આગૂં એક હકીકત, દોએ બકા મારફત ॥ ૩૮ ॥

કુરાનમાં છ પ્રકારની નમાજનું વર્ણન છે. તે પૈકી બે પ્રકારની નમાજની વિધિ કર્મકાંડના નિયમોથી બંધાયેલી છે. એક વિધિ ઉપાસના (તરિક્ત)ની છે અને એક વિધિ ખરાં જ્ઞાન (હકીકત)ની છે. તે પછીની બે વિધિઓ આત્મિક અનુભૂતિ (મારિફત) માટે કહેવામાં આવી છે.

તિન તીન નિમાજકા બેવરા, એક કહી નફસાની ।

દૂજ પાક કરત હૈ, વજૂદ જિસમાની ॥ ૩૯ ॥

નમાજની આ વિધિઓમાં પ્રથમ ત્રણ પ્રકારની વિધિઓનું નિરૂપણ આ રીતે છે. તેમાં એક ઈન્દ્રિયોના સંયમથી અને બીજી શારીરિક પવિત્રતા સાથે સંબંધિત છે.

દિલ બંદગી તરીકત તીસરી, મલકૂત પોહોંયે પાક હોએ ।

દિલ મજાજ જુલમત લોં, આપ અકલ ન છોડેં કોએ ॥ ૪૦ ॥

ત્રીજી નમાજનો સંબંધ, અંતઃકરણ સાથે છે, જેને પવિત્ર બનાવીને વૈકુંઠ પહોંચી શકાય છે. મોહગ્રસ્ત જીવો શૂન્ય- નિરાકાર સુધી પહોંચે છે. આ રીતે કોઈ પણ પોતપોતાની બુદ્ધિની મર્યાદા છોડીને આગળ વધી શકતા નથી.

અબ બેબરા તીન નિમાજ કા, ખોલેં ભેદ કી હકીકત ।

કરત નિમાજ જબરૂત મેં, બીય બકા ફિરસ્તે પોહોંયત ॥ ૪૧ ॥

હવે બાકીની ત્રણ નમાજની વિધિનું ખરું નિરૂપણ કરીએ છીએ. સાચી, જ્ઞાનયુક્ત આ વિધિને સ્વીકારનાર બ્રહ્માત્માઓ (ઈશ્વરી સૃષ્ટિ), અખંડ ધામ (અક્ષરધામ)માં પહોંચે છે.

બંદગી રૂહાંની ઔર છિપી, જો કહી સાહેદી હજૂર ।

એ દોઊ બંદગી મારફત કી, બીય તજલ્લા નૂર ॥ ૪૨ ॥

આત્મભાવથી તથા ગુપ્તભાવથી કરવામાં આવતી ઉપાસના, પરબ્રહ્મ પરમાત્માના સાન્નિધ્યની કહેવાય છે. આ બન્ને પ્રકારની ઉપાસના, આત્મ-અનુભવ અથવા પરમધામની પૂર્ણ ઓળખાણ માટેની છે.

એ આસિક રૂહેં ગિરો રબાની, બીય નૂર તજલ્લા માંહેં ।

દૈ સાહેદી મહંમદેં મ્યારાજ મેં, જો હકેં કેહેલાઈ મસી જુબાંએ ॥ ૪૩ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અનુરાગી આત્માઓ દિવ્ય પરમધામમાં રહે છે. તેમની જ આ ઉપાસના છે. રસૂલ મહમ્મદે “મેયરાજ નામા”માં આની સાક્ષી આપી છે. તારતમ જ્ઞાન આપીને શ્રીરાજજીએ શ્રીશ્યામાજી પાસે પણ આની સાક્ષી અપાવી છે.

એહી કુંજ કલામ હક ઈલમ, ખોલે સબ મગજ કિતાબ ।

આગૂં અરસ દિલ મોમિનોં, સો ખોલે જિન હાદી ખિતાબ ॥ ૪૪ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાન-તારતમ જ્ઞાન જ કુરાન વગેરે ગ્રંથોનાં રહસ્યો સ્પષ્ટ કરવાની યાવી છે. જેને સદ્ગુરુની શોભા પ્રાપ્ત થઈ છે એવા શ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજે બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ આ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યા છે.

કહે હદીસ નિમાજ કા, ભેદ ન પાયા કિન ।

હાદી તીન સૂરત આએ બિના, કાહૂં ખોલી નહીં બાતન ॥ ૪૫ ॥

હદીસ ગ્રંથોમાં વર્ણવેલા ઉપરોક્ત નમાજના પ્રકારોનું રહસ્ય આજ સુધી કોઈ પણ સમજી શક્યું નથી. રસૂલ મહમ્મદ નિર્દિષ્ટ ત્રણે સ્વરૂપોથી સમન્વિત સદ્ગુરુના આગમન સિવાય કોઈએ પણ આ રહસ્યને સ્પષ્ટ કર્યું નથી.

અગ્યારૈં સદી દસ સાલ કમ, તોલોં ખોલ્યા ન પટ કુરાન ।

પાક બિના મત છૂંઈયો, એ દિલ દે કરો બયાન ॥ ૪૬ ॥

અગિયારમી સદી પૂર્ણ થવાનાં દસ વર્ષ પહેલાં સુધી, કુરાનનાં રહસ્યો સ્પષ્ટ થયાં ન હતાં. કુરાનમાં કહ્યું છે કે, “પવિત્ર થયા સિવાય મને સ્પર્શ કરશો નહિ” આ રહસ્ય પર હૃદયપૂર્વક વિચાર કરો.

સિપારે સતાઈસ મેં, લિખ્યા બીચ ફુરમાન ।

પાકબિના મત છૂંઈયો, યોં કહે હજરત કુરાન ॥ ૪૭ ॥

આ રીતે કુરાનના સત્તાવીસમા સિપારામાં પણ લખ્યું છે કે, “પવિત્ર થયા વગર મને સ્પર્શ ના કરશો.”

અબ લગ દુની યોં જાનિયા, માએને ન પાએ કિનને ।

તો બોલે જુદે જુદે આરફ, જો સક હૈ સબોંમેં ॥ ૪૮ ॥

આજ સુધી જગતના લોકો કુરાનના બાહ્યાર્થને જ સમજ્યા હતા. કોઈ પણ તેનાં ગૂઢ રહસ્યોની સમજ મેળવી શક્યું ન હતું. તેથી વિદ્વાનોએ પોત પોતાના મતો પ્રગટ કર્યા. કારણ કે આ અંગે દરેકના મનમાં શંકા રહી હતી.

ઔર કિએ મુહકકોં માએને, જુદે જુદે દિલ લ્યાએ ।

તિન સબોં સે તેહેકીક, માએને ગુઝ ક્યોં સમઝાએ ॥ ૪૯ ॥

શોધ કરનાર લોકોએ પણ પોતપોતાની ભાવના પ્રમાણે આ પ્રસંગનું અર્થઘટન કર્યું છે. તેથી તે બધાના વિચારો પ્રમાણે કુરાનનો ચોક્કસ અર્થ શી રીતે સ્પષ્ટ થઈ શકે ?

કહ્યા યાહી કે તરજુમેં, જો દિલ ઘસે ન છાતી સે ।

અબ લોં છિપા મતા એ તો રહ્યા, જો જાહેર ન કિયા કિનને ॥ ૫૦ ॥

આ પ્રસંગનો અર્થ કરતાં કેટલાક વિદ્વાનોએ કહ્યું, જ્યાં સુધી છાતીને ઘસીને હૃદય સાથે લગાવવામાં ન આવે (પૂર્ણ પરિશ્રમ કરવામાં ન આવે) ત્યાં સુધી કંઈ પણ થઈ શકે નહિ. તેમ છતાં આજ સુધી એ રહસ્ય, રહસ્ય જ થઈને રહ્યું છે. કોઈએ પણ તેને પ્રગટ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી.

તબ સે પરદા મોંહ પર, રહ્યા હજરત મુસાફ કે ।

સો સદી અગ્યારહીં લગ, કિન દીદાર ન પાયા એ ॥ ૫૧ ॥

તેથી લખ્યું છે કે અગિયારમી સદી સુધી કુરાનના મુખ પર પડદો પડી રહ્યો. આ જ કારણે અગિયારમી સદી સુધી કોઈએ પણ આ ગૂઢ રહસ્યોને આત્મસાત્ કર્યા નહિ.

પાક ન હોએ પાની ખાક સે, ઔર ઈલાજ ન પાકી કોએ ।

બિન પાક ન હુકમ છૂએ કા, એક પાક હક સે હોએ ॥ ૫૨ ॥

નશ્વર જગતનાં પાણી અને માટીથી હૃદય પવિત્ર થઈ શકતું નથી અને તે માટે બીજો કોઈ ઉપાય પણ નથી. પવિત્ર થયા વગર કુરાનને સ્પર્શ કરવાનો હુકમ નથી. હકીકતે પરબ્રહ્મ દ્વારા આપવામાં આવેલા જ્ઞાનથી જ પવિત્રતા આવી શકે છે.

કહ્યા મુસાફ નજીક હક કે, સો હક નજીક ખોલાએ ।

નાપાક ઈત આએ ના સકે, એ ઈન પાકી ખોલ્યા જાએ ॥ ૫૩ ॥

કુરાનના જ્ઞાનને પરમાત્મા નજીક પહોંચાડનાર જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે. તેથી તેનાં રહસ્યોને પણ પરમાત્મા નજીક રહેનારા બ્રહ્માત્માઓ જ સ્પષ્ટ કરી શકે છે. અપવિત્ર (શંકાશીલ) હૃદયવાળી વ્યક્તિ ત્યાં સુધી પહોંચી શકતી નથી. તેથી પવિત્ર આત્માઓ દ્વારા જ આ સ્પષ્ટ થાય છે.

હાદી મોમિનોં બીયમેં, પાઈએ હક ઈસક ઈમાન ।

એ પાકી હેં મોમિનોં, હોએ ખાલી સોર જહાન ॥ ૫૪ ॥

શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું જ્ઞાન અને પ્રેમ છે, તેથી તે બ્રહ્માત્માઓને પવિત્ર કહેવામાં આવ્યા છે. બાકીના બધા જીવો માત્ર કોલાહલ મચાવનારા પ્રેમ અને જ્ઞાન વગરના કહેવાયા છે.

પેહેલા દીદાર હોએ મોમિનોં, બીય આખરી પૈગંમર ।

એ મુસાફ કહ્યા આખરી, દેવે દીદાર આખર ॥ ૫૫ ॥

કુરાનમાં કહ્યું છે કે, આત્મજાગૃતિના સમયે સર્વ પ્રથમ બ્રહ્માત્માઓને જ સદ્ગુરુ (અંતિમ પયગંબર)નું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થશે. તે પછી સમસ્ત જગતના લોકો એ જ્ઞાન મેળવી શકશે.

બખત મહંમદ કે ઉઠને, ઔર આવેં અસહાવ ।

તબ સો ખોલેં મુસાફ કોં, પોહોંચે લગ કોસે નકાબ ॥ ૫૬ ॥

સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજના આગમન સમયે રસૂલ મહમ્મદનું ફરીથી આગમન થવાથી શ્રીશ્યામાજીના અંગભૂત બ્રહ્માત્માઓ પણ અવતરશે. ત્યારે તેઓ પડદાની નજીક પહોંચીને (તેને દૂર કરીને) કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે. તેને ‘કુરાન પરથી પડદો’ ઊઠાવવાનું કહ્યું છે.

એ પટ ખોલ કરેં જાહેર, તબ હુઈ તૌહીદ મદત ।

દિલ પાક કરો ઈન આબસોં, મુસાફ તબ મોંહ દેખાવત ॥ ૫૭ ॥

જ્યારે કુરાન પર પડેલાં આવરણોને દૂર કરી, તેનાં રહસ્યો સ્પષ્ટ કરવામાં આવશે ત્યારે એ બ્રહ્માત્માઓને અદ્વૈત સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની કૃપાનો અનુભવ થશે. જ્યારે આ દિવ્ય જ્ઞાન અને પ્રેમરૂપી જલ દ્વારા પોતાના હૃદયને પવિત્ર કરશો ત્યારે કુરાન પોતાના મુખનું દર્શન કરાવશે. અર્થાત્, ત્યારે તેનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થશે.

કહ્યા હક સેહેરગ સે નજીક, હક અરસ મોમિન દિલ ।

ના ઉપર તલે દાંએ બાંએ, એ બતાવેં મુરસદ કામિલ ॥ ૫૮ ॥

કુરાનમાં પરમાત્મા માટે કહેવાયું છે કે, તેઓ શ્વાસનળીથી પણ અતિ નજીક છે. તેઓ પોતે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં છે. તેથી તેમને નજીક કહેવામાં આવ્યા છે. કુરાનનો અભ્યાસ કરનારા કહે છે કે, પરમાત્મા ઉપર, નીચે, જમણી બાજુ કે ડાબી બાજુ ક્યાંય નથી. તેનો અર્થ છે કે, તેઓ બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં જ છે.

જબ પટ અપને મોંહ સે, કિયા મુસાફેં દૂર ।

તબ નૂર બકા જાહેર હુઆ, ઔર તજલ્લા નૂર ॥ ૫૯ ॥

જ્યારે કુરાનના મુખ પરથી પડદો દૂર થઈ ગયો, ત્યારે અખંડ પરમધામ અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થઈ.

જબ મોંહ મુસાફેં ખોલિયા, તબ પટ ન આડે હક ।

તબ દીદાર પાવેં દુનિયાં, જબ હક ઈલમેં હુઈ બેસક ॥ ૬૦ ॥

જ્યારે કુરાનનાં રહસ્યો સ્પષ્ટ થઈ ગયાં ત્યારે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અનુભૂતિનો પડદો (વ્યવધાન) પણ દૂર થઈ ગયો. ત્યારે બ્રહ્મજ્ઞાન, તારતમ જ્ઞાન દ્વારા નશ્વર જગતના જીવો પણ શંકા રહિત બની ગયા અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં દર્શન કરવા લાગ્યા.

દુની તરફ ન પાવેં હક કી, ઔર મુસાફ હુઆ પાસ હક ।

હક મુસાફ આડે એ પટ, સો પટ ઉડે દેખે ખલક ॥ ૬૧ ॥

નશ્વર જગતના જીવોને પરમાત્માની દિશાનું ભાન નથી. જ્યારે કુરાન પરમાત્માની નિકટનું જ્ઞાન કરાવે છે. તેથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા કુરાન વચ્ચે અજ્ઞાનનું જ આવરણ પડદા (વ્યવધાન) રૂપ બની રહ્યું છે. જ્યારે તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આ આવરણ દૂર થઈ જશે ત્યારે જગતના તમામ લોકો પરમાત્માનાં દર્શન કરવા લાગશે.

હક નજીક સેહેરગ સે, પર તરફ ન પાવે કોએ ।

દૂંઢ્યા અવ્વલ સે અબ લગ, પર કિન બકા ન રોસન હોએ ॥ ૬૨ ॥

પરમાત્માને શ્વાસનળીથી પણ નજીક કહેવામાં આવ્યા. પરંતુ કોઈ પણ તેમની દિશાને જાણી શક્યું નહિ. સૃષ્ટિના આરંભથી શરૂ કરીને આજ સુધી બધા લોકો તેમને શોધતા જ રહ્યા પરંતુ કોઈને પણ અખંડની ઓળખાણ થઈ નહિ.

સબ સય ફના કહી, ક્યોં બકા કહ્યા ઢિગ તિન ।

જિમી બકા અરસ ઢિગ ફના, એ સકસુભે રહી સબન ॥ ૬૩ ॥

આ સ્વપ્નવત્ જગતની તમામ વસ્તુઓને નાશવંત કહી છે. તેથી પરમાત્માને નશ્વર શરીર નજીક શી રીતે કહેવામાં આવે ? પરમધામની સંપૂર્ણ ભૂમિ અખંડ છે. તે નશ્વર શરીરની નજીક શી રીતે હોઈ શકે ? તમામને આ જ શંકા રહી છે.

એ મુરસદ કામિલ બિના, ઔર ન કાહૂં ખોલાએ ।

અબ હાદિએ એ પટ તો ખોલ્યા, જો ગિરો સરતેં પોહોંચી આએ ॥ ૬૪ ॥

સમર્થ સદ્ગુરુ સિવાય આ રહસ્યોને કોઈ પણ સ્પષ્ટ કરી શકતું નથી. સદ્ગુરુએ એ આવરણ એટલા માટે દૂર કરી દીધું કે, બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય નિશ્ચિત સમયે અવતરિત થઈ ગયો છે.

મુસાફ ઉઠ્યા તો ઉત સે, જો બિકર રહી ફુરકાન ।

યાકે વારસ મસી મોમિન, જો કહે એહેલ ફુરમાન ॥ ૬૫ ॥

મક્કામાં અરાજકતા ફેલાવાથી જિબ્રીલ ફિરસ્તા ત્યાંથી કુરાનનું પુસ્તક ઊઠાવીને એટલા માટે

ભારતમાં લઈ આવ્યા કે, તે કુંવારું રહી ગયું હતું. શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓએ જ તેનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં છે. તેથી તેમને એના ઉત્તરાધિકારી કહેવામાં આવ્યા છે.

(કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ ન થવાથી આજ સુધી એ પુસ્તક કુંવારું રહી ગયું હતું. શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને ખોલીને તેને આસમાની દુલહન બનાવી દીધું.)

તો જુદે જુદે કહે જંજીરોં, દેખો દાખલે મિલાએ ।

પેહેચાન જંજીર જંજીરોં, જ્યોં દિલ પાક હોવે તાએ ॥ ૬૬ ॥

તેથી આ પ્રસંગ કુરાનમાં વિભિન્ન આયતોમાં લખવામાં આવ્યો છે. તેની એક-એક કડીને જોડીને તેનો અભ્યાસ કરો. તેની એક-એક કડીની સમજ પડવાથી હૃદય પવિત્ર બની જાય છે.

મુઈનુદીન ને ભેજી હદીસેં, દેને મુરીદ ચકીન ।

તાલિબ હોએ સો દેખિયો, કરી જાહેર કુતબ દીન ॥ ૬૭ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, મોઈનુદીન ચિસ્તીએ પોતાના શિષ્યને વિશ્વાસ અપાવવા માટે કેટલીક હદીસો લખીને મોકલી. જેનાથી કુતુબુદીન શાસક સમજ્યો અને તેને પ્રગટ પણ કરી. જેઓ આ સત્યને જાણવાની ઈચ્છા ધરાવતા હોય, તેઓ આ હદીસોને જોઈ શકે છે.

કહ્યા હદીસમેં રસૂલેં, સ્વાલ ક્રિયા ઉમર ।

સરા તરીકત હકીકત, તીનોં કી દેઓ ખબર ॥ ૬૮ ॥

હદીસોમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, રસૂલ મહમ્મદને એક વાર ખલીફા ઉમરે પૂછ્યું, શરિયત, તરીકત અને હકીકત એ ત્રણે વિશે આપનો શું અભિપ્રાય છે ? તે સમજાવો.

પાંચ બિને કહી તીનોં કી, જાહેર ક્રિએ બયાન ।

નિસાં હોએ તાલિબ કી, દેખો અરસ દિલ પેહેચાન ॥ ૬૯ ॥

ત્યારે રસૂલ મહમ્મદે એ ત્રણે માટે સ્પષ્ટ રૂપે પાંચ નિયમો બતાવ્યા. તેના જાણવાની ઈચ્છાવાળા વ્યક્તિઓ વિચાર કરે. ધામહૃદયી આત્માઓને તેનો પરિચય છે.

કહ્યા ઉઠેં પૈગંમર અસહાબ, એહી આખરી કિતાબ ।

ખોલેં બીચ આખરી ઉમત, જિન સિર આખરી ખિતાબ ॥ ૭૦ ॥

કુરાનમાં એ પણ કહ્યું છે કે, અંતિમ સમયમાં બધા પયગંબરો તથા તેમના અનુયાયીઓ જાગૃત થશે. તે વખતે ઈમામ મહદી, જેમને અંતિમ સમયના ધર્મગુરુની શોભા મળી છે, તેઓ પોતાના બ્રહ્માત્માઓના સમુદાય સમક્ષ કતેબ ગ્રંથોમાં અંતિમ ગ્રંથ, કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે.

નૂર સાગર સૂર મારફત, સબ દિલોં કરસી દિન ।

રાત ગુમરાહી કુફર મેટ કે, કરે ચૌદે તબક રોસન ॥ ૭૧ ॥

શ્રીરાજજીના દિવ્ય તેજરૂપી સાગર દ્વારા ઉદય પામેલા આ બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂરજ બધાંના હૃદયને પ્રકાશિત કરશે અને તમામનાં હૃદયમાંથી અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર મટાડીને ચૌદે લોકમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવશે.

હક મારફત દિન હોએસી, દિલ મહંમદ સૂર નૂર ।

હક બકા અરસ જાહેર કિએ, મિટી હવા તારીક દેખ જહૂર ॥ ૭૨ ॥

ત્યારે અંતિમ સમયના ધર્મગુરુના હૃદયરૂપી સાગરમાંથી ઉદય પામેલા સૂર્ય સમાન, પ્રકાશમય તારતમ જ્ઞાનથી બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી દિવસનો ઉદય થશે. તેનાથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને અખંડ પરમધામનો પરિચય થશે તથા આ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રકાશને જોતાં જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર દૂર થઈ જશે.

તો કલામ અલ્લા કી આએતેં, ઔર હદીસેં મહંમદ ।

એ મોમિન દેખેં દિલ અરસમેં, લે મુસાફ મગજ સાહેદ ॥ ૭૩ ॥

ત્યારે બ્રહ્માત્માઓ, કુરાનની આયતો તથા હદીસોનાં રહસ્યો, પોતાના ધામહૃદયમાં સાક્ષી રૂપે પ્રહણ કરશે.

કહૂં બેવરા આદમ ઔલાદ, તિનમેં કહી વિધ તીન ।

સોઈ સમઝેં હક ઈલમેં, જિનમેં ઈસક યકીન ॥ ૭૪ ॥

હવે હું આદમના વંશજોનું નિરૂપણ કરું છું. તેઓ ત્રણ પ્રકારના છે. જેના હૃદયમાં પ્રેમ અને વિશ્વાસ પરિપૂર્ણ હશે તેઓ જ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આ રહસ્યને સમજશે.

કહી એક ગિરો પૈદા જુલમતસે, તિન કે ફૈલ હાલ જુલમત ।

સો દુની બિન કદૂ ન દેખહીં, દુસમન દિલ પર સખત ॥ ૭૫ ॥

જીવસૃષ્ટિનો એક સમૂહ શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયો છે. તેથી તેમની કરણી અને રહેણી (કર્મ અને મન) અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી પરિપૂર્ણ રહે છે. તેઓ નશ્વર જગત સિવાય બીજું કશું જ જોઈ શકતા નથી. કારણ કે તેમના હૃદય પર માયાનો અંકુશ છે.

દૂજી ગિરોહ ફિરસ્તન કી, ભઈ પૈદા નૂર મકાન ।

ઉતરી લૈલત કદરમેં, સો તાબેં ન હોએ સૈતાન ॥ ૭૬ ॥

બીજો સમૂહ ઈશ્વરી સૃષ્ટિનો છે, જે અક્ષરધામથી આવેલો છે. તે આત્માઓ મહિમામય રાત્રિમાં અવતરેલા છે. તેમ છતાં મનની દુષ્ટતાને આધીન રહ્યા નથી.

ગિરો તીસરી નૂર બિલંદસે, તાકો કૌલ ફૈલ હાલ નૂર ।

રહેં અરસ દિલ ઉતરી લૈલમેં, કરેં હમેસા હક જહૂર ॥ ૭૭ ॥

ત્રીજો સમૂહ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓનો છે. તેઓ અક્ષરાતીતના પરમધામથી અવતરેલા છે. તેમનાં મન, વચન અને કર્મ જ્ઞાનમય છે. જેમનાં હૃદય પરમધામથી આવૃત્ત છે તેવા એ બ્રહ્માત્માઓ પણ આ મહિમાવાન રાત્રિમાં અવતર્યા છે. તો પણ તેઓ હંમેશાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માના નામને જ પ્રકાશિત કરે છે.

કહે મોમિન નૂર સૂરતમેં, જો બીય અરસ હમેસગી ।

એક તન મોમિન અરસમેં, દૂજી સૂરત સુપન કી ॥ ૭૮ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓનું મૂલ સ્વરૂપ (પર આત્મા) દિવ્ય પરમધામમાં છે. તેમનું એક શરીર પરમધામમાં છે, તો તેમની સુરતાએ ધારણ કરેલું બીજું શરીર સ્વપ્નવત્ જગતમાં છે.

તો કહે સેહેરગ સે નજક, ખાસલખાસ બંદે હક કે ।

કિએ અરસ તન સે રૂબરૂ, જો નૂર બિલંદ સે ઉતરે ॥ ૭૯ ॥

તેથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા એ બ્રહ્માત્માઓને પોતાની શ્વાસનળીની નજક હોવાનું કહે છે. કારણ કે એ વિશિષ્ટ આત્માઓ તેમની અંગરૂપા છે. પરમધામથી અવતરેલી આ બ્રહ્મપ્રિયાઓને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા ઓળખાણ કરાવીને, તેમનાં મૂળ શરીર (પર આત્મા) સન્મુખ કરી દીધાં છે.

જાકી ન અસલ અરસમેં, સો સેહેરગસે નજક ક્યો હોએ ।

વહ ફના બકા કોં ક્યોં મિલે, વાકી અકલમેં ન આવે સોએ ॥ ૮૦ ॥

જેમનાં મૂળ શરીર પરમધામમાં નથી, તે જીવો પરબ્રહ્મ પરમાત્માની શ્વાસનળીથી નજક શી રીતે હોઈ શકે ? નાશવંત જગતના તે જીવો શાશ્વત પરમાત્મા સાથે શી રીતે મળી શકે ? આ વાત તેમની સમજમાં જ આવી શકતી નથી.

હકેં કહ્યા છબીસમેં સિપારે, મેં મેરે બંદોંસે અકરબ ।

વે મોમિન એક તન અરસમેં, તાએ સેહેરગ સે નજક રબ ॥ ૮૧ ॥

કુરાનના છવીસમા સિપારામાં ખુદાએ જાહેર કર્યું છે કે, “હું મારા પોતાના પ્રિય આત્માઓની અત્યંત નજક છું. આ બ્રહ્માત્માઓનું એક શરીર પરમધામમાં છે. તેથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તેમની શ્વાસનળીથી પણ વધુ નજક છે.”

રૂબરૂ હોના અરસતન સે, ઈન ફના વજૂદ નાસૂત ।

નજક ન હોએ બિના અરસ તન, નૂર લાહૂત પરે હાહૂત ॥ ૮૨ ॥

આ નશ્વર જગતના મિથ્યા શરીર દ્વારા દિવ્ય પરમધામના ચિન્મય સ્વરૂપ સમક્ષ (સન્મુખ) જવું અસંભવ છે. અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત દિવ્ય પરમધામમાં મૂળ તન (પર આત્મા) ન હોત તો બ્રહ્માત્માઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની નજક ન હોત.

દુની અસલ જિનોં તારીકી, સો ઈલમેં કરો પેહેચાન ।

તાકો નજક સેહેરગ સે, ખાલી હવા લા મકાન ॥ ૮૩ ॥

આ નાશવાન જગતના જીવોનું મૂળ તો મોહતત્ત્વ અથવા શૂન્ય નિરાકાર છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આ રહસ્યને સમજ લો. તેમને માટે તો, શ્વાસનળીથી નજક શૂન્ય-નિરાકાર જ સંભવી શકે છે.

નાહી કરે બરાબરી હૈ કી, ક્યોં મિલે દાખલા તાએ ।

બકા નીંદ ઉડે ઉઠેં અરસમેં, ફના નીંદ ઉડે ઉડ જાએ ॥ ૮૪ ॥

મિથ્યા જગતના જીવો સત્ય બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ થઈ શકતા નથી. સત્યની સાથે તેમનું ઉદાહરણ જ આપી શકાય નહિ. બ્રહ્માત્માઓ સત્ય હોવાથી નિદ્રાનું આવરણ દૂર થતાંની સાથે પરમધામમાં જાગૃત થાય છે. જ્યારે નશ્વર જગતના જીવોની નિદ્રા સમાપ્ત થયા પછી અસ્તિત્વ રહેતું નથી.

સુપન ઉડે જબ મોમિનોં, ઉઠ બૈઠેં અરસ વજૂદ ।

કહે ખાસે બંદે દરગાહી રૂહેં, કદમોં હમેસા મૌજુદ ॥ ૮૫ ॥

બ્રહ્માત્માઓની ઊંઘ ઊડી જાય છે ત્યારે તેઓ પરમધામના ચિન્મય શરીરમાં જાગૃત થઈ જાય

છે. એ બ્રહ્માત્માઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની વિશિષ્ટ અંગનાઓ કહેવાય છે. તેથી તેઓ સદા-સર્વદા તેમનાં જ ચરણોમાં રહે છે.

લિખ્યા હૈ હદીસમેં, મોમિન અસલ અરસ માહેં ।

તાકો મોમિન જિન કહો, જાકી અસલ અરસમેં નાહેં ॥ ૮૬ ॥

હદીસ ગ્રંથોમાં ઉલ્લેખ છે કે, બ્રહ્માત્માઓના મૂળ તન (પર આત્મા) પરમધામમાં જ રહેલાં છે. જેમનું મૂળ શરીર પરમધામમાં નથી, તેમને બ્રહ્માત્માઓ શી રીતે કહી શકાય ?

એ વેદ કતેબ પુકારહીં, કોઈ પોહોંચ્યા ન અપની અકલ ।

બિના હાદી ગોતે ખાવહીં, જો તન મોમિન અરસ અસલ ॥ ૮૭ ॥

આ રીતે વેદ તથા કતેબ ગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કર્યો છે. પરંતુ નાશવંત જગતનો કોઈ પણ જીવ પોતાની બુદ્ધિથી ત્યાં સુધી પહોંચી શકતો નથી. જેમનાં મૂળ તન દિવ્ય પરમધામમાં છે, તેવા બ્રહ્માત્માઓ પણ સદ્ગુરુના માર્ગદર્શન વગર ગોથાં ખાઈ રહ્યા છે.

તો ક્યોં પોહોંચેં દિલ મજાજ, જાકી પૈદાસ કહી જુલમત ।

સો ચાહે બિના હાદી અસલ, જબરાઈલ ન પોહોંચ્યા જિત ॥ ૮૮ ॥

તો પછી નાશવંત જગતના જીવો ત્યાં સુધી શી રીતે પહોંચી શકે કે જેમની ઉત્પત્તિ જ શૂન્ય-નિરાકારથી થઈ છે ? જ્યાં જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ પહોંચી શક્યા નથી ત્યાં, તેઓ સાચા સદ્ગુરુના માર્ગદર્શન વગર જ પહોંચવા ઈચ્છે છે !

તો કહી રાત દુની ઈન વાસ્તે, દિએ બંદગી ફરજ લગાએ ।

લે તરીકત ચલ કોઈ ના સક્યા, ગએ પાંઉં પુલ સરાતેં કટાએ ॥ ૮૯ ॥

તેથી આ નાશવંત જગતને અજ્ઞાનમય રાત્રિની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે અને ત્યાંના જીવો માટે કર્મની વિધિ બનાવી, જેથી ત્યાંના જીવો ઉપાસના માર્ગને સ્વીકારી આગળ વધી શકતા નથી. તેમના પગ કર્મકાંડના માર્ગ (પુલેસિરાત)માં જ કપાઈ જાય છે.

તરીકત ભી લે ના સકે, સો રાતે કી બરકત ।

જો તરીકત લે પોહોંચે મલકૂત, તો ભી આડી હવા જુલમત ॥ ૯૦ ॥

એ જીવોમાં અજ્ઞાનતાનો જ પ્રભાવ વિશેષ હોય છે. તેથી તેઓ ઉપાસના માર્ગને પણ સ્વીકારી શકતા નથી. એમનામાંથી જો કોઈ ઉપાસના માર્ગ ગ્રહણ કરી વૈકુંઠ સુધી પહોંચી પણ જાય છે તો પણ તેમને માટે, તેનાથી આગળ શૂન્ય-નિરાકારનું આવરણ બંધન રૂપ બની જાય છે.

લે હિસાબ દઈ હૈયાતી, કહ્યા વાસ્તે મહંમદ નૂર ।

ભિસ્ત તો કહી તલેં નૂર કે, રખે દિલ બીચ બકા જહૂર ॥ ૯૧ ॥

હદીસોમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, આત્મ જાગૃતિના સમયે જ્યારે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પોતે, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ માટે આ જગતમાં પ્રગટ થશે, તે વખતે તેઓ આ જીવોને પણ તેમનાં કર્મ પ્રમાણે અખંડ મુક્તિ સ્થળનું સુખ આપશે. તે અખંડ મુક્તિ સ્થળ અક્ષરબ્રહ્મના હૃદયમાં છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે.

ખાસ ગિરો ફિરસ્તન કી, એ જો પૈદા નૂર મકાન ।

સો પોહોંયે બકા બીય નૂર કે, લે હક ઈલમ ઈમાન ॥ ૯૨ ॥

ઈશ્વરીસૃષ્ટિનો વિશેષ સમુદાય અક્ષરધામથી અવતર્યો છે. તેઓ તારતમ જ્ઞાન પ્રત્યે વિશ્વાસ મૂકીને પોતાના મૂળ સ્થાન અખંડ અક્ષરધામ પહોંચશે.

હક હકીકત મારફત, રૂહેં ઈસકેં રાહ લઈ જાએ ।

સો બિન ચલેં પાંઉં હક બકા, દૈ સેહેરગ સે નજીક બતાએ ॥ ૯૩ ॥

પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પ્રેમનો સ્વીકાર કરી ખરું જ્ઞાન અને પૂર્ણ ઓળખનો માર્ગ ગ્રહણ કરશે. તેઓ પગ વગર ચાલીને (કર્મકાંડના માર્ગને અનુસર્યા વગર જ) પોતાના અખંડ પરમધામમાં પહોંચી જશે. તેમના માટે જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માને શ્વાસનળીથી પણ નજીક કહ્યા છે.

હક ખાસલખાસોં કોં, ખેલ દેખાવેં લૈલ કા ।

નૂર તજલ્લા બીયમેં, ખેલ દેખેં બૈઠે બીય બકા ॥ ૯૪ ॥

અક્ષરાતીત પરમાત્મા એ વિશિષ્ટ બ્રહ્માત્માઓને આ નિદ્રાનો ખેલ દેખાડી રહ્યા છે. એ બ્રહ્માત્માઓ અક્ષરાતીતના દિવ્ય પરમધામમાં જ બેઠા બેઠા નશ્વર જગતનો આ ખેલ જોઈ રહ્યા છે.

એ ક્યા જાને મજાજી દુનિયાં, જો તારીકી સે પૈદાસ ।

વાકે દાખલે મિલાવે આપમેં, જો અરસ રૂહેં ખાસલખાસ ॥ ૯૫ ॥

શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન, સ્વપ્નવત્ જગતના જીવો આ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકે ? તેઓ વ્યર્થ જ આ વિશિષ્ટ આત્માઓની સાથે પોતાની સરખામણી કરે છે.

આયતોં હદીસોં માએને, જો દેખો હક ઈલમ લે ।

તો ખાસલખાસ ખાસે આમ કી, તીનોં જાહેર દેખાઈ દે ॥ ૯૬ ॥

તારતમ જ્ઞાન દ્વારા, કુરાનની આયતો અને હદીસોનાં રહસ્યોનું અવલોકન કરવામાં આવે તો બ્રહ્માત્માઓ, ઈશ્વરીસૃષ્ટિ તથા સર્વ સાધારણ જીવસૃષ્ટિ એ ત્રણે સૃષ્ટિની સંપૂર્ણ સમજ પ્રાપ્ત થઈ શકશે.

હુકમ હુઆ તીનોં ગિરોહ કો, કર મહંમદ હિદાયત ।

હકીકત ઔર તરીકત, તીસરી જો સરીયત ॥ ૯૭ ॥

અંતિમ મહમ્મદને પરમાત્માનો હુકમ મળ્યો કે, તમે ત્રણેય પ્રકારની સૃષ્ટિઓને વાસ્તવિક જ્ઞાન, ઉપાસના તથા કર્મકાંડ દ્વારા માર્ગદર્શન આપો.

ખાસલખાસોં દે હિકમત, જ્યોં રહે ન સુભે સક ।

બિગર વાસ્તે પોહોંયેં બીય, અરસ અજીમ બકા હક ॥ ૯૮ ॥

સર્વશ્રેષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓને એવી યુક્તિ આપો જેથી તેમનામાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા ન રહે અને કોઈપણ પ્રકારના અંતરાય વગર તેઓ દિવ્ય પરમધામમાં પોતાના ઘણીના સન્મુખ પહોંચી શકે.

તરીકત દેખાઓ ખાસ દૂજી કોં, કેહે મીઠી હલીમી જુબાન ।

તેરા હુકમ ન ફેરે એ ગિરો, પોહોંયાઓ બકા નૂર મકાન ॥ ૯૯ ॥

બીજી વિશેષ સૃષ્ટિ જે ઈશ્વરીસૃષ્ટિ કહેવાય છે, તેમને મધુર તથા નમ્ર વાણી દ્વારા ઉપાસનો માર્ગ

દેખાડજો. એ સમુદાય તમારા હુકમનો અનાદર કરશે નહિ. તેમને શાશ્વત અક્ષરધામમાં પ્રતિષ્ઠિત કરજો.

ઔર જિદ કર આમ ખલકસોં, વે તેરે સામી લ્યાવેં હુજત ।

તાએ સમજાઓ જિદસોં, જો જાહેરી ચલેં સરીયત ॥ ૧૦૦ ॥

ત્રીજી સૃષ્ટિ સર્વસામાન્ય જીવોને હઠપૂર્વક (વારંવાર) સમજાવવું કારણ કે તેઓ હઠ કરશે. તેઓ બાહ્ય કર્મકાંડના આધારે જ ચાલવાનું રાખશે. તેથી તેમને હઠપૂર્વક (વારંવાર) સમજાવવું જોઈએ.

લિખી તીનોં કી અકલેં, ઔર તાસોં પાએ જો ફલ ।

સો લિખી બીચ આયતોં મુસાફ, સો દેખો મોમિન અરસ દિલ ॥ ૧૦૧ ॥

આ રીતે ત્રણે પ્રકારની સૃષ્ટિઓની સમજ તથા તેનાથી તેમને પ્રાપ્ત થનાર ફળના વિસ્તારના સંબંધમાં ક્તેબ ગ્રંથોમાં સમજાવ્યું છે. હે બ્રહ્માત્માઓ ! તમારા હૃદય ધામમાં વિચારીને આ રહસ્યને સમજો.

સરીયત તરીકત હકીકત, એ તીનોં એહેલ કુરાન ।

જિન જો પાઈ અકલ, તિન તૈસી હુઈ પેહેયાન ॥ ૧૦૨ ॥

કર્મકાંડ, ઉપાસનાકાંડ તથા જ્ઞાનકાંડ આ ત્રણે રીતે ચાલનારા લોકો પોતાને કુરાનના અધિકારી સમજે છે. તેમાં જેને જેવી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે તેમને તેને અનુરૂપ ઓળખાણ થઈ છે.

એ આયત હબૂની હબહુમ, તિન કિએ તરજુમેં તીન ।

પેહેયાન જૈસી તૈસી મજલ, ફલ સોઈ દેવે યકીન ॥ ૧૦૩ ॥

કુરાનની “હબૂની હબ હુમ” નામની આયતનો ત્રણ રીતે અનુવાદ થયો છે. જેને જેટલી ઓળખ થાય છે તેને પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે, તે પ્રકારનું ગંતવ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત થાય છે અને પોતાના વિશ્વાસને અનુરૂપ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

બીચ લિખ્યા હદીસોં આયતોં, હક ખિલવત કે સુકન ।

સો ક્યોં પાવેં દિલ દુસમન, બિના અરસ દિલ મોમન ॥ ૧૦૪ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં પરમધામ-મૂલમિલાવામાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓની વચ્ચે થયેલા પ્રેમસંવાદનો પણ ઉલ્લેખ છે. પરંતુ ધામહૃદયી બ્રહ્માત્માઓ સિવાય જે જીવોના હૃદય પર દુષ્ટ શેતાન (ઈબ્લીસ)નો વાસ છે તેઓ આ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકે ?

બિના હક હાદી નિસબત, કોઈ હોએ ન સકે દાખિલ ।

મારફત પાઈએ મુસાફ કી, જો હક દેં કુલ અકલ ॥ ૧૦૫ ॥

જેમનો સંબંધ શ્રીરાજજી તથા શ્રીશ્યામાજીની સાથે નથી, તેવા નશ્વર જગતના કોઈ પણ જીવો પરમધામમાં પ્રવેશ કરી શકતા નથી. આ રીતે જ્યારે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પોતાની જાગૃત બુદ્ધિ આપે છે ત્યારે કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સમજાય છે.

લિખ્યા સિપારે તીસરે, ઈબ્રાહીમ પૂછા હક સે ।

એ જો મરત હૈ દુનિયાં, ક્યોં કર મુરદે ઉઠે ॥ ૧૦૬ ॥

કુરાનના ત્રીજા સિપારામાં ઉલ્લેખ છે, ઈબ્રાહીમે ખુદાને પૂછ્યું, આ નશ્વર જગતનાં પ્રાણીઓ મરણને શરણ થઈ રહ્યા છે. એ મઝદાં પોતપોતાની કબરમાંથી શી રીતે બેઠાં થશે ?

તબ લિખ્યા આયા આયતમેં, બાજે પૈદા કલમેં કુંન ।

એક કહે એક હાથ સે, કહે બાજે દો હાથન ॥ ૧૦૭ ॥

એ વખતે ઉપરથી આયત ઉતરી. તેમાં સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિનો ઉલ્લેખ હતો. સામાન્ય જીવો ખુદાના ‘હોજા’ (કુંન) કહેવાથી પેદા થયેલા છે. કોઈ તેમના એક હાથથી તો કોઈ તેમના બન્ને હાથોથી ઉત્પન્ન થયા છે.

એક ગિરો ઈમદાએ સે, મૌજૂદ સે લે આએ ।

દૂજી ગિરો ખિલવત ઔર સે, ઈનોં વાસ્તે કરી પૈદાએ ॥ ૧૦૮ ॥

એક સમુદાય એવો છે કે જે પ્રારંભથી જ છે. તેમને અખંડ પરમધામથી આ જગતમાં ઉતારવામાં આવ્યા છે. બીજો સમુદાય અક્ષરધામથી છે. તેમને બ્રહ્માત્માઓ માટે ઉત્પન્ન કર્યો છે.

એ તીનોં ગિરો કા બેવરા, દેખો દાખલે મિલાએ ।

એક કુંન દૂજે પાક ફિરસ્તે, તીસરી અસલ ખુદાએ ॥ ૧૦૯ ॥

આ રીતે ત્રણે પ્રકારની સૃષ્ટિનું નિરૂપણ કર્યું છે. તેમને માટે આપવામાં આવેલાં ઉદાહરણોને લક્ષ્યમાં લઈને આ બાબત પર વિચાર કરવો. એક જીવસૃષ્ટિ છે જે, “હો જા” કહેવા માત્રથી ઉત્પન્ન થઈ છે. બીજી પવિત્ર સૃષ્ટિ ઈશ્વરીસૃષ્ટિ છે અને ત્રીજી બ્રહ્મસૃષ્ટિ પરબ્રહ્મની જ અંગસ્વરૂપા છે.

એક હાથ સૂરત મહંમદ કી, દૂજે દો હાથ સૂરત દોએ ।

એ તીનોં કહી હાથ સે, એ દોએ તીન એક સોએ ॥ ૧૧૦ ॥

ખુદાએ એક હાથે રસૂલ મહમ્મદને બનાવ્યા. બીજીવાર બન્ને હાથ દ્વારા તેમના બીજા બે મલકી (દેવચંદ્રજી) અને હકી (શ્રી પ્રાણનાથજી) સ્વરૂપને બનાવ્યા. એ ત્રણે સ્વરૂપોને ખુદાએ પોતાના હાથે બનાવ્યા છે. તેથી એ ત્રણે મળીને એક જ સ્વરૂપ છે.

કોઈ કહે કહાં કહ્યા હાથ સે, દેખો સિપારે તેઈસમેં ।

દેખો સહૂર કર મોમિનોં, કહ્યા આદમ પૈદા હાથ સે ॥ ૧૧૧ ॥

કોઈ કહેવા ઈચ્છે કે ખુદાએ પોતાના હાથ દ્વારા સૃષ્ટિ સર્જી છે તેનો ઉલ્લેખ ક્યાં છે ? તો તેમને કુરાનના ત્રેવીસમા સિપારામાં જોવું જોઈએ. હે બ્રહ્માત્માઓ ! વિચાર પૂર્વક જુઓ ! ત્યાં એવો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે, ખુદાએ પોતાના હાથ દ્વારા આદમને ઉત્પન્ન કર્યા છે.

મહામત કહે હક ઈલમેં, બેવરા કહ્યા નેક એ ।

દો ગિરો પોહોંયાઈ દો અરસોં મેં, ઔરોં પટ ખોલે ભિસ્ત આઠોં કે ॥ ૧૧૨ ॥

મહામતિ કહે છે કે, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા દ્વારા આપવામાં આવેલા તારતમ જ્ઞાન દ્વારા જ સંક્ષિપ્ત રૂપમાં આ વિવરણ આપ્યું છે. આ બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા બ્રહ્મસૃષ્ટિ તથા ઈશ્વરીસૃષ્ટિ બન્ને સમૂહોને પરમધામ તથા અક્ષરધામ પહોંચાડી દીધા છે. બાકીના બધા જીવો માટે આઠે મુક્તિસ્થળોના દરવાજા ખોલી દેવામાં આવ્યા છે.

બાબ ત્રીનો ફિરસ્તો કા બયાન

ત્રીનો ફિરસ્તો કા બેવરા, લિખ્યા બીચ કુરાન ।

સો ખોલ હકીકત મારફત, હાદી મોમિનોં દેવેં પેહેયાન ॥ ૧ ॥

કુરાનમાં મુખ્ય ત્રણ ફિરસ્તાઓનું વિવરણ છે. સદ્ગુરુ તેમની વાસ્તવિકતાનો પરિચય કરાવીને બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને પરમધામનો પૂર્ણ પરિચય કરાવી રહ્યા છે.

બયાન બડે બોહોત નિસાન, તારેં જુદે જુદે લિખે જાત ।

એક દુજે કે આગે જો કહીએ, તો કાગદમેં ન સમાત ॥ ૨ ॥

આ ત્રણે ફિરસ્તાઓનું વર્ણન વિસ્તાર પૂર્વકનું હોવાથી તેમને માટે આપવામાં આવેલા અનેક સંકેતોનું જુદે જુદે સ્થળે વર્ણન કર્યું છે. તેમની પ્રશંસાને ઉત્તરોત્તર વધારીને વ્યક્ત કરવામાં આવે તો તે પુસ્તકમાં પણ સમાશે નહિ.

જુદી જુદી સનંધોં સાહેદી, હકેં ભેજી કે કિતાબ ।

જાસોં પઢા યા અનપઢા, સબ રોસન હોએ સિતાબ ॥ ૩ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ જુદા જુદા ધર્મ ગ્રંથોમાં જુદે જુદે સ્થળે તેનાં પ્રમાણ અને સાક્ષીઓ આપી છે. જેથી ભણેલા કે અભણ તમામ લોકોને સત્વરે માહિતી મળી શકે છે.

છિપાયા દેખાઉં જાહેર, જો હકેં ફુરમાએ ।

ત્યોં દેખાદ કર માએને, જ્યોં છોટે બડે સમઝી જાએ ॥ ૪ ॥

કુરાન વગેરે ધર્મ ગ્રંથોમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ હજુ સુધી ગુપ્ત રહ્યો હતો. તેનાં રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને તેને વ્યક્ત કરી દઉં છું. જેથી નાના-મોટા તમામને તેનું જ્ઞાન મળી જાય.

હલાલ હરામ દોઊ છિપે હુતે, સો બયાન કિએ હુકમ ।

લે અકલ અસરાફીલ, નબી કદમોં ધરે કદમ ॥ ૫ ॥

કુરાનમાં હમણાં સુધી ધર્મ સમ્મત તથા પ્રતિબંધિત વિધાન (વિધિ)નો ભાવાર્થ છુપાયેલો હતો. હવે શ્રીરાજજીના હુકમથી ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ પ્રગટ થઈને નબીના પગલે પગલે ચાલીને, તેનું વિવરણ સ્પષ્ટ કરી દીધું છે.

હક સાથ મેં આદેગા, અસરાફીલ ઈસા ઈમામ ।

લિખે ફેલ સબન કે, જાસોં પેહેયાનિએ તમામ ॥ ૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું હતું, હું અંતિમ સમયે પરમાત્મા સાથે ફરીથી આવીશ. તે વખતે અમારી સાથે ઈસ્લાફીલ, ઈસા તથા ઈમામ ત્રણેય હશે. કુરાનમાં તે બધાનાં આચરણનો ઉલ્લેખ છે. જેથી બધાને તેમનો પરિચય થઈ જાય.

યોં કેતી કહૂં નિસાનિયાં, હેં હિસાબ બિન ।

પર એ મીઠા લગસી મોમિનોં, ઔરોં લગસી સખત સુકન ॥ ૭ ॥

આ રીતે કેટલા સંકેતોને સ્પષ્ટ કરું ? સંકેતો તો અનેક છે. આ વચનો બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને અતિ પ્રિય લાગશે અને અન્ય લોકોને અત્યંત કઠોર લાગશે.

એ કહ્યા આયતોં હદીસોં, જિન સિર આખરી ખિતાબ ।

જાહેર દેખાવેં દિન કર,ખોલ માએને મગજ કિતાબ ॥ ૮ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં કહ્યું છે, જેમને અંતિમ સમયના સદ્ગુરુની શોભા પ્રાપ્ત થઈ છે તેઓ જ આ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી બ્રહ્મજ્ઞાનમય દિવસને પ્રગટ કરશે.

યોં દિન બકા જાહેર હુઆ, તબ દેખસી સબ નિસાન ।

નજરોં આવસી ક્યામત, હોસી રોસન સબોં પેહેયાન ॥ ૯ ॥

આ રીતે જ્યારે અખંડ જ્ઞાનનો પ્રકાશ પ્રગટ થશે ત્યારે બધાને આત્મજાગૃતિના સમયનાં ચિહ્નો સ્પષ્ટ દેખાશે. આત્મજાગૃતિના આ પવિત્ર સમયે બધે જ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ છવાઈ જશે અને બધાને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની પિછાણ થશે.

કહે બિગર ના રેહે સકોં, જો હક હાદી ફુરમાએ ।

હક બકા કે અરસોં કા, પટ મહંમદ મસી ખોલાએ ॥ ૧૦ ॥

શ્રીરાજજી તથા શ્રીશ્યામાજીએ પોતાના આગમન વિશે જે સંકેતો આપ્યા છે, તેને સ્પષ્ટ કર્યા સિવાય હું રહી શકતો નથી. અંતિમ સમયે શ્રીશ્યામાજીએ પોતે સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને ધામ અને પરમધામના દરવાજા ખોલી પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો પરિચય કરાવ્યો છે.

એ ઈસારતેં કોઈ ન સમઝયા, ના તો જાહેર દઈ બતાએ ।

કહ્યા ગુનાહ કિયા અજાજલેં, સો સબ દિલોં કરી ખતાએ ॥ ૧૧ ॥

કુરાનના એ સંકેતોને કોઈ પણ સમજી શક્યું નહિ. જો કે તેમણે તો સ્પષ્ટ રીતે સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. ત્યાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, અજાજલ ફિરસ્તાએ અપરાધ કર્યો પરંતુ તેના અભિશાપનું ફળ તમામ માનવોને ભોગવવું પડ્યું.

અવ્વલ આએ કહી મહંમદેં, કહ્યા આગૂં હોસી બડે નિસાન ।

સો ભી વાસ્તે રૂહ મોમિનોં, દેખ કે લ્યાવેં ઈમાન ॥ ૧૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પ્રથમથી જ એ સંકેત આપ્યો હતો કે ભવિષ્યમાં આત્મજાગૃતિના સમયે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના આગમનની સાક્ષી માટે મોટાં મોટાં પ્રતીકો પ્રગટ થશે. તેઓ બધા બ્રહ્માત્માઓ માટે છે. જેનાથી તેઓ તેમને જોઈને પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ મૂકી શકે.

જબરાઈલ સાથ રસૂલ કે, આયા બીય અવ્વલ ।

કુરાન લ્યાયા બીય રાત કે, ચલાયા સરા અમલ ॥ ૧૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદની સાથે શરૂઆતથી જ જિબ્રીલ ફિરસ્તા હતા. અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં તે કુરાનનું જ્ઞાન લાવ્યા. આનાથી કર્મકાંડનો માર્ગ ચલાવવામાં આવ્યો.

એક જબરાઈલ ફિરસ્તા, ઔર મહંમદ પૈગંમર ।

રાહ દેખાઈ મોમિનોં, અરસ ચઢ ઉતર ॥ ૧૪ ॥

એક જિબ્રીલ ફિરસ્તા, બીજા રસૂલ મહમ્મદ બન્નેએ પરમધામ માટે છલાંગ લગાવી. તેમાં રસૂલે ત્યાં પહોંચીને અને ત્યાંથી પાછા આવીને બ્રહ્માત્માઓને પરમધામનો માર્ગ દેખાડ્યો.

જબરાઈલ નૂર મકાન લગ, આગૂં ન સક્યા ચલ ।

ના તો લ્યાવને વાલા મુસાફકા, કહે આગે જાદે તો જાએ પર જલ ॥ ૧૫ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા પોતે પણ અક્ષરધામ સુધી પહોંચી શક્યા. તેનાથી આગળ જઈ શક્યા નહિ. નહિ તો કુરાનનું જ્ઞાન લાવનાર પણ કહેવા લાગે કે, તેનાથી આગળ જઈશ તો મારી પાંખો બળી જશે.

જબરાઈલ જબરૂત સે, યાકી અસલ નૂર મકાન ।

સોહોબત કરી મહંમદ કી, તો લ્યાયા હક ફુરમાન ॥ ૧૬ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા અક્ષરધામથી અવતર્યા છે, જેમનું મૂળ સ્થાન અક્ષર ધામ છે. તેમણે રસૂલ મહમ્મદની સાથે રહેવાથી જગતમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સંદેશ પ્રગટ કર્યો.

જો રુહ અરસ મહંમદ કી, તિન કો ન સક્યા પેહેયાન ।

તો ન આયા બડે નૂરમેં, છોડ્યા ન નૂર મકાન ॥ ૧૭ ॥

આ જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ રસૂલ મહમ્મદની ઓળખાણ કરી શક્યા નહિ, કે તેમનો આત્મા પરમધામનો છે. તેથી તે અક્ષરધામને છોડીને પરમધામ તરફ જઈ શક્યા નહિ.

ચલ ન સક્યા જબરાઈલ, રહ્યા હદ જબરૂત ।

માસૂક કહ્યા મહંમદ કોં, તો પોહોંચ્યા બકા હાહૂત ॥ ૧૮ ॥

આ રીતે જિબ્રીલ ફિરસ્તા અક્ષરધામની સીમામાં રહી ગયા. તેનાથી આગળ વધી શક્યા નહિ. શ્રીરાજજીએ શ્રીશ્યામાજીને પોતાની પ્રિયતમા કહ્યાં છે. તેમની શક્તિ સ્વરૂપ મહમ્મદ અક્ષરધામને પાર કરીને પરમધામ-મૂલમિલાવામાં પહોંચ્યા.

સોએ વતન રૂહ મોમિનોં, જિત પોહોંચ્યા ન જબરાઈલ ।

એક મહંમદ સંગ આખરી, બીચ પોહોંચ્યા અસરાફીલ ॥ ૧૯ ॥

બ્રહ્માત્માઓનું મૂળ ઘર દિવ્ય પરમધામ છે. જ્યાં જિબ્રીલ ફિરસ્તા જેવા પણ પહોંચી શકતા નથી. અંતિમ સમયે પ્રગટ થયેલા મહમ્મદની સાથે માત્ર ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા જ ત્યાં પહોંચવામાં સફળ થયા છે.

ઈત ઔર ન કોઈ પોહોંચિયા, એ હક હાદી મોમિનોં વતન ।

તો અસરાફીલ આઈયા,કરને બકા સબન ॥ ૨૦ ॥

આ દિવ્ય પરમધામ શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓનું ઘર છે. ત્યાં તેમના સિવાય અન્ય કોઈ પણ પહોંચી શકતું નથી. ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા ત્યાં સુધી એટલા માટે જઈ શક્યા કે તેમના માધ્યમ દ્વારા અંતિમ સમયે અવતરેલા મહમ્મદ દ્વારા સમગ્ર જગતને અખંડ કરવાનું હતું.

મહંમદ સિફાયત સબ કોં, કુલ સેયન મહંમદ નૂર ।

સો બિન ફિરસ્તે ક્યોં હોવહીં, તો લિયા બીચ રૂહ હજૂર ॥ ૨૧ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, આખર સમયે તમામ બ્રહ્માત્માઓને આ અંતિમ મહમ્મદની ભલામણ પ્રાપ્ત થશે. કારણ કે તેઓ બધા તેમના દિવ્ય તેજના અંશ સ્વરૂપ છે. આ કાર્ય ઈસ્રાફીલ

ફિરસ્તાના સહયોગ વગર સંભવ ન હતું. તેથી અંતિમ મહમ્મદે તેમને પોતાના અંતઃકરણમાં સ્થાન આપ્યું.

તો અવ્વલ આખર મહંમદ, મહંમદ સબ અવસર ।

સબ નૂર ઇન કા કહ્વા, કોઈ બખત ન ઇન બિગર ॥ ૨૨ ॥

તેથી કહેવામાં આવ્યું છે કે, મહિમામયી રાત્રિ (લૈલ-તુલ કદ્ર) ના આરંભથી શરૂ કરીને અંતિમ (કયામતના) સમય સુધી સર્વત્ર મહમ્મદનું જ પ્રભુત્વ રહ્યું છે. તમામ સ્થાનો તેમના પ્રકાશથી જ પ્રકાશિત થયાં છે; કોઈપણ સમય એવો નથી, જ્યારે તેમનું અસ્તિત્વ રહ્યું ન હોય.

સાથ મહંમદ મેહેદી અસરાફીલ, લે મગજ મુસાફી બલ ।

તો આયા બીય અરસ અજમ કે, પોહોંચ્યા બડે નૂર અસલ ॥ ૨૩ ॥

અંતિમ સમયના સદ્ગુરુ (મહદી મહમ્મદ)ની સાથે ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા પણ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રતાપે પરમધામમાં પરિભ્રમણ કરી શક્યા.

ના તો અસરાફીલ હૈ નૂરકા, ક્યોં ફિરસ્તાસકે આગે જાએ ।

પર મગજ મુસાફી નૂરમેં, રૂહ મહંમદ લિયા મિલાએ ॥ ૨૪ ॥

નહિ તો ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા અક્ષરધામના છે તે તેનાથી આગળ પરમધામ સુધી શી રીતે પહોંચી શકે ? પરંતુ તમામ ધર્મગ્રંથોના ગૂઢ અર્થોને સ્પષ્ટ કરવા માટે, અંતિમ સમયે અવતરેલા મહમ્મદે તેને પોતાના અંતઃકરણમાં લઈ લીધા.

એ નૂરી તીનોં ફિરસ્તે, ઇનોં કી અસલ એક ।

એ કિયા મહંમદ મોમિનોં વાસ્તે, હક ઇલમેં પાઈએ વિવેક ॥ ૨૫ ॥

આ ત્રણેય (ઈસ્રાફીલ, જિબ્રીલ તથા અજાજલ) દિવ્ય ફિરસ્તાઓનું મૂળ એક (અક્ષરધામ) જ છે. શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને નશ્વર જગતનો ખેલ દેખાડવા માટે જ એ ત્રણેને અલગ અલગ પ્રગટ કર્યા છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા તેની વાસ્તવિકતાનું જ્ઞાન થાય છે.

કહ્વા સેજદા કર આદમ પર, જો સબ કે અવ્વલ આદમ ।

અજાજલેં દેખ્યા આપકોં, તો ન પકડે રસૂલ કદમ ॥ ૨૬ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, પરમાત્માએ પ્રથમ માનવ (આદમ)ને નમન કરવા માટે અજાજલ ફિરસ્તાને હુકમ કર્યો. તે સમયે અજાજલે પોતે પોતાના તરફ જોયું. તે પછી માનવના રૂપમાં ઉપસ્થિત, તે રસૂલ (આદમ)નાં ચરણ ન પકડ્યાં.

હકેં આપ પઢાઈયા, અંગુલી સે આદમ કોં ।

દે ઇલમ નામ પઢાએ, સક ન સુભે ઇનમોં ॥ ૨૭ ॥

ખુદાએ પોતે અંગુલિનિર્દેશ કરીને તે આદમને જ્ઞાન આપ્યું. તેમણે પોતાનું જ્ઞાન આપીને તેને બધાં નામોથી માહિતગાર કર્યો. તેમાં જરા પણ શંકા નથી.

હુકમ હુઆ આદમ કોં, કહે ફિરસ્તોં આગે નામ ।

કરેં તુઝ પર સેજદા હૈયાતી, મિલ કર સબ તમામ ॥ ૨૮ ॥

ફરીથી આદમને ખુદાનો હુકમ થયો કે, તમે બધા ફિરસ્તાઓ સમક્ષ મારા બતાવેલા નામો અને ઓળખ બતાવી દો. ત્યારે એ બધા ફિરસ્તાઓ મળીને તમને અખંડ નમન કરશે.

સો પઢે કહેં નામ આદમેં, જાહેર કિએ સબ પર ।

તબ ફિરસ્તોં કિએ સેજદે, એક ઇબલીસ બિગર ॥ ૨૯ ॥

કુરાનને વાંચનારાઓ કહે છે કે આદમે બધાં નામોને પ્રગટ કરી દીધાં છે. ત્યારે બધા ફિરસ્તાઓએ તેમને નમન કર્યું. માત્ર એક શેતાને જ તેમને નમન ન કર્યું.

જો કિએ હોતે એતે સેજદે, ઊપર ઉસ આદમ ।

જાકો હક કરેં એતા બડા, સો ક્યોં રદ કરે હુકમ ॥ ૩૦ ॥

જો તે બધા ફિરસ્તાઓએ આદમને આ રીતે નમન કર્યું હોત તો, જેમને ખુદાએ બધા ફિરસ્તાઓમાં શ્રેષ્ઠ બનાવ્યા છે તે અજાજલ તેમના આદેશનો શી રીતે અસ્વીકાર કરે ?

હેયાત હુએ કે હોસી આખર, જો હુએ નામ જાહેર સબ પર ।

તો બૂઝ હેયાતી દુનિયાં, એ સરે સે છિપી રહી ક્યોં કર ॥ ૩૧ ॥

જે ફિરસ્તાઓના નામ આદમે પ્રગટ કર્યાં છે, શું તેઓ અખંડ થઈ ગયા અથવા અંતિમ સમયમાં અખંડ થશે ? જો તેઓ બધા અખંડ થઈ ગયા તો કર્મકાંડના ઉપદેશ આપનારા લોકોથી એ વાત શી રીતે અજ્ઞાત રહી ?

એ કિસે આખરત કે, પઢે ડારેં ગુજરોં મેં ।

કામ ક્યામત કા રોસન, હોસી ઇન કિસોં સેં ॥ ૩૨ ॥

કુરાનની આ ઘટના ભવિષ્યમાં ઘટવાની છે, જેને માટે કુરાનને વાંચનારા કહે છે કે, તે ઘટના બની ગઈ છે. હકીકતે એ ઘટનાઓ સંપન્ન થવાથી જ ક્યામતને સમયે થનારાં કાર્યો પ્રગટ થશે.

જો હક કે સબ ફિરસ્તે, કિયા સેજદા આદમ પર ।

તો અબલોં તિન હુકમ સે, સરા હોત નહીં મુનકર ॥ ૩૩ ॥

જો પરમાત્માના આદેશ પ્રમાણે બધા ફિરસ્તાઓએ આદમને નમન કર્યું હોત તો કર્મકાંડને મહત્વ આપનારા લોકો, હજુ સુધી પરમાત્માના આ આદેશ વિરુદ્ધ શી રીતે ચાલી શકત ?

કહૂં હકીકત ફિરસ્તોં, મોમિનોં કરો પેહેયાન ।

તબક ચૌદે ફિરસ્તે, તિલ જેતા ન ખાલી મકાન ॥ ૩૪ ॥

હે બ્રહ્માત્માઓ ! હવે હું બધા ફિરસ્તાઓની વિગતો જણાવું છું. આ તથ્યને સારી રીતે સમજી લો. આ બ્રહ્માંડના ચૌદે લોકમાં બધે જ આ ફિરસ્તાઓની સત્તા ફેલાયેલી છે. તલ જેટલું પણ કોઈ એવું સ્થાન નથી જે સદંતર ખાલી હોય.

જેતા કોઈ ફિરસ્તા, બીય હૈવાન યા ઇનસાન ।

બિન ફિરસ્તે જરા નહીં, બીય જિમી યા આસમાન ॥ ૩૫ ॥

આ સંસારમાં જેટલા પણ દેવી-દેવતાઓ છે, ભલે તેઓ માનવ રૂપે અથવા પશુ રૂપે અવતર્યા હોય, પરંતુ પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધી સર્વત્ર તેમની જ સત્તા વ્યાપ્ત રહે છે.

એક છોટી બડી બૂંદ પાની કી, સો ભી ફિરસ્તાસબ લ્યાવત ।

યા જડોં દરખતોં ફિરસ્તે, યા પર પેટ પાંઉં ચલત ॥ ૩૬ ॥

આ જગતમાં પાણીના નાનકડાં ટીંપાથી લઈને મોટી-મોટી તમામ વસ્તુઓ એ દેવતાઓ પાસેથી

પ્રાપ્ત થાય છે. આ જગતમાં વૃક્ષોનાં જડ-મૂળમાંથી લઈને, પગે અને પેટે ચાલનારાં બધાં સચરાચર પ્રાણીમાં એ દેવતાઓની સત્તા ફેલાયેલી છે.

દેખો સહૂર કર મોમિનોં, હક કે સબ ફિરસ્તે ।

એ બખત કરસી આખર, કિન નબી પર કિએ સબોં સેજદે ॥ ૩૭ ॥

હે બ્રહ્માત્માઓ ! વિવેક પૂર્વક વિચાર કરો. પરમાત્માની શક્તિ પ્રાપ્ત કરેલા એ તમામ દેવી-દેવતાઓએ અંતિમ સમયમાં પ્રગટ થયેલા પરમાત્માને કોઈને કોઈ સ્વરૂપે અવશ્ય નમન કર્યું.

પેહેયાનો અજાજલ કોં, સેજદા ન કિયા આદમ પર ।

દૂર હુઆ લે લાનત, સો સબોં લગી ક્યોં કર ॥ ૩૮ ॥

તમે એ અજાજલને પણ ઓળખો, જેણે પોતાના દેવત્વના દંભમાં પરમાત્માના આદેશનું ઉલ્લંઘન કરી આદમને નમન ન કર્યું. એ અવગણનાને લીધે, તેને ધિક્કારવામાં આવ્યો અને અખંડ ધામથી દૂર થઈ ગયો. પરંતુ તેને મળેલા એ શાપથી બીજા બધા લોકો શી રીતે ઘેરાયા છે?

ફિરસ્તોં અજાજલ સિરદાર, ઈબલીસ જિનોં વકીલ ।

પોહોંયાયા સબોં સય દિલોં, પલક ન કરી ઢીલ ॥ ૩૯ ॥

બધા દેવોમાં અજાજલ શિરોમણિ છે. તેના વકીલ તરીકે ઈબ્લીસ (શેતાન) કાર્ય કરે છે. જે રીતે અજાજલને ધિક્કારવામાં આવ્યા, તે સમયે વિલંબ કર્યા વગર જ આ ઈબ્લીસે, બધા માનવોના હૃદયમાં શંકાઓ ઉત્પન્ન કરી દીધી.

ના કિયા અજાજલેં સેજદા, તો સબ રહે સેજદે બિન ।

સબ દુનિયાં તાબેં તિન કે, તાથેં કિયા ન સેજદા કિન ॥ ૪૦ ॥

જ્યારે અજાજલે આદમને પ્રણામ ન કર્યા તે સમયે બાકીના બધા માનવો પણ આ શેતાનને કારણે નમન કરવાથી વંચિત રહી ગયા. કારણ કે આખી દુનિયા તેને આધીન છે તેથી તેમનામાંથી કોઈએ પણ પ્રણામ ન કર્યા.

તો લાનત હુઈ તિન કો, વજૂદ દેખ ગયા ભૂલ ।

દેખ્યા ન તરફ રૂહ કી, વહ તો હક કા નૂરી રસૂલ ॥ ૪૧ ॥

અજાજલને એટલા માટે ધિક્કારવામાં આવ્યો કે, તે આદમને માત્ર માનવ સમજવા લાગ્યો. તેણે તેના આત્મા પ્રત્યે દ્રષ્ટિ પણ ન કરી. તે તો પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો તેજોમય અંગ સ્વરૂપ પયગંબર છે.

હકેં આદમ કહ્યા રસૂલ કોં, વહ તો ઈબલીસેં કિયા ખ્વાર ।

ગેહૂં ખિલાએ કાઢ્યા ભિસ્ત સે, કરકે ગુન્હેગાર ॥ ૪૨ ॥

ખુદાએ તો પયગંબરને આદમ કહ્યા છે. કુરાન પ્રમાણે આદમને શેતાને (ઘઉં ખવરાવીને) ભ્રષ્ટ કર્યો. જેથી તેને મુક્તિસ્થળ (બહિશ્ત)માંથી દોષારોપણ સાથે બહાર કાઢવામાં આવ્યો.

હિરસ હવા મોર સાંપ જિદ, સાથ નિકસ્યા ઈબલીસ લે ।

ક્યોં હકેં ઈન આદમ પર, નૂરી પેં કરાએ સેજદે ॥ ૪૩ ॥

આદમની સાથે-સાથે, દુષ્ટ શેતાનને પણ ભૌતિક ઈચ્છાઓ તથા ધર્માધિતાને લીધે મોર અને

સાપ સાથે અખંડ મોક્ષધામમાંથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યો. આ રીતે દોષારોપિત આદમને નમન કરવા માટે ખુદા પોતાના નૂરી ફિરસ્તાઓને શા માટે લગાવે ? (ફરજ પાડે ?)

જિન સબ જિમી પર સેજદે, કિએ હક પર બેસુમાર ।

ઉન આદમ કે વાસ્તે, ક્યા હક નૂરી કો દેવેં ડાર ॥ ૪૪ ॥

જે અજાજલે ખુદાના નામે સમગ્ર પૃથ્વી પર અનેકવાર નમન કર્યું, એવા ફિરસ્તાને માત્ર આદમને નમન ન કરવાથી ખુદા શા માટે અપરાધી માને ?

એતા દેખાયા જાહેર કર, દઈ નૂરી કોં લાનત ।

દુની તો ન ખોલે આંખ દિલ, જો અસલ પૈદા જુલમત ॥ ૪૫ ॥

કુરાનના પ્રસંગને આધારે, એ વાત સ્પષ્ટ જણાય છે કે, નૂરી ફિરસ્તા પર દોષારોપણ થયું છે. શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન આ નાશવંત જગતની દુનિયા પોતાની અંતરદષ્ટિ ખોલીને આ વાત સમજતી નથી.

જોલોં લે ઊપર કે માએને, દુની છૂટે ન ઉપલી નજર ।

તો ભી ન લેવેં બાતૂન, જો યોં લિખ્યા જાહેર કર ॥ ૪૬ ॥

જ્યાં સુધી એ ધર્મગ્રંથોનો માત્ર બાહ્ય અર્થ જ કરતા રહેશું ત્યાં સુધી, નશ્વર જગતના જીવોની બાહ્ય દષ્ટિ છૂટશે નહિ. આ રીતે ધર્મગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ હોવા છતાં પણ તે લોકો તેના ગૂઢ અર્થો સમજતા નથી.

તો કહ્યા મજાજ દિલ કોં, ગોસ્ત કા દુકડા ।

તિન દિલોં પાતસાહ દુસમન, ઔર દિલ તો કહ્યા મુરદા ॥ ૪૭ ॥

તેથી માયાથી ઉત્પન્ન થયેલા જીવોના હૃદયને માત્ર માંસપિન્ડની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. એવા હૃદય પર તેમનો શત્રુ ઈબ્લીસ (શેતાન) પોતાનું સામ્રાજ્ય જમાવીને બેઠો છે. તેથી તેના હૃદયને મૃત સમાન માનવામાં આવ્યું છે.

કહી લાનત અજાજલ કોં, સો લગી સબ દુનિયાં કોં ।

એતી ફિરસ્તે કી પાક બંદગી, ક્યોં દુની મારી જાએ ઈનસોં ॥ ૪૮ ॥

કુરાનમાં તો અજાજલ ફિરસ્તાને ધિક્કારવાની વાત થઈ છે, જે બધા જીવો ઉપર શાપરૂપ બની છે. નહિ તો જે ફિરસ્તાએ આટલી પવિત્ર વંદના કરી હોય તેને લીધે જગતના જીવો પર શા માટે દોષારોપણ થાય ?

ગુનાહ એક અજાજલ કે, ક્યોં સબ દુની મારી જાએ ।

પાક સરા હક અદલ, સો એસે ક્યોં ફુરમાએ ॥ ૪૯ ॥

જો એક અજાજલે જ અપરાધ કર્યો તો સમગ્ર દુનિયાને શા માટે દંડ કરવામાં આવે ? ખુદાનો ન્યાય તો સત્ય હોય છે. તેઓ આ રીતે દંડની વિધિ શા માટે કરે ?

પાક ફિરસ્તે પાક સેજદે, બેસુમાર કિએ હક પર ।

તિન બદલે દુની કો દોજક, ક્યોં દેવેં કાદર ॥ ૫૦ ॥

અજાજલ ફિરસ્તા પણ પોતે પવિત્ર છે. તેણે ખુદાના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા, તે પણ પવિત્ર

છે. તેના પરિણામે ખુદા સંસારનાં પ્રાણીઓને નરક ભોગવવાની શિક્ષા શા માટે આપે ?

જો ન લેવેં હકીકત, નજર ખોલ બાતન ।
તોલોં અંધેરી ના મિટે, દિલ હોએ નહીં રોસન ॥ ૫૧ ॥

જ્યાં સુધી અંતરદષ્ટિ ખોલીને આ વાર્તાના મર્મને સમજવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર દૂર નહિ થાય અને હૃદયમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ આવશે નહીં.

એ કલામ નજૂમ ઔર બાતૂન, માહેં હક હીકકત ।
હક ઇલમેં ખોલે રૂહ નજર, તબ દિન ઊગે બકા મારફત ॥ ૫૨ ॥

આ કથામાં પરમાત્માની વાસ્તવિકતાનાં ગૂઢ અને ભાવિ માટેનાં રહસ્યો ધ્રુપાયેલાં છે. જ્યારે પરમાત્માએ અર્પેલા તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આત્મદષ્ટિ ખૂલશે ત્યારે બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યોદયનાં દર્શન થશે.

એ તીનોં ફિરસ્તે નૂર સે, હુએ પૈદા તીનોં તાલબ ।
જિન જૈસા ચિન્હયા મહંમદ કો, તિન તૈસા પાયા મરાતબ ॥ ૫૩ ॥

એ ત્રણે ફિરસ્તાઓ અક્ષરબ્રહ્મથી છે. બ્રહ્માત્માઓની ખેલ જોવાની ઈચ્છાને કારણે જ એ ત્રણેની ઉત્પત્તિ થઈ છે. આ જગતમાં આવીને જેમણે મહમ્મદને જે રૂપે ઓળખ્યા તેને અનુરૂપ તેમને ગૌરવ પ્રાપ્ત થયું છે.

જિન જૈસી કરી દોસ્તી, તિન તૈસી પાઈ બખસીસ ।
દૂર નજીક યા અંદર, દેખો માએને આયત હદીસ ॥ ૫૪ ॥

એ ત્રણેમાં મહમ્મદ સાથે જેણે જે પ્રકારની મૈત્રી બાંધી, તેમને તે પ્રકારે, દૂર, નજીક અથવા અંતરંગ રૂપે રહેવાનું ફળ મળ્યું. આ સંદર્ભમાં કુરાનની આયતો તથા હદીસોનાં રહસ્યો જુઓ. (ત્રણેને પોતપોતાનાં કર્તવ્યોને આધારે આ રીતે ફળ મળ્યું. અજાજલને દૂર રહેવાનું મળ્યું. જિબ્રીલને નજીકતા મળી અને ઈસ્રાફીલને પરમધામમાં પ્રવેશ મળ્યો.)

બંદગી કા ફલ માંગિયા, નૂરી ફિરસ્તે હક પેં ।
તિન બદલે દુની સબ દોજક, ક્યોં ડારી જાએ આગમેં ॥ ૫૫ ॥

નૂરી ફિરસ્તા અજાજલે ખુદા પાસે પોતાના નમનનું ફળ માગ્યું. માત્ર એટલા અપરાધના ફળરૂપે બધી દુનિયાને નરકના અગ્નિમાં નાખીને શા માટે બાળવામાં આવે ?

એ ઈન્સાફ સરા ના કરે, દુરુસ્ત માએને બાતન ।
ઉપલે માએને લે આપ સિર, સિફત જો મોમન ॥ ૫૬ ॥

પરમાત્માનો ન્યાય આ રીતે માત્ર બાહ્ય દષ્ટિથી જોવાતો નથી. તેના કેટલાક ગૂઢ અર્થો પણ હોય છે. સામાન્ય મનુષ્યો તેને બાહ્ય દષ્ટિથી જોઈને બ્રહ્માત્માઓના મહિમાને પોતાનું ગૌરવ સમજે છે.

ના તો અજાજલ ભી નૂર સે, દે ગુમાને ડારયા દૂર ।
એક રહ્યા દરમ્યાનમેં, એક માહેં આયા હજૂર ॥ ૫૭ ॥

નહિ તો અજાજલ ફિરસ્તા પણ અક્ષરબ્રહ્મનું જ અંગ-સ્વરૂપ છે. માત્ર અભિમાનને લીધે તેને દૂર કરી દેવામાં આવ્યા. એક જિબ્રીલ ફિરસ્તા તેની નીકટ રહ્યા અને ત્રીજા ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા પરમાત્માના ચરણો સુધી પહોંચી શક્યા.

હકેં મહંમદ મોમિનોં વાસ્તે, કે મેહેર કર ખેલ દેખાએ ।

એક દૂર કિએ ઈનોં વાસ્તે, એક નજીક લિએ બોલાએ ॥ ૫૮ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓ પર કૃપા કરીને તેમને આ નશ્વર ખેલ દેખાડ્યો છે. તેમને ખેલ દેખાડવા માટે જ એક (અજાજીલ) ફિરસ્તાને દૂર કર્યો અને બીજા(જિબ્રીલ)ને પોતાની નજીક બોલાવી લીધો.

મોમિનોં કી સરીયત મેં, આયા મેકાઈલ બુધ બલ ।

પીછે બીય હકીકત, આયા જબરાઈલ સામિલ ॥ ૫૯ ॥

આ નાશવંત જગતમાં આવીને બ્રહ્માત્માઓનાં ક્રિયા-કર્મોમાં પણ મેકાઈલ ફિરસ્તા(બ્રહ્માજી)ની બુદ્ધિ અને જ્ઞાન સક્રિય થવા લાગ્યાં. તે પછી તેમને ખરું જ્ઞાન કરાવવા માટે જિબ્રીલ, ફિરસ્તા આવીને તેમને મળ્યા.

આખર આએ અસરાફીલેં, ખોલે મુસાફ મારફત દ્વાર ।

દિન બકા કિયા જાહેર, ખોલે અરસ અજીમ નૂર પાર ॥ ૬૦ ॥

આત્મ જાગૃતિના અંતિમ સમયમાં અવતરીને ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તાએ ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરીને પરમધામના દરવાજા ખોલી દીધા. તેમણે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવીને અક્ષરની પારના અક્ષરાતીતનો માર્ગ દેખાડ્યો.

મહામત કહે એ મોમિનો, કહી હકીકત ફિરસ્તોં ।

અબ કહૂં કજા ઔર ફિતના, જો ઉઠ્યા બરાબરમોં ॥ ૬૧ ॥

મહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! મેં તમને ફિરસ્તાઓનો યોગ્ય રીતે વિગતવાર પરિચય કરાવ્યો છે. હવે હું ન્યાયની ચર્ચા કરી અરબસ્તાનમાં શરૂ થયેલા ઉપદ્રવની વાત કરીશ.

પ્રકરણ ૫ ચોપાઈ ૪૨૮

બાબ કજાકા

જેસા અમલ રાત કા, ચાહિએ જ્યોં ચલાયા ।

બીય સરે જબરાઈલેં, કિયા હક કા ફુરમાયા ॥ ૧ ॥

અજ્ઞાન રૂપી અંધકારની રાત્રિમાં રસૂલ મહમ્મદે આ જગતમાં આવીને જરૂરિયાત પ્રમાણે કર્મની વિધિ પ્રચલિત કરી. એ સમયે જિબ્રીલ ફિરસ્તાએ આવીને તેમને ખુદાનો હુકમ સંભળાવ્યો.

રસૂલેં સરા રાત કા, ચલાયા હક અદલ ।

જબ રસૂલ જબરાઈલ લે ચલે, તબ ક્યોં ચલે અદલ અમલ ॥ ૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી ભરેલા આ જગતમાં કર્મની વિધિની સાથે સત્ય ન્યાયની વાત કરી. જ્યારે રસૂલ અને જિબ્રીલ બન્ને વિદાય થયા તો તેમના પછી સાચો ન્યાય શી રીતે ચાલી શકે ?

કજા કહી તીન સકસકી, એક ભિસ્તી દોએ દોજક ।

ભિસ્તી હક કો ચીન્હ કે, અદલ કજા કરી હક ॥ ૩ ॥

કુરાનમાં ત્રણ પ્રકારના લોકોના ન્યાયનું વર્ણન છે જેમાંથી એક (અબ્દુલ્લા નામની વ્યક્તિ)ને

અખંડ મોક્ષનું સુખ મળ્યું અને બાકીના બે (જાલૂત અને જનિક)ને નરકની યાતના મળી. જેને અખંડ મોક્ષનું સુખ મળ્યું તેણે સત્યને ઓળખીને સાચો ન્યાય કર્યો.

કહી કજા દૂજે સકસ કી, હક સે કરી ચિન્હાર ।

પર અદલ કજા તો ભી ના હુઈ, તો લિખ્યા બીચ નાર ॥ ૪ ॥

બીજી વ્યક્તિ જનિક વિશે કહેવામાં આવ્યું છે કે, તેણે સત્યની ઓળખાણ તો કરી પરંતુ તેનાથી સાચો ન્યાય થઈ શક્યો નહિ તેથી તે નરકગામી થયો.

તીસરે જો કજા કરી, અપની જાહિલ અકલ ।

સો તો કહ્યા દોજકી, આગે કજા ન સકી ચલ ॥ ૫ ॥

ત્રીજી વ્યક્તિ જાલૂતે પોતાની તુચ્છ બુદ્ધિને લીધે મૂર્ખતાપૂર્ણ ન્યાય કર્યો તેથી તેને પણ નરકાગ્નિમાં બળવું પડ્યું. ત્યાર બાદ સત્ય પર આધારિત ન્યાયનો માર્ગ જ અવરોધાઈ ગયો.

કહ્યા સાહેદી ભી રવા નહીં, જિન કોં નહીં ઈમાન ।

ઔર રવા નહીં ખૂની કી, ના રવા ખુદી ગુમાન ॥ ૬ ॥

કુરાનમાં આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે, જેના હૃદયમાં વિશ્વાસ જ નથી તેને સાક્ષી આપવાનો અધિકાર પણ હોતો નથી. આ રીતે હત્યારા અને મિથ્યાભિમાની લોકોની સાક્ષી પણ સત્ય માનવામાં આવતી નથી.

કહી અદલ યોં સાહેદી, કહાં સાહેદ પાઈએ સોએ ।

ઈન જમાને નુકસાનમેં, અદલ કજા ક્યોં હોએ ॥ ૭ ॥

કુરાનમાં ન્યાય અને સાક્ષી વિશે આ પ્રકારે વિવરણ છે. પરંતુ હવે એવા પ્રકારના સત્યપ્રિય સાક્ષી ક્યાંથી મળી શકે છે? તેથી આ મિથ્યા સમયમાં સત્ય ન્યાયની અપેક્ષા શી રીતે રાખી શકાય ?

અબ્દુલ્લા બિન ઉમરેં, છોડ કજા દિયા જવાબ ।

સોએ લિખ્યા બીચ હદીસોં, સુનો તિનોં કા સવાબ ॥ ૮ ॥

હદીસોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, ઉમરના પુત્ર અબ્દુલ્લાએ ન્યાયાધીશનું પદ છોડતી વખતે કહ્યું કે, હવે મારાથી સત્ય ન્યાય થઈ શકશે નહિ. તેને મળેલા લાભ વિશે હદીસોમાં જે કાંઈ લખ્યું છે તેને પણ સાંભળો.

કહે ઉસમાન સુન અબ્દુલ્લા, કજા કરતા થા ઉમર ।

સો તો તેરી વારસી, તૂં છોડે ક્યોં કર ॥ ૯ ॥

હજરત ઉસમાને અબ્દુલ્લાને કહ્યું, તમારા પિતા ઉમર સાચા ન્યાયાધીશ હતા. તમે પણ તેમના ઉત્તરાધિકારી છો. હવે તમે આ કાર્યને શા માટે છોડવા ઈચ્છો છો ?

કહે અબ્દુલ્લા ઉસમાન કોં, કજા ન મુઝ સે હોએ ।

મેં પાઈ ખબર રસૂલ સે, કર સકસી ના અદલ કોએ ॥ ૧૦ ॥

એના ઉત્તરમાં અબ્દુલ્લાએ ઉસમાનને કહ્યું. હવે મારાથી ન્યાય થઈ શકશે નહિ. મને રસૂલ દ્વારા ખબર પડી કે હવે કોઈ પણ સાચો ન્યાય કરી શકશે નહિ.

કજા કરતે ઉમર કોં, કદી સૂઝત નાહીં સુકન ।

તો પછૂત જાએ રસૂલ કોં, સો સબ કરત રોસન ॥ ૧૧ ॥

મારા પિતા ઉમરને ન્યાય કરતી વખતે જો કોઈ વાતો સમજમાં ન આવે તે તેઓ રસૂલ પાસે જઈને પૂછતા હતા અને રસૂલ તેમને સાચી વાત કહેતા હતા.

રસૂલ અદલ કઢૂ ચાહતે, તબ જબરાઈલ લ્યાવત ખબર ।

તો કજા કરતા થા ઉમર, જો રસૂલ થે સિર પર ॥ ૧૨ ॥

જ્યારે રસૂલ મહમ્મદ ન્યાયની બાબતમાં કંઈક પૂછવા ઈચ્છતા તો જિબ્રીલ ફિરસ્તા ખુદા પાસે જઈને સમાચાર લઈ આવતા હતા. આ રીતે જ્યાં સુધી રસૂલ મહમ્મદની કૃપા મળતી રહી ત્યાં સુધી મારા પિતા ઉમર ન્યાય કરતા રહ્યા.

બોહોત કહી ઉસમાનને, કજા ન કરી કબૂલ ।

મેં ઈન્સાફ અદલ કર ના સકોં, તો કહાં પાઉં જબરાઈલ રસૂલ ॥ ૧૩ ॥

તે વખતે ઉસમાને અબ્દુલ્લાને ઘણા સમજાવ્યા પરંતુ તે ન્યાય કરવાનું કાર્ય સ્વીકારી શક્યા નહિ. તેણે કહ્યું, જો હું કોઈ સમયે ઉચિત ન્યાય ન આપી શકું તો તે સમયે પૂછવા માટે રસૂલ મહમ્મદ તથા જિબ્રીલ ફિરસ્તાનો હું શી રીતે સંપર્ક કરી શકું ?

કજા અદલ કહી હક કી, સો ઈત ચલી એતે દિન ।

કહી સાહેદી ઈન ભાંત કી, આગે ક્યોં ચલે રસૂલ બિન ॥ ૧૪ ॥

આ રીતે સત્ય પર આધારિત ન્યાયનું કાર્ય, અહીં સુધી ચાલતું રહ્યું. જ્યારે ઉપરોક્ત પ્રકારના સાક્ષીની વાત કહેવામાં આવી છે તો હવે રસૂલ વગર આ ન્યાયનું કાર્ય શી રીતે આગળ ચાલી શકે ?

और भी देभो साहेदी, जो रसूलें फुरमाये ।

जब हक ईमान तरफ देभिये, तो अब क्यो कजा करी जाये ॥ १५ ॥

આવા પ્રકારની બીજી પણ અનેક સાક્ષીઓ છે જેનો ઉલ્લેખ રસૂલ મહમ્મદે કર્યો છે. પરંતુ જ્યારે સાચા ન્યાય પ્રત્યે નજર કરીએ છીએ તો એવું જણાય છે કે હવે એ પ્રકારનો ન્યાય શી રીતે થઈ શકશે ?

कहा रसूलें माजकों ईमन, अदल कजा करो जाये ।

क्यों कर करेगा अदल, सो मोकों कહो समझाये ॥ १६ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જબલના પુત્ર માજને હુકમ કર્યો, તમે યમનમાં જઈને ત્યાં ન્યાયનું કામ કરો. ત્યારે તેમણે બીજાવાર તેને પૂછ્યું કે મને જણાવો કે તમે શી રીતે ન્યાય કરશો ?

तब कहा माज बिन जबलें, करुं कजा देभ मुसाफ ।

कहे रसूल जो तूं अटके, तो क्यो करे ईनसाफ ॥ १७ ॥

ત્યારે જબલના પુત્ર માજે જવાબ આપ્યો, હું કુરાન જોઈને ન્યાય કરીશ. ત્યારે રસૂલે ફરીથી કહ્યું, જો તમે કોઈ બાબતે કુરાનમાંથી માર્ગદર્શન મેળવી ન શક્યા તો શી રીતે ન્યાય આપશો ?

સુંનત જમાત રાહ લેય કે, કરું કજા અદલ ।

કહે રસૂલ જો ઈત અટકે, કહે કરું અપની અકલ ॥ ૧૮ ॥

પ્રત્યુત્તરમાં માજે કહ્યું, ત્યારે હું ધર્મના આધાર પર ચાલનારા લોકોની સલાહ લઈને ન્યાય કરીશ. તે પછી રસૂલે ફરીથી કહ્યું, જો તેમાં પણ કોઈ મુશ્કેલી આવી તો શું કરશો ? ત્યારે માજે જવાબ આપ્યો, ત્યારે હું પોતાની બુદ્ધિથી નિર્ણય કરીશ.

તબ માર્યા રસૂલેં છાતી મિને, કેહે કે અલહમ્દો લિલ્લાહ ।

કહી રજામંદી ખુદાએ કી, હૈ સિર રસૂલ અલ્લાહ ॥ ૧૯ ॥

ત્યારે રસૂલે છાતી પીટીને કહ્યું, હવે તો ખુદા જ બધાનું ધ્યાન રાખે (અલહમ્દો લિલ્લાહ). બધું એમની કૃપા પર નિર્ભર છે. અલ્લાના રસૂલ પર પણ તેમની છત્રછાયા બનેલી રહે.

તાથેં અવ્વલ કજા મહમ્દ લગ, પીછે અદલ ક્યોં હોએ ।

હક તરફ કા સિલસિલા, ક્યોં કર પાઈએ સોએ ॥ ૨૦ ॥

આ રીતે સત્ય પ્રિય ન્યાયની સાંકળ રસૂલ મહમ્મદ સુધી જ મર્યાદિત રહી. તે પછી આ પ્રકારનો ન્યાય શી રીતે થઈ શકે ? જિબ્રીલ ફિરસ્તા દ્વારા ખુદા તરફથી મળતા સંદેશાઓનો ક્રમ બીજાવાર શી રીતે ઉપલબ્ધ થઈ શકે ?

જબરાઈલ સાથ મહમ્દ, સો તો હુએ બીય પરદે ।

અબ અદલ કજા બીય દુની કે, કૌન ચલાવે એ ॥ ૨૧ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ રસૂલ મહમ્મદની સાથે જ અદશ્ય થઈ ગયા. હવે આ નશ્વર જગતમાં સત્યનિષ્ઠ ન્યાયના ક્રમને આગળ કોણ ચલાવશે ?

રહ્યા અદલ ઈસ દિનલોં, કહે હદીસ મહમ્દ ।

આગે અદલ ના ચલ સકે, યાહી લગ થી હદ ॥ ૨૨ ॥

તેથી રસૂલ મહમ્મદે હદીસમાં કહ્યું, ન્યાયનો આ ક્રમ અહીંયાં જ પૂર્ણ થઈ ગયો. આ ક્રમ આગળ ચાલી શક્યો નહિ. આ રીતે અહીં સુધી ન્યાયનો ક્રમ સીમિત રહ્યો.

પીછે જમાને રસૂલ કે, પૈદા હોસી બલાએ બતર ।

અદલ ન ચલે તિનમેં, એક રસૂલ બિગર ॥ ૨૩ ॥

ત્યાં એમ પણ કહ્યું, રસૂલ મહમ્મદ પછી પરિસ્થિતિ વધુ ખરાબ થશે. તેથી રસૂલ મહમ્મદના અભાવે ન્યાયનો આ ક્રમ આગળ ચાલી શકશે નહિ.

કહ્યા જમાના આવસી, ઝૂઠા ઔર નુકસાન ।

યાર અસહાબોં કતલ, તરવાર ઉઠસી જહાન ॥ ૨૪ ॥

રસૂલે કહ્યું હતું, ભવિષ્યમાં અસત્યને કારણે ભારે નુકસાન થશે. મને માનવાવાળામાં મિત્ર પણ પરસ્પર શત્રુ બની જશે. વિશ્વમાં તલવાર ચાલશે અને પરસ્પર હત્યાઓ થશે.

જબ રસૂલ આવેં ફેર કર, ખોલસી દ્વાર હકીકત ।

ખતમ હૈ યાહી પર, હોવે તબહીં અદાલત ॥ ૨૫ ॥

જ્યારે રસૂલ મહમ્મદ ફરીથી પ્રગટ થશે ત્યારે તારતમ જ્ઞાન દ્વારા વાસ્તવિકતાનું જ્ઞાન કરાવશે.

તે સમયે કર્મકાંડનો સમય પૂર્ણ થયેલો મનાશે. ત્યારે જગતના જીવોને સાચો ન્યાય પ્રાપ્ત થશે.

સબ બખતોં કહે રસૂલ, અવલ બીચ આખર ।

કહી કજા રસૂલ જુબાંઓ, કરે સાંચ સબોં પેગંમર ॥ ૨૬ ॥

આ રીતે સૃષ્ટિના આરંભથી શરૂ કરીને, મધ્ય તથા અંત સુધી બધા અવસરોએ રસૂલનું અસ્તિત્વ બતાવવામાં આવ્યું છે. અંતિમ સમયે પણ તેમના શ્રીમુખેથી ન્યાયની વાત થશે અને તેઓ બધા પયગંબરો દ્વારા કહેવાયેલી વાતો સાચી સાબિત કરશે.

(આ સૃષ્ટિમાં પરમાત્માનો સંદેશ હંમેશાં આવ્યો છે. કયામતની ઘડી વખતે આ સંદેશ લઈને સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી આવ્યા અને તેમના નિર્દેશ મુજબ શ્રી પ્રાણનાથજીએ જગતના જીવોને ન્યાય આપ્યો.)

દેખાવેં ખોલ મુસાફ દિલ, સક કુફર ઉડાવે સબ કા ।

કર કજા સાફ અદલ, સો પાવે તૌહીદ રાહ ॥ ૨૭ ॥

તે વખતે તેઓ કુરાનનાં સંપૂર્ણ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે અને બધાના હૃદયના ભ્રમ દૂર કરશે. બધાનો સત્ય પર આધારિત ન્યાય કરશે. જેથી બધાને અદ્વૈત બ્રહ્મની પ્રાપ્તિનો માર્ગ મળી જશે.

કજા કરે ફજર કર, હકીકી અદાલત ।

સબોં દિલોં કરે અદલ, દિલ સૂર મહંમદ મારફત ॥ ૨૮ ॥

તેઓ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવીને, સત્ય ન્યાયાલયમાં બધાનો ન્યાય કરશે. આ રીતે અંતિમ મહમ્મદના હૃદયમાં સ્થિત બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્ય, બધા મનુષ્યોના હૃદયના અંધકારને દૂર કરીને, તેમને બ્રહ્મધામનો માર્ગ દેખાડશે.

સબ સય સિર મહંમદ કી, આખર કહી હિદાયત ।

ઔર છોટા બડા જો કોઈ, કહી મહંમદ ઈમામત ॥ ૨૯ ॥

એ અંતિમ મહમ્મદનો ઉપદેશ બધાને માટે શિરોમણિ અર્થાત્ માન્ય માનવામાં આવશે. આ નશ્વર જગતમાં નાના-મોટા તમામ વ્યક્તિઓને તેમનું જ માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થશે.

નબિયોં સિર નબી કહ્યા, સિર પેગંમરોં પેગંમર ।

આગે હોએ લેસી સબ કોં, બીચ બકા પટ ખોલ કર ॥ ૩૦ ॥

તેમને જ નબિયોના શિરોમણિ નબી તથા પેગંબરોના શિરોમણિ પેગંબર કહેવામાં આવ્યા છે. તેઓ જ અગ્રેસર થઈને અખંડના દરવાજા ખોલીને તમામને પરમધામનો પરિચય કરાવશે.

પેહેલેં કબર સે મેં ઉઠૂં, મેરે ભાઈયોં કી ખાતર ।

જયોં કામ કરતા હોં અવ્વલ, ત્યોં કરોંગા ઉઠ આખર ॥ ૩૧ ॥

રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું હતું, હું સર્વપ્રથમ મારા ભાઈઓ માટે કબરમાંથી ઊઠીશ. અર્થાત્ શરીર ધારણ કરીશ. જે રીતે હું અત્યારે કાર્યો કરી રહ્યો છું, તે જ રીતનાં કાર્યો અંતમાં પણ કરીશ.

મેં નજૂમ કહ્યા ભાઈયોં વાસ્તે, પીછે ફૂંચ ક્રિયા દુની સેં ।

સોઈ ભાઈયોં આગે નજૂમ, આએ ખોલોં મેરા મેં ॥ ૩૨ ॥

તેમણે કહ્યું, મેં આ ભવિષ્યવાણી, મારા ભાઈઓ માટે સંકેત રૂપે કરી છે. અંતમાં આવીને, તે ભાઈઓ માટે મારાં સાંકેતિક ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીશ. તે પછી તેમણે જગતમાંથી પ્રયાણ કર્યું.

રસૂલે કહ્યા અબીજર કોં, કહાં રેહેતા મેરા ગમ ।

કહ્યા મેં નહીં જાનત, કહો રસૂલ અલ્લા કે તુમ ॥ ૩૩ ॥

એક વખત રસૂલ મહમ્મદે પોતાના હિતેચ્છુ અબૂજરને પૂછ્યું, હું કોની ચિંતામાં રહું છું ? ત્યારે અબૂજરે જવાબ આપ્યો, મને તેનું જ્ઞાન નથી. આપ અલ્લાહના રસૂલ છો આપ જ તે બતાવો.

ફેર કહ્યા રસૂલ ને, મેરા ગમ હૈ ભાઈયોં માહેં ।

કહે અબીજર એસે ભાઈ, સો કયા અબ ઈત નાહેં ॥ ૩૪ ॥

ત્યારે રસૂલે બીજીવાર કહ્યું, મને મારા ભાઈઓની ચિંતા છે. ત્યારે અબૂજરે પૂછ્યું, શું આપનો ભાઈ આ સમયે અહીંયાં ઉપસ્થિત નથી ?

રસૂલ કહે આખર આવસી, કહ્યા ક્યોં પેહેયાનોં તિન ।

કહે બડી સિફત હૈ તિન કી, વાકી પેસાની રોસન ॥ ૩૫ ॥

તેના જવાબમાં રસૂલે કહ્યું, તેઓ અંતિમ સમયે આ જગતમાં અવતરશે. ત્યારે અબૂજરે બીજીવાર પૂછ્યું તેમની ઓળખાણ શું હશે ? રસૂલે જવાબ આપ્યો તેમનો મહિમા અદ્ભુત છે. તેમના મુખમંડલ પર ખૂબ જ પ્રકાશ હશે.

તબ અબૂબકર યારોં કહ્યા, કયા ભાઈ ન તુમારે હમ ।

રસૂલ કહે ભાઈ ઔર હેં, યાર હમારે તુમ ॥ ૩૬ ॥

ત્યારે અબૂબકર અને તેમના અન્ય મિત્રોએ રસૂલ મહમ્મદને પૂછ્યું, શું અમે આપના ભાઈ નથી ? તે વખતે રસૂલે જવાબ આપ્યો, મારા ભાઈ તો બીજા જ છે. તમે મારા મિત્ર છો.

જો હકેં ઈલમ મોહે દિયા, સો દેસી ઈમામ ભાઈયોં કોં ।

બલાએ દફે દુની રિજક, સો ભી હક કરેં વાસ્તે ઈનોં ॥ ૩૭ ॥

રસૂલ મહમ્મદે એ પણ કહ્યું, ખુદાએ મને જેનું જ્ઞાન આપ્યું છે, અંતિમ સમયમાં ઈમામ પ્રગટ થઈને મારા ભાઈઓને એવા પ્રકારનું જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન આપશે. તેઓ દુનિયાનાં દુઃખો અને મુશ્કેલીઓનું નિવારણ કરી તેમને આત્મિક ખજાનો આપશે. પરમાત્મા મારા આ ભાઈઓ માટે જ આ વ્યવસ્થા કરશે.

બિન ખુદી બિન ગુમાન, ઔર સાફ દિલ ઈમાન ।

સરે દો સાહેદ યાહિએ, એસે સિદક મુસલમાન ॥ ૩૮ ॥

તેમનામાં અહંકાર તથા અભિમાન જરાય નહિ હોય. તેમનું હૃદય પવિત્ર હશે અને તેઓ નિષ્ઠાવાન હશે. ન્યાયના સમયે જે બે સાક્ષીઓની આવશ્યકતા હોય છે તે માટે મારા ભાઈ તેમના માટે યોગ્ય તથા સાચા, નિષ્ઠાવાન માનવામાં આવશે.

એસે તો પાઈએ બીય ફજર, જો અરસ દિલ કહે મોમિન ।

કરેં કજા મુસાફ લે, સો ભી બીય ગિરો ઈન ॥ ૩૯ ॥

એવા સત્યનિષ્ઠ મારા ભાઈ આત્મજાગૃતિના સમયે અવતરશે. તેમના હૃદયને જ પરમાત્માનું ધામ કહ્યું છે. તે સમયે આ સમુદાય વચ્ચે પ્રગટ થઈને પરમાત્મા બધાનો ન્યાય કરશે.

તો કજા ઉતલોં અટકી, તાહી દિન બદલ્યા બખત ।

રસૂલ ખડે થે લે સિદક, પીછે ઉઠે ફિતુએ આખરત ॥ ૪૦ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પછી ન્યાયનું આ કાર્ય હમણાં સુધી અવરોધાયેલું રહ્યું. હવે સમય બદલાયો હોવાથી તે અવસર પ્રાપ્ત થયો છે. રસૂલ મહમ્મદે તો સત્યને જ શિરોધાર્ય કર્યું હતું, પરંતુ તેમના પછી કયામત સુધી ઉપદ્રવનો અગ્નિ સળગી ઊઠ્યો.

પીછલે સરે દીન મનસુખ, સબોં કિએ જો થે બીચ રાત ।

આએ પૈગંબર સબ ઈત, કર દિન ઉડાઈ જુલમાત ॥ ૪૧ ॥

રસૂલ મહમ્મદે અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મની જે વિધિ બનાવી હતી તેને તેમણે અંતિમ સમયમાં ફરીથી પ્રગટ થઈને નકામી બનાવી દીધી. હવે બધા પયગંબરો બ્રહ્માત્માઓની સાથે પ્રગટ થઈ ગયા છે. અંતિમ મહમ્મદે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરીને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવી દીધું.

એ સિપારે ઉનતીસમેં, સબ લિખે હેં સુકન ।

એ બેવરા કરે લુદંની, વારસ જો અરસ તન ॥ ૪૨ ॥

કુરાનના ઓગણત્રીસમાં સિપારામાં આ પ્રકારનાં વચનોનો ઉલ્લેખ છે. કુરાનના ઉત્તરાધિકારી બ્રહ્માત્માઓ જ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આ પ્રસંગનું નિરૂપણ કરી શકે છે.

સાંચે સાહેદ ઈન ઉમતેં, હક્કી કજા અદલ ।

યોં કજા મહંમદ જુબાંએ, કરેં સિફાયત અરસ દિલ ॥ ૪૩ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓના સમૂહમાં સાચા સાક્ષીઓ મળશે, જેથી સાચા ન્યાયનું કાર્ય સંપન્ન થઈ શકશે. આ રીતે અંતિમ સમયમાં અવતરેલા મહમ્મદની વાણીથી સાચો નિર્ણય થશે. તેઓ જ ધામહૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓની પ્રશંસા કરશે.

એક દીન હોસી યાહી સે, દાર ખોલે હકીકત ।

દિન દેખ સિપારે તીસરે, ડૂબી ખુદી રાત જુલમત ॥ ૪૪ ॥

તેઓ પોતે પરમધામના દરવાજા ખોલશે, ત્યારથી બધા લોકો એક જ ધર્મમાં ભળી જશે. કુરાનના ત્રીજા સિપારામાં આ રીતે ન્યાયના દિવસનું વર્ણન કર્યું છે. બ્રહ્મજ્ઞાનનો આ દિવસ પ્રગટ થવાથી અજ્ઞાન અને ભ્રમની રાત્રિ તરત જ સમાપ્ત થઈ જશે.

મેં મેં કરતા રાત કા અમલ, કહ્યા ગૈર હકથા નાબૂદ ।

સૂર ઊગેં મારફત સબ મિલે, હુઆ સબોં મકસૂદ ॥ ૪૫ ॥

કુરાન પ્રમાણે, પોતાને સર્વશ્રેષ્ઠ સમજીને અજ્ઞાનરૂપ અંધકારમાં ભટકનારા લોકો હકીકતમાં અસ્તિત્વ વગરના હતા. હવે બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યનો ઉદય થવાથી બધા મળીને અંતિમ મહમ્મદની પાસે પહોંચી ગયા, જેથી તે બધાની ઈચ્છાઓ પૂર્ણ થઈ.

મોમિન નજીકી હક કે, જાકોં હકેં દઈ વિલાયત ।

નૂર પાર જાકોં વતન, કરેં આખર અદાલત ॥ ૪૬ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પરમાત્માની ખૂબ જ નજીક છે. તેમને જ પરમાત્માએ પરમપદ સુપરત કર્યું છે.

જેમનું મૂળ ઘર અક્ષરથી પાર આવેલ અક્ષરાતીત પરમધામ છે તે જ બ્રહ્માત્માઓ અંતિમ સમયે પ્રગટ થઈને ન્યાયનું કાર્ય કરશે.

વિલાયત દઈ હકે ઈનકો, યાસોં ચીજ પાઈએ ઈસલામ ।

તો હિજાબ ન આડે વજૂદ, હિજાબ ન આડે કામ ॥ ૪૭ ॥

એ જ બ્રહ્માત્માઓને પરમાત્માએ પરમપદ આપ્યું છે. તેમના દ્વારા જ ધર્મ પ્રત્યે થનારી નિષ્ઠા પ્રાપ્ત થશે. તેમની અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની વચ્ચે શરીરનો કે અન્ય વ્યવહારનો અંતરાય નથી.

હિજાબ ન રહ્યા બીચ ફકીરી, એસા હક ઈલમ બેસક ।

યોં નજીક ખુદાએ કે, અદલ કજા કરે હક ॥ ૪૮ ॥

એ સમર્પિત બ્રહ્માત્માઓને પરમાત્માએ એવું શંકા વગરનું જ્ઞાન આપ્યું છે કે તેમના તથા પરમાત્મા વચ્ચે કોઈ પણ પડદો રહ્યો નથી. આ રીતે એ બ્રહ્માત્માઓ પરમાત્માની નજીક રહીને સત્ય પર આધારિત ન્યાય કરશે.

મહામત કજા અદલ, કરેં રસૂલ તીન સૂરત ।

બસરિએ માંગ્યા જિંદની ઈલમ, કજા હકી સૂરત જુબાં કયામત ॥ ૪૯ ॥

મહામતિજી કહે છે કે, આ રીતે રસૂલ મહમ્મદ વડે દર્શાવાયેલાં ત્રણ સ્વરૂપો જ જગતને સાચો ન્યાય આપી શકશે. તેમના પ્રમાણે બસરી સ્વરૂપે (મહમ્મદે) જગતના ન્યાય માટે બ્રહ્મજ્ઞાનની માગણી કરી તો હકી સ્વરૂપ (શ્રી પ્રાણનાથજી)ના જ્ઞાનથી નશ્વર જગતના જીવોને મુક્તિ સ્થળનું સુખ પ્રાપ્ત થયું.

પ્રકરણ ૬ ચોપાઈ ૪૭૭

બાબ ફિતનેકા

માંગી રસૂલેં રેહેમત, જિમી સ્યામ ઈમન ।

તબ અરજ કરી આરબોં, નબી દિયા ન જવાબ તિન ॥ ૧ ॥

જ્યારે અરબ દેશમાં મુશ્કેલીઓ આવવા લાગી ત્યારે રસૂલ મહમ્મદે શ્રીકૃષ્ણ અને હિંદ તરફ મુખ કરીને ખુદાની પ્રાર્થના કરી. હે પરવરદિગાર ! આ ભૂમિ પ્રત્યે કૃપા કરો. ત્યારે અરબસ્તાનના લોકોએ પૂછ્યું, અરબસ્તાનમાં શું થવાનું છે ? રસૂલે તેનો કોઈ જવાબ આપ્યો નહિ.

ફેર માંગી રસૂલેં રેહેમત, જિમી સ્યામ ઈમન કોં ।

તબ ફેર અરજ કરી આરબોં, કયા હૈ બરાબમોં ॥ ૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે બીજીવાર શ્રીકૃષ્ણ અને હિંદ માટે ખુદા પાસે દયા માગી. ત્યારે આરબોએ રસૂલને ફરીથી વિનંતી કરી કે, અરબસ્તાનમાં શું થવાનું છે ? જેથી આપ વારંવાર ખુદા પાસે કૃપા માંગી રહ્યા છો.

તબ ફુરમાયા રસૂલ ને, હૈ ફિતના સોર તુમ માહેં ।

સ્યામ ઈમન જિમી બયોગે, ઔર ખૈર કાહૂં નાહેં ॥ ૩ ॥

ત્યારે રસૂલે કહ્યું, હવે તમારી વચ્ચે ઉપદ્રવ થવાનો છે. તે વખતે કૃષ્ણ (ની ભૂમિ) અને હિંદમાં

જ તમારું જીવન સુરક્ષિત રહેશે. તેના સિવાય કોઈ પણ સ્થાન ભયમુક્ત રહેશે નહિ.

સોએ દેખોગે જાહેર, મેરે પીછે બીચ કરના ।

સોઈ પાતસાઈ ચારોં કી, હોસી ફિતના બીચ ખલીફના ॥ ૪ ॥

મારા ગયા પછી તમે પ્રત્યક્ષ જોશો કે સંકટોએ તમને ઘેરી લીધા છે. મારા મિત્ર કહેવાતા ખલીફાઓમાં પણ સામ્રાજ્યના નેતૃત્વ માટે ઝઘડાની ભાવના ઉત્પન્ન થશે.

રસૂલ ખડે ટેકરી પર, કહ્યા દેખત ચારો તુમ ।

કહ્યા હક જાને યા રસૂલ, જાનત નાહીં હમ ॥ ૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદે ટેકરી ઉપર ઊભા રહીને પોતાના મિત્રોને કહ્યું, અરે મિત્રો ! તમને કંઈ દેખાઈ રહ્યું છે ? એના જવાબમાં તેમના મિત્રોએ કહ્યું, અમને કંઈ જ સમજમાં આવતું નથી. આપ જે પૂછી રહ્યા છો તેને કાં તો ખુદા જ જાણે છે અથવા ખુદાના સંદેશવાહક આપ પોતે જાણો છો.

કહ્યા રસૂલેં હદીસમેં, એ જો સૈતાન કા ફિતના ।

સો આવત બીચ બરારબ, મેં દેખત હોં ઈતના ॥ ૬ ॥

હદીસોમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, ત્યારે રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું, હવે અરબસ્તાનમાં દુષ્ટોનો ઝઘડો તીવ્ર ગતિથી આવી રહ્યો છે. હું હવે એ જોઈ રહ્યો છું.

આવેગા બરસાત જયોં, છોડે ના કોઈ ઘર ।

મેં કેહેતા હોં તુમ દેખિયો, એસા હોસી મુઝ બિગર ॥ ૭ ॥

એ ઝઘડો વરસાદની જેમ આવશે. આનાથી કોઈ ઘર બચશે નહિ. હું તમને કહી રહ્યો છું. જો જો મારી ગેરહાજરીમાં એવી પરિસ્થિતિ આવી જશે.

કહ્યા મેરી ઉમતમેં, ઉઠેગી તરવાર ।

સો રેહેસી લગ આખર, એસા હોસી બખત ખ્વાર ॥ ૮ ॥

તેમણે બીજીવાર કહ્યું, મારા જ સમુદાયના લોકોમાં પરસ્પર તલવારો ચાલશે. એવો કઠણ સમય આવશે કે, તે ઝઘડો કયામતના સમય સુધી ચાલુ રહેશે.

ઔર કહ્યા બીચ હદીસ કે, મેરે પીછે હોસી ઈમામ ।

મેં ડરતા હોં તિન સે, ગુમ કરસી ગિરો તમામ ॥ ૯ ॥

હદીસમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, રસૂલે ફરીથી બીજું પણ કહ્યું. મારા પછી ધર્મનું નેતૃત્વ કરનારા જેટલા ઈમામ આવશે તેઓ બધા લોકોને ધર્મમાર્ગથી અસ્થિર કરશે. મને તેમનો ભારે ડર લાગી રહ્યો છે.

દુનિયાં ભી એસી હોએસી, દિલ ઈબલીસ સૈતાન ।

વજૂદ હોસી આદમી, દિલ કહૂં ન પાઈએ ઈમાન ॥ ૧૦ ॥

જગતના લોકો પણ એવા થશે, જેમના હૃદયમાં દુષ્ટ ઈબ્લીસ (શેતાન)નું સામ્રાજ્ય હશે. માત્ર તેમની આકૃતિ જ મનુષ્યની આકૃતિ જેવી દેખાશે. તેમના હૃદયમાં જરા પણ વિશ્વાસ નહિ હોય.

નામ મેરા ચલાવસી, કહેંગે તરીકા મહંમદ ।

સુંનત જમાત કૌલ તોડ કે, જુદે પડસી કર જિદ ॥ ૧૧ ॥

તેઓ મારા જ નામે પોતાનો પંથ ચલાવશે અને કહેશે કે, આ જ મહમ્મદનો પંથ છે. એવા પ્રતિકૂળ સમયે ધર્મનિષ્ઠ કહેવાતા લોકો પણ મારાં વચનોથી દૂર જઈને, હઠપૂર્વક અલગ થઈ જશે.

કેહેસી હમ સુંનત જમાત હેં, રાહ છોડસી બીચ કી અસલ ।

મેરા તરીકા છોડ કે, ચલસી અપની અકલ ॥ ૧૨ ॥

તે સમયે એવા લોકો એ જ કહેશે કે, અમે જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયમાં છીએ. પરંતુ તેઓ મૂળમાર્ગથી ચલિત થશે અને મારી પદ્ધતિને છોડીને પોતાની જ બુદ્ધિ પ્રમાણે ચાલશે.

જબ હુએ હિજાબમેં રસૂલ, તબહી ખતરા પડ્યા બીચ યાર ।

તબહી આયા બીચ ફિતના, પડી જુદાગી બીચ યાર ॥ ૧૩ ॥

આ રીતે જ્યારે રસૂલ મહમ્મદે પોતાનું શરીર છોડ્યું ત્યારથી તેમના ચારે મિત્રો (અલી, અબૂબકર, ઉમર અને ઉસ્માન)ની વચ્ચે સંકટ છવાઈ ગયું. એ સમયે ઉપદ્રવ શરૂ થયો. જેથી ચારેય મિત્રો અલગ અલગ થઈ ગયા.

સફર બખત રસૂલ કે, તીન હુએ ન ખબરદાર ।

બખત ગએ આએ ખડે, લગે કરને ઔર બિચાર ॥ ૧૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદના શરીર છોડવાના સમયે અલીને છોડીને બાકીના ત્રણે મિત્રો સાવચેત રહ્યા નહિ. સમય પસાર થયા (રસૂલ મહમ્મદે શરીર છોડ્યું તે) પછી તેઓ ત્યાં હાજર થયા અને વિચારવા લાગ્યા.

અલી આએ ખડા કબર પર, કાઢ કે જુલ્ફિકાર ।

કહ્યા ન છોડોંગા કિનકો, આઈયો હોએ હુસિયાર ॥ ૧૫ ॥

એ ત્રણેય મિત્રોને રસૂલ મહમ્મદની કબર તરફ આવતા દેખીને અલી તલવાર કાઢીને ઊભા થઈ ગયા. તેણે કહ્યું હું કોઈને જીવતા છોડીશ નહિ. સાવધાન થઈને આ તરફ આવવું.

તબ ચારોં અપને હુએ, હુઆ ફિતના બીચ જોર ।

સફર પીછે રસૂલ કે, દિન દિન બાઢ્યા સોર ॥ ૧૬ ॥

ત્યારે એ ચારેય મિત્રો પરસ્પર ઝઘડવા લાગ્યા. જેથી ભારે ઉપદ્રવ શરૂ થયો. આ રીતે રસૂલ મહમ્મદના ગયા પછી દિવસે દિવસે ઝઘડા વધતા ગયા.

અબ દેખો દિલ બિચાર કે, કેસા બીચ પડ્યા ઈનમેં ।

એસી દુની દોસ્તી ભી ના કરે, જૈસી હુઈ જમાત સેં ॥ ૧૭ ॥

હવે હૃદયપૂર્વક વિચારીને જુઓ. રસૂલ મહમ્મદના એ મિત્રોમાં જ પરસ્પર ઝઘડા શરૂ થઈ ગયા. નશ્વર જગતના મિત્રો પણ પરસ્પર એવો વ્યવહાર નથી કરતા ? જેવો રસૂલ મહમ્મદના અનુયાયી મિત્રોએ કર્યો છે.

ત્રીન યારોં કે જુદે હુએ, કરકે બીચ કરાર ।

હમહીં સુંનત જમાત હેં, ખાસી ઉમત ખાસે યાર ॥ ૧૮ ॥

ત્રણેય મિત્રો છૂટા પડી ગયા અને તેમણે જુદાજુદા સંપ્રદાયો બનાવ્યા અને કહેવા લાગ્યા અમે જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયમાં છીએ અને અમે જ રસૂલના સાચા મિત્રો છીએ.

ઈતથેં અલી કે જુદે હુએ, બૈઠ ફિતને ક્રિયા પસાર ।

કૈ હુઈયાં લડાઈયાં જમાતમેં, કૈ કતલ ક્રિએ તરવાર ॥ ૧૯ ॥

હવે અહીંથી અલીને માનવાવાળો સમુદાય પણ અલગ થઈ ગયો. તેના સમુદાયમાં પણ દુષ્ટ શેતાને એટલો ઉપદ્રવ મચાવ્યો કે પરસ્પર અનેક ઝઘડા થયા અને તલવાર વડે અનેક હત્યાઓ થઈ.

લેને કોં બુજરક્રિયાં, જમાત મારી સમસેર ।

મારે મરાએ યાર અસહાબોં, એસા કિતને ક્રિયા અંધેર ॥ ૨૦ ॥

સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરવા માટે પોતાના જ સમુદાયના લોકોને યુદ્ધની આગમાં ધકેલીને મોતને ઘાટ ઉતારી દીધા. આ રીતે રસૂલ મહમ્મદના મિત્રોએ જ એકબીજાને માર્યા અથવા મરાવ્યા. એવો ઉપદ્રવ થયો કે ચારેબાજુ અંધકાર છવાઈ ગયો.

કોઈ ન છોડ્યા ઘર આરબ, બીચ ફિતના હુઆ સબમેં ।

કહ્યા હદીસોં સોઈ હુઆ, સબુર ન ક્રિયા કિનનેં ॥ ૨૧ ॥

એવા મોટા ઉપદ્રવો થયા કે, તેની આગની લપેટમાંથી અરબસ્તાનનું કોઈ ઘર બચ્યું નહિ. હદીસોમાં રસૂલ મહમ્મદે જેવું કહ્યું હતું તેવું જ બન્યું. તેમના અનુયાયીઓમાં કોઈએ પણ ધીરજ ધારણ કરી નહિ.

એ સબ ફુરમાયા હુઆ, દેખો આયતોં હદીસોં બિયાર ।

સો આએ સદી લગ આખરી, આઈ કિબલે સે પુકાર ॥ ૨૨ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં વિચારપૂર્વક જુઓ, જે રીતે રસૂલ મહમ્મદે ભવિષ્ય વાણી ભાખી હતી એજ પ્રકારે ઘટનાઓ બનતી રહી. એ ઉપદ્રવ અગિયારમી સદી સુધી ચાલતો રહ્યો. તે સમયે તેમના પૂજ્ય સ્થાન મક્કાથી અવાજ આવ્યો. અર્થાત્ ચાર વસિયતનામા ભારતમાં આવ્યાં.

એ નીકે દિલ બિયારિયો, માએના હદીસોં આખરત ।

ફસલ આઈ અરસોં ભિસ્તોં કી, હુઆ દિન હક બકા મારફત ॥ ૨૩ ॥

હદીસમાં દર્શાવાયેલાં અંતિમ સમયનાં એ વચનોનો હૃદયપૂર્વક વિચાર કરો. હવે અંતિમ સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યનો ઉદય થવાથી તમામ જીવોને મુક્તિ સ્થળોનું સુખ પ્રાપ્ત થવાનો અવસર ઉપસ્થિત થયો છે.

મહામત કહે એ મોમનો, કહી ફિતને કી હકીકત ।

અબ કહૂં સાતોં નિસાન, જિન પર મુદા કયામત ॥ ૨૪ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ મેં તમને ઉપદ્રવની વાતો બતાવી છે. હવે હું સાત સંકેતોનું વર્ણન કરું છું. જેના પર આત્મ જાગૃતિના સમયની જવાબદારી છે.

બાબ ચારોં નિસાનકા - દાભાતલ અર્જ

આએ લિખે બડી દરગાહ સે, ઈસલામ કે ખલીફોં પર ।

ઉઠી બરકત મુસાફ સફકત, દુની હુઈ ઈમાન બિગર ॥ ૧ ॥

મુસલમાનોના વિશેષ પૂજ્ય સ્થળ (મક્કા)થી, ત્યાંના કાજીઓએ ઈસ્લામ ધર્મમાં પ્રતિષ્ઠિત ઔરંગઝેબ પાસે કેટલાંક વસિયતનામા મોકલ્યાં. તેમાં એવો ઉલ્લેખ હતો કે, મક્કાથી ‘બરકત’, ‘કુરાન’, ‘ફકીરોકી દુવાઓ’ (સફકત) વગેરે પરથી વિશ્વાસ ઊઠી ગયો છે. અહીંના બધા લોકોમાં કુરાન પ્રત્યે શ્રદ્ધા રહી નથી.

બાકી રહ્યા કયા ઈસલામમેં, જબ હક મતા લિયા છીન ।

સો લિખે સખત સોં ખાએકે, ઉઠ્યા હમસે નૂર ઝંડા યકીન ॥ ૨ ॥

જ્યારે ઈસ્લામની એ બધી સંપત્તિ-પુંજી ઊઠાવી લેવામાં આવી ત્યારે મક્કામાં બાકી શું બચ્યું? તેમણે સોગન ખાઈને એ પણ લખ્યું કે, મક્કામાંથી શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસનો પ્રકાશમય ધ્વજ પણ ઊઠી ગયો છે.

નિસાન લિખે કયામત કે, હોસી જાહેર દાભા જિમી સેં ।

જબ નૂર ઝંડા હાદી લે ગએ, બાકી રહી હૈવાની જિમીમેં ॥ ૩ ॥

હદીસ ગ્રંથોમાં કયામતના સમયના સંકેતોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, તે સમયે ‘દાભાતુલઅર્જ’ નામે એક પશુ પ્રગટ થશે. હકીકતમાં તે સમય આવી ગયો છે. જ્યારે શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસનો પ્રકાશમય ધ્વજ જ જિબ્રીલ ફિરસ્તા ભારતમાં લઈ આવ્યા તો હવે તે ભૂમિ (અરબસ્તાન)માં પાશવિક વૃત્તિ જ બાકી રહી ગઈ છે.

એ નિસાન બાતૂન અવ્વલ કહે, સો મિલે સબ આએ ।

પર મુસાફ હકીકત જો ખુલે, તો આંખોં દેખ્યા જાએ ॥ ૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે આરંભમાં જ કયામતના જે સંકેતોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો તે બધા પ્રત્યક્ષ દેખાવા લાગ્યા. પરંતુ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ થવાથી જ એ સંકેતો આંખો વડે જોઈ શકાશે.

સેર છાતી પીઠ ગીદડ, મુરગ ગરદન હાથી કાન ।

સિર સીંગ તીખે આંખેં સુઅર, એ કહ્યા મુંહ આદમી બિના ઈમાન ॥ ૫ ॥

દાભાતુલઅર્જ નામના પશુના સંબંધમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે, તેની છાતી સિંહની જેવી (નિર્દય) હશે. પીઠ ગીધ જેવી (નિર્બળ) ગર્દન મુર્ગ જેવી (અક્કડ) અભિમાની હશે, કાન હાથી જેવા (કોઈની પણ વાત ન સાંભળનાર) હશે. તેનાં તીક્ષ્ણ શીંગડાં (કઠોરવાણી) હશે, આંખો સુવર જેવી (માત્ર દોષો જોનારી) હશે. માત્ર તેની આકૃતિ જ મનુષ્ય જેવી હશે. પરંતુ તેનામાં નામ માત્રનો પણ વિશ્વાસ નહિ હોય.

(કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, કયામત વખતે દાભાતુલઅર્જ નામે પશુ પ્રગટ થશે, જેનાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે લક્ષણ હશે. માત્ર આકૃતિથી જ તે મનુષ્ય જેવું હશે. તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ કહ્યું, હકીકતમાં એવું પશુ પ્રગટ નહિ થાય. અધર્મ વધી જવાથી મનુષ્યોની વૃત્તિ પશુઓ જેવી હશે. તેઓ માત્ર મનુષ્યની આકૃતિમાં હશે. પરંતુ તેમનો સ્વભાવ તદ્દન પશુ જેવો હશે.)

સબ અંગ કહે હૈવાન કે, ઔર મુંહ કહ્યા ઈનસાન ।

હોસી ગએ યકીન એ તબીયતે, એ દેખો ખુલાસે નિસાન ॥ ૬ ॥

આ રીતે દાત્માતુલઅર્જનાં બધાં અંગો પશુનાં દર્શાવાયાં. માત્ર મુખાકૃતિ જ મનુષ્યની કહેવામાં આવી. કુરાનનાં એ ગૂઢ રહસ્યોને તો જુઓ. જ્યારે મનુષ્યોના હૃદયમાંથી શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસનો લોપ થઈ જશે. ત્યારે તેનામાં આ પ્રકારના દુર્ગુણો આવી જશે.

દાત્મતલ કા નિસાન, એ દેખો દિલ ધર ।

ઈનકા તાલિબ ન દેખે ઈને, માએને ખોલે બિગર ॥ ૭ ॥

દાત્માતુલઅર્જનાં એ ચિહ્નો છે. તેને હૃદયપૂર્વક વિચારી જુઓ. હદીસોમાં વર્ણવેલા એ કથાનકના રહસ્યને સમજ્યા વગર, તેના અર્થને જાણવાની ઈચ્છાવાળા મુસલમાન પણ તેનું તાત્પર્ય સમજી શકશે નહિ.

જાનવર તો એ હૈ નહીં, લિખી હૈવાની તબીયત ।

તો કહ્યા તાલિબ ન દેખસી, દુની દાત્મા આખરત ॥ ૮ ॥

હકીકતે આવા પ્રકારનું કોઈ પશુ તો હોય શકે જ નહિ. આ તો મનુષ્યના પશુ જેવા સ્વભાવ માટે લખાયું છે. તેથી સામાન્ય લોકો એના તાત્પર્યને સમજી શકશે નહિ કે, આત્મજાગૃતિના સમય સુધી સંસારના લોકોની વૃત્તિ પશુસમાન હશે.

દાત્મા ગધાસોં નિસબત, એહેલ જિમી દુની જે ।

બિન યકીન બિન મુસાફ, કહી જિમી જાહેર દાત્મા એ ॥ ૯ ॥

દાત્મા નામના એ પશુનો સંબંધ ગધેડા સાથે છે. એવા પશુવૃત્તિવાળા મનુષ્યો આ પૃથ્વીના ઉત્તરાધિકારી છે. ધર્મગ્રંથ તથા પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ ન રાખનારા એવા પશુ સમાન મનુષ્ય જ અહીં પ્રગટ રૂપે દેખાઈ રહ્યા છે.

હૈવાન અકલ દાત્મા જિમી, હોસી લોક જાહેર સિફલી કે ।

સો દાત્મા તાબેં દજજાલ કે, દેખો નિસાન ખુલાસે ॥ ૧૦ ॥

આ પૃથ્વી પર પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ ન રાખનાર મનુષ્યોની બુદ્ધિ એ દાત્મા જેવી પશુ સમાન થઈ જશે. તે દાત્મા પણ દજજાલને આધીન રહેશે. આ રીતે કુરાન વગેરે ગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દુની કહી સિફલીય કી, તિન જિમી ન છોડી જાએ ।

જયોં જીવ ખારે કા ખારે જલ, ત્યોં મીઠે કા મીઠે સમાએ ॥ ૧૧ ॥

આ નશ્વર જગતના મિથ્યાભિમાની મનુષ્યો જગતની નશ્વરતાને છોડી શકતા નથી. જે રીતે ખારા જળના જીવો ખારા જળને અને મીઠા જળના જીવો મીઠા જળને છોડી શકતા નથી.

બાંએ હાથ આસા મૂસે કા, હાથ દાંહિને મોહોર સલેમાન ।

મોહોર કરસી પેસાની જિનકી, મુંહ ઉજલ તિન રોસન ॥ ૧૨ ॥

કુરાનમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, અંતિમ સમયે જ્યારે ઈમામ મહદી પ્રગટ થશે ત્યારે તેમના

જમણા હાથમાં મુસા પેગંબરની લાઠી હશે અને ડાબા હાથમાં સુલેમાનના નામની મુદ્રા હશે. એ મુદ્રા વડે જેના મસ્તકને તેઓ સ્પર્શ કરશે, તેનું કપાળ ઉજ્જવળ અને મુખમંડળ પ્રકાશિત હશે.

સ્યાહ મુંહ હોસી તિન કા, આસા યુભાવે જિન ।

ઉજજલ સ્યાહ મુંહ અપને, કેહેસી રાત ઔર દિન ॥ ૧૩ ॥

જેના મોંઢા પર તેઓ મુસા પેગંબરની લાઠી વડે સ્પર્શ કરશે, તેનું મોંઢું કાળું થશે. અર્થાત્ તેના હૃદયની કલુષતા મુખ પર ઝળકવા લાગશે. આ ઉજ્જવળતા જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ યુક્ત દિવસના ભાવને પ્રગટ કરશે અને કલુષતા અજ્ઞાનમયી રાત્રિના ભાવને પ્રગટ કરશે.

સવાલ કિએ ઈત જાહેરી, મોહોર આસા હોસી દિલ રૂએ ।

બાહેર સ્યાહ મુંહ ઉજલે, ક્યોં કર દેખે કોએ ॥ ૧૪ ॥

બાહ્ય અર્થ ગ્રહણ કરનારા લોકોએ રસૂલ મહમ્મદને પ્રશ્ન પૂછ્યો, આ રીતે મુદ્રા તથા લાઠીનો સ્પર્શ થવાથી તેમના હૃદયમાં ઉજ્જવળતા કે કલુષતા થશે, તો તેનાથી તેના બાહ્ય મુખની ઉજ્જવળતા કે મલિનતાને શી રીતે જોઈ શકાશે ?

મોમિન કહે સુન મુસલિમ, ભિસ્ત દોજક હોસી સો ભી દિલ ।

આગ ભિસ્ત ના ઈસ્મતેં, બાહેર મુંહ છિપે સ્યાહ ઉજલ ॥ ૧૫ ॥

તેના જવાબમાં રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું, હે મુસલમાનો ! સાંભળો, ઉજ્જવળ મુખવાળાઓને સ્વર્ગ મળવું અને મલિન મુખવાળાઓને નરક પ્રાપ્ત થવું એ પણ તેમના હૃદયના ભાવોથી જણાય છે. નરકનો અગ્નિ અને સ્વર્ગનાં સુખો નામ વડે જણાશે નહિ. આંતરહૃદયની ઉજ્જવળતા કે મલિનતા બન્ને જ (બાહ્ય) મુખના ભાવોમાં છુપાઈ રહે છે.

કહ્યા સૂરત બાહેર બદલે, જબ દિલ દઈ આગ લગાએ ।

સો બાહેર ફેલ કરે કે વિધ, સકે ન કોઈ છિપાએ ॥ ૧૬ ॥

જ્યારે હૃદયમાં પશ્ચાત્તાપનો અગ્નિ સળગે છે તો બહારની મુખાકૃતિ આપોઆપ (જાતે જ) બદલાઈ જાય છે. બાહ્ય રૂપથી ભલે અનેક પ્રકારનો દેખાવ કેમ ન કરે, પરંતુ અંતરના ભાવને છુપાવી શકાતો નથી.

અપને હાથ મુંહ અપના, મોહોર કરે ક્યોં કર ।

સ્યાહ મુંહ ભી કહે હાથ ઈન, ક્યોં સબ મુદા કહ્યા ઈન પર ॥ ૧૭ ॥

તેઓ પોતાના હાથે, પોતાના મુખ પર મુદ્રા અંકિત કરીને, તેને શી રીતે ઉજ્જવળ બનાવશે ? તથા દંડના સ્પર્શથી તેને શી રીતે મલિન બનાવશે ?

છિપી બાતેં થી દિલમેં, એ દેખો જાહેર કરી પુકાર ।

જોસ દે ન હાદી કા છિપને, યા જીત યા હાર ॥ ૧૮ ॥

બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકોના હૃદયમાં જે ભાવો છુપાયેલા હતા તેને અંતિમ સમયે પ્રગટ થયેલા પરમાત્માએ પોતાના જોશ દ્વારા પ્રગટ કરી દીધા છે. સદ્ગુરુનું જ્ઞાન એવા લોકોના હૃદયના ભાવને છૂપવા દેશે નહિ. તે પછી ભલેને તેમની જગતમાં જીત થાય અથવા હાર થાય.

એહી દાભા દુની સિફલી, સબ કેહેસી અપને મુખ ।

જો જૈસા તૈસા તિનોં, છિપે ન આખર દુખ સુખ ॥ ૧૯ ॥

પોતાને હોંશિયાર માનનારા લોકોની પશુવૃત્તિ એજ છે કે, તેઓ પોતાના મનની વાતો સ્વયં પ્રગટ કરશે. જેમણે જેવું કર્યું છે, તેઓ પોતાના સુખ-દુઃખની વાતો પોતે કહેશે. કેમકે અંતિમ સમયે કોઈ પણ પોતાના ભાવો છુપાવી શકશે નહિ.

જબ એહી બાતૂન જાહેર હુઆ, પેહેયાન પોહોંચી માહેં સબ ।

સબ એક હૈયાતીય કા, કરસી સેજદા તબ ॥ ૨૦ ॥

જ્યારે આ ગૂઢ રહસ્ય સ્પષ્ટ થઈ જશે ત્યારે તમામને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થઈ જશે. તે સમયે તમામ લોકો એક અદ્વૈત પરમાત્માને જ પ્રણામ કરશે.

દજજાલકે નિશાન

કહ્યા દજાલ અસ્વાર ગધે પર, કાના આંખ ન એક ।

હક કોં ન દેખે આંખ જાહેરી, રૂહ નજર ન બાતૂન નેક ॥ ૨૧ ॥

હદીસોમાં ઉલ્લેખ છે, અંતિમ સમયે ગધેડા પર સવાર થઈને દજજાલ આવશે. જેને એક આંખ નહિ હોય, એનો અર્થ છે કે, નાસ્તિકતા રૂપી દજજાલ લોકોના હૃદયમાં પ્રગટશે. જેથી પરમાત્માને જોનારી મનુષ્યની આંખ (આત્મદૃષ્ટિ) નહિ હોય. તેને માત્ર બાહ્યદૃષ્ટિ જ હશે.

અજાજલ કાના તો રાનીયા, જો બાતૂન નજર કરી રદ ।

દેખ્યા ઉપલી આંખ સોં, આદમ વજૂદ ગલદ ॥ ૨૨ ॥

અજાજલ ફિરસ્તાને એક આંખવાળો (કાણો) કહીને એટલા માટે તિરસ્કૃત કરવામાં આવ્યો કે તેનામાં આત્મદૃષ્ટિ ન હતી. તેણે માત્ર બાહ્યદૃષ્ટિથી જ આદમના પંચભૌતિક શરીરને જોયું હતું.

ગધા બડા દજાલ કા, કહ્યા દેયા લગ આસમાન ।

પાની સાત દરિયાવ કા, પોહોંચ્યા નહીં લગ રાંન ॥ ૨૩ ॥

કુરાનમાં દજજાલના વાહન ગધેડાને એટલો મોટો અને ઊંચો બનાવ્યો છે કે, તે ઊંચા આકાશને પણ સ્પર્શ કરે છે. સાત સમુદ્રોનું પાણી પણ તેની સાથળ સુધી પહોંચતું નથી.

ગધા એતા બડા તો હૈ નહીં, કહ્યા હવા તારીક મકાન ।

એ જો કુંન કેહેતે પૈદા હુઈ, સિફલી દુની જહાન ॥ ૨૪ ॥

વાસ્તવમાં ગધેડો તો એવડો મોટો હોઈ શકે જ નહિ. શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયેલી અજ્ઞાનમયી સૃષ્ટિને જ આ સ્વરૂપે વર્ણવી છે, જે પરમાત્મા વડે માત્ર હો જા (કુંન) કહેવાથી ઉત્પન્ન થઈ છે ! તેથી આ જગતના જીવોને માત્ર બાહ્ય દૃષ્ટિ જ છે. અર્થાત્ તેઓ એક જ આંખવાળા છે.

નાતો એતા બડા ગધા, હોસી કેસા કદ દજજાલ ।

સો દજજાલ ગધા જબ ગિર પડે, તલે દુની રેહેસી કિન હાલ ॥ ૨૫ ॥

નહિ તો આવડો મોટો ગધેડો હોય તો તેના પર સવારી કરનાર દજજાલનું કદ કેટલું મોટું હોવું જોઈએ. જો દજજાલ અને ગધેડો બન્ને જમીન પર પડી જશે તો તે સમયે આ દુનિયાની સ્થિતિ કેવી હશે ?

લાનત જો અજાજલ કી, લે ઈબલીસ બૈઠા દિલ ।

સો રાહ ન લેને દેવે બાતૂન, જો જોર કરેં સબ મિલ ॥ ૨૬ ॥

એક અજાજલને ધિક્કારવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તેના પરિણામે બધા લોકોના હૃદયમાં દુષ્ટ શેતાને પોતાનું સામ્રાજ્ય જમાવ્યું છે. તેથી તે આ લોકોને સન્માર્ગે ચાલવા દેતો નથી. ભલેને તેઓ બધા મળીને અનેક પ્રયત્નો કેમ ન કરે ?

સોઈ દાભા યા ગધા દજજાલ, ઈબલીસ દિલોં પાતસાહ ।

સો દુની આંખ ફોડી દુસમને, લેને દેવે ન બાતૂન રાહ ॥ ૨૭ ॥

આ જગતના તમામ મનુષ્યોના હૃદય પર દુષ્ટ શેતાન સામ્રાજ્ય જમાવી રહ્યો છે. તેને દાભા કહો, અથવા દજજાલનો ગધેડો કહો. આ દુષ્ટ શેતાને દુનિયાની એક આંખ ફોડી નાખી છે. જેથી (અંતર્દષ્ટિના અભાવે) તેઓ ગૂઢ રહસ્યોને સમજી શકતા નથી.

નાતો લાનત જો અજાજલ કી, સો દુની કોં લગે ક્યોં કર ।

સો વાસ્તે તાબે દજજાલ કે, હુઈ બાતૂન આંખ બિગર ॥ ૨૮ ॥

નહિ તો (ધિક્કાર) નિંદા તો અજાજલની થઈ છે, તેના પરિણામે જગતનાં બધાં પ્રાણીઓને શા માટે ધિક્કારવામાં આવે? તેનું કારણ એ છે કે, તેઓ બધા દજજાલને આધીન હોવાથી આત્મદષ્ટિ વગરના છે.

દુની સેજદા ન ક્રિયા, રૂહ મહંમદ આદમ પર ।

ઈન ભી દેખ્યા વજૂદ કોં, ના ખોલે બાતૂન નજર ॥ ૨૯ ॥

તેથી આ જગતનાં માનવીઓએ પણ મનુષ્યરૂપે અવતરેલાં શ્રીશ્યામાજીના આત્માને ઓળખ્યા નહિ અને તેમને પ્રણામ ન કર્યા. તેમની અંતર્દષ્ટિ ખુલ્લી નહિ તેથી તેમણે માત્ર તેમના બાહ્ય શરીરને જ જોયું.

તો હુઆ દિલોં પર પાતસાહ, સોઈ રાહ ચલાવત ।

જિન રાહ ચલતે ઈબલીસ કોં, દૂર ક્રિયા દે લાનત ॥ ૩૦ ॥

આવું એટલા માટે બન્યું કે, બધા લોકોના હૃદય પર દુષ્ટ શેતાનનું સામ્રાજ્ય છે. તે જ તેમને પથભ્રષ્ટ કરીને એવા માર્ગે ચલાવે છે. જેના પર ચાલવાથી તેને ધિક્કારવામાં આવ્યો હતો તથા તેને કાઢી મૂકવામાં આવ્યો હતો.

ઈન વિધ લગી લાનત, અજાજલ કી દુની કોં ।

જૈસી હુઈ સિરદાર સે, હુઈ તૈસી તાબે હુએસોં ॥ ૩૧ ॥

આ જ કારણે નશ્વર જગતના જીવોને પણ અજાજલને મળેલો ધિક્કાર પ્રાપ્ત થયો. તેમના શિરોમણિ અજાજલની જે સ્થિતિ થઈ છે, તેવી જ દશા તેને આધીન રહેનારની પણ થઈ છે.

સિપારે ઉનઈસ મેં, કહ્યા નિકાહ આદમ હવા ।

સો પસરી બીચ દુનીમેં, ઈત ઈબલીસ જો પૈદા ॥ ૩૨ ॥

કુરાનના ઓગણીસમા સિપારામાં આદમ અને (માયા) હવ્વાના વૈવાહિક સંબંધનો ઉલ્લેખ છે.

બધાના હૃદયમાં શેતાન પેદા થવાથી, આ પ્રથા બધે જ ફેલાઈ. અર્થાત્ બધા લોકો માયા સાથે સંબંધ રાખવા લાગ્યા.

જેતા કોઈ બુની આદમ, કહ્યા નિકાહ ઈબલીસ સેં ।

કહ્યા દુની બીચ ઈબલીસ, લોહૂ જ્યોં તનમેં ॥ ૩૩ ॥

આ જગતમાં જેટલા આદમના વંશજો છે તે બધાનો સંબંધ દુષ્ટ શેતાન સાથે થઈ ગયો છે. તેથી કુરાનમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે, શરીરમાં રક્તની જેમ આ નશ્વર જગતમાં શેતાન વ્યાપ્ત છે.

કહ્યા વજૂદ હોસી આદમી, સૈતાન અમલ દિલ પર ।

દુની હોસી ઈન વિધકી, કહે બીચ હદીસ પેગંમર ॥ ૩૪ ॥

આ નશ્વર જગતના લોકોની એવી દશા છે કે, તેમનું શરીર તો મનુષ્યનું છે, પરંતુ હૃદય પર દુષ્ટ (શેતાન)નું શાસન છે. રસૂલ પેગંબરે હદીસમાં વાત કહી હતી કે, દુનિયાની આવી સ્થિતિ થશે.

દોઊ તરફોં કહ્યા પેટમેં, ઔર દુની હાથ બીચ દોએ ।

ઈન વિધ રહે બીચ આદમ, યાકો કિન વિધ મારે કોએ ॥ ૩૫ ॥

એમ પણ કહ્યું છે કે, આ દુષ્ટ શેતાન દુનિયાના પેટમાં પ્રવેશ કરી ગયો છે અને અંદર તથા બહાર બન્ને તરફથી લોકોને આધીન (ગુલામ) કરી લીધા છે. મનુષ્યમાં આ રીતે પગ જમાવીને બેઠેલા શેતાનને મારીને કોણ ભગાડી શકે છે ?

(મનુષ્યની અંદર પ્રવેશ કરી ગયેલા શેતાનનો અર્થ છે કે, માનવોના હૃદયમાં વસેલી નાસ્તિકતા અંદરથી વિચારો રૂપે તથા બહારથી આચરણ રૂપે મનુષ્યને ગુલામ કરે છે.)

કહ્યા પૈદા આદમ હવા સે, યાકી અસલ વિધ ઈન ।

સો બાહેર ઢૂંઢે માએના જાહેરી, બિના મગજ સુકન ॥ ૩૬ ॥

એવું કહ્યું છે કે આ દુનિયા આદમ અને હવ્વા (માયા) વડે ઉત્પન્ન થઈ છે. તેની ઉત્પત્તિ જ જૂઠથી થઈ છે. તેથી બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો, આંતરિક રહસ્યોને સમજ્યા વગર, દુષ્ટ શેતાનને પણ બહાર શોધી રહ્યા છે.

ઔર હદીસમેં યોં કહ્યા, દુની રાહ દેખે જાહેર દજાલ ।

માએના ન પાવેં ઢૂંઢે જાહેર, કહે હમ લડસી તિન નાલ ॥ ૩૭ ॥

હદીસમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, આ દુનિયા દજાલને બહાર શોધી રહી છે. અહીંના લોકો કહે છે કે, તે આવશે તો અમે તેની સાથે યુદ્ધ કરીશું. આ રીતે તેઓ આ વચનોનાં ગૂઢ રહસ્યોને સમજ્યા વગર દજાલને બહાર શોધી રહ્યા છે.

સોઈ સૂરત ધૂઆં દજાલ, દુની તિન દઈ ઉરઝાએ ।

મુસાફ બરકત ઈમાન બિન, છૂટી આખર હક હિદાયત તાએ ॥ ૩૮ ॥

દજાલનું સ્વરૂપ ધૂમાડા જેવું કહ્યું છે. (હકીકતે આ અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર છે.) જેના વડે દુનિયા ગૂંચવણમાં પડી છે. વાસ્તવમાં વિશ્વાસ ન હોવાથી કુરાનનું મહત્ત્વ પણ લુપ્ત થઈ ગયું અને લોકો પરમાત્માના માર્ગદર્શનથી પણ વંચિત થવા લાગ્યા.

ક્યામત ફલ જિનસોં ગયા, ઉલટ બલાએ લગી આએ ।

આગ નજર આઈ દોજક, રહી બદ ફેલ દેહેસત ભરાય ॥ ૩૯ ॥

એ જ કારણ છે કે ક્યામતના સમયે પ્રાપ્ત થનાર ફળ (મુક્તિ સ્થળનું સુખ) પણ તેમના હાથોમાંથી છૂટી ગયું. તેમની દૃષ્ટિમાં નરકનો અગ્નિ જ દેખાવા લાગ્યો અને પોતાનાં અશુભ કર્મોનો ભય તેમને દુઃખી કરવા લાગ્યો.

ધૂઆં કરે માર દિવાના, કહ્યા એસે હી ઈમાન બિન ।

છૂટી મુસાફ નસીહત બરકત, તબ એસા ક્યોં ન હોએ હાલ તિન ॥ ૪૦ ॥

જે રીતે ધૂમાડો ફેલાવાથી મનુષ્યને કાંઈ સૂઝતું નથી તેવી રીતે વિશ્વાસ વગરના મનુષ્યોને પણ કોઈ પણ પ્રકારનું ભાન હોતું નથી. જે લોકોને પોતાના ધર્મગ્રંથ કુરાન પ્રત્યેનો વિશ્વાસ અને તેનું માર્ગદર્શન છૂટી ગયું છે, ત્યારે તેમની આ સ્થિતિ શા માટે નહિ થાય ?

કહે ઈબલીસ મેં ઘેરોંગા, રાહ મારોં તરફ ચાર ।

વહ જાને લઈ રાહ દીન કી, ઈન વિધ દેદ રાહ માર ॥ ૪૧ ॥

શેતાને સંકલ્પ કર્યો હતો કે ધર્મના માર્ગે ચાલનારા લોકોને ચારેબાજુથી ઘેરી લઈને મારી નાખીશ. હું તેમની બુદ્ધિને એ રીતે ભ્રમિત કરીશ કે જેથી તેઓ અધર્મના માર્ગે ચાલીને પણ એવું જ સમજશે કે અમે ધર્મના પંથે જ ચાલી રહ્યાં છીએ.

દૂંઢેં જાહેર નિસાન જાહેરી, સો તો કહે ક્યામત કે દિન ।

જો કોઈ તાબેં દજાલ કે, તાએ રૂહ આંખ નહીં બાતન ॥ ૪૨ ॥

આ જગતના બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો ક્યામતના સમય માટે આપવામાં આવેલા સંકેતો પણ પ્રગટરૂપે જોવા ઈચ્છે છે. હકીકતે જે દજાલને આધીન છે તેમને અંતર્દૃષ્ટિ બિલકુલ હોતી જ નથી.

સિપારે ચૌબીસ મેં, બડી સાહેબી દજાલ ।

પોહોંચે દરીયાવ જંગલોં, ચલે યાકે ફિરકે નેહેરેં મિસાલ ॥ ૪૩ ॥

કુરાનના ચોવીસમા સિપારામાં દજાલના અત્યંત પ્રભુત્વનો ઉલ્લેખ છે. તે એટલો બધો મોટો છે કે, તેનો વિસ્તાર અજ્ઞાનતાની મોટી મોટી નદીઓ તથા જંગલોના રૂપે વિસ્તરેલો છે. આ જગતમાં જેટલા પણ જુદા જુદા સંપ્રદાયો છે તે બધા તેના દ્વારા પ્રવાહિત થયેલી નહેરો સમાન છે.

જો લિખ્યા અવ્વલ તાલે મિને, સોઈ દુની સે હોએ ।

ઔર બાત ફુરમાએ બિના, ક્યોં કર કરે કોએ ॥ ૪૪ ॥

પરમાત્માએ પહેલેથી જ જેનાં ભાગ્યમાં જે લખ્યું છે તે પ્રકારનાં કાર્યો અહીંના જીવો દ્વારા થઈ રહ્યાં છે. હકીકતે તો પરબ્રહ્મ પરમાત્માના આદેશ વગર કોઈ પણ પ્રાણી કરી પણ શું શકે ?

પશ્ચિમ દિશાના સૂર્યનું નિશાન

કહ્યા મગરબ ઊગસી સૂરજ, દુનિયાં કે દિલ પર ।

નાહીં રોસની તિનમેં, તબ હોસી બખત આખર ॥ ૪૫ ॥

હદીસોમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, પશ્ચિમ (મક્કા)ના લોકોના હૃદયમાં સૂર્યોદય થશે તેમાં પ્રકાશ

નહિ હોય, ત્યારે સમજવાનું કે ક્યામતનો સમય આવી ગયો છે.

સૂરજ ઊગ્યા મગરબ દિલોં, કહ્યા રોસન નાહીં તિત ।

તો અકસ સૂરજ કી અંધેરી, સો ગયા ઈમાન રહી જુલમત ॥ ૪૬ ॥

હદીસોના કથાનક પ્રમાણે પશ્ચિમના દેશોના નિવાસીઓ અર્થાત્ મક્કાના રહેવાસી મનુષ્યોના હૃદયમાં સૂર્યોદય થશે પરંતુ તેમાં પ્રકાશ નહિ હોય તેનો અર્થ એ છે કે, ત્યાંના લોકોના હૃદયમાં જે જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય હતો તે, તેમના વિશ્વાસને અભાવે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં ફેરવાઈ ગયો.

રોસન બિના સૂરજ કહ્યા, ઊગ્યા દિલોં પર જે ।

સો આઈ પુકાર મગરબ સે, દેખો નિસાન જાહેર હુએ એ ॥ ૪૭ ॥

હૃદયમાં પ્રકાશ વગરના સૂર્યનો ઉદય થવાનું કહ્યું છે. જ્યારે મક્કા વગેરે ધર્મ સ્થાનોમાં લોકોના હૃદયમાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર છવાઈ ગયો ત્યારે ત્યાંથી વસિયતનામા રૂપે અવાજ આવ્યો. જુઓ ક્યામતના સમયના સંકેતો પ્રગટ થઈ ગયા છે.

એ કહ્યા રસૂલેં ઈસારતોં, એસા હોસી બખત આખર ।

મતા લે જાસી જબરાઈલ, તબ રહેસી અંધેરી દિલોં પર ॥ ૪૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પ્રારંભે જ સંકેત રૂપે કહ્યું હતું કે, ક્યામતના સમયે આ ચિહ્નનો પ્રગટ થશે. તે વખતે જિબ્રીલ ફિરસ્તો મક્કાથી દૈવત ઊઠાવીને લઈ જશે. ત્યારે ત્યાંના લોકોના હૃદયમાં માત્ર અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર જ છવાયેલો રહેશે.

કહ્યા સૂરજ હોસી મગરબ કા, તિનમેં નહીં રોસન ।

હોસી ગુલબા જોર દજજાલકા, તબ ઈમાન ન રહેસી કિન ॥ ૪૯ ॥

તેથી કહ્યું કે, પશ્ચિમમાં સૂર્યોદય થશે, તેમાં પ્રકાશ નહિ હોય જ્યારે ત્યાં દજજાલનો પ્રભાવ વધવા લાગશે ત્યારે ત્યાંના રહીશોના હૃદયમાં વિશ્વાસ રહેશે નહિ.

જાહેરી દેખેં સૂરજ જાહેર, અજૂં મગરબ ઊગ્યા નાંહેં ।

દેખેં ન માએના અંદર, કહ્યા રોસની નહીં તિન માંહેં ॥ ૫૦ ॥

બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો પ્રગટ સૂર્યને જોવા ઈચ્છે છે અને કહે છે કે, તે હજુ સુધી પશ્ચિમ દિશામાં ઊગ્યો નથી. વાસ્તવમાં તેઓ ગૂઢાર્થ ગ્રહણ કરી શકતા નથી, તેથી કહેવામાં આવ્યું છે કે, તેમાં પ્રકાશ નહિ હોય. (પ્રકાશ વગરનો સૂર્યોદય થશે, એમ કહેવાનો અર્થ કોઈ પ્રગટ સૂર્ય સાથે નથી પરંતુ લોક હૃદયમાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર છવાઈ જવા સાથે છે.)

તબ સૂરજ પના ક્યા રહ્યા, કહી બિન રોસન અંધેર ।

સો ગયા ઈમાન રહ્યા કુફર, તિન લઈ જો દુનિયાં ઘેર ॥ ૫૧ ॥

જેમાં પ્રકાશ જ ન હોય, તેને સૂર્ય શી રીતે માનવામાં આવે ? પ્રકાશ વગર તો સર્વત્ર અંધકાર જ છવાઈ જશે. (સૂર્યની હયાતીમાં અંધકાર શી રીતે રહી શકે ?) તેનો અર્થ છે કે, લોકહૃદયમાંથી વિશ્વાસ ચાલી ગયો. માત્ર ભ્રાંતિઓ જ બાકી રહી છે. તેણે લોકોને ચારેબાજુથી ઘેરી લીધા છે.

આજૂજ - માજૂજકે નિશાન

કહ્યા જો આજૂજ માજૂજ, જાહેર હોસી આખર ।

ખાએ જાસી સબ સય કો, એસા હોસી બખત ફજર ॥ ૫૨ ॥

કુરાનના ઉલ્લેખ છે કે, ક્યામતના સમયે યાજૂજ-માજૂજ (દિવસ-રાત) પ્રગટ થશે અને આખી દુનિયાને ભરખી જશે. જ્ઞાનના પ્રભાતના સમયે એવી સ્થિતિ પેદા થશે.

દિવાલ કહી અષ્ટધાત કી, ચાટે આજૂજ માજૂજ દાયમ ।

પીછે રહે જૈસી કાગદ, સુભાં દેખે ત્યોંહીં કાયમ ॥ ૫૩ ॥

એ યાજૂજ અને માજૂજ (સમય) દરરોજ શરીર રૂપી અષ્ટધાતુની દિવાલને ચાટશે. આખો દિવસ તેના ચાટવાથી તે દિવાલ કાગળ જેવી પાતળી બની જશે અને પ્રાતઃકાળે ફરીથી જેવી હતી તેવી જ દેખાશે.

(અહીં અષ્ટધાતુની દિવાલનો અર્થ પાંચ તત્ત્વ અને ત્રણ ગુણ યુક્ત શરીર સાથે છે, જેના આયુષ્યને દિવસ અને રાત મળીને ક્ષીણ કરશે. શરીર શિથિલ થવાથી (થાકી જવાથી) રાત્રે મનુષ્ય ઊંઘી જાય છે. પરંતુ સવારે ઊઠતાંની સાથે જ પૂર્વવત્ સ્ફૂર્તિલો બની જાય છે.)

આજૂજ માજૂજ જુફત, ગિનતી લાખ ચાર ।

સબ પી જાસી દુની પાની જ્યોં, ટૂટે દિવાલ ન રહે લગાર ॥ ૫૪ ॥

યાજૂજ-માજૂજ બન્ને યુગલની સંખ્યા ચાર લાખ બતાવવામાં આવી છે. તે દુનિયાને પાણીની જેમ પી જશે. જેથી અષ્ટધાતુ રૂપી દિવાલ (શરીર) તૂટી જશે. તે પછી કંઈ બાકી રહેશે નહિ.

તીન ફૌજાં તિન હોએસી, તૂલા તાવા સાવા કી ।

દુની જિમી સબ ખાએ કે, તીર આસમાન ચલાવસી ॥ ૫૫ ॥

એ બન્નેની સેનાઓ સવાર, બપોર અને સાયંકાલની જેમ ત્રણ પ્રકારની હશે. એ સેનાઓ પૃથ્વીનાં બધાં પ્રાણીઓને ખાઈને આકાશ તરફ તીર ચલાવશે. અર્થાત્ સંસારનાં તમામ પ્રાણીઓના આયુષ્યને ક્ષીણ કરીને દેવી-દેવતાઓને પણ પ્રભાવિત કરશે.

બડા કહ્યા સબ ચીજ સે, ઔર આજૂજ સૌ ગજ કા ।

ચાટે દિવાલ અષ્ટધાત કી, કહે સુભાં તોફૂં ઈન્સાઅલ્લા ॥ ૫૬ ॥

યાજૂજ (દિવસ)ને તમામ વસ્તુઓથી મોટો કહ્યો છે અને તેની લંબાઈ સો ગજ બતાવી છે. તે આખો દિવસ અષ્ટ ધાતુની દિવાલ રૂપી શરીરને ચાટતો રહે છે અને સાંજે કહે છે કે, પરમાત્માની કૃપા થશે તો કાલે હું તેનો નાશ કરીશ.

કહ્યા ઔર ભી બડા સબ ચીજોસે, માજૂજ બડા ગજ એક ।

તંગ ચસ્મ ચાટે દિવાલ કોં, પીછે કાગદ જૈસી દેખ ॥ ૫૭ ॥

એવી જ રીતે માજૂજ (રાત્રિ)ને તમામ ચીજોમાં મોટી બતાવી છે. પરંતુ તેની લંબાઈ માત્ર એક ગજની કહી છે. તે પોતાની આંખો બંધ કરીને અષ્ટધાતુની દિવાલ રૂપી શરીરને ચાટતી રહે છે અને કાગળના જેવી પાતળી બનાવે છે.

એ કહી ઔલાદ યાફિસ કી, બેટા નૂહ નબી કા જે ।

જો બાપ કહ્યા તુરકસ્થાન કા, દેખો મિલાએ કબીલા એ ॥ ૫૮ ॥

કુરાનમાં એ યાજૂજ-માજૂજને નૂહ પેગંબરના બેટા યાફીસના સંતાન કહ્યા છે. તે યાફીસને તુર્કસ્તાનનો શાસક કહ્યો છે. હવે તેના પરિવારની સાંકળને ભેગી કરીને જુઓ.

ઈન્સાઅલ્લાતાલા જોલોં ના કહે, તોલોં તોડ ન સકે દિવાલ ।

ઈન્સાઅલ્લાતાલા કેહેસી આખર, તબ ટૂટસી કાગદ મિસાલ ॥ ૫૯ ॥

હદીસોમાં એવો પણ ઉલ્લેખ છે કે, જ્યાં સુધી પરમાત્માનો હુકમ નહિ હોય ત્યાં સુધી યાજૂજ-માજૂજ અષ્ટધાતુની દિવાલને તોડી શકશે નહિ. છેવટના સમયે જ્યારે પરમાત્માનો આદેશ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે કાગળની જેમ આ ક્ષીણ દિવાલ (શરીર) તૂટી જશે. અર્થાત્ પરબ્રહ્મના આદેશ દ્વારા જ આયુષ્યની સીમા છે. (પરબ્રહ્મના હુકમ પ્રમાણે જ આયુષ્ય લાંબુ કે ટૂંકુ હોય છે.)

યાજૂજ માજૂજ જાહેર હુએ, જો નાતી નૂહ પૈગંમર ।

ખાત જાત હૈં દુની કોં, ક્યોં દેખેં બાતૂન બિગર ॥ ૬૦ ॥

આ રીતે નૂહ પેગંબરના પૌત્રો યાજૂજ-માજૂજ પ્રત્યક્ષ રીતે પ્રગટ થઈ ગયા છે. તેઓ આખી દુનિયાને ભરખી રહ્યા છે. (દુનિયાની આવરદા ક્ષીણ કરી રહ્યા છે.) એ વચનોના અર્થને સમજ્યા વગર આ રહસ્ય શી રીતે સ્પષ્ટ થઈ શકે ?

સોએ નિસાન ક્યોં દેખિએ, ઊપર જાહેરી નજર ।

જાએ ના ઈલમ હક કા, સો દેખેં ક્યોં કર ॥ ૬૧ ॥

માત્ર બાહ્યદષ્ટિ વડે જોવાથી એ સંકેતોનું રહસ્ય શી રીતે સ્પષ્ટ થઈ શકે ? જે લોકોને બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નથી તેઓ આ રહસ્યોને શી રીતે સમજી શકશે ?

નિસાન સબ જાહેર હુએ, જો દુની દેખે સહૂર કર ।

જો ખોલ દેખે આંખે રૂહકી, તો દેખે હુઈ ફજર ॥ ૬૨ ॥

જો આ દુનિયા વિચારપૂર્વક સમજવાનો પ્રયત્ન કરે તો ક્યામતના તમામ સંકેતો પ્રગટ થયેલા દેખાશે. જો આત્મદષ્ટિ ખોલીને જોશે તો તેમને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થયેલું દેખાશે.

નિસાન સબ જાહેર હુએ, આઈ બડી દરગાહ સે પુકાર ।

ચાક ચઢી સબ દુનિયાં, પર ક્યોં દેખેં બિના બિચાર ॥ ૬૩ ॥

ક્યામતના તમામ સંકેતો પ્રગટ થઈ ગયા છે. મક્કાથી વસિયતનામાં આવી ગયાં છે. પરંતુ જન્મ-મરણના ચક્રાવામાં ફસાયેલી આ દુનિયા, વિવેક વગર તેને શી રીતે જોઈ શકે ?

હુએ હિજાબ આદમ અકલેં, હક ગુઝ પાઈએ હક ઈલમ ।

લે માએને દુની ઉપલે, તાસોં જાહેર હોત જુલમ ॥ ૬૪ ॥

આદમના વંશજ એ લોકોની બુદ્ધિ પર અજ્ઞાનનું આવરણ છે. બ્રહ્મનાં ગૂઢ રહસ્યોને તો બ્રહ્મજ્ઞાન વડે જ જાણી શકાતાં હોય છે. નાશવંત જગતના એ જીવો માત્ર બાહ્યાર્થને જ ગ્રહણ કરે છે. તેથી આ જગતમાં સર્વત્ર અનર્થ થઈ રહ્યો છે.

એતા દિલ મજાજી ના બૂઝહીં, જો નાતી નૂહ નબી કે ।

એ નિજસ હરામ ક્યોં ખાએસી, ક્યોં પાવેં માએના જાહેરી એ ॥ ૬૫ ॥

માયાવી બુદ્ધિવાળા લોકો એટલું પણ સમજી શકતા નથી કે, નૂહ પેગંબરના પૌત્ર કહેવડાવવા વાળા એ યાજૂજ અને માજૂજ આ અપવિત્ર દુનિયાને શા માટે ખાશે ? બાહ્યદષ્ટિવાળા લોકો તેનો ગૂઢાર્થ શી રીતે સમજી શકે ?

પઢેં કરેં માએના આજૂજ માજૂજ, જો નાતી નૂહ નબી કે ।

સો ક્યોં ખાએ નાપાક દુનિયાં, પાક પૈગંમર જાહે ॥ ૬૬ ॥

ભણેલા-ગણેલા લોકો પણ કુરાનનો અર્થ તો કરે છે પરંતુ એ સમજી શકતા નથી કે નૂહ પયગંબરના પૌત્રો એ યાજૂજ અને માજૂજ પોતે જ પવિત્ર છે તો પછી આ અપવિત્ર દુનિયાને શી રીતે ખાઈ શકે ?

પઢે દુની મુસાફ આખરી, ખોલે માએના બીચ મુસલિમ ।

કહે પાકોં કો કુફર, હોએ એસા જાહેરી માએનોં જુલમ ॥ ૬૭ ॥

આ અંતિમ સમયે પણ બાહ્યદષ્ટિવાળા લોકો કુરાન વાંચે છે અને મુસલમાનો વચ્ચે તેનો અર્થ કરતાં કહે છે કે પવિત્ર પેગંબરના વંશજો પણ ભ્રમમાં પડી જાય છે. આ રીતે માત્ર બાહ્યાર્થ કરવાથી ભારે અનર્થ થાય છે.

હોત જુલમ માએનોં જાહેરી, તો ભી છોરેં ના એ સનંધ ।

કયા કરેં હક ઈલમ બિના, કહ્યા દેખીતા હી અંધ ॥ ૬૮ ॥

માત્ર બાહ્યાર્થ કરવાથી અનર્થ થાય છે તો પણ બાહ્ય દષ્ટિવાળા લોકો એવો અર્થ કરવાનું છોડતા નથી. એ લોકો કરે પણ શું ? બ્રહ્મજ્ઞાનને અભાવે પણ તેઓ આંધળા રહી જાય છે.

ઈનમેં લિખી ઈસારતેં, નિસાન પાઈએ નજર બાતન ।

લિએ ઊપર કે માએને, ક્યોં પાઈએ ક્યામત દિન ॥ ૬૯ ॥

કુરાનમાં એવી અનેક વાતો સંકેતો દ્વારા લખી છે અંતરદષ્ટિથી તેનાં રહસ્યો સમજી શકાય છે. માત્ર બાહ્યાર્થ ગ્રહણ કરવાથી ક્યામતના દિવસની ખબર શી રીતે પડશે ?

પઢેં કહેં દિન ક્યામત, હકેં રખે અપને હાથ ।

યા તો હક આપે ખોલહીં, યા હાદી ખોલેં જો હક સાથ ॥ ૭૦ ॥

કેટલાક ભણેલા-ગણેલા લોકો એવું કહે છે કે, ક્યામતના દિવસને પ્રગટાવવાની જવાબદારી પરમાત્માએ પોતાના હાથોમાં જ રાખી છે. તેને સ્વયં પરમાત્મા પ્રગટ કરશે અથવા તેમની સાથે જે સદ્ગુરુ હશે, તેઓ પ્રગટ કરશે.

હક હાથ દિન તો કહે, જો હકેં આપ છિપાએ ।

સો નિસાન પાએ દિન પાઈએ, સો જાહેર દુની ક્યોં દેખ્યા જાએ ॥ ૭૧ ॥

ક્યામતના દિવસને પ્રગટ કરવાની જવાબદારી પરમાત્માના હાથોમાં છે, એવું એટલા માટે કહેવાય છે કે, એ દિવસને પરમાત્માએ પોતે છૂપાવી રાખ્યો છે. જ્યારે એ સંકેતોનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થશે ત્યારે ક્યામતનો દિવસ દેખાશે. તેથી માત્ર બાહ્ય દષ્ટિવાળા લોકો એ દિવસને શી રીતે જોઈ શકશે ?

જો જાહેરી દેખે જાહેર, માએને તો છિપે નિસાન ।

નિસાન દેખોગે દિન ક્યામત, સો ક્યોં હોએ જાહેરિયોં પેહેયાન ॥ ૭૨ ॥

બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો બાહ્યરૂપે પ્રગટ ચિહ્નોને જ જુએ છે. પરંતુ એ સંકેતો તો અતિશય ગૂઢ છે. એ બધા સંકેતો ક્યામતના દિવસે પ્રગટ થવાના છે. તેથી બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકોને તેની ઓળખ શી રીતે થઈ શકે ?

જો ક્યામત દેખાવતે જાહેર, તો નિસાન ભી કરતે જાહેર ।

તો કરતે ના યોં ઈસારતેં, જો દુની દેખાવતે બાહેર ॥ ૭૩ ॥

જો ક્યામતના દિવસને પ્રત્યક્ષ રીતે જાહેર કરવાનો હોત તો તેનાં ચિહ્નોને પણ જાહેર કરી દીધાં હોત. જો બાહ્ય દૃષ્ટિવાળી દુનિયાને આ પ્રત્યક્ષ દેખાડવા ઈચ્છતા હોત તો પરમાત્મા આ પ્રકારનાં સંકેતો કરત નહિ.

બડા કહ્યા સબ ચીજોં સે, લે જિમી લગ આસમાન ।

દિન બીચ દુની કી દોડત, સૌ તરફ ખાહિસ જહાન ॥ ૭૪ ॥

યાજૂજને સંસારની તમામ વસ્તુઓથી મોટો કહ્યો છે. પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધી તેનો વિસ્તાર છે. તેનો અર્થ એ છે કે, દિવસે દુનિયાનું મન ચારે તરફ દોડતું રહે છે અને સેંકડો ઈચ્છાઓ પ્રગટ કરે છે.

બડા કહ્યા ઈન માએનોં, કરી રોસન આકાસ જિમી ।

સૌ ગજ કહે સૌ તરફોં કે, દોડત ખાહિસ દિન આદમી ॥ ૭૫ ॥

તેથી યાજૂજને (દિવસને) મોટો કહ્યો છે. તે પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધી સર્વત્ર પોતાનો પ્રકાશ પાથરે છે. અર્થાત્ મનુષ્યની ઈચ્છાઓને મોટી મોટી બનાવે છે. સો ગજનો અર્થ એ છે કે દિવસે મનુષ્યની ઈચ્છાઓ બધી બાજુ દોડતી રહે છે.

યોંહીં કહ્યા બડા માજૂજ, હુઈ રાત આકાસ જિમી લે ।

દુની આંખ મૂંદે બીચ રાતમેં, ભઈ દિસ માનિંદ એક ગજ કે ॥ ૭૬ ॥

આ રીતે માજૂજ (રાત્રિ)ને પણ મોટો કહ્યો છે. કારણ કે રાત્રિના સમયે પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધીના લોકો આંખો બંધ કરીને સૂઈ જાય છે. આ વખતે તેની મોટી-મોટી ઈચ્છાઓ એક જ દિશામાં દોડે છે. તેથી માજૂજને એક ગજ લાંબો કહ્યો છે.

જો સય આઈ દિનમેં, તિન સબોં ખાહિસ સૌ તરફ ।

સોઈ સબોં એક તરફ રાતકી, એ દેખો માએને કર હરફ ॥ ૭૭ ॥

દિવસે મનુષ્યની ઈચ્છાઓ બધી બાજુ દોડે છે અને તે રાત્રે બધી બાજુથી સંકેલી લઈને એક તરફ થઈ જાય છે. ક્તેબ ગ્રંથોના આ કથનના અર્થો આ રીતે સમજવા.

જો કહ્યા સૌ ગજ કા, સો સબસે બડા ક્યોં હોએ ।

ઔર ભી કહ્યા સબસે બડા, તો ક્યોં એક ગજ કહ્યા સોએ ॥ ૭૮ ॥

જેને સો ગજ કહ્યો છે તે યાજૂજ સૌથી મોટો શી રીતે થઈ શકે ? એ જ રીતે માજૂજને તેનાથી

પણ મોટો કલ્હો છે. તો પછી તે એક ગજનો શી રીતે હોઈ શકે ? (આ બધાં મનુષ્યની ઈચ્છાઓ માટે કરવામાં આવેલા સંકેત છે.)

દિવાલ કહી દુની ઉમર, એ ટૂટે રહે ન કોએ ।

ખાએંગે એહી સબન કો, ઉમર ચાટ કાટત હેં દોએ ॥ ૭૯ ॥

જેને અષ્ટધાતુની દિવાલ કહી છે તે મનુષ્યનું આયુષ્ય છે. જે ક્ષણભંગુર હોવાથી દિવસે દિવસે ક્ષીણ થતાં થતાં એક દિવસ સમાપ્ત થઈ જશે. એ બન્ને યાજૂજ અને માજૂજ, રાત અને દિવસના રૂપે મનુષ્યના આયુષ્યને ક્ષીણ કરતાં કરતાં એક દિવસ બધાને ખાઈ જશે.

જાહેરી કહેં દિવાલ, હદ બાંધી સિકંદર ।

સો તો જાહેર કિન દેખી નહીં, બિન માએને ખુલે અંદર ॥ ૮૦ ॥

બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો કહે છે કે, સિકંદરે અષ્ટધાતુની દિવાલ બનાવી હતી પરંતુ આજ સુધી તેને કોઈએ જોઈ નથી. હકીકતે આ કથનના અર્થને સમજ્યા વગર તેનું રહસ્ય સમજાશે નહિ.

એ રાત દિન કાલ દુની કે, એહી કાટં દાયમ ઉમર ।

એહી ખાસી સબ સય કોં, દિન પૂરે કર ફજર ॥ ૮૧ ॥

એ રાત અને દિવસ દુનિયાના આયુષ્યને ચાટતાં ચાટતાં તેને ક્ષીણ કરી રહ્યાં છે. જ્ઞાનના પ્રભાતની સીમા પૂર્ણ થતાં સુધી તેઓ સમગ્ર સંસારને ખાઈ જશે.

આજૂજ માજૂજ હુએ જાહેર, કેતા કિયા દુની પર માર ।

અજૂં ન દેખે દુની સ્યાહ દિલ, જો પડી આલમમેં એતી પુકાર ॥ ૮૨ ॥

આ રીતે યાજૂજ અને માજૂજ પ્રગટી ચૂક્યા છે. તેમણે દુનિયાના આયુષ્યને ક્ષીણ કરીને તેને શી રીતે વ્યથિત કર્યા છે ? આખા જગતમાં હાહાકાર મચી ગયો છે. તેમ છતાં અજ્ઞાનરૂપી અંધકારથી છવાયેલા હૃદયવાળા જગતના લોકોને આ વાત સમજાતી નથી.

ઓલાદ કહી યાફિસ કી, જાકે ભાઈ સ્યામ હામ ।

એ તીનોં સે પૈદા સબ દુની, એ લિખ્યા બીચ અલ્લા કલામ ॥ ૮૩ ॥

એ યાજૂજ અને માજૂજને યાફીસના પુત્રો કહ્યા છે. જેમના ભાઈઓ શ્યામ અને હામ હતા. કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે એ ત્રણે દ્વારા આ જગતની સૃષ્ટિ બની છે.

એ તીનો ભાઈઓ કી પેહેચાન, દુની કોં હોસી હક ઈલમેં ।

એક દીન હોસી સબે, જબ લઈ બૂઝ સબોં દિલમેં ॥ ૮૪ ॥

આ નાશવાન જગતના જીવોને બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) દ્વારા જ એ ત્રણે ભાઈઓની ઓળખાણ થશે. જ્યારે આ વાત બધા લોકો હૃદયપૂર્વક સમજશે ત્યારે બધા એક જ ધર્મ તરફ વળશે.

જોલોં લે ઊપર કે માએને, તોલોં કબૂં ન બૂઝી જાએ ।

સક છોડ ન હોવે સાફ દિલ, જો પઢે સૌ સાલ ઊપર જુબાંએ ॥ ૮૫ ॥

જ્યાં સુધી બાહ્ય અર્થ જ ગ્રહણ કરતા રહીશું ત્યાં સુધી આનો અર્થ સમજાશે નહિ. આ રીતે ભલે સો વર્ષ સુધી કુરાનનું પઠન કરવામાં આવે પરંતુ (તેથી) ન તો મનની શંકા દૂર થશે કે ન તો હૃદય પવિત્ર બનશે.

ઈસારતેં રમૂજેં અલ્લાહ કી, સો લેકર હક ઈલમ ।

સોખોલે રૂહઅલ્લાહ કી, જિન દિલ પર લિખ્યા બિના કલમ ॥ ૮૬ ॥

પરમાત્માએ કુરાન દ્વારા જે સંકેતો મોકલ્યા છે, શ્રીશ્યામાજીએ સદ્ગુરુ રૂપે આવીને તે સંકેતોને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા સ્પષ્ટ કરી દીધા છે. આ બ્રહ્મજ્ઞાન તેમના હૃદયમાં લખ્યા વગર જ અંકિત થયું છે.

મહામત કહે એ મોમિનો, ખોલ દિએ ચાર નિસાન ।

ઔર ભી તીન કેહેત હોં, લે બાતૂન દેખો દિલ આન ॥ ૮૭ ॥

શ્રી મહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! ક્યામતના ચારે સંકેતોનું રહસ્ય પ્રગટ કરી દીધું છે. હવે બાકીના ત્રણ સંકેતોનું રહસ્ય પણ સ્પષ્ટ કરી દઉં છું. તેને અંતરદૃષ્ટિ (હૃદયપૂર્વક)થી સમજવાનો પ્રયત્ન કરો.

પ્રકરણ ૮ ચોપાઈ ૫૮૮

બાબ તીન નિશાનકા : રૂહઅલ્લા, ઈમામ, અસરાફીલ

ચારોં નિસાન એ કહે, ઔર દેખો કહે જો તીન ।

ઈસા ઈમામ અસરાફીલ, જિન ખડા ક્રિયા ઝંડા દીન ॥ ૧ ॥

ક્યામતનાં ચાર નિશાનોનું વર્ણન થઈ ગયું છે. હવે બાકીના ત્રણ, ઈસા, ઈમામ અને ઈસ્રાફીલ વિશે પણ સમજી લો. જેમણે એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)નો ઝંડો સ્થાપ્યો છે.

નિસાન લિખે દિન ક્યામત, સો તો રખે હક હાદી હાથ ।

યા હાદી ખોલેં હક ઈલમેં, યા ખોલેં સુંનત જમાત ॥ ૨ ॥

કુરાનમાં ક્યામતના દિવસના સંકેતોને પ્રથમથી જ લખી દીધા હતા, પરંતુ તેને પ્રગટ કરવાની જવાબદારી પરમાત્માએ પોતે પોતાના હાથોમાં લઈ રાખી હતી. આ રહસ્ય પરમાત્માના જ્ઞાન, તારતમજ્ઞાન દ્વારા પ્રગટશે અથવા સદ્ગુરુ પોતે તેને પ્રગટ કરશે અથવા બ્રહ્મસૃષ્ટિઓનો સમુદાય તેને પ્રગટ કરશે.

તો લિખાયા જાહેર કર, ઈતથેં ઉઠ્યા ઝંડા નૂર ।

ખડા ક્રિયા બીચ હિંદકે, હુઆ આસમાન જિમી જહૂર ॥ ૩ ॥

એટલા માટે મક્કાથી આવેલા વસિયતનામામાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ હતો કે, અહીંથી (મક્કાથી) ધર્મના પ્રતીક સ્વરૂપ તેજોમય ધ્વજ ઊઠી ગયો છે. તેને ભારતવર્ષ-હિંદમાં સ્થાપવામાં આવ્યો છે. જેના પ્રકાશ દ્વારા પૃથ્વીથી શરૂ કરીને આકાશ સુધી બધું જ પ્રકાશિત થઈ ગયું છે.

નિસાન લિખે સો સબે મિલે, જો ક્યામત કે ફુરમાએ ।

તાએ નફા ન દેવે તોબા પીછલી, જો અવ્વલ ઝંડે તલે ન આએ ॥ ૪ ॥

ક્યામતના સમયનાં જે નિશાન લખવામાં આવ્યાં હતાં તે તમામ સ્પષ્ટ થઈ ગયાં છે. પ્રાયશ્ચિતના દરવાજા બંધ થવાથી, જે વ્યક્તિઓ સર્વ પ્રથમ એ ઝંડાને શરણે નહિ આવે તેમને તેમની ઉપાસનાનો લાભ મળશે નહિ.

લિખ્યા ફલાને સિપારે, દિન હુએ તોબા નફા નાહેં ।

જો અવ્વલ આયા નૂર ઝંડે તલે, સો આયા ગિરો નાજી માહેં ॥ ૫ ॥

કુરાનના જુદા જુદા સિપારાઓમાં આવા પ્રકારનો ઉલ્લેખ છે, કે આત્મ જાગૃતિના સમય સુધી જ પ્રાયશ્ચિતનું દ્વાર ખુલ્લું રહેશે, તે પછી તે બંધ થઈ જશે. પરિણામે લોકો તેનો લાભ મેળવી શકશે નહિ. જે લોકો આ તેજોમય ધર્મધ્વજની શરણે પ્રથમ આવશે, તેઓને જ બ્રહ્મસૃષ્ટિના સમુદાયમાં સામેલ માનવામાં આવશે.

કુલ અકલ હક ઈલમેં, હોએ પૈદા બકા હક દિન ।

ઈન ઈલમેં જહાન જુલમતી, કરી હિદાયત રોસન ॥ ૬ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાનથી જેની બુદ્ધિ જાગૃત થઈ જાય છે, તેમના હૃદયમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટે છે. આ બ્રહ્મજ્ઞાને શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન અજ્ઞાની જીવોના હૃદયને પણ પ્રકાશિત કરીને, તેમને પાર (પરમધામ)નો માર્ગ દર્શાવ્યો છે.

જબ હક ઝંડા નૂર મહંમદી, બીય ખડા હુઆ હિંદ કે ।

તબ અકસ નૂર ઈમાન કા, રહ્યા અંધેર કુફર પીછે ॥ ૭ ॥

જ્યારે રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા સ્થપાયેલા ધર્મનો તેજોમય ધ્વજ મક્કાથી ઊઠીને ભારતમાં આવીને સ્થપાઈ ગયો, ત્યારે ત્યાંથી જ્ઞાન અને વિશ્વાસ પણ સાથે સાથે ઊઠી ગયા. ત્યાં માત્ર અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર જ છવાઈ ગયો.

તો ભી ન બિયારેં દિલ મજાજી, જો સખત લિખ્યા સોં ખાએ ।

હક હાદી ઉઠાયા વહ ઝંડા, જિને રાત કે અમલ ચલાએ ॥ ૮ ॥

મક્કાથી આવેલા વસિયતનામામાં ભારે કઠોર શબ્દોમાં સોગંદપૂર્વક કહ્યું છે, તો પણ ભ્રમિત હૃદયવાળા મિથ્યાચારી લોકો તેના પર વિચાર કરતા નથી. જે રસૂલ મહમ્મદે અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મકાંડને જ ધર્મ માનીને તેને સ્થાપિત કર્યો હતો, તેના ઝંડાને સ્વયં પરમાત્માએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને ત્યાંથી ઊઠાવી લીધો.

હક હાદી બિના ઝંડા હકીકી, ઔર કિને ન ખડા કિયા જાએ ।

સો ઈન બખત સદી આખરી, જિન ઝંડે રાત કે દિએ ઉઠાએ ॥ ૯ ॥

બ્રહ્મસ્વરૂપ સદ્ગુરુ સિવાય આ બ્રાહ્મી ઝંડા (સત્ય ધર્મધ્વજ)ને બીજું કોઈ પણ સ્થાપિત કરી ન શકે. આ અંતિમ સદી અર્થાત્ રસૂલ મહમ્મદ પછી અગિયારમી સદીમાં તેમણે (સદ્ગુરુએ) જુદા જુદા મતમતાંતરોના ધર્મધ્વજને સમાપ્ત કરીને તેની જગ્યાએ બ્રહ્મજ્ઞાનમય ધ્વજ પ્રતિષ્ઠિત કર્યો.

વહ ઝંડા જો જાહેરી, સો ભી હક હાદી બિના કૌન ઉઠાએ ।

જિન જૈસી નીયત, તિન તૈસી દઈ પોહોંયાએ ॥ ૧૦ ॥

કર્મ પર આધારિત જુદા જુદા મત-મતાંતરોના પ્રગટ ધર્મધ્વજને પણ બ્રહ્મસ્વરૂપ સદ્ગુરુ વગર બીજું કોણ દૂર કરી શકે? તે સમયે જે જે લોકોની જેવી જેવી ભાવના રહી છે, તેમને તેમની ભાવના પ્રમાણે ઉચ્ચ લોકોમાં સ્થાન મળ્યું.

લિખિયાં એ બુજરકિયાં, એ જો કહિયાં બીચ આખરત ।

સો કહે હાથ હમારે, દુની ફલ પાવસી ક્યામત ॥ ૧૧ ॥

કુરાન વગેરે ધર્મગ્રંથોમાં જેટલી વિશેષતાઓ લખી છે, તે બધી અંતિમ સમયે પ્રગટ થશે. પરંતુ કર્મકાંડમાં ફસાયેલા લોકો વ્યર્થ દંભ કરે છે કે, અમારા જ હાથે દુનિયાને અખંડ ફળ પ્રાપ્ત થશે.

કહે હમ ખાસી ઉમત, ઓર હમહીં વારસ કુરાન ।

કજા કરત હેં હમહીં, હમહીં ખાવંદ ઈમાન ॥ ૧૨ ॥

તે લોકો એવું પણ કહે છે કે, અમે જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયના છીએ અને કુરાનનો ઉત્તરાધિકાર પણ અમને જ મળ્યો છે. અમે જ તમામને સાચો ન્યાય અપાવીશું અને પરમાત્મા પ્રત્યેનો પૂર્ણ વિશ્વાસ પણ અમારી પાસે જ છે.

એ લિખે જાહેર માએને, સૂરજ ઊગસી દિલોં પર ।

પહાડ પૂજેં હમ નિસાન, બૈત બકા દેખાવેં ફજર ॥ ૧૩ ॥

કુરાનમાં સ્પષ્ટ લખ્યું છે કે, એ બાહ્ય દષ્ટિવાળા લોકોના હૃદયમાં પણ સૂર્યનો ઉદય તો થશે, પરંતુ તેમાં પ્રકાશ નહિ હોય. તેથી તેઓ પર્વતોને જ પરબ્રહ્મનું પ્રતીક સમજીને તેની પૂજા કરે છે અને માને છે કે, એ જ પર્વત અમને અખંડનાં દર્શન કરાવીને જીવનમાં જ્ઞાનમય પ્રભાત પ્રગટાવશે.

હમ દેખેં રાહ નિસાન કી, જો કહે બડે ક્યામત ।

દેખેં પૈદા બૈત અલ્લાહ સે, જો હમસોં કરી સરત ॥ ૧૪ ॥

એવા બાહ્ય દષ્ટિવાળા લોકો કહે છે કે, અમે ક્યામતના એ સંકેતોની રાહ જોઈ રહ્યા છીએ. તેમનું કહેવું છે કે રસૂલ મહમ્મદે અમોને એ વચન આપ્યું છે કે, એ તમામ સંકેતો મક્કામાં દેખાશે.

લિખે નિસાન કૌલ ક્યામત કે, લે માએને ખાતન ।

સો માએના મગજ પાએ બિના, સમઝ ન પરી કિન ॥ ૧૫ ॥

પરંતુ ક્યામત માટે લખાયેલા આ સંકેતો, ત્યારે સમજાશે જ્યારે તેના ગૂઢ અર્થ સમજાય. તેથી તેના ગૂઢ અર્થોને સમજ્યા વગર તેને આ સંકેતોની જાણકારી મળી નથી.

સાત નિસાન બડે કહે, જાસોં પાઈએ ક્યામત ।

સોએ દુની તબ દેખસી, ઊગે સૂરજ મારફત ॥ ૧૬ ॥

કતેબ ગ્રંથોમાં સાત મોટા મોટા ચિહ્નોનું વર્ણન કર્યું છે. જેનાથી ક્યામતના સમયનું જ્ઞાન થાય છે. પરંતુ નાશવાન જગતના લોકો તેને ત્યારે જ જોઈ શકશે જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યનો ઉદય થશે.

તોલોં અંધેરી રાત કી, છૂટે નહીં ક્યોંએ કર ।

દેખેં નિસાન ખાતૂન માએને, તબ પાવે દિન આખર ॥ ૧૭ ॥

જ્યાં સુધી બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા ગૂઢ રહસ્યો સમજી નહિ શકે ત્યાં સુધી આ લોકોમાંથી અજ્ઞાનમયી રાત્રિનો અંધકાર કોઈ પણ રીતે દૂર થઈ શકશે નહિ. આ સંકેતો સ્પષ્ટ થતાંની સાથે જ તેમને ક્યામતના સમયની ઓળખાણ થશે.

જોલોં લિયા જાહેરિયોં, માએના ઊપર કા ।
તબ લગ ફના બીયમેં, હુએ જિદ કર તફરકા ॥ ૧૮ ॥

આ બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકોએ જ્યાં સુધી કુરાનના બાહ્ય અર્થને જ ગ્રહણ કર્યો છે ત્યાં સુધી તેઓ આ નાશવંત જગતમાં જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં રહીને હઠપૂર્વક જુદા જુદા સંપ્રદાયોમાં વિભક્ત થઈ ગયા.

કૌલ તોડ જુદે હુએ, તો નારી કહે બહતર ।
લિખ્યા જલસી આગમેં, ઔર કહા કહે ઈન ઊપર ॥ ૧૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદને આપવામાં આવેલાં વચનોનું પાલન ન કરીને તેઓ જુદા જુદા સમુદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા. તેથી એ બોત્તેર સમુદાયોમાં વહેંચાયેલા લોકોને ‘નારી’ અથવા નરકગામી કહેવામાં આવ્યા છે. તેમને માટે કુરાનમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે, તેઓ નરકાગ્નિમાં બળશે. તેમના માટે તેનાથી વધુ શું કહેવું ?

હક અરસ બકા તબ પાઈએ, જો ખુલે હક હકીકત ।
દિન હુએ સબ દેખિએ, સૂરજ ઊગે મારફત ॥ ૨૦ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને દિવ્ય પરમધામની જાણકારી ત્યારે થઈ શકે જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા સાચી સમજ કેળવાઈ જાય. બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યનો ઉદય થવાથી પ્રકાશમય દિવસોમાં આ બધાની ઓળખાણ થઈ જશે.

સૂરજ ઊગ્યા મગરબ દિલોં, હોસી જાહેર દાભા જિમી સેં ।
અજૂં દેખેં નહીં દજજાલ કોં, જો જાહેર હુઆ સબમેં ॥ ૨૧ ॥

મક્કાવાસીઓના હૃદયમાં પણ સૂર્યોદય થયો પરંતુ તે પ્રકાશ રહિત હતો. અર્થાત્ તેમના હૃદયમાં અજ્ઞાનતા છવાઈ ગઈ જેનાથી ત્યાંના મનુષ્યોની વૃત્તિ પશુવૃત્તિ સમાન થઈ ગઈ. આ બાબતને ત્યાં ‘દાભાતુલ અર્જ’નું પ્રગટ થવું કહ્યું છે. પરંતુ હજુ પણ લોકો એ બધાના હૃદયમાં વ્યાપક બનેલી આ પાશવિક વૃત્તિને દેખતા નથી.

નૂર ઝંડા મહંમદી ઈમામેં, કિયા ખડા હકીકી દીન ।
ક્યોં દાખલે મિલે દિલ મજાજી, દિલ દુસમન તોડે યકીન ॥ ૨૨ ॥

અંતિમ મહમ્મદ ઈમામ મહદીએ સત્યજ્ઞાનનો ધર્મધ્વજ ભારતની ભૂમિમાં લહેરાવ્યો. પરંતુ જેમના હૃદયમાં ધર્મ પ્રત્યે શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ નથી એવા લોકો, ધર્મગ્રંથોમાં વર્ણવેલા આ સંકેતોને શી રીતે સમજે તેથી તેમણે આ બાબત પર વિશ્વાસ કરવા ના દીધો.

સૂર બાજત અસરાફીલ, ક્યોં સુને દિલ કાન બિગર ।
ઓતો લે લે માએને બાતૂન, નિસાન ધરે કૌલ પર ॥ ૨૩ ॥

ભારત વર્ષમાં જ્ઞાનના પ્રતીક ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ બ્રહ્મજ્ઞાનનું દુંદુભિ વગાડ્યું. પરંતુ જેમના હૃદયને કાન જ નથી તેઓ તેના સ્વરને શી રીતે સાંભળી શકે ? એ ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા તો, જેના પર ક્યામતનો દિવસ પ્રગટ થવાનું નિશ્ચિત છે, તે ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરી રહ્યા છે.

તો કહ્યા રસૂલેં હદીસમેં, સૂર દેસી પહાડ ઉડાએ ।

સો પહાડ જરે જયોં ખાલી મિને, ફિરેં ઉડતે ના ઠેહેરાએ ॥ ૨૪ ॥

તેથી રસૂલ મહમ્મદે હદીસ ગ્રંથોમાં ઉલ્લેખો કર્યા છે કે, ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તાની દુંદુભિ વાગતાંની સાથે જ મોટા મોટા પર્વતો પણ રૂની માફક ઊડી જશે. તે પર્વતોનો એક એક કણ શૂન્યમંડલમાં ઊડતા ફરશે અને તેમાં વિલીન થઈ જશે. એક ક્ષણ માટે પણ તે કોઈ એક સ્થાન પર સ્થિર રહેશે નહિ.

તો મુસાફ મગજ અસરાફીલેં, કિએ જાહેર કે વિધ ગાએ ।

તો એક સૂરેં દુની ફના કરી, કિએ દૂજે સૂરેં કાયમ ઉઠાએ ॥ ૨૫ ॥

આ રીતે ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તાએ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને અનેક રીતે પ્રગટ કર્યાં. તેમણે પોતાના એક દુંદુભિથી નાશવંત જગતના લોકોના મિથ્યાભિમાનને સમાપ્ત કર્યું અને બીજા દુંદુભિથી તેમને મુક્તિધામોમાં અખંડ કરી દીધા.

એ પહાડ જરે જયોં ક્યોં હુએ, ક્યોં દેખે બિના દિલ બિયાર ।

પહાડ કહે કુફર ખુદી કે, સો હુએ પાક જરે જયોં નિરવાર ॥ ૨૬ ॥

એ મોટા મોટા પર્વતો રજકણની જેમ શી રીતે ઊડી ગયા ? કુરાનના એ સાંકેતિક અર્થો પર બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો શી રીતે વિચારી શકે ? હકીકતે લોકોના અવિશ્વાસ અને અહંકારને જ અહીં પર્વતો કહ્યા છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા એ બધું નષ્ટ થઈ ગયું અને સૌનાં હૃદય પવિત્ર બની ગયાં.

પાક જો હોવેં ઈન વિધ, જબ ઉડે ગુમાન કુફર ।

પાક હલકે હુએ બોઝ ડાલકે, તબ આએ બીય નૂર નજર ॥ ૨૭ ॥

આ રીતે જ્યારે હૃદયનું મિથ્યાભિમાન ઊડી જાય છે ત્યારે હૃદય પવિત્ર થઈ શકે છે. અજ્ઞાનતા અને કર્મકાંડના ભારને દૂર કરીને, જ્યારે તેમનાં હૃદય પવિત્ર બની જાય છે ત્યારે તેઓ અક્ષરબ્રહ્મની દૃષ્ટિમાં આવી જાય છે અર્થાત્ અખંડ થઈ જાય છે.

લિયા દુની પેં ઈમાન, ઔર દુનિયાં કી બરકત ।

ખેંચ લિયા કુરાન કો, ઔર ફકીરોં કી સફકત ॥ ૨૮ ॥

એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે, દુનિયામાંથી વિશ્વાસ છીનવી લેવામાં આવ્યો અને તેની શક્તિ પણ છીનવી લીધી. એટલું જ નહિ, કુરાનનું જ્ઞાન પણ છીનવી લેવામાં આવ્યું અને ફકીરોના આશીર્વાદની શક્તિ પણ છીનવી લેવામાં આવી.

છિન લિયા એત મતા, તો ભી ન હુઈ ખબર ।

ક્યોં દેખે મજાજ દુનિયાં, જોલોં બાતૂન નહીં નજર ॥ ૨૯ ॥

જ્યારે આટલી બધી સંપત્તિ છીનવી લીધી તો પણ એ લોકોને તેની ખબર ન પડી. હકીકતે આ જૂઠી દુનિયા એ બાબત શી રીતે સમજી શકે, જ્યાં સુધી તારતમજ્ઞાન દ્વારા તેમની દૃષ્ટિ ખૂલે નહિ ?

બડી દરગાહ સે નામેં બસિયત, પુકાર કરી કેતી આએ ।

તો ભી ન બિયારે દિલ મજાજ, જો એસે લિખે સખત સોં ખાએ ॥ ૩૦ ॥

મક્કાથી વસિયતનામા દ્વારા આ પ્રકારના અનેક પત્રો આવ્યા કે આ વાત સાચી છે અને અમે

સોગંદપૂર્વક આ લખી રહ્યા છીએ, તેમ છતાં ભ્રમિત હૃદયવાળા લોકોએ તેના પર વિચાર ન કર્યો.

હિસાબ કહ્યા હોસી હિંદમેં, પુરસિસ કરસી હક ।

હક ઈલમ લે રૂહઅલ્લા, કરસી સબોં બેસક ॥ ૩૧ ॥

કુરાનમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે, ક્યામતના સમયે બધાનો ન્યાય ભારતમાં થશે. પરમાત્મા પોતે પ્રગટ થઈને, તેમને કર્મ પ્રમાણે ફળ આપશે. શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) દ્વારા તમામને શંકા વગરના બનાવી દેશે.

કે બુજરક કહાવતે રાતમેં, બેઠે બેત અલ્લા લે ।

હક હમમેં બેઠ કરેં હિસાબ, જાને હમહીં સિર સબ કે ॥ ૩૨ ॥

અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં બેઠેલા તથા પોતાને શ્રેષ્ઠ સમજવાવાળા અનેક લોકો મક્કામાં રહેલા કાબાને જ ખુદાનું ઘર સમજતા હતા. તેઓ એમ કહ્યા કરતા હતા કે ક્યામતના સમયે ખુદા અમારી વચ્ચે બેસીને બધાનો ન્યાય કરશે. તેથી અમે જ બધાથી શ્રેષ્ઠ છીએ.

કહે પહાડ કુફર ખુદી કે, બિન હક ઈલમેં જાહેર બહે ।

તબ હકેં મતા છીન લે, પહાડ કિએ હલકે ॥ ૩૩ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાનના અભાવે એવા લોકોનું મિથ્યાભિમાન જ પર્વતોની માફક વધી રહ્યું હતું. ત્યારે પરમાત્માએ અમ્માફીલ ફિરસ્તા દ્વારા તેમના અજ્ઞાનને દૂર કરી મિથ્યાભિમાન રૂપી પર્વતને હલકો કરી દીધો.

જબ યોં બુજરક હલકે હુએ, હિસાબ દિએ પાક હોએ ।

કુફર ખુદી જબ ઉડ ગઈ, તબ ગુસલ કિયા સબ અંગ ધોએ ॥ ૩૪ ॥

મોટા કહેવાતા આ લોકોનો દંભ દૂર થયો અને તેઓ હલકા થઈ ગયા ત્યારે તેઓ પોતાનો હિસાબ પરમાત્માને સોંપીને હૃદયથી પવિત્ર થયા. જ્યારે તેમના હૃદયમાંથી અહંકાર અને ભ્રાંતિ દૂર થઈ ગઈ ત્યારે તેમણે તારતમસાગરમાં સ્નાન કરીને પોતાના હૃદયને પવિત્ર બનાવ્યું.

જિન જેસા ચીન્હા મહંમદ કોં, તાસોં તૈસી રખી ચિન્હાર ।

યોં બદલા પાએ દેખિએ, યા જીત યા હાર ॥ ૩૫ ॥

સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થયેલાં શ્રીશ્યામાજીને, જેમણે જે રૂપે ઓળખ્યાં અને જેવો ભાવ રાખ્યો, તે પ્રમાણે તેમને વિજય અથવા પરાજયનું ફળ પ્રાપ્ત થયું.

હિસાબ કિયા દેખેં નહીં, હાદિએં કરી ફજર ।

કિએ ફૈલ પુકારે બુજરક, બિન ઈમાન ન દેખે નજર ॥ ૩૬ ॥

પરમાત્માએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને, તારતમ જ્ઞાન દ્વારા ન્યાય કરીને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવી દીધું, પરંતુ અજ્ઞાનવશ લોકો તેને હજુ પણ જોતા નથી. તેથી પશ્ચાતાપ કરતા કરતા પેગંબરોને પોકારી રહ્યા છે. વિશ્વાસને અભાવે તેઓ વાસ્તવિકતાને જોઈ શકતા નથી.

ક્યોંએ ન આવે પઠોં ઈમાન, કરેં ના દિલ સહૂર ।

તો છીન લે ભેજી વારસી, આપ મોમિનોં હાથ હક નૂર ॥ ૩૭ ॥

એવા દંભી લોકોને કુરાન વગેરેના વાચનથી પણ તેના પર વિશ્વાસ બેસતો નથી. તેથી તેઓ

હૃદય પૂર્વક વિચારી શકતા નથી. તેથી સદ્ગુરુએ તેમની પાસેથી કુરાનનો ઉત્તરાધિકાર છીનવી લઈને બ્રહ્માત્માઓના હાથોમાં આપીને, તારતમજ્ઞાન દ્વારા તેમના હૃદયને પ્રકાશિત કર્યા છે.

લિખ્યા સિપારે દૂસરે, કહે અસરાફ મૂસા એક હમ ।

મહંમદ મેલા ઔર કર, દેખેં ક્યોં ચલાવેં હુકમ ॥ ૩૮ ॥

કુરાનના બીજા સિપારામાં ઉલ્લેખ છે કે, યહૂદી લોકો પણ એવું કહ્યા કરતા હતા કે, મૂસા પેગંબર અને અમે જ બધાથી મોટા જ્ઞાની છીએ. હવે જોઈએ છીએ કે રસૂલ મહમ્મદ શી રીતે પોતાના સમુદાયનું ગઠન કરીને પોતાના હુકમનું પાલન કરાવે છે ?

મિલાવા મહંમદ કા, એ જો મિલે દુરવેસ ।

દેખેં હમ બિના કામ મહંમદ કા, ક્યોં કર જાવે પેસ ॥ ૩૯ ॥

એ લોકો એવું પણ કહેતા કે, રસૂલ મહમ્મદના સમુદાયમાં માત્ર ભિખારી લોકો જ એકત્ર થઈ રહ્યા છે, જોઈએ છીએ કે અમારા વગર રસૂલ મહમ્મદનું કામ કેવી રીતે સુચારુ રૂપથી ચાલશે ?

જો મુનાફક તાના મારતે, કૌલ કરતે થે રદ ।

મારે યાહી સિરક સે, અબ નૂર ઝંડે મહંમદ ॥ ૪૦ ॥

જે અવિશ્વાસુ લોકો રસૂલ મહમ્મદને મેણાં મારતા હતા અને તેમનાં વચનોને નિષ્ફળ બનાવવાના પ્રયત્નો કરતા હતા, હવે અંતિમ સમયે પ્રગટેલા સદ્ગુરુ તેમનાં વચનો દ્વારા જ તેમના અભિમાનના ચૂરેચૂરા કરીને, ધર્મનો દિવ્ય ધ્વજ પ્રતિષ્ઠિત કરી રહ્યા છે.

રસૂલ તાના એ સુન કે, ફેર મેહેર કર બુલાએ ।

વહ તો ભી ટેઢાઈ ના છોડેં, રસૂલ મેહેર ન છોડેં તાએ ॥ ૪૧ ॥

રસૂલ મહમ્મદ એવા લોકોનાં વ્યંગ-વચનોને સાંભળીને, તેમના પર કૃપા કરીને તેમને પોતાની પાસે બોલાવતા હતા, તો પણ તેઓ તેમની કુટિલતા છોડતા ન હતા. આટલું થવા છતાં પણ રસૂલે તેમના પર કૃપા કરવાનું છોડ્યું નહિ.

તબ આયત ભેજી હક ને, લ્યાયા જબરાઈલ ।

સો દેખો આયત મેં, હક કેહેસી અસરાફીલ ॥ ૪૨ ॥

ત્યારે ખુદાએ જિબ્રીલ ફિરસ્તા દ્વારા આયત (પયગામ) મોકલી. એ આયતને જુઓ, તેમાં તેમણે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કયામતના સમયે અસ્રાફીલ ફિરસ્તા પ્રગટ થઈને, તેની સત્યતા પ્રગટ કરશે.

લિખ્યા સખત સૌં ખાએ કે, ગયા હમસૌં ઈમાન મુસાફ ।

સો હાદિએ દેખાયા ઝંડા અપના, કરસી હિંદ મેં હક ઈન્સાફ ॥ ૪૩ ॥

મક્કાના કાજીઓએ સોગંદપૂર્વક વસિયતનામું લખીને મોકલ્યું કે, અહીંથી કુરાન ઊઠી ગયું, ધર્મ પ્રત્યેનો વિશ્વાસ સમાપ્ત થઈ ગયો અને ધર્મનો ધ્વજ પણ ઊઠી ગયો. ખુદા હિંદુસ્તાનમાં પ્રગટીને બધાનો ન્યાય કરશે. હકીકતે પરમાત્માએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને ધર્મના એ ધ્વજને દેખાડ્યો છે.

સો ભી લિખ્યા દિન ક્યામત, યોં વારસી દૈ પોહોંયાએ ।

સો દેખો સિપારે બાઈસમેં, જો ઉમિયોં રોસન કિએ આએ ॥ ૪૪ ॥

એ બધા સંકેતો ક્યામતના દિવસ માટે લખવામાં આવ્યા છે. આ સમયે કુરાનનો ઉત્તરાધિકાર હસ્તગત થઈને ભારતમાં બ્રહ્માત્માઓને પ્રાપ્ત થઈ ગયો. કુરાનના બાવીસમા સિપારામાં તેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તે પ્રમાણે જગતની ચતુરાઈથી અજાણ બ્રહ્માત્માઓએ પ્રગટ થઈને, જગતમાં તારતમ જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવ્યો.

ખોજ્યા ઢૂંઢ્યા ના પઢે, દિએ મોમિનોં હિસે કર ।

જો એતા ઝંડે કિયા રોસન, તો ભી દેખે ન દુની નજર ॥ ૪૫ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓને એ રહસ્યો શોધવા કે વાંચવા ક્યાંય પણ જવું ન પડ્યું. એ શોભા તેમને સ્વાભાવિક રીતે જ પ્રાપ્ત થઈ. બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી આ ધર્મધ્વજે એટલો બધો પ્રકાશ કર્યો તેમ છતાં નશ્વર જગતના જીવો તેમને આત્મદૃષ્ટિથી જોતા નથી.

એ સોઈ હુઆ જો ફુરમાયા, આગૂં ભી ફુરમાયા હોએ ।

સો જરા ન છૂટે ફુરમાએસે, તુમ દેખોગે સબ કોએ ॥ ૪૬ ॥

આ બધું રસૂલ મહમ્મદની ભવિષ્ય વાણીના આધારે જ થયું છે અને ભવિષ્યમાં પણ તે જ રીતે થતું રહેશે. તમે બધા સ્પષ્ટ રીતે જોશો કે તેમનું સંપૂર્ણ કથન સાકાર થઈ ગયું છે.

કુરાન લ્યાવે આખર, આવસી ફુરમાન બરદાર ।

અમલ કરે કહે માફક, વાકો સક નહીં વાર પાર ॥ ૪૭ ॥

ક્યામતના સમયે પરમાત્મા પોતે સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટીને કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે. તેમના અનુયાયીઓ પણ આ સમયે પ્રગટ થશે અને તેમના માર્ગદર્શન પ્રમાણે આચરણ કરશે. તેમના હૃદયમાં કોઈપણ પ્રકારની જરા પણ શંકા થશે નહિ.

એતા દિલ મજાજી ન બૂઝહીં, સોઈ ખોલે રમૂજેં કિતાબ ।

એ બડે કામ કૌન કરસી, બિના આખરી ખિતાબ ॥ ૪૮ ॥

જેના હૃદયમાં અજ્ઞાનતા ભરેલી છે તેવા લોકો, આ રહસ્યોને સમજી શકશે નહિ, કે તેઓ પરમાત્માના ધર્મગ્રંથોના ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી રહ્યા છે. ખરું જોતા ક્યામતના સમયે જેમને પરમાત્માની શોભા પ્રાપ્ત થઈ છે એવા સદ્ગુરુ વગર આટલું મોટું કાર્ય કોણ કરી શકે ?

એ અવલ સે આખર લગ, દુની મુઈ મરેગી જે ।

કર કજા ઈન મુસાફસોં, કૌન ઉઠાવસી મુરદે ॥ ૪૯ ॥

સૃષ્ટિના આરંભથી શરૂ કરીને અંત સુધી આ જગતના લોકો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં જ મરી રહ્યા છે અને મરતા રહેશે. આ આત્મગ્રંથોને આધારે તેમને ન્યાય અપાવતા તેમની સુસુપ્ત ચેતનાને પરમાત્મા સિવાય બીજું કોણ જાગૃત કરી શકે તેમ છે ?

જોલોં ન ચીન્હે મહંમદ કોં, તોલોં સુધ ના જમાને ।

તબ લગ સુધ ન બકા ફના, ના સુધ નફા નુકસાને ॥ ૫૦ ॥

જ્યાં સુધી પરમાત્મા દ્વારા પ્રશંસિત શ્યામાજીના સ્વરૂપ સદ્ગુરુને ઓળખશો નહિ ત્યાં સુધી

તે લોકોને એ ઘટનાઓનું ભાન નહિ થાય. ત્યાં સુધી તેમને અખંડ અને નાશવંતનું પણ ભાન નહિ થાય અને ન તેમને લાભ કે નુકસાનનું પણ ભાન થશે.

સો પાઈએ બાતૂન માએને, ઉપલે આખર નુકસાન ।

હક ઈલમેં દિન હોવે સબ સુધ, બિન ઈલમ રાત હેવાન ॥ ૫૧ ॥

આ ધર્મગ્રંથોનાં રહસ્યોને સમજવાથી જ લાભ થાય છે. માત્ર બાહ્યાર્થ ગ્રહણ કરવાથી નુકસાન થાય છે. બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યનો ઉદય થવાથી પ્રકાશમાન દિવસે બધું ભાન થાય છે. તે સિવાય બ્રહ્મજ્ઞાન વગર અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં બધા લોકો પશુની જેમ ભટકતા રહે છે.

એ માએને મુસાફ સોઈ કરે, હકેં ભેજ્યા જિન ઊપર ।

કુંજ ઈલમ આઈ જિનપેં, સોઈ ખોલ દે ખુસખબર ॥ ૫૨ ॥

પરમાત્માએ જેમને માટે આ સંદેશપત્ર મોકલ્યો છે તેઓ જ તેનો અર્થ ગ્રહણ કરી શકે છે. જેમની પાસે તારતમ જ્ઞાનરૂપી ચાવી આવી છે, તે સદ્ગુરુ જ આ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને બધાંને શુભ સમાચાર આપી રહ્યા છે.

રસૂલ આખરી અલ્લાહ કા, લ્યાયા આખરી કિતાબ ।

ખોલે રૂહઅલ્લા આખરી, દે મેહેદી કો લિયા સવાબ ॥ ૫૩ ॥

કતેબ પરંપરા મુજબ અંતિમ પેગંબર રસૂલ મહમ્મદ અંતિમ ગ્રંથ કુરાન લઈને આવ્યા છે. ગૂઢ રહસ્યોને શ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુએ ક્યામતના સમયે પ્રગટ થઈને તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી દીધાં અને મહદી મહમ્મદ (ઈન્દ્રાવતી)ને તારતમજ્ઞાન રૂપી કૂંચી આપી.

આઈ કુંજ ઈલમ ઈમામપેં, જિન સિર આખરી ખિતાબ ।

કજા મહંમદ જુબાંએ, સબ પીવસી સરબત આબ ॥ ૫૪ ॥

હવે અંતિમ ધર્મગુરુ (મારી) પાસે તારતમ જ્ઞાન રૂપી કૂંચી આવી ગઈ છે, જેમને કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરવાનો અધિકાર છે. હવે શ્યામાજી મારી અંદર (મિહિરાજમાં) બિરાજમાન થઈને બધાનો ન્યાય કરશે. જેનાથી દુનિયાને દિવ્યામૃત (અખંડ મુક્તિ) પ્રાપ્ત થશે.

લિખ્યા સિપારે તીસરે, લે દેખો હક અકલ ।

સરા તોરા બની અસરાઈલકા, હકેં દિય બની ઈસ્માઈલ ॥ ૫૫ ॥

કુરાનના ત્રીજા સિપારામાં આ રીતે લખ્યું છે જેને જાગૃત બુદ્ધિના જ્ઞાન દ્વારા વિચારી જુઓ. ખુદાએ ઈબ્રાહીમના એક પુત્ર ઈસ્માઈલ પાસેથી ઉત્તરાધિકાર છીનવી લઈ, બીજા પુત્ર ઈસ્માઈલને આપ્યો.

(આ રીતે શ્રીદેવચંદ્રજીની લૌકિક સંપત્તિ (ચાકલા મંદિર)નો અધિકાર શ્રીપ્રાણનાથજીના સ્થાન પર બિહારીજીને આપ્યો.)

કુરકાન દે હાડૂન કોં, સો દેખો કૌલ આખર ।

કોઈ કહે એ કિસે હો ગએ, સો કહે બેકૌલી બેખબર ॥ ૫૬ ॥

ક્યામતના સમયનાં આ વચનો પર પણ વિચાર કરો. કુરાનની જવાબદારી હાડૂનને આપી. કેટલાક લોકો કહે છે એ બનાવો બન્યા છે. તેને પરમાત્માની આજ્ઞાથી વિમુખ સમજવા જોઈએ.

(મહામતિ શ્રીપ્રાણનાથજીએ કુરાનની જવાબદારી છત્રસાલને આપી. ‘બડા ક્યામતનામા’ ગ્રંથ છત્રસાલના નામ પર છે.)

કિસે કુરાન તૌરેત કે, પઢે ડાલત પીઠ પીછલ ।

કહે હો ગએ કિસે રાતમેં, યોં ઈનોં ખોયા ફજર બકા ફલ ॥ ૫૭ ॥

‘કુરાન’ તથા ‘તૌરાત’ના વાચનારા લોકો આ બનાવને બની ગયેલો બનાવ સમજી લે છે. આ રીતે ‘અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં એ બનાવ બની ગયો’. એમ કહીને તેમણે બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતે પ્રાપ્ત થનાર ફળને પણ ખોઈ નાખ્યું.

જેતા મુસાફ માએના, સબ નજૂમ ઓર બાતન ।

સો ખોલે કામ ક્યામતકે, દિન હોસી સબોં રોસન ॥ ૫૮ ॥

કુરાનનો બાહ્ય કે ગૂઢ અર્થ કેમ ન હોય, તે બધું ક્યામતના સમયે જ સ્પષ્ટ થશે. તે સ્પષ્ટ થતાં બધે જ બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી દિવસનો પ્રકાશ છવાઈ જશે.

લિખ્યા સિપારે આઠમેં, તોલોં પઢ્યા નહીં કુરાન ।

મગજ મુસાફ પાએ બિના, સુધ ના નફા નુકસાન ॥ ૫૯ ॥

આઠમા સિપારામાં લખ્યું છે, જ્યાં સુધી કુરાનનાં રહસ્યો સમજીને લાભ કે નુકસાનની ભાળ ન થાય ત્યાં સુધી કુરાનનો અભ્યાસ કર્યો છે એમ માનવું જોઈએ નહિ.

એ કિન ભેજ્યા કૌન આઈયા, લ્યાયા ફુરમાન કિન ઊપર ।

સાલ હજાર બને લગ, એ પાઈ ના કિન ખબર ॥ ૬૦ ॥

આ જ્ઞાન કોણે મોકલ્યું છે, કેમ આવ્યું છે અને કોને માટે આવ્યું છે, તેની સમજ રસૂલ મહમ્મદ પછી એક હજાર નેવું વર્ષ સુધી કોઈને પણ પ્રાપ્ત થઈ નહિ.

જાહેર કહ્યા ઈસા આખર, આએ કરસી એક દીન ।

એહી દજજાલ કોં મારસી, એહી દેસી સબોં યકીન ॥ ૬૧ ॥

કુરાનમાં આ સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે, ક્યામતના સમયે શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુ (ઈશારૂહ અલ્લાહ)ના રૂપે પ્રગટ થઈને એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)ની સ્થાપના કરશે. તેઓ જ નાસ્તિકતારૂપી દજજાલને મારીને બધાંના હૃદયમાં પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરશે.

મુરદે એહી ઉઠાવસી, કરસી સાબિત નબુવત ।

ઔર સાબિત કુરાન માજજા, એ કરસી ઈસા હજરત ॥ ૬૨ ॥

તેઓ જ કબરમાંથી મડદાંને બેઠાં કરશે. અર્થાત્ શરીરમાં રહેલી સુષુપ્ત ચેતનાને જાગૃત કરશે અને પોતાના અવતરણને સિદ્ધ કરશે. એટલું જ નહિ, કુરાનમાં દર્શાવેલાં રહસ્યો સ્પષ્ટ કરી ધર્મનું માર્ગદર્શન આપશે.

અબ દેખો કુરાન વારસી, લિખ્યા આખર બોઝ સિર ઈન ।

એ કૌન કરે મસી બિના, રાત ઉડાએ કે દિન ॥ ૬૩ ॥

જુઓ, કુરાનમાં એ સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે, કુરાનનો ઉત્તરાધિકાર અને આત્મજાગૃતિની સંપૂર્ણ

જવાબદારી તેમના પર જ નિર્ભર છે. આ રીતે અજ્ઞાનરૂપી રાત્રિને ઊડાવીને બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી દિવસનો ઉદય કરવાનું કાર્ય સદ્ગુરુ સિવાય કોણ કરી શકે તેમ છે ?

ફુરમાન આયા ઈસે પર, એ દેખો સાહેદી હદીસ ।

વહ લેને ન દેવે માએને મગજ, જિનોં દિલ દુસમન ઈબલીસ ॥ ૬૪ ॥

હદીસની સાક્ષીને જુઓ, ત્યાં સ્પષ્ટ જણાવાયું છે કે સદ્ગુરુ રૂપે આવેલાં શ્રીશ્યામાજી માટે જ આ કુરાન અવતર્યું છે. પરંતુ લોક હૃદયમાં દુષ્ટ દજજાલનું સામ્રાજ્ય હોવાથી, તે લોકોને આ ગૂઢ રહસ્યો સમજવા દેતા નથી.

સો ઈસા કહ્યા આખરી, એ જો કરત આખર કે કામ ।

કરની માફક સબ કોં, દેસી ફલ મુસાફ તમામ ॥ ૬૫ ॥

આજ સદ્ગુરુને અંતિમ ધર્મગુરુ કહ્યા છે. તેઓ જ ક્યામતના સમયનાં બધાં કાર્યો સિદ્ધ કરશે અને બધા લોકોનો ન્યાય કરી તેમને પોતપોતાનાં કર્મો પ્રમાણે ફળ આપશે.

એ કહી ઈસે કી આખર, અબ કહૂં ઈમદાએ ।

તિન વાએદે રસૂલે, ફુરમાન દિયા પોહોંયાએ ॥ ૬૬ ॥

આ સંપૂર્ણ વર્ણન અંતિમ સમયે પ્રગટ થનાર શ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુનું છે. હવે હું (પ્રાણનાથજી) શરૂઆતની (મૂલમિલાવાની) ચર્ચા કરું છું. એમને આપવામાં આવેલાં વચનો પ્રમાણે રસૂલ મહમ્મદ પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યા છે.

કહ્યા હકેં માસૂક ભેજોંગા, ઉતરતે રૂહોં અરસ સેં ।

સિરદાર તિનમેં રૂહઅલ્લા, હકેં તાસોં કૌલ કિયા આપમેં ॥ ૬૭ ॥

પરમધામમાંથી આ જગતમાં અવતરિત થતી વખતે, પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ બ્રહ્માત્માઓને કહ્યું, હું તમને જગાડવા માટે મારી પોતાની પ્રિયતમા શ્રીશ્યામાજીને મોકલીશ. શ્રીશ્યામાજી બધા બ્રહ્માત્માઓનાં શિરોમણિ છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ તેમને જ પોતાના આવવાનું વચન આપ્યું છે.

કહે રસૂલ રૂહઅલ્લા વાસ્તે, લ્યાયા આખરી ફુરમાન ।

રૂહઅલ્લા ઈમામ આવસી, લે હક ઈલમ પઢસી કુરાન ॥ ૬૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પોતે કહે છે કે, હું શ્રીશ્યામાજી માટે જ આ કુરાન (આખરી ફરમાન) લઈને આવ્યો છું. શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુના રૂપે પ્રગટ થશે અને બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી કુરાનનું સ્પષ્ટીકરણ કરશે.

મારસી સબોં કા સૈતાન, તબ હોસી એક દીન ।

સુભેસક ભાંને લુઈની, હોસી સબ દિલોં પાક ચકીન ॥ ૬૯ ॥

સદ્ગુરુ જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા લોકોના હૃદયની દુષ્ટતાને મારીને ભગાડી મૂકશે ત્યારે આ જગતમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માને સર્વોચ્ચ માનનારો શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ સ્થપાશે. ત્યારે તારતમજ્ઞાન દ્વારા બધાની શંકાઓ દૂર થશે અને બધાના હૃદયમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ પેદા થશે.

એ હક કૌલ કહે રસૂલે, જો રૂહોસોં કિએ ઈમદાએ ।

સો કુંજ દઈ દિલ મસિએ, ક્યોં ઔરોં ખોલ્યા જાએ ॥ ૭૦ ॥

પરમાત્માએ પોતાના બ્રહ્માત્માઓને જે વચનો આપ્યાં હતાં તેને જ રસૂલ મહમ્મદે કુરાન દ્વારા વ્યક્ત કર્યાં છે. તેને સ્પષ્ટ કરવાની કૂંચી રૂપે પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીના હૃદયમાં તારતમ જ્ઞાન પ્રદાન કર્યું. હવે તેમના સિવાય બીજા કોઈથી પણ એ વચનો સ્પષ્ટ થશે નહિ.

કુરાન વારસ મોમિન કહે, પઢ્યા યા ઉમી હોએ ।

બિન અરસ રહેં હક ન્યામત, દૂજા લે ન સકે કોએ ॥ ૭૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓને જ કુરાનના અધિકારી કહેવામાં આવ્યા છે. ભલે તેઓ વિદ્વાન હોય કે ન પણ હોય. (લૌકિક જ્ઞાનની ચતુરાઈ રહિત) પરમધામની આ સંપત્તિને આ બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજું કોઈ પણ પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિ.

હક ફુરમાન માસૂક લ્યાઈયા, કુંજ રૂહઅલ્લા સાથ ।

સો ઈમામ ખોલેં બીય અરસ રૂહોં, જો એક તન સુંનત જમાત ॥ ૭૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પરમાત્માના જે સંદેશા લઈને આવ્યા છે તેને સ્પષ્ટ કરવાની તારતમ જ્ઞાન રૂપી કૂંચી લઈને શ્રીશ્યામાજી, સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈ ગયાં. તેઓ સદ્ગુરુ જ મારા (શ્રી પ્રાણનાથજીના) હૃદયમાં બિરાજમાન થઈને બ્રહ્માત્માઓ વચ્ચે તે રહસ્યોને પ્રગટ કરી રહ્યા છે એ બ્રહ્માત્માઓને જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય કહ્યા છે.

જબ આવેં યાર લે મહંમદ, પટ ખોલ દે મુસાફ દીદાર ।

કાજ કજા તબ હોએસી, દૂજા કૌન ખોલે એ દ્વાર ॥ ૭૩ ॥

જ્યારે શ્રીશ્યામાજી પોતાની અંગસ્વરૂપા બ્રહ્મપ્રિયાઓને લઈને સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થશે ત્યારે કુરાનનાં રહસ્યોના ખુલાસા કરી પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અનુભૂતિ (દર્શન) કરાવશે. ત્યારે જગતને પરમાત્માનો ન્યાય પ્રાપ્ત થશે.

કહે મહંમદ મેં અવ્વલ, રૂહઅલ્લા આવસી આખર ।

એહેલવેતી મેહેદી બીયમેં, ગિરો રાખી પનાહ કર ॥ ૭૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે એમ પણ કહ્યું હતું, હું પહેલો આવ્યો છું શ્રીશ્યામાજી અંતમાં પ્રગટ થશે. તેઓ જ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને પરમધામના આત્માઓના સમુદાયને પોતાના ચરણોમાં લેશે.

મજાજીયોંમેં લે મુસાફ, કયા હક કજા કરસી બીય રાત ।

જબ હક હાદી આઈ ઉમત, તબહીં ઉડી જુલમાત ॥ ૭૫ ॥

શું પરમાત્મા ધર્મ પ્રત્યે શ્રદ્ધા ન રાખનારા લોકો વચ્ચે પ્રગટ થઈને અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કુરાન દ્વારા ન્યાય કરશે ? જ્યારે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની શક્તિ શ્રીશ્યામાજીની સાથે પ્રગટી અને તેમની સાથે બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય પણ પ્રગટ્યો ત્યારે અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર જ દૂર થઈ ગયો.

આયા ફુરમાન રૂહઅલ્લા પર, કરસી એહી ક્યામત કે કામ ।

માર દજજાલ એક દીન કર, દેસી હેયાતી તમામ ॥ ૭૬ ॥

છેવટના સમયે શ્રીશ્યામાજી (સદ્ગુરુ)ને તારતમ જ્ઞાનરૂપે પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો હુકમ મળ્યો.

હવે તેઓ પોતે ક્યામતનું કાર્ય સિદ્ધ કરશે તથા નશ્વર જગતના જીવોના હૃદયમાં રહેલા નાસ્તિકતા રૂપી દજ્જલને મારીને, તેમને એક જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માને સર્વોચ્ચ માનનારા ધર્મ (શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)માં લાવીને, અખંડ મુક્તિ સ્થળોનું સુખ પ્રદાન કરશે.

અવ્વલ લ્યાયા એહિયા, ઈસે પર યકીન ।

કહે પઢે સો હો ગયા, જિન દઈ જિંદગાની દીન ॥ ૭૭ ॥

કતેબ ગ્રંથોમાં એવો ઉલ્લેખ છે, સર્વપ્રથમ યાહિયાએ ઈસા પ્રત્યે વિશ્વાસ વ્યક્ત કર્યો. જેમણે ધર્મને નવું સ્વરૂપ આપ્યું છે, તેમને માટે કુરાનના વાચનારાઓ કહે છે કે આ ઘટના વીતી ગયેલી છે. (તેનો અર્થ છે કે, સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી પ્રત્યે શ્રીપ્રાણનાથજી સર્વપ્રથમ પૂર્ણરૂપે સમર્પિત થયા છે.)

એહી ગિરો પૈગંમરો આખરી, જિન લઈ મહંમદ બૂદેં નૂર ।

એ સોઈ ઉતરે અરસ સે, જિન કિએ કૌલ હજૂર ॥ ૭૮ ॥

એ જ બ્રહ્માત્માઓને અંતિમ સમયે પ્રગટ થયેલા પેગંબર શ્રી દેવચંદ્રજીનો સમુદાય કહ્યો છે. જેમણે તેમના દ્વારા નિર્દિષ્ટ તારતમ જ્ઞાનના અંશો ગ્રહણ કર્યા છે. એ બ્રહ્માત્માઓ પરમધામથી અવતર્યા છે. તેમને પરમાત્માએ પોતાના આવવા અંગેનું વચન આપ્યું હતું.

કહ્યા આખર પૈગંમર આવસી, દેસી સાહેદી અપની ઉમત ।

જો આએ કૌલ કર હક સે, તબ જાહેર હોસી ક્યામત ॥ ૭૯ ॥

કુરાનમાં એવા પ્રકારનો ઉલ્લેખ છે કે, ક્યામતના સમયે અંતિમ પેગંબર (ઈમામ મહદી) અવતરશે અને પોતાના સમુદાયના લોકોને પરમાત્માની સાક્ષી આપશે. તે આત્માઓ પરમાત્મા સાથે વાયદો કરીને આ જગતના ખેલમાં જ્યારે આવશે ત્યારે જગતમાં ક્યામતનો સમય પ્રગટ થશે.

નિસાન બડા ઈસા આખરી, ઔર એહી આખરી કિતાબ ।

મહંમદ મેહેદી આખરી, ઈમામ આખરી ખિતાબ ॥ ૮૦ ॥

ક્યામતની નિશાનીઓમાં સૌથી મોટી નિશાની ઈસા રૂહઅલ્લાહ (સદ્ગુરુ)ના પ્રાગટ્યની છે. અને તેમના દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલ ગ્રંથ (શ્રી તારતમ સાગર)ને જ અંતિમ ગ્રંથ કહ્યો છે. તે જ અંતિમ મહમ્મદ અર્થાત્ મહદી મહમ્મદ કહેવાશે અને અંતિમ સદ્ગુરુની શોભા પ્રાપ્ત કરશે.

એહી બડે પહાડ દો નિસાન, બકા બતાવેં બૈત અલ્લા ।

દે મુસાફ મગજ સાહેદિયાં, દિન દેખાવેં નૂર તજલ્લા ॥ ૮૧ ॥

ઈસા રૂહ અલ્લાહ અને ઈમામ મહદી એ બન્નેને કુરાનમાં પર્વતો જેવા મહાન કહ્યા છે. તે બન્ને અખંડ પરમધામની વાતો બતાવશે અને કુરાનના ગૂઢ અર્થોને સ્પષ્ટ કરીને બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રકાશમાં પરમધામનો અનુભવ કરાવશે.

કહ્યા આવસી અસરાફીલ, આખરી બડા નિસાન ।

સો ફૂંકે જિમી પહાડ ઉડાવસી, દૂજે ફૂંકે કાયમ કરે જહાન ॥ ૮૨ ॥

કુરાનમાં એવો પણ ઉલ્લેખ છે કે, અંતિમ સમયમાં ઈન્સાફીલ ફિરસ્તા આવશે. તેને પણ મોટો સંકેત કહ્યો છે. તે પોતાનું દુંદુભિ વગાડીને નાશવંત જગતના લોકોના હૃદયમાં પર્વત સમાન વધેલા અહંકારને ઊડાડી દેશે અને બીજીવાર દુંદુભિ વગાડીને તમામ જીવોને અખંડમુક્તિ ધામનાં સુખો આપશે.

અસરાફીલ ચિન્હાએસોં, મગજ મુસાફી ગાએ ।

ચૌદે તબક એક સૂર સે, કરકે સાફ ઉડાએ ॥ ૮૩ ॥

આ ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા કુરાનાં ગૂઢ રહસ્યો ખોલીને સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થયેલા પરમાત્માની ઓળખાણ કરાવીને અને દુંદુભિના એક જ સ્વરમાં ચૌદે બ્રહ્માંડમાં વ્યાપ્ત મિથ્યાભિમાનને સમાપ્ત કરી બધાંના હૃદયને નિર્મળ બનાવી દેશે.

જબ સૂર બાજે દૂસરા, દેવે હક ચિન્હાએ ।

તિન સબોં કાયમ કિએ, રહી આઠોં ભિસ્ત ભરાએ ॥ ૮૪ ॥

જ્યારે તેના દુંદુભિમાંથી બીજો સ્વર નીકળશે ત્યારે તે પરમાત્માની ઓળખાણ કરાવશે. તે બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રતાપે નશ્વર જગતના તમામ જીવોને આઠ મુક્તિસ્થળોનાં અખંડ સુખ પ્રદાન કરશે.

આયા અસરાફીલ આખર, સાથ આખરી ઈમામ ।

માએને મગજ મુસાફકે, કિએ જાહેર સબ તમામ ॥ ૮૫ ॥

કુરાનમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, ક્યામતના સમયે અંતિમ ઈમામ સાથે આ ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તા આવશે અને કુરાનનાં તમામ ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરશે.

હકેં એસા સાથ ઈમામ કે, દિયા ફિરસ્તામરદ ।

ઉડાવે જિમી પહાડ જડ મૂલ સે, સો હોસી ફિરસ્તાકેસે કદ ॥ ૮૬ ॥

પરમાત્માએ ઈમામ મહદી સાથે એવો શક્તિશાળી ફિરસ્તો મોકલી દીધો, જે મોટા મોટા પર્વતોને જડમૂળથી ઊખેડી દેશે. તો તે ફિરસ્તા શરીરે કેટલા લાંબા-પહોળા હશે ?

આઠોં ભિસ્ત કાયમ કરી, બજાએ દૂજા સૂર ।

બરસ્યા આબ સબન પર, અરસ અજમ કા નૂર ॥ ૮૭ ॥

આ જ ફિરસ્તાએ બીજવાર દુંદુભિ વગાડીને આઠે બહિસ્તોને (સ્વર્ગને) અખંડ કરી દીધાં અને બધાની ઉપર દિવ્ય પરમધામનાં દેદીપ્યમાન જ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન)નો વરસાદ વરસાવ્યો.

હેયાત કિએ સબ ઈન ને, એ જો કહે બુજરક ।

ઔર બકા સબ કોં કિએ, જિમી આસમાન ખલક ॥ ૮૮ ॥

આ નાશવાન જગતમાં શ્રેષ્ઠ કહેવાતા દેવી-દેવતાઓને પણ તેણે અખંડ સુખ આપ્યું. એટલું જ નહિ, પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધીના તમામ જીવોને તેણે અખંડ કર્યા.

આઠોં ભિસ્ત કાયમ કરી, કર રોસન જહૂર ।

પેહેયાનો એ ફિરસ્તા, લે હક ઈલમ સહૂર ॥ ૮૯ ॥

નશ્વર જગતના જીવોના હૃદયને બ્રહ્મજ્ઞાનથી પ્રકાશિત કરીને તેણે આઠે મુક્તિસ્થાનોમાં અખંડ કર્યા. હવે બ્રહ્મજ્ઞાનના દ્વારા વિચાર-વિમર્શ કરીને એ મહાન ફિરસ્તાનો પરિચય કરો.

આસમાન જિમી જડ મૂલ સે, એક ફૂકેં દેવે ઉડાએ ।

કાયમ કરે સબ દૂજે ફૂકેં, બકા ભિસ્તમેં ઉઠાએ ॥ ૯૦ ॥

તેણે પોતાના દુંદુભિના એક જ અવાજે પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધીના સંપૂર્ણ જગતના જીવોના

અહંકારને જડમૂળથી ઊખેડી નાખ્યો અને બીજા અવાજ (તારતમ જ્ઞાન)થી આ જગતના તમામ જીવોને અખંડ કરીને તેમને મુક્તિસ્થળોનું સુખ આપ્યું.

એ સાથ મહંમદ મેહેદી કે, ફિરસ્તાઆયા આખર ।

ક્યોં ન ચીન્હો તુમ ઈનકોં, જો કરસી દિન ફજર ॥ ૮૧ ॥

આ ફિરસ્તા ક્યામતના સમયે મહદી મહમ્મદ સાથે પ્રગટ થયા છે. તેમને તમે શા માટે ઓળખતા નથી ? એ જ તો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરીને જ્ઞાનના પ્રભાતને પ્રગટ કરનારા છે.

કહ્યા ગાએ અસરાફીલ મુસાફ, કિએ જાહેર મગજ કુરાન ।

યાસે પાક હોએ દુની ક્યામતેં, ફલ પાયા સુભાન ॥ ૮૨ ॥

કુરાનમાં એ પણ કહ્યું છે કે, એ ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા ક્યામતને સમયે પ્રગટ થઈને કુરાનનું ગાન કરશે અને તેનાં ગૂઢ રહસ્યો ઉકેલશે. ક્યામતના સમયે આ જગતના જીવો તેના જ્ઞાનથી પવિત્ર થઈને પરમાત્માની ઓળખાણ કરશે અને મુક્તિસ્થળોનું સુખ પ્રાપ્ત કરશે.

એ પહાડ નિસાન આખરી, જિન દેખાઈ બકા બિસાત ।

દુની પહાડ પૂજે જાહેરી નિસાન, કર બેઠે બકા બીચ રાત ॥ ૮૩ ॥

કુરાનમાં જેમને પર્વત સમાન મહાન કહેવામાં આવ્યા છે તે ઈસા રૂહઅલ્લાહ અને મહદી મહમ્મદ અંતિમ સમયમાં પ્રગટ થઈને બધાંને અખંડ ધામની ઓળખાણ કરાવશે. આ પ્રસંગને વાંચીને અરબસ્તાનના લોકો ત્યાંના હયાત પર્વતો (સફા અને મરવા)ની પૂજા કરે છે. એ લોકો અજ્ઞાનમયી રાત્રીમાં એમને જ અખંડ માની બેઠા છે.

મ્યારાજ હુઆ મહંમદ પર, સો લઈ સબ હકીકત ।

હુએ ઈલમેં અરસ દિલ ઔલિયોં, ઊગી બકા હક સૂરત ॥ ૮૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદને જ્યારે દર્શન થયા ત્યારે તેમણે પરમધામની વાસ્તવિકતા દેખાડી. જે બ્રહ્માત્માઓનાં હૃદય તારતમજ્ઞાનથી પ્રકાશિત થઈને પરમધામ જેવાં બની ગયા છે તેમના હૃદયમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું દિવ્ય સ્વરૂપ અંકિત થયું છે.

અબ દેખસી સબ નજરોં, દોઊ ઝંડોં કરી પુકાર ।

બાતૂન ઝંડા નૂર કા, પોહોંચ્યા બિલંદ નૂર પાર ॥ ૮૫ ॥

હવે જગતના લોકો સ્પષ્ટ પણે જોઈ શકશે કે, રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા સ્થપાયેલા કર્મવિધાનનો ધ્વજ (કુરાન) અને સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજ દ્વારા સ્થપાયેલ બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ (તારતમ સાગર) કેવી રીતે પોકાર (જાગણી) કરી રહ્યા છે. આ તારતમ સાગર જ મૂળભૂત રીતે જ્ઞાનનો ધ્વજ છે. જે અક્ષરથી પણ પર અક્ષરાતીત પરમધામ સુધી પહોંચ્યો છે.

દુની જાહેરી ઝંડે કી, તિન પાંઉં કટાએ પુલ સરાત ।

લઈ ના હક હકીકત, ઔર વજૂદેં ચલ્યા ન જાત ॥ ૮૬ ॥

બાહ્યાર્થને ગ્રહણ કરનારા લોકો કર્મકાંડનો ધ્વજ લઈને ચાલી રહ્યા છે. તેથી કર્મ માર્ગ (પુલેસિરાત) પર ચાલીને, તેમના પગ કપાઈ જાય છે. તેમણે પરબ્રહ્મનું ખરું જ્ઞાન ગ્રહણ કર્યું નથી. આ માર્ગ પર શરીર (શારીરિક કર્મકાંડ) દ્વારા ચાલી શકાતું નથી.

મહામત કહે એ મોમિનો, હાદિએ ખોલે ક્યામત નિસાન ।

હક અરસ બકા જાહેર હુએ, ફિરસ્તેં નૂરેં નૂર કિયા જહાન ॥ ૯૭ ॥

શ્રી મહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને ક્યામતનાં નિશાન સ્પષ્ટ કર્યાં છે. હવે તેમના જ્ઞાનથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામની ઓળખાણ થઈ ગઈ છે. તેમની સાથે પ્રગટ થયેલા ફિરસ્તા(ઈસ્લાફીલ) એ આખા જગતમાં બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન)ને પ્રકાશિત કર્યું છે.

પ્રકરણ ૯ ચોપાઈ ૬૮૫

ઝંડા હકીકી ખડા હુઆ હિંદમેં
(સત્ય બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઝંડો હિંદમાં રોપાયો)

જાએ ઈલમ પોહોંચ્યા હક કા, તાએ હુઈ હક હિદાયત ।

સો આયા ફિરકે નાજી મિને, ઝંડા દીન હકીકી જિત ॥ ૧ ॥

મહામતિ કહે છે જેમને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું જ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન) પ્રાપ્ત થયું છે, તેમને જ પરમાત્માનું માર્ગદર્શન મળેલ છે. એ જ સમુદાય ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય રૂપે આવ્યો. જ્યાં ધર્મનો ધ્વજ અથવા એક જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માને માનવાવાળો ધર્મ શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મના રૂપે પ્રસિદ્ધ છે.

લિખી કુરાનમેં હકીકત, હોસી ખોલેં એક દીન ।

જબ ઊગ્યા સૂર મારફત કા, આવસી સબોં દેખ યકીન ॥ ૨ ॥

કુરાનમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા વિશે જે કંઈ ઉલ્લેખ છે, તેનું રહસ્ય જ્યારે સ્પષ્ટ થશે ત્યારે બધા લોકો એક જ ધર્મમાં સામેલ થશે, જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્યોદય થશે, તેને જોઈને બધાંના હૃદયમાં પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થશે.

દીદાર હુઆ હક સૂરત કા, દેખ અરસ નજર બાતન ।

ન્યામત અરસોંકી સબે, લૈ અરસ દિલ મોમન ॥ ૩ ॥

આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી જવાથી જેમને પરમધામનાં દર્શન થયાં છે તેમને જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થશે. ધામ હૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ ક્ષર જગતથી લઈને અક્ષરથી પાર (આવેલા) અક્ષરાતીત પરમધામની સંપૂર્ણ નિધિ પ્રાપ્ત કરે છે.

કહેં આયતેં હદીસેં જાહેર, નૂર ઝંડા મહંમદી જે ।

દિન દિન ઘડી ઘડી પલ પલ, નૂર બઢતાઈ દેખોગે ॥ ૪ ॥

કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે, સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજનો તારતમ જ્ઞાનરૂપી તેજસ્વી ધ્વજ આ જગતમાં પ્રગટ થઈ ગયો છે. હવે તેનું તેજ પ્રતિદિન, દરેક ઘડીએ અને પળે વધતું ને વધતું દેખાશે.

મહંમદ નૂર હૈ હક કા, કુલ સેયન મહંમદ નૂર ।

ઈન ઝંડેં કૌલ મહંમદ કે, આખર કિયા ચાહિએ જહૂર ॥ ૫ ॥

શ્રીશ્યામાજી પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં અંગસ્વરૂપા છે. તેમના જ તેજોમય અંગ દ્વારા બ્રહ્માત્માઓ

છે. રસૂલ મહમ્મદના વચનો પ્રમાણે તેઓ કયામતને સમયે આ જગતમાં અવતાર ધારણ કરીને તારતમ જ્ઞાનનો તેજોમય ધ્વજ સ્થાપશે.

લૈલત કદર બીચ મોમિનોં, આએ ખોલી રૂહ નજર ।

હક ઈલમ લે રૂહઅલ્લા, કરી ઈમામે ફજર ॥ ૬ ॥

બ્રહ્માત્માઓએ આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં અવતરીને પણ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પોતાની આત્મદૃષ્ટિ ખોલી છે. શ્રીશ્યામાજી એ બ્રહ્મજ્ઞાન લઈને અવતર્યા છે. તેમણે જ સદ્ગુરુ રૂપે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કર્યું છે.

જબ લિયા માએના બાતૂન, રૂહ નજર ખુલી તબ ।

દિન મારફત હુઆ આલમમેં, નૂર રોસન કિયા અબ ॥ ૭ ॥

જ્યારે કુરાનના ગૂઢ અર્થો સ્પષ્ટ થઈ ગયા છે ત્યારે બ્રહ્માત્માઓની આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી ગઈ. હવે આખા જગતમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થયું, જેનાથી ચારેબાજુ પ્રકાશ જ પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો.

તબ સબોને દેખિયા, જો કઠૂ હક બિસાત ।

હક ખિલવત જાહેર હુઈ, અરસ બકા હક જાત ॥ ૮ ॥

ત્યારે નાશવાન જગતના બધા જીવોએ પરમધામની સંપત્તિનો અનુભવ કર્યો. હવે તો પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ સાથે શ્રીરાજજીના એકાન્ત સ્થળ-મૂલમિલાવાની વાતો (વિગતો) પણ પ્રગટ થઈ ગઈ છે.

ફુરમાયા સબ હો ચુક્યા, મિલે સબ નિસાન ।

હાદી કરસી જાહેર, ખોલ માએને મગજ કુરાન ॥ ૯ ॥

આપ્ત ગ્રંથોની ભવિષ્યવાણી પૂરી થઈ ગઈ. તેમાં લખેલા તમામ સંકેતો સ્પષ્ટ થઈ ગયા. હવે સદ્ગુરુ મારા હૃદયમાં બેસીને કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને સમગ્ર જગતમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવશે.

ઝંડા નૂરકા મહંમદી, તાએ કબૂં ન હોએ નુકસાન ।

જેતે દિન જિત ફુરમાયા, રહ્યા તેતે દિન તિત ઈમાન ॥ ૧૦ ॥

રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા સ્થાપિત ધર્મધ્વજને ક્યારેય નુકસાન નહિ થાય. જેટલા દિવસો સુધી, જ્યાં જ્યાં વિશ્વાસ રાખવાનો હકુમ થાય છે, તેટલા જ દિવસો સુધી ત્યાં વિશ્વાસ ટકી રહે છે.

ઔર ઠૌર હુકમેં ખડા કિયા, સો જાએ લગ્યા નૂર આસમાન ।

જો એક ઠૌર કદી ન દેખિએ, તો ઔર ઠૌર બિલંદ હુઆ જાન ॥ ૧૧ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માની પ્રેરણાથી ધર્મનો એ ધ્વજ મક્કાને બદલે ભારતમાં આવીને પ્રતિષ્ઠિત થયો. જો એ ધર્મ ધ્વજ એક સ્થાન (મક્કા)માં જોવા ન મળે તો સમજવું કે તે બીજે સ્થાને (ભારતમાં) આવીને પોતાના તેજોમય પ્રકાશ દ્વારા આકાશની ઊંચાઈઓને સ્પર્શી રહ્યો છે.

લિખ્યા જાહેર હદીસમેં, નૂર ઝંડા નિસાન ।

સો હદીસ દેખે સેંતી, કરસી દિલ પેહેચાન ॥ ૧૨ ॥

હદીસ ગ્રંથોમાં એ પ્રકાશમય ધર્મધ્વજ સંબંધી સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. તેનો અભ્યાસ કરવાથી તેની ઓળખાણ થાય છે.

અવલ ઝંડા કહ્યા સરિયત, જાકે તલે દુની પાક હોએ ।

જો રેહેત તલે ફુરમાએકે, તાકી સિફત કરે સબ કોએ ॥ ૧૩ ॥

એવું કહેવામાં આવે છે કે, શરૂઆતમાં મક્કામાં કર્મકાંડનો ધ્વજ લહેરાવવામાં આવ્યો. જેની નીચે આવનારા લોકો પવિત્ર થયા કરતા હતા. જે લોકો રસૂલ મહમ્મદના હુકમ પ્રમાણે ચાલતા હતા તેમણે તેની પ્રશંસા કરી.

પર સરિયત ઝંડા નાસૂતમેં, પોહોંચ્યા ન લગ મલકૂત ।

પકડે પુલ સરાત ને, છોડ ના સકે નાસૂત ॥ ૧૪ ॥

પરંતુ મૃત્યુલોકમાં સ્થાપવામાં આવેલો કર્મકાંડનો એ ધ્વજ વૈકુંઠ સુધી પણ પહોંચી શક્યો નહિ. કર્મનાં બંધનોએ જ લોકોની ભાવનાઓને જકડી રાખી. તેથી કર્મકાંડી લોકો, મૃત્યુલોકને છોડીને આગળ વધી શક્યા નહિ.

જો લેવે રાહ તરીકત, તાકે ફેલ હાલ દિલ સે ।

સો પાક હોએ પોહોંચે મલકૂત, ફિરસ્તોં કે અરસમેં ॥ ૧૫ ॥

જે લોકોએ ઉપાસનાનો માર્ગ સ્વીકાર્યો છે, તેઓએ પોતાનાં મન અને વચનને અંતરથી નિર્મલ બનાવ્યાં. તેઓ અંતઃકરણને પવિત્ર કરીને વિભિન્ન દેવતાઓના ધામ વૈકુંઠમાં પહોંચે છે.

બીચ ચૌદે તબકોં, કહે સાત આસમાન ।

કોઈ સુરૈયા ઉલંઘ ના સક્યા, દેખો સોલમેં સિપારે બયાન ॥ ૧૬ ॥

કુરાનમાં આ ચૌદ લોકની મધ્યમાં સાત આકાશ દર્શાવ્યાં છે. સોળમા સિપારામાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, તેના ઉપર રહેલા જ્યોતિ સ્વરૂપને પાર કરીને કોઈ પણ આગળ વધી શક્યું નથી.

આસમાન જિમી બીચ ફના કે, હવા લગ લા મકાન ।

લા લગ પોહોંચે તરીકત, મુસાફ હકીકત બકા બયાન ॥ ૧૭ ॥

પાતાળથી લઈને સત્યલોક સુધી, પૃથ્વી અને આકાશની વચ્ચે જે કંઈ છે, તે બધું ક્ષણ ભંગુર છે. ઉપાસનાનો માર્ગ અંગીકાર કરનારા લોકો એ શૂન્ય-નિરાકાર સુધી પહોંચે છે. કુરાનનું વાસ્તવિક જ્ઞાન તેનાથી ઉપર અખંડ પરમધામનું વિવરણ આપે છે.

દેખો સિપારે તીસરે, હોવે હકીકત સોં એક દીન ।

સો આન મિલાએ સબ હુકમેં, આએ તલે મારફત ઝંડે યકીન ॥ ૧૮ ॥

કુરાનના ત્રીજા સિપારામાં ઉલ્લેખ છે કે, જગતના લોકો ખરું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને એક જ ધર્મના શરણે આવશે. શ્રીરાજજીના હુકમથી તે બધા સંકેતો હવે સ્પષ્ટ થઈ ગયા છે. હવે બધા લોકો આ તારતમ જ્ઞાન રૂપી ઝંડા નીચે આવીને એકત્ર થયા છે અને બધાએ પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ વ્યક્ત કર્યો છે.

ફુરમાયા સરિયત તરીકત, કિયા રાત બીચ અમલ ।

ના પોહોંચે બકા દિન કોં, બિન હકીકત અરસ અસલ ॥ ૧૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે, કર્મકાંડ અને ઉપાસનાનું વિધાન અજ્ઞાનમયી રાત્રિ સુધી જ સીમિત છે. સાચા જ્ઞાન વગર પરમાત્માનો સંપૂર્ણ પરિચય થઈ શકતો નથી.

માએને હકીકત મુસાફકે, પાવેં હક કે ઈલમ ।

સો પોહોંયેં જબરૂતમેં, હોએ સુધ હક હુકમ ॥ ૨૦ ॥

પરમાત્મા દ્વારા આપવામાં આવેલા બ્રહ્મજ્ઞાનથી જ (તારતમજ્ઞાન) કુરાનનું ખરું જ્ઞાન સ્પષ્ટ થાય છે. જેમને પરમાત્માના હુકમથી આ જાણકારી મળી જાય છે તેઓ અક્ષરધામ સુધી પહોંચી શકે છે.

ગિરો ફિરસ્તે નજીકી, બકા નૂર મકાન ।

ઉતરે મલાયક ઈત થેં, સો પોહોંયસી કર પેહેયાન ॥ ૨૧ ॥

અક્ષરધામમાં રહેલી ઈશ્વરી સૃષ્ટિ અક્ષરબ્રહ્મની અંગના મનાય છે. તે બધી અક્ષરધામથી આ જગતમાં અવતરેલી છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પોતાની ઓળખાણ થવાથી તેઓ ત્યાં પહોંચી જશે.

જબ હક ઈલમેં મારફત ખુલી, તબ દેખ્યા બકા અરસ સૂર ।

સો સૂર હુઆ સિર સબનકે, બરસ્યા બકા હક નૂર ॥ ૨૨ ॥

જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પૂર્ણ ઓળખાણ થઈ ત્યારે અખંડ પરમધામના પ્રકાશ સ્વરૂપ તારતમ સાગરનું પ્રગટીકરણ થયું. એ ગ્રંથ પણ બધા પ્રકારના જ્ઞાનનો શિરોમણિ કહેવાયો. જેનાથી દિવ્ય પરમધામના જ્ઞાનનો વરસાદ વરસ્યો.

ખાસલ ખાસ અરસ અજમ, હક સૂરત નૂરજમાલ ।

ઈત હાદી રૂહેં ખિલવત, એ બાહેદત જાત કમાલ ॥ ૨૩ ॥

સર્વશ્રેષ્ઠ પરમધામમાં વિશિષ્ટ આત્માઓ વસે છે. તેઓ પોતે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અંગસ્વરૂપ છે. આ અદ્વૈત ભૂમિકામાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ અદ્વૈત સ્વરૂપ (એકાત્મભાવ)થી રહે છે. એ અદ્વૈત ભૂમિની વિશેષતા છે.

ઈન વિધ ઝંડા ખડા કિયા, હાદી મોમિનોં ઈત આએ ।

ઔલિએ અંબિએ પૈગંમર, ગોસ કુતબ મિલે સબ ધાએ ॥ ૨૪ ॥

શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓએ આ જગતમાં અવતરીને એ રીતે બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ પ્રતિષ્ઠિત કર્યો. જ્યાં ઔલિયા, અંબિયા, પૈગંબર, ફકીર, જાણકાર (કુતુબ) વગેરે બધા જ તેના શરણે આવ્યા.

આગૂં જિન બંદગી કરી, એ સોઈ જમાના બુજરક ।

સો દેખો ઈત હક કદમોં, કોઈ પીછા રહે ન માંહેં ખલક ॥ ૨૫ ॥

પૂર્વકાળમાં અનેક લોકોએ તપશ્ચર્યા દ્વારા વરદાન માગ્યું હતું કે, બ્રહ્મજ્ઞાનના અવતરણ સમયે, અમારો આ જગતમાં જન્મ થાય. તે એ જ શ્રેષ્ઠ સમય છે. હવે બધા લોકો આ સમયે અવતરેલા પરમાત્માના ચરણોમાં આવી રહ્યા છે. જગતમાં કોઈ પણ તેમાં પાછળ રહી ગયું નથી.

અબ દુનિયાં પીછી ક્યોં રહે, જબ હુઈ હક કજાએ ।

હુઆ સબ પર હુકમ મહંમદી, સો સબ લેસી સિર ચઢાએ ॥ ૨૬ ॥

જ્યારે પોતે પરમાત્મા ન્યાયાધીશ બનીને ન્યાય કરી રહ્યા છે, તો જગતના જીવો આ લાભ

લેવામાં પાછળ શા માટે રહે? હવે સમગ્ર જગતમાં શ્રીશ્યામાજીનો હુકમ ચાલવા લાગ્યો છે. બધા લોકો તેને જ શિરોધાર્ય કરશે.

ઉઠી કહી જેતી ન્યામતેં, સો આઈ બીચ હિંદુસ્તાન ।

જો ઝંડા મહંમદી નૂર કા, નૂર રોસન ઈમાન ॥ ૨૭ ॥

મક્કાથી જે અમૂલ્ય નિધિ ઊઠી ગઈ છે, હવે તે ભારતમાં આવી. શ્રીશ્યામાજી દ્વારા સ્થપાયેલા બ્રહ્મજ્ઞાનના ધ્વજને પ્રતાપે બધાનાં હૃદય પ્રકાશમય થયાં અને તેમને પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ બેઠો.

બેસક મેલા ઈત હોએસી, મહંમદ સરા અદલ ।

તિન કાયમ કરી દુની ફાની કો, લે હક ઈલમ અકલ ॥ ૨૮ ॥

આ ભારતમાં બ્રહ્માત્માઓનું મિલન અવશ્ય થશે. બધે જ શ્રીશ્યામાજીનો ન્યાય કામ કરવા લાગશે. તેમણે જ પોતાના હૃદયમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માના તારતમજ્ઞાન અને જાગૃત બુદ્ધિને પ્રતિષ્ઠિત કરીને નશ્વર જગતને પણ અખંડ કરી દીધું.

જો કહ્યા સરા દીન મહંમદી, તામેં સકસુભે કોઈ નાહેં ।

સો સબ સુધ દેવે હક બકા, સકસુભે ન અરસ દિલ માહેં ॥ ૨૯ ॥

શ્રીદેવચંદ્રજી દ્વારા સ્થાપિત શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મની પદ્ધતિમાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા નથી. તેનાથી અખંડ પરમધામ તથા પરમાત્માની ઓળખ થાય છે. કારણ કે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા હોતી નથી.

ના સક મહંમદ દીનમેં, ના સક મહંમદ સરિયત ।

ના સક સુંનત જમાતમેં, કહે યોં હદીસે આયતેં સૂરત ॥ ૩૦ ॥

શ્રીદેવચંદ્રજી દ્વારા સ્થાપિત શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મમાં તથા તેમના દ્વારા દર્શાવાયેલી સંપ્રદાય પદ્ધતિમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા નથી. આ રીતે આ બ્રહ્મજ્ઞાનને ગ્રહણ કરનાર બ્રહ્માત્માઓના સમુદાયમાં પણ કોઈ સંદેહ નથી. કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે.

અબ ક્યોં ઝંડા છિપા રહે, હુઆ જાહેર તજલ્લા નૂર ।

જાહેર કિયા નૂર અરસ કા, અરસ દિલ મહંમદ જહૂર ॥ ૩૧ ॥

હવે આ બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ કેવી રીતે છૂપો રહેશે, જ્યારે દિવ્ય પરમધામનું જ્ઞાન પ્રગટ થઈ ગયું છે? શ્રીશ્યામાજીના હૃદય ધામમાંથી પરમધામના તેજોમય પ્રકાશ સમાન એ જ્ઞાન પ્રગટ થયું છે.

ખિલવત ભી જાહેર કરી, જો હક પાતસાહી વાહેદત ।

છિપી સબ જાહેર હુઈ, જો હક દિલ બીચ ન્યામત ॥ ૩૨ ॥

શ્રીરાજજીના સામ્રાજ્ય પરમધામ મૂલમિલાવાનું રહસ્ય પણ પ્રગટ કરી દેવામાં આવ્યું. તેની સાથે જ શ્રીરાજજીના હૃદયનું ગૂઢ રહસ્ય, જે હજુ સુધી ગુપ્ત હતું તે પણ જાહેર થઈ ગયું.

સિપારે ચૌથે મિને, કહી ગૈબ હક ખિલવત ।

સો જાહેર કરસી મોમિન, ઉતર કે આખરત ॥ ૩૩ ॥

કુરાનના ચોથા સિપારામાં મૂલમિલાવાનાં ગૂઢ રહસ્યોનો ઉલ્લેખ કરતાં કહ્યું છે કે, ક્યામતના સમયે બ્રહ્માત્માઓ પ્રગટ થઈને તેને સ્પષ્ટ કરશે.

હુઈ ઢીલ હોતે ફજર, વાસ્તે આવને હક ન્યામત ।

સો આયા અરસ બકા મતા, હુઆ બીય બારહી સદી બખત ॥ ૩૪ ॥

પરમધામની સંપૂર્ણ નિધિ પ્રથમથી પ્રકાશિત થઈ જાય એટલા માટે કુરાનમાં ગૂઢ રહસ્યો મારફત સાગર દ્વારા પ્રગટ કરવામાં થોડો વિલંબ થયો. પરમધામની એ સંપૂર્ણ નિધિ બારમી સદીમાં પ્રગટ થઈ ગઈ.

ભઈ રોસનાઈ રૂહઅલ્લાહ કી, સુરૂ દસઈ અગ્યારહી વિસ્તાર ।

હોતે સદી બીય બારહી, આયા બકા મતા બેસુમાર ॥ ૩૫ ॥

શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુ રૂપે દસમી સદીમાં પ્રગટ થયાં. તેમના જ્ઞાનનો વિસ્તાર અગિયારમી સદીમાં થયો. બારમી સદી આવતાં જ પરમધામનો અપાર ખજાનો પ્રગટ થઈ ગયો.

ઝંડા મહંમદી નૂર કા, સો પોહોંચ્યા નૂર બિલંદ ।

હુઆ દિન દિલ મહંમદ મારફત, ઉડી રાત ફરેબી ફંદ ॥ ૩૬ ॥

હવે આ બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ અખંડ પરમધામ સુધી પહોંચી ગયો છે. શ્રીશ્યામાજીના હૃદયમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્યોદય થયો, જેથી સમગ્ર જગતની ભ્રાંતિ દૂર થઈ ગઈ.

સિપારે ઉનઈસમેં, લિખે એક ઠોર બયાન તીન ।

એ જો દેખો દિલ દેય કે, તો દિલ નકસ હોએ યકીન ॥ ૩૭ ॥

કુરાનના ઓગણીસમાં સિપારામાં એક સ્થળે તેનું વર્ણન છે. એ રહસ્ય પર વિચારપૂર્વક જોશો તો તમારા હૃદયમાં વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થશે.

આવે અરસ યકીન હક મહંમદ પર, જો દેખો હકીકત મારફત ।

ઈલમ લુદંની હક કે, હોએ હક હિદાયત ॥ ૩૮ ॥

જો પરમધામનાં ગૂઢ રહસ્યો અને પરબ્રહ્મની પૂર્ણ ઓળખાણ સ્પષ્ટપણે સમજશો તો તમને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા શ્રીશ્યામાજી પ્રત્યે વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થશે. સ્વયં પરમાત્મા દ્વારા આપવામાં આવેલા તારતમ જ્ઞાનના પ્રતાપે આ પ્રકારના નિર્દેશો તથા વાસ્તવિકતાનું જ્ઞાન થઈ જશે.

ઈન વિધ ઝંડા મહંમદી, ખડા હુઆ બીય હિંદુસ્તાન ।

ચૌદે તબક જુલમત પરે, નૂર પોહોંચ્યા લાહૂત આસમાન ॥ ૩૯ ॥

આ રીતે ભારતમાં શ્રીશ્યામાજી દ્વારા ઉપદેશેલા બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ સ્થપાયો. તે ચૌદે લોકથી ઉપર શૂન્ય નિરાકારને પાર કરીને અક્ષરથી પણ પાર પરમધામ સુધી પહોંચી ગયો.

મહામત કહે મદીને સે, લિખે ખલીફોં પર ફુરમાન ।

ઉઠી દુની બરકત સફક્ત ફકીરોં, ઔર કલામ અલ્લા ઈમાન ॥ ૪૦ ॥

શ્રીમહામતિ કહે છે, મદીનાથી પણ ખલીફાઓ પર આદેશ થયો કે, અહીંથી પણ શક્તિ, ફકીરોના આશીર્વાદ, કુરાન તથા ખુદા પ્રત્યેના વિશ્વાસનો ધ્વજ ઊઠી ગયો છે.

ઝંડા સરિયતકા ઊઠ્યા

કહ્યા ઝંડા ઉઠ્યા ઈમાનકા, કોલ ક્રિયા જિન સરત ।

મહંમદ મેહેદી ઈમામ આએ, લિખે આએ નામેં વસીયત ॥ ૧ ॥

એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે, મક્કામાંથી પરમાત્મા પ્રત્યેના વિશ્વાસનો ધ્વજ ઊઠી ગયો. રસૂલ મહમ્મદે જે ભવિષ્યવાણી ભાખી હતી, તેને અનુરૂપ તે ઝંડાને લઈને શ્રી દેવચંદ્રજી (મહદી મહમ્મદ) સદ્ગુરુ રૂપે ભારતમાં આવ્યા. તે વાસ્તવિકતાને વસિયતનામા દ્વારા લખી મોકલી.

યોં હાદી લિખે જાહેર કર, દિન દેખાએ દેવેં કયામત ।

સો લિખે સખત સોં ખાએ કે, સો ભી વાસ્તે ઈન બખત ॥ ૨ ॥

સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીએ આ અધિકારપત્રો (વસિયતનામા) અંગે લખાવ્યું કે સમય આવે આત્મજાગૃતિ (કયામત) સમયના આગમનને સુનિશ્ચિત કરી શકાય. મક્કાના કાજીઓએ પણ એ જ સમયને સ્પષ્ટ કરવા માટે સોગંદ ખાઈને વસિયતનામા લખ્યાં.

મેહેનત કરી મહંમદ ને, ઔર અસહાબોં યાર ।

ઝંડા ખડા ક્રિયા દીન કા, તલે આઈ દુની બેસુમાર ॥ ૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદે તેમના અનુયાયીઓ તથા મિત્રોની મદદથી ખૂબ જ મહેનતથી મક્કામાં કર્મકાંડનો ઝંડો ઊભો કર્યો હતો. જેની નીચે અસંખ્ય લોકો એકત્ર થયા હતા.

દુનિયાં જો જૈસી હુતી, સો તિસી વિધ લઈ સમઝાએ ।

તોરા ક્રિયા સિર સબન કે, દઈ સરિયત રાહ ચલાએ ॥ ૪ ॥

તે સમયના લોકો જે રીતે સમજી શકતા હતા, તેમને રસૂલ મહમ્મદે તે રીતે સમજાવ્યા. બધાને માટે કર્મનું વિધાન નક્કી કરી તેમણે કર્મકાંડનો માર્ગ દર્શાવ્યો.

અગ્યારેં સદી લગ અમલ, ચલ્યા સરિયત કા ।

સો ફરદા રોજ સદી બારહીં, કોલ પોહોંચ્યા ફજર કા ॥ ૫ ॥

કર્મનું આ વિધાન અગિયારમી સદી સુધી ચાલ્યું. જેને માટે રસૂલ મહમ્મદે “કાલનો દિવસ કયામતનો” (ફરદારોજ કયામત) કહ્યું હતું. તે બારમી સદીનો સમય આવી ગયો છે.

સો નૂર ઝંડા બીચ હિંદ કે, ક્રિયા ખડા નૂર ઈસલામ ।

ઈત આઈ સબ ન્યામતેં, ઔર આયા અલ્લા કલામ ॥ ૬ ॥

આ સમયે કર્મવિધાન રૂપી તે ઝંડાના અસ્તિત્વને ઊડાવીને તેના સ્થાને બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી ધ્વજને, શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મના રૂપે ભારતની ભૂમિમાં પ્રતિષ્ઠિત કર્યો. હવે અહીં પરમધામની સંપૂર્ણ સંપત્તિ પ્રગટ થઈ અને પરમાત્માનાં વચનો પણ (તારતમ સાગરરૂપે) પ્રગટ થઈ ગયાં.

તો દરગાહ સે ખાદમ બુજરકોં, લિખેં સખત સોં ખાએ ।

સો જમાના સદી અગ્યારહીં, કિને ન દેખ્યા દિલ લ્યાએ ॥ ૭ ॥

મક્કાથી ત્યાંના વિશિષ્ટ કાજીઓએ કઠોર શબ્દોમાં સોગંદ ખાઈને અગિયારમી સદીમાં પરબ્રહ્મ

પરમાત્માનું ભારતમાં પ્રગટ થવાના સંબંધમાં જે વસિયતનામું લખીને મોકલ્યું તેના પર (ઔરંગઝેબ જેવા) લોકોએ વિશેષ ધ્યાન ન આપ્યું.

કરી અવ્વલ લિખ ઈસારતેં, દૂજે લિખ્યા કેહેર દેખાએ ।

તીસરે ઉઠાયા ઝંડા યકીન, ચૌથે હિંદમેં ખડા ક્રિયા આએ ॥ ૮ ॥

તે લોકોએ સહુ પ્રથમ ક્યામતના આગમનની વાત સંકેતોમાં લખી. બીજીવાર ખુદાનો ભય બતાવીને લખી. ત્રીજીવાર મક્કાથી ઝંડો અને વિશ્વાસ ઊઠી જવાની વાત લખી અને ચોથીવાર (તે ઝંડો) ભારતમાં સ્થાપિત કરવાની વાત લખી.

લિખ્યા અપને હાથોં તેહેકીક, ગઈ ચારોં હક ન્યામત ।

સિર દેખેં રાહ ગજબ કી, ક્યોં ન અજૂં આવત ॥ ૯ ॥

ત્યાંના કાજીઓએ નક્કી કરીને પોતાના હાથે લખ્યું કે, અહીંથી ચારેય બ્રાહ્મી સંપદા ચાલી ગઈ છે. તેમ છતાં બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો હજુ પણ આશ્ચર્યજનક પ્રતીક્ષામાં છે, કે ક્યામતનો સમય કેમ આવતો નથી ?

જાહેરી કહેં અજૂં ન આઈયા, હક સેતી ગજબ ।

યકીન બિના દેખેં નહીં, જો છીન લિયા મતા સબ ॥ ૧૦ ॥

બાહ્યદૃષ્ટિવાળા લોકો એ જ કહે છે કે પરમાત્મા તરફથી હજુ સુધી તે સમય કેમ ન આવ્યો ? સંપૂર્ણ બ્રાહ્મી-સંપત્તિઓ ચાલી જવાથી વિશ્વાસના અભાવે હવે તેઓ એ દિવસને જોઈ શકતા નથી.

દુની બરકત સફકત ફકીરોં, ઔર લિયા છીન કુરાન ।

બાકી ઈસલામમેં કયા રહ્યા, જો રહ્યા ન કાહું ઈમાન ॥ ૧૧ ॥

દુનિયાની શક્તિ, ફકીરોના આશીર્વાદ, કુરાન તથા ધર્મ પ્રત્યે વિશ્વાસ છીનવી લેવામાં આવ્યો. હવે ઈસ્લામમાં બાકી શું બચ્યું; જ્યારે કશામાં પણ વિશ્વાસ જ ન રહ્યો ?

અજૂં રાહ દેખેં ગજબ કી, જાને હુઆ નહીં ફુરમાયા ।

ઈસલામ મતા સબ સે ગયા, તો ભી નજરોં કિનહું ન આયા ॥ ૧૨ ॥

હજુ પણ લોકો રસૂલની ભવિષ્યવાણી પ્રમાણે ક્યામતની ઘડીની રાહ જોઈ રહ્યા છે. તે બધામાંથી ધર્મની સંપૂર્ણ સંપત્તિઓ ચાલી ગઈ. તો પણ રસૂલ મહમ્મદની વાતો, તેમની સમજમાં આવી નહિ.

જુદે પડે રાહ બીચ રાત કે, જિદ ફિતને ખોયા યકીન ।

તો દુની બરકત સફકત ફકીરોં, હક કલામ લિએ છીન ॥ ૧૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પછી અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં બધા લોકો પરસ્પર ઝઘડામાં વિશ્વાસ રાખીને, જુદા જુદા મત-મતાંતરોમાં વહેંચાઈ ગયા. તેથી તેમની પાસેથી શક્તિ, ફકીરોના આશીર્વાદ તથા કુરાનનું જ્ઞાન છીનવી લેવામાં આવ્યું.

ઈમાન બિના દેખેં નહીં, રહી યા ગઈ ન્યામત ।

નફા નુકસાન તો દેખહીં, જો હોએ ઈસલામ લજત ॥ ૧૪ ॥

હવે તે લોકોની પાસે વિશ્વાસ ન રહ્યો. તેથી તેમને ખબર પડતી નથી કે, એ સંપત્તિઓ તેમની

પાસે છે કે, ચાલી ગઈ છે ? ધર્મ પ્રત્યે જરા પણ વિશ્વાસ હોય તો તેઓ લાભ અને નુકસાનને સમજી શકે ને ?

સુધ ન પાઈએ બિના લજત, નફા યા નુકસાન ।

નિસબત રહે ના જુબાન કી, જહાં હક મારફત નહીં પેહેચાન ॥ ૧૫ ॥

હકીકતે વિશ્વાસને અભાવે લાભ કે નુકસાનનું જ્ઞાન જ થઈ શકતું નથી. જ્યાં સુધી બ્રહ્મજ્ઞાનથી પૂર્ણ ઓળખાણ ન થાય ત્યાં સુધી, કથન માત્રથી કોઈ સંબંધ રહેતો નથી.

અજૂં ચાહે દુનિયાં માજજા, દેખે ના ખડા ઝંડા નૂર ।

તબ ઉતથેં અકસ પુકારિયા, કહે હુએ ઈસલામ સે દૂર ॥ ૧૬ ॥

હજુ સુધી એ લોકો ક્યામતના સમયે પ્રગટ થનાર ચમત્કારોની રાહ જોઈ રહ્યા છે. તેમણે બ્રહ્મજ્ઞાન સ્વરૂપ ધર્મધ્વજને સ્થપાયેલો જોયો નથી. તેમને વિશ્વાસ અપાવવા માટે જ મક્કાથી વસિયતનામા દ્વારા સંદેશ મોકલ્યો કે, અમે બધા ઈસ્લામથી દૂર થઈ રહ્યા છીએ.

ફજર હુએ ખુલે હકીકત, ખુલેં હકીકત હોએ ક્યામત ।

હુએ હક બકા અરસ જાહેર, સૂર ઊગ્યા દિન મારફત ॥ ૧૭ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી રહસ્ય સ્પષ્ટ થઈ જાય છે અને રહસ્યો સ્પષ્ટ થતાં જ આત્મજાગૃતિ થાય છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા પરમધામની ઓળખ થવાથી બ્રહ્મજ્ઞાનના સૂર્યનો ઉદય થઈ ગયો છે એવું સમજવું.

ફુરમાન જબારઈલ લ્યાઈયા, બરારબ સે બીચ હિંદ ।

આએ નૂર ઝંડા ખડા કિયા, ગયા ફુફર ફરેબી ફંદ ॥ ૧૮ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા બરારબથી કુરાનનું રહસ્ય લઈને ભારતમાં આવી ગયા. તેમણે અહીં આવીને ધર્મનો પ્રકાશમય ધ્વજ સ્થાપ્યો, જેનાથી તમામ ભ્રમો દૂર થયા.

સરા ચલ્યા હક હુકમેં, કિયા કૌલ જિન સરત ।

સો આએ પોહોંચી સદી બારહીં, ભઈ ફરદા રોજ ક્યામત ॥ ૧૯ ॥

પરમાત્માના આદેશથી આટલા દિવસ સુધી કર્મનું વિધાન ચાલ્યું. તે પછી રસૂલ મહમ્મદે, જે ક્યામત માટે “કલ હોગા” એવું કહ્યું હતું, તે બારમી સદીનો સમય આવી ગયો છે.

યોં ઝંડા નૂર બિલંદ કા, કિયા ખડા હક હાદી મોમન ।

દેખાવે નામેં વસિયત, નૂર હિંદમેં બરસ્યા રોસન ॥ ૨૦ ॥

આ રીતે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓએ ભારતમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો ધ્વજ પ્રતિષ્ઠિત કર્યો. વસિયતનામામાં એ જ ઉલ્લેખ છે કે, ભારતમાં પરમાત્માની કૃપાનો વરસાદ વરસી રહ્યો છે.

મુસાફ મતા મહંમદી મોમિનોં, પોહોંચ્યા વારસી આખરી ઈમામ ।

ઝંડા પોહોંચ્યા અરસ અજીમ લગ, દેખાએ હક બકા અરસ તમામ ॥ ૨૧ ॥

કુરાનની જ્ઞાન રૂપી સંપત્તિ, શ્રીશ્યામાજીની અંગભૂતા બ્રહ્માત્માઓની છે. તે ક્યામતના સમયે

અવતરેલા ઈમામ મહદીના ઉત્તરાધિકાર રૂપે પ્રાપ્ત થઈ ગઈ છે. તેમના દ્વારા સ્થપાયેલો ધર્મનો ધ્વજ, દિવ્ય પરમધામ સુધી પહોંચી ગયો, જેથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા અખંડ પરમધામની સંપૂર્ણ સંપત્તિ દેખાવા લાગી.

અરસ દેખ્યા ચઢ ઉતર, હુઆ મ્યારાજ મહંમદ પર ।

ક્યોં દુની દેખે દિલ મજાજી, બિન ખોલેં રૂહ નજર ॥ ૨૨ ॥

જ્યારે રસૂલ મહમ્મદને ખુદાનાં દર્શન થયાં ત્યારે તેમણે પરમધામનો માર્ગ દર્શાવ્યો. બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા નશ્વર જગતના જીવો, આત્મદૃષ્ટિ ખોલ્યા સિવાય, આ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકે ?

જેતા અરસ દિલ મોમિન, બિન મ્યારાજ ન કાઢેં બોલ ।

બિન પૂછે દેવેં સબ કોં, અરસ અજીમ પટ ખોલ ॥ ૨૩ ॥

જેટલા પણ ધામ હૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ છે, તેઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં દર્શન સિવાય અન્ય કોઈ પણ વાત કરતા નથી. તેઓ પૂછ્યા વગર જ બધાને શંકાઓ દૂર કરનારું બ્રહ્મજ્ઞાન પીરસે છે.

કરને હૈયાત સબન કોં, દેવેં હક ઈલમ બેસક ।

સો પોહોંચે બકા બીય ભિસ્તકે, નૂર નજર તલે હક ॥ ૨૪ ॥

આ રીતે સમસ્ત જગતને અખંડ કરવા માટે બધાને શંકા વગરનું બ્રહ્મજ્ઞાન આપે છે. તેમના દ્વારા નાશવંત જગતના જીવો પણ અક્ષરબ્રહ્મની દૃષ્ટિએ અખંડ મુક્તિ સ્થળોમાં પહોંચી જાય છે.

જો આયા ઝંડે તલે મહંમદી, સો તબહીં કાયમ હોત ।

દેખ્યા સબ હક દિલ મતા, હુઈ અરસ અજીમ બીય જોત ॥ ૨૫ ॥

શ્રીશ્યામાજી દ્વારા સ્થપાયેલા આ ધર્મને શરણે જે આવે છે, તેમને તત્કાલ અખંડ મુક્તિ મળી જાય છે. તેમને અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્માના હૃદયની વાતોનો અનુભવ થાય છે અને પરમધામની ઓળખાણ પણ થાય છે.

અપની સૂરત દેખી અરસકી, જો રૂહેં તલે હક કદમ ।

જબ સૂર ઊગ્યા હક મારફત, તબ સબ આએ તલે હુકમ ॥ ૨૬ ॥

એ બ્રહ્માંગનાઓએ પરમધામમાં શ્રીરાજજીનાં ચરણોમાં બેઠેલા પોતાના પર આત્મના દર્શન કરી લીધાં. જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્યોદય થયો ત્યારે તે બધાએ પોતાની જાતને રાજજીનાં ચરણોમાં જ બેઠેલી જોઈ.

મહામત કહે એ મોમિનો, કહી દોઊ ઝંડોં કી બિગત ।

અબ ખોલ દેદ ફરદા રોજ કી, જો ફુરમાઈ થી ઈસારત ॥ ૨૭ ॥

શ્રીમહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! આ રીતે મેં બે પ્રકારના ધર્મધ્વજની વાત કરી છે. હવે હું તેનું રહસ્ય સ્પષ્ટ કરીશ, જેને રસૂલ મહમ્મદે સંકેત દ્વારા કહ્યું છે, કે કાલનો દિવસ આત્મજાગૃતિ (ફરદા રોજ કયામત)નો છે.

બાબ ફરદા રોજકા

(આત્મજાગૃતિના દિવસનું પ્રકરણ)

ફરદા રોજ પેહેલે કહ્યા, એ જો બખત ક્યામત ।

એક દિન એક રાત કી, ફજર હૈ આખરત ॥ ૧ ॥

કુરાનમાં પ્રથમથી જ ઉલ્લેખ હતો કે, કાલના દિવસે ક્યામત થશે. જ્યારે ખુદાનો એક દિવસ અને એક રાત વ્યતીત થઈ જશે ત્યારે પ્રભાત થવાથી ક્યામત (જાગણી) થશે.

સાલ હજાર દુનીય કે, ગિનતી ચાંદ ઔર સૂર ।

સો હક કે એક દિનમેં, આવે નૂર બિલંદ સે નૂર ॥ ૨ ॥

ચંદ્ર અને સૂર્યની ગણતરી મુજબ, દુનિયાનાં હજાર વર્ષ વીતી જાય તેને ખુદાનો એક દિવસ કહ્યો છે. એ સમય અર્થાત્ અગિયારમી સદીમાં દિવ્ય પરમધામથી બ્રહ્મજ્ઞાનનું અવતરણ થશે.

ઈન કિલ્લી રૂહઅલ્લા અરસ કે, પટ ખોલ કરે રોસન ।

ખોલી હકીકત મારફત, કિયા અરસ બકા હક દિન ॥ ૩ ॥

સદ્ગુરુ રૂપે અવતરેલાં શ્રીશ્યામાજીએ, એ તારતમ રૂપી ચાવી દ્વારા પાર (પરમધામ)ના દરવાજા ખોલ્યા અને પરમધામની વાસ્તવિકતાની પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવીને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કરી દીધું.

દિન રબકા દસમી સદી લગ, દુનિયાં કે સાલ હજાર ।

માસ હજાર લૈલ કે, તીસરે તકરાર ॥ ૪ ॥

દસમી સદી સુધીના એક હજાર વર્ષ સુધી ખુદાનો દિવસ ચાલ્યો, તે પછી લૈલ-તુલ-કદ્રની રાત્રિના ત્રીજા પહોરે એક હજારમાસથી પણ વધુ લાંબી રાત્રિ વ્યતીત થઈ.

કદૂ માસ હજાર સે બેહેતર, એ જો કહી લૈલત કદર ।

એ ફરદા રોજ ક્યામત, એ જો કહી ફજર ॥ ૫ ॥

હજાર મહિનાથી પણ વધુ અર્થાત્ સો સાલની આ રાત્રિ બનાવવામાં આવી છે. આ રીતે દિવસ અને રાત અર્થાત્ અગિયારસો વર્ષ વ્યતીત થતાં ‘કાલના દિવસ’ને ક્યામતનો દિવસ માનવામાં આવ્યો છે. તેમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થયું.

દસમી સદી ભી હિસાબમેં, ગિનતીમેં આઈ ।

ઈતથેં સુર હુઈ, રૂહઅલ્લા કી રોસનાઈ ॥ ૬ ॥

આ રીતે ક્યામતના દિવસોની ગણતરીમાં દસમી સદી પણ આવી જાય છે. તેના ઉત્તરાર્ધમાં શ્રી દેવચંદ્રજી (રૂહઅલ્લાહ)નું આગમન થયું અને તેમના દ્વારા બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રસારિત થવાનો આરંભ થયો.

હજાર માસ જો લૈલ કે, હુએ સદી અગ્યારહી ભર ।

લિખી જો ઈસારતેં, ભઈ પૂરી મિલ બેહેતર ॥ ૭ ॥

હજાર માસથી પણ વધુ લાંબી રાત અગિયારમી સદીને કહેવામાં આવી છે. કુરાનમાં આ વાત સંકેતોમાં લખી છે. તેમાં કેટલાક માસ વધુ ઉમેરવાથી આ શતાબ્દી પૂર્ણ થાય છે.

ઔર આઈ સદી બારહીં, ઈનમેં ફજર ભઈ ।
લિખ્યા મુસાફ બીચ આયતોં, ઔર હદીસોંમેં કહી ॥ ૮ ॥

બારમી સદીનો આરંભ થતાંવેંત જ બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થયું. એ પ્રસંગ કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં જણાવેલી છે.

અસરાફીલ ગાવે ફુરકાન, જાહેર કરે નિસાન ।
મગજ મુસાફ કે બાતૂન, કર દેવે સબ પેહેયાન ॥ ૯ ॥

બારમી સદીમાં ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો તથા સંકેતોને સ્પષ્ટ કરતાં તેમાં સમાયેલાં રહસ્યોની ઓળખાણ કરાવી.

ખુલાસા મુસાફ કા, અસરાફીલ બતાવે ।
તબ સૂરજ મારફત કા, હક અરસ દિલ નજરોં આવે ॥ ૧૦ ॥

જ્યારે ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે ત્યારે ધામદ્વયવાળા બ્રહ્માત્માઓની દૃષ્ટિમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માની સાચી ઓળખાણ થશે.

તો હદીસેં હક ઈલમ કી, ભાંત ભાંત કરે બડાઈ ।
બાબ ભિસ્ત જો હૈયાતી, સો યાહી કુંજસોં ખોલ્યા જાઈ ॥ ૧૧ ॥

તેથી કુરાન તથા હદીસોમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનો મહિમા વિવિધ રીતે ગાવામાં આવ્યો છે. કુરાનમાં બહિશ્તોં (સ્વર્ગો)ને અખંડ કરવાનું જે વિવરણ છે તે પણ એ બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી ચાવીથી સ્પષ્ટ થઈ શકે છે.

હક ઈલમ જો લુદની, બકા અરસ અસલ ।
એહી દાનાઈ હકકી, કહી જો કુલ અકલ ॥ ૧૨ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું એ બ્રહ્મ (તારતમ) જ્ઞાન પરમધામની શાશ્વત નિધિ છે. આ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની બુદ્ધિનું કલા-કૌશલ છે. તેને જ્ઞાનની પરાકાષ્ટા કહી છે.

ઠૌર સબોં કે સબ કોં, ફિરસ્તાબતાવે ।
પાક અસરાફીલ ઈન વિધ, કુરાન કોં ગાવે ॥ ૧૩ ॥

આ રીતે એ પવિત્ર ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા કુરાનનું ગાન કરતાં કરતાં બધા જીવોને પોતપોતાનાં મૂળ સ્થાનોની ઓળખાણ કરાવી દે છે.

ખાસલખાસ રૂહેં ઉમત, ગિરો ફિરસ્તોં ખાસ કહાવે ।
ગિરો રૂહોં ગિરો ફિરસ્તે, દોઉ અપને ઠૌર પોહોંચાવે ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ સર્વશ્રેષ્ઠ કહેવાય છે અને ઈશ્વરીસૃષ્ટિ શ્રેષ્ઠ કહેવાય છે. એ બન્ને પ્રકારના આત્માઓને પરમધામ તથા અક્ષરધામમાં પહોંચાડવાનું કાર્ય પણ એ જ કરે છે.

એહી સુંનત જમાત, મહંમદ બેસક દીન ।
સકસુમે ના ઈનમેં, જિત અસરાફીલ અમીન ॥ ૧૫ ॥

બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય જ ધર્મનિષ્ઠ છે. શ્રીદેવચંદ્રજી દ્વારા સ્થાપિત શ્રી કૃષ્ણ પ્રજ્ઞામી ધર્મમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા નથી. જ્યાં ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા નિભાવી રહ્યા હોય.

ત્યાં શંકા જ શી રીતે રહી શકે ?

એ જો સુંનત જમાત, હોએ સકે ન જુદે બિન ।

એ ગિરો ફોડ ક્યો જુદે પડે, જિનોં અસલ અરસમેં તન ॥ ૧૬ ॥

બ્રહ્મસૃષ્ટિઓનો આ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય ક્ષણમાત્ર માટે પણ એક બીજાથી જુદો પડી શકતો નથી. જેમનું મૂળ તન (પરઆત્મા) દિવ્ય પરમધામમાં છે, તે સમુદાય પોતાના પરસ્પરના સંબંધોનો વિચ્છેદ કરીને શી રીતે અલગ થઈ શકે ?

કે સરે અમલ બીચ રાત કે, ચલી જો સુભેસક ।

સો ફજર હક ઈલમેં, બેસક કરી ખલક ॥ ૧૭ ॥

રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા બતાવેલ કર્મનાં વિધાન (કાયદા) અજ્ઞાનમયી રાત્રિના અંધકારમાં અદૃશ્ય થઈ ગયાં. તેમાં વિભિન્ન પ્રકારની શંકાઓ ઉત્પન્ન થઈ, જેનાથી તેના અનુયાયીઓ અલગ અલગ સમુદાયમાં વહેંચાઈ ગયા. ક્યામતના સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતમાં સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને તે બધા લોકોની શંકાઓ દૂર કરી દીધી.

છે દિનકી પૈદાસ

પૈદાસ કહી છે દિન કી, સો ઈન આલમકા બિસ્તાર ।

દિન જુમા કે બીચમેં, પાઈ સાઈત જો કહી અપાર ॥ ૧૮ ॥

કુરાનમાં છ દિવસની સૃષ્ટિનું વર્ણન છે, જેનો વિસ્તાર આ સંપૂર્ણ જગત છે. શુક્રવારના દિવસે બ્રહ્માત્માઓએ નશ્વર જગતનો ખેલ જોયો છે. તેથી આ ઘડીનો મહિમા અપાર કહેવાયો છે.

આએ એક સાઈત લૈલત કદરમેં, ઉસી સાઈતમેં દૂજ બેર ।

ઉસી સાઈતમેં તીસરે ઈન ઈંડ, મહંમદ આએ ઈત ફેર ॥ ૧૯ ॥

આ દિવસે, જે ઘડીએ બ્રહ્માત્માઓ મહિમાવંતી રાત્રિના પ્રથમ ચરણમાં વ્રજમંડલમાં અવતર્યા, તે જ ઘડીએ રાત્રિના બીજા ચરણ રાસલીલા માટે પ્રયાણ કર્યું. તે જ ઘડીમાં ત્રીજા બ્રહ્માંડમાં રસૂલ મહમ્મદ આ જગતમાં અવતર્યા.

એક દિન કહ્યા રબ કા, દુની કે સાલ હજાર ।

ઈતથેં આગે લૈલત કદર, એ જો ફજર તીસરે તકરાર ॥ ૨૦ ॥

કુરાન પ્રમાણે ખુદાના એક દિવસમાં દુનિયાનાં એક હજાર વર્ષો વ્યતીત થાય છે. તે સિવાય એ મહિમામયી રાત્રિનો ત્રીજો ખંડ શરૂ થાય છે, જેને જ્ઞાનનું પ્રભાત કહેવામાં આવ્યું છે.

એક કૌલમેં કહે તીન દિન, સો ભી સાઈત બીચ ઈન ।

ઈન રોજ રબ કર જારત, પોહોંયેં અપને વતન ॥ ૨૧ ॥

કુરાનમાં એક પ્રસંગે ત્રણ દિવસનું વર્ણન આવે છે. તે પણ એ જ ઘડીમાં વ્યતીત થયા છે. એ દિવસોમાં પહેલી વ્રજલીલા (હૂદ તોફાન), બીજી રાસ લીલા (નૂહ તોફાન) અને ત્રીજી મહમ્મદના અવતરણની લીલાનું સ્મરણ કરતા બ્રહ્માત્માઓ પોતાના ધામ પહોંચે છે.

ઔર ત્રીન દિન કહે રસૂલલોં, ચૌથે રૂહઅલ્લા આએ ઈત ।

રોજ પાંચમેં ઈમામેં જમા કિએ, સો પાઈ જુમા બીચ સાઈત ॥ ૨૨ ॥

કુરાનમાં દર્શાવાયેલા છ દિવસોમાં રસૂલ મહમ્મદના આગમન સુધી ત્રણ દિવસ વ્યતીત થઈ જાય છે. ચોથા દિવસે શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુના રૂપે પ્રગટ થયા. પાંચમા દિવસે તેમણે ઈમામ મહદીના રૂપે સમસ્ત ધર્મગ્રંથોનાં પ્રમાણો એકત્ર કરી ક્યામતની વેળા પ્રગટ કરી. તેના ફળ સ્વરૂપે બ્રહ્માત્માઓએ જાગૃત થઈને છઠા દિવસે પરમધામનાં સુખોનો અનુભવ કર્યો.

છઠે દિન મોમિન જમા હુએ, તબ ગિરો આઈ સબકોએ ।

સો સાઈત જુમા બીચ ખોલકે, ઈસકેં પોહોંચે પાક હોએ ॥ ૨૩ ॥

જગતમાં અવતરેલા તમામ બ્રહ્માત્માઓ છઠા દિવસે એકત્ર થયા. તેમની સાથે ઈશ્વરી સૃષ્ટિ અને જીવસૃષ્ટિ પણ ભળી. આ તે જ ઘડી (શુક્રવાર) છે, જે દિવસે પાર (પરમધામ)ના દરવાજા ખોલી દેવામાં આવ્યા છે. હવે હૃદયને પવિત્ર બનાવીને, બ્રહ્માત્માઓ પ્રેમના દ્વારા પરમધામમાં જાગૃત થશે.

કહે ત્રીન રોજ ત્રીન તકરાર કે, ચૌથે ફરદા રોજ ફજર ।

દે દીન દુની સબોં સલામતી, પાક હુએ ખોલ રૂહ નજર ॥ ૨૪ ॥

કુરાનમાં એક જગ્યાએ મહિમામયી રાત્રિના ત્રણ ખંડોને જ ત્રણ દિવસ કહ્યા છે અને કહ્યું છે કે, તે સિવાય ચોથો દિવસ ક્યામતનો અર્થાત્ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતનો હશે. તે દિવસે એક ધર્મની સ્થાપના થવાથી જગતના જીવોને રક્ષણ મળશે અને તેઓ આત્મદૃષ્ટિ ખોલીને પવિત્ર બનશે.

છે દિન કહે ઔર કૌલમેં, કહ્યા તિન કા બેવરા એ ।

હાદી મોમિન કર સબોં બકા, અપને અરસ બકા પોહોંચેંગે ॥ ૨૫ ॥

આ રીતે બીજા પ્રસંગમાં પણ છ દિવસનો ઉલ્લેખ છે. તેનું વિવરણ સ્પષ્ટ કરી દીધું છે. આ દિવસોમાં શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ તમામ જીવોને અખંડ મુક્તિધામનું સુખ આપી પોતાના ઘર પરમધામ પહોંચશે.

એ રોજ કહે બંદગીય કે, આએ પોહોંચે સાવચેત હોએ ।

એ દિન સમઝ રોજે રખે, કહ્યા તિન પરગુનાહ ન કોએ ॥ ૨૬ ॥

એ દિવસો પરમાત્માની પૂજા અને ઉપાસના માટેના કહેવાય છે. જે આત્માઓ એ દિવસોમાં સાવચેત બનીને ભક્તિ-ભાવપૂર્વક પોતાને પરમાત્મા પ્રત્યે સમર્પિત કરશે તેમને માટે કુરાનમાં કહ્યું છે, તેમને કોઈપણ પ્રકારનો દોષ લાગશે નહિ.

એહી ભૂલ ફના દુની કી, ડાલે બીચ નિજસ અલ્લા કલામ ।

તરફ ન પાવે જિન કી, કહે સો હમ બકા ઈસલામ ॥ ૨૭ ॥

નાશવંત જગતના જીવોની આ સૌથી મોટી ભૂલ છે કે, તેઓ કુરાનના એ પ્રસંગોને મિથ્યા જગતની સાથે ઘટાવે છે. તેમને એ રહસ્યોનું જ્ઞાન નથી, તેમ છતાં પોતાને શાશ્વત રૂપે ધર્મ પ્રત્યે નિષ્ઠાવાન સમજે છે.

દુની યોં બેલાઈ ઉક ને, ક્યા કરે બિના અખત્યાર ।

એ સબ કધૂ હાથ કાદરકે, વહી નયાવનહાર ॥ ૨૮ ॥

પરમાત્માએ આ જગતની રચના કરીને, અહીંના જીવોને આ જ રીતે નાશવંત ખેલમાં નચાવી રાખ્યા છે. અધિકાર વગર તેઓ કરી પણ શું શકે ? એ બધું સમર્થ પરમાત્માના હાથમાં છે. તેઓ બધાને પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે નચાવી રહ્યા છે.

રાત દિન ફુરમાએ ઉક ને, આપ અપને હિસાબ ।

સો ડાલે બીય નિજસ, એ જો રાત કા ખ્વાબ ॥ ૨૯ ॥

પરમાત્માએ રાત અને દિવસનું વિવેચન પોતાની જ રીતે કર્યું છે. પરંતુ નાશવંત જગતના જીવો સ્વપ્નના આ મિથ્યા જગત સાથે તેની તુલના કરે છે.

છે રોજ કહે એક કૌલમેં, ઔર તીન રાત કૌલ એક ।

એ હિસાબ હોએ બીય ફજર, હુએ જાહેર સાહેબ નેક ॥ ૩૦ ॥

કુરાનમાં એક સ્થળે છ દિવસની ચર્ચા છે, આ જ રીતે બીજે સ્થળે ત્રણ રાત્રિની ચર્ચા કરી છે. બ્રહ્મજ્ઞાનનું સવાર થવાથી તેનું નિરૂપણ થશે. હવે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈ ચૂક્યા છે.

કહે એક કૌલમેં દોએ દિન, બીય કહી જો રાત ।

એ હિસાબ દે સબ ફજર, સો કહી ક્યામત બીય સાઈત ॥ ૩૧ ॥

એક બીજા સ્થળે બે દિવસ અને બન્ને દિવસની મધ્યમાં એક રાતના પ્રસંગનો ઉલ્લેખ છે. અંતિમ સમયે પરમાત્મા પ્રગટ થઈને એ દિવસ અને રાતનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં કરતાં બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કરશે. આમ તો આરંભથી માંડીને ક્યામત સુધીની બધી લીલાઓ પરમધામની દૃષ્ટિએ એક જ ક્ષણની છે.

એ દિન દેખો ઉક કે, જો કહે હેં બાતન ।

કહ્યા અરસ ઉક દિલ મોમિનોં, દેખો કલામ અલ્લા રોસન ॥ ૩૨ ॥

જુઓ, પરમાત્માના એ દિવસો વિભિન્ન રહસ્યોથી પરિપૂર્ણ છે. કુરાનમાં સ્પષ્ટ કહેવામાં આવ્યું છે કે, પરમાત્માનું ધામ, બ્રહ્માત્માઓનું હૃદય છે.

હકેં કામ લિયા જો દિલમેં, સો જબ હુઆ પૂરન ।

મકસૂદ સબોં હો રહ્યા, તબ વાહી ફજર કહ્યા દિન ॥ ૩૩ ॥

પરમાત્માએ પોતાના હૃદયમાં જે સંકલ્પ લીધો, તે પૂર્ણ થવાથી બ્રહ્માત્માઓની (ખેલ જોવાની) સંપૂર્ણ ઈચ્છા પૂર્ણ થઈ ગઈ. તેને જ બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત અથવા આત્મજાગૃતિનો દિવસ કહેવામાં આવ્યો છે.

જબ થેં આયા રસૂલ ઉક કા, તિન બીય હુએ કે કામ ।

જહાં જો પૂરન હુઆ, દિન સોઈ કહ્યા અલ્લા કલામ ॥ ૩૪ ॥

જ્યારે રસૂલ મહમ્મદ પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આ જગતમાં આવ્યા, તેમના સમયમાં પણ અનેક કાર્યો સંપન્ન થયાં છે. જે સમયે જે કાર્યો થયાં તેને કુરાનમાં ‘દિવસ’ કહ્યો છે.

જો બાત નિજસ નાબૂદ, હક કલામ ન કહે તિનમેં ।

જો હક દોસ્ત ગિરો માસૂક, કહે હક કલામ તિન સેં ॥ ૩૫ ॥

નાશવાન જગતના સ્વપ્નવત્ જીવોને નજરમાં રાખીને પરમાત્માનાં એ વચનો કહેવાયાં નથી. જે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના પ્રિય મિત્રો છે, એવી પ્રિયતમા-બ્રહ્માત્માઓના સમુદાય માટે એ વચનો કહેવામાં આવ્યાં છે.

કહ્યા હદીસ કુદસીયમેં, જબ બંદા કરે ફિકર ।

વહ ફિકર મુઝસોં રખે, હકેં ફુરમાયા યોં કર ॥ ૩૬ ॥

કુદસી નામના હદીસ પ્રમાણે ખુદાએ એ કહ્યું, મારા આત્માઓને કોઈ પણ પ્રકારની ચિંતા હોય તો તેઓ તે ચિંતાઓ મને અર્પણ કરી દે, તો હું તેમની તમામ ચિંતાઓને દૂર કરી દઈશ.

કહે હદીસ કુદસી, ઔર આયતેં હદીસેં સૂરત ।

ઈન કા રોજ નિમાજ હક દોસ્તી, એક જરા ન બિના મારફત ॥ ૩૭ ॥

કુદસી હદીસ અને કુરાનની આયતો તથા સુરતોમાં ઉલ્લેખ છે કે, એ બ્રહ્માત્માઓના રોજ તથા નમાજ પરમાત્માની સાથે મિત્રતા રાખવા માટે છે. તેમને પરમાત્માની ઓળખ સિવાય કશું પણ પ્રિય નથી.

આખેં દઈ હકેં ઈન કોં, ઔર દિએ કાન અકલ ।

જ્યોં દુનિયાં મુદા વજૂદ પર, ત્યોં કહે મોમિન સાહેબ દિલ ॥ ૩૮ ॥

પરમાત્માએ, એ આત્માઓને આંખો, કાન, તથા બુદ્ધિ આપી છે. નાશવંત જગતના જીવો એવી ઈન્દ્રિયો મારફતે પોતાના શરીર તરફ નજર કરે છે. જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ એ ઈન્દ્રિયો દ્વારા પરબ્રહ્મ પરમાત્માના હૃદયની વાત જાણવા મથે છે.

જેતે અંગ હેં વજૂદ કે, તેતે અંગ બાતૂન દિલ ।

નજર ખુલી જબ રૂહ કી, હુઆ દિલ મોમિન અરસ અસલ ॥ ૩૯ ॥

બ્રહ્માત્માઓનાં સ્વપ્નનાં શરીરોમાં જેટલી ઈન્દ્રિયો છે, તેટલી જ ઈન્દ્રિયો તેમના અંતર્હૃદયમાં અપ્રગટ રૂપે છે. જ્યારે તેમની અંતર્દૃષ્ટિ ખુલ્લી જાય છે, ત્યારે તેમનું હૃદય જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું ધામ બની જાય છે.

હાથ પાંઉં બાહેર અંદર, સબ અંગોં હક નૂર ।

કહે ઈન વિધ મોમિન અરસમેં, જિનકા હક આપ કરેં જહૂર ॥ ૪૦ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓના હાથ, પગ વગેરે તમામ બાહ્ય અંગો તથા આંતરિક અંગોમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું જ તેજ પ્રકાશિત થાય છે. દિવ્ય પરમધામમાં પણ એ બ્રહ્માત્માઓનો મહિમા અપરંપાર છે. જેને સ્વયં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પ્રગટ કરે છે.

મહામત કહે એ મોમિનો, હાદિએ ખોલ દિએ દિન બાતન ।

ક્યામત દિન જાહેર કર, દેખાયા અરસ બકા વતન ॥ ૪૧ ॥

શ્રીમહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! આ રીતે સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને ગૂઢ રહસ્યો ઊકેલ્યાં છે. એટલું જ નહિ, તેમણે આત્મજાગૃતિનું પ્રભાત પ્રગટાવીને અખંડ પરમધામનો અનુભવ કરાવ્યો છે.

બાબ હાદી ગિરોકી પહેચાન

ભાઈ મહંમદ કે મોમિન, કોઈ થા ન ઉસ બખત ।

તો સરા ચલ્યા તોરે બલ, કહ્યા હમ ફેર આવસી આખરત ॥ ૧ ॥

રસૂલ મહમ્મદના જીવનકાળમાં આ જગતમાં કોઈ બ્રહ્માત્માઓ (તેમના ભાઈ) અવતર્યા ન હતા. તેથી તેમણે પોતાના આદેશના બળે કર્મનું વિધાન (કાનૂન) ચલાવ્યું અને કહ્યું આત્મજાગૃતિના સમયે હું પુનઃ આવીશ.

મોમિન કા દુની મજાજી, ઉઠાએ ન સકે ભાર ।

મારે ઉસી સિરક સે, તો કહે બીચ નાર ॥ ૨ ॥

મિથ્યાભિમાની લોકો, બ્રહ્માત્માઓ માટે કહેવાયેલાં વચનોનો ભાર ઉઠાવી શકતા નથી. મિથ્યાભિમાનમાં ફસાયેલા હોવાથી તેમની ગણતરી નરકના જીવોની સાથે કરવામાં આવી છે.

તબ રસૂલ ખોલત જો માએને, હકીકત મારફત ।

તો તબહીં હોતી ફજર, જાહેર હોતી ક્યામત ॥ ૩ ॥

જો રસૂલ મહમ્મદે પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું ખરું જ્ઞાન અને પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવી દીધી હોત તો તે જ સમયે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થઈ જાત અને ક્યામતનો દિવસ પ્રગટ થઈ જાત.

આએ સદી બીચ આખરી, જો રસૂલેં કરી થી સરત ।

બખત હુઆ બીચ બારહીં, ભઈ ફરદા રોજ ક્યામત ॥ ૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જેવી ભવિષ્યવાણી કરી હતી, તેને અનુરૂપ તેઓ અગિયારમી સદીમાં ફરીથી પ્રગટ થયા. તેઓએ જેમને માટે ‘કાલનો દિવસ’ ક્યામત (ફરદા રોજ ક્યામત) કહ્યો હતો તે બારમી સદીનો સમય આવી ગયો છે.

એ ઈસારતેં હક મુસાફરી, પાઈએ ખુલેં હકીકત મારફત ।

એ હક ઈલમેં પાઈએ મેહેરસે, જો હોએ મૂલ નિસબત ॥ ૫ ॥

કુરાનના એ ગૂઢ સંકેતો તેના વાસ્તવિક જ્ઞાન અને પૂર્ણ ઓળખાણ થવાથી જ સ્પષ્ટ થાય છે. જો પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સાથે સંબંધ હોય તો જ તેમની અસીમ કૃપા અને તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલા બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા એ રહસ્ય સ્પષ્ટ થઈ શકે છે.

એ અરસ ગુઝ બિના લુઈની, ક્યોં કર બૂઝયા જાએ ।

હક ખિલવત બાતેં ગૈબ કી, દેં અરસ દિલ મોમિન બતાએ ॥ ૬ ॥

તારતમજ્ઞાન વગર પરમધામનાં એ રહસ્યો શી રીતે સ્પષ્ટ થઈ શકે? ધામહૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓએ બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પરમધામ મૂલમિલાવાના તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્માના હૃદયનાં ગૂઢ રહસ્યોને પ્રગટ કરી શકે છે.

વાહેદત ભી ઈનકોં કહે, જો હાદી હક જાત ।

ત્યોં નૂર હાદી કા ઉમત, ઈન બીચ ઔર ન સમાત ॥ ૭ ॥

પરબ્રહ્મની અંગભૂતા (હકજાત) શ્રીશ્યામાજી તેમનું જ અદ્વૈત સ્વરૂપ છે. એ રીતે બ્રહ્માત્માઓ

શ્રીશ્યામાજીનાં તેજ સ્વરૂપ છે. એ અદ્વૈત સ્વરૂપમાં તેમના સિવાય બીજા કોઈનો સમાવેશ નથી.

સુંનત જમાત ઈન કોં કહે, ગિરો એક તન જુદી ન હોએ ।

એ હક ઈલમેં બેસક હુએ, યાકી સરભર કરે નારી સોએ ॥ ૮ ॥

આ જ સમુદાયને કુરાનમાં ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય કહ્યો છે. એ તમામ એક જ અંગ કહેવાય છે. તેઓ પરસ્પર અલગ અલગ હોતા નથી. બ્રહ્મજ્ઞાન તારતમજ્ઞાનના દ્વારા તેઓ શંકા વગરના બની ગયા છે. નાશવંત જગતના નરકગામી જીવો ખોટી રીતે જ તેમની સમાનતાનો દંભ કરે છે.

વાહેદ તન મોમિન કહે, એહી જમાત સુંનત ।

એહી ફિરકા નાજી કહ્યા, ઈનોં હક હિદાયત ॥ ૯ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં અદ્વૈત સ્વરૂપ છે. એમને જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય કહ્યો છે. કુરાનમાં એમને જ એક પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પ્રત્યે નિષ્ઠા રાખનારો વર્ગ કહ્યો છે. એમને જ પરમાત્માનું માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થાય છે.

એ જો કૌલ તોડ બહતર હુએ, કહેં હમ સુંનત જમાત ।

દિન મારફત હુએ પછતાએસી, સિર પટકેં જિમીસોં હાથ ॥ ૧૦ ॥

આ મિથ્યાભિમાની લોકો રસૂલ મહમ્મદના માર્ગદર્શનનું ઉલ્લંઘન કરી જુદા જુદા બોત્તેર સમુદાયોમાં વહેંચાય ગયા અને પોતાને માટે કહેવા લાગ્યા કે અમે જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય છીએ. બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી તેઓ પોતાની ભૂલ પર પશ્ચાતાપ કરશે અને પોતાનું મસ્તક ધૂણાવીને જમીન પર પછાડી પછાડીને રડશે.

મેહેરબાન ના દેવેં દુખ કિન કોં, મારે સબોં તકસીર ।

ક્યા રાએ રાને પાતસાહ, ક્યા મીર પીર ફકીર ॥ ૧૧ ॥

પરમકૃપાળુ પરમાત્મા કોઈને પણ દુઃખ આપતા નથી. બધા જીવો પોતાની ભૂલોને કારણે જ કષ્ટ મેળવે છે. ભલેને તેઓ રાજા, રાણા, સમ્રાટ અથવા ગુરુ, સાધુ, સંત કે ફકીર કેમ ન હોય !

સુંનત જમાત જાત હક કી, એ મુખ સે કહેં હમ સોએ ।

કહ્યા ગુનાહ બડા ઈન કૌલ કા, તો કહ્યા જલના યાકો હોએ ॥ ૧૨ ॥

એ બધા જીવો પોતાને પરબ્રહ્મ પ્રત્યે નિષ્ઠા રાખનાર બ્રહ્માત્માઓના સમુદાય તરીકે ઓળખાવે છે. કુરાનમાં એ દંભને અપરાધ માનવામાં આવ્યો છે. જેથી તેમને નરકની આગમાં બળવું પડશે.

કુંન કેહેતે જુલમત સે, કહે પલમેં પૈદા મોહોરે ખેલ ।

સો સરભર કરેં મોમિન કી, તો લટકાએ ગલેમેં જેલ ॥ ૧૩ ॥

ખુદા દ્વારા માત્ર ‘હોજા’ કહેવાથી શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયાં છે. જગતની એ સૃષ્ટિ ખેલના પાત્રોની જેમ ક્ષણમાં ઉદય અને અસ્ત પામે છે. જો અહીંના જીવો બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ સાથે સરખામણી કરવા લાગી જાય તો તેમના ગળામાં મિથ્યાભિમાનનો ફંદો લાગેલો રહેશે.

ઔર ગિરો મહંમદ મોમિનોં, એ ઉન પર હુએ મેહેરબાન ।

તો દોસ્ત કહે દુસમનોં, એ મોમિનોં બડી પેહેયાન ॥ ૧૪ ॥

તેથી શ્યામાજીના અંગભૂત બ્રહ્માત્માઓ તે બધાં ઉપર દયા કરે છે. બ્રહ્મસૃષ્ટિની એ જ ઓળખાણ છે, કે તેઓ દુશ્મનો સાથે પણ મૈત્રી રાખે છે અને તેમનું ભલું ઈચ્છે છે.

એહી ઔલિયા અંબિયા, એહી કહે હેયાત ।

દૂજા હેયાત જરા નહીં, બિના વાહેદત હક જાત ॥ ૧૫ ॥

એ જ સત્ય-આત્માઓને કુરાનમાં ઔલિયા તથા અંબિયા કહ્યા છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અંગસ્વરૂપ એ બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજો કોઈ પણ જીવ અખંડ નથી.

કોઈ કાયમ જરા દૂજા કહે, સો મુસરક ઔર કાફર ।

એક જરા કોઈ કહું નહીં, વાહેદત હકબિગર ॥ ૧૬ ॥

તેમના સિવાય બીજો કોઈપણ જીવ પોતાને અખંડ કહે તો તેઓ મિથ્યાભિમાની જીવ અવિશ્વાસુ કહેવાય છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અદ્વૈત સ્વરૂપ એ આત્માઓ સિવાય બીજો કોઈ (અખંડ) છે જ નહિ.

જો પાતસાહી હક કી, નૂર તજલ્લા નૂર ।

ઈન દોઉ અરસોં બકા જિમી, સો સબ વાહેદત નૂર હજૂર ॥ ૧૭ ॥

દિવ્ય પરમધામ અને અક્ષરધામ બન્નેમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું સામ્રાજ્ય છે. એ બન્ને ધામ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં અદ્વૈત સ્વરૂપ છે, તેથી તેજોમય તથા અખંડ કહેવાય છે.

વાહેદત કી રૂહોં વાસ્તે, ખેલ જૂઠા દેખાયા ઔર ।

સો રૂહેં વાહેદત ભૂલકે, જાને જૂઠાઈ હમારા ઠૌર ॥ ૧૮ ॥

અખંડ પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ માટે આ નશ્વર જગતનો ખેલ દેખાડ્યો છે. અદ્વૈત સ્વરૂપ એ બ્રહ્માત્માઓ આ મિથ્યા ખેલને જોતાં જોતાં તેને જ પોતાનું ઘર સમજવા લાગ્યા.

એહી કબીલા એહી ઘર, એહી પૂજેં પાની આગ પથર ।

જાને એહી ફના નાસૂત કોં, કઘૂ નાહી ઈન બિગર ॥ ૧૯ ॥

આ સ્વપ્નવત્ જગતમાં આવીને બ્રહ્માત્માઓ અહીં આગ, પાણી તથા પથ્થરની પૂજા કરવા લાગ્યા. તેમનીએ ધારણા બની ગઈ કે, આ નશ્વર જગત સિવાય બીજું કંઈ છે જ નહિ.

આસમાન જિમી બીય ફના કે, એ સબમેં સબદ પુકાર ।

ફેર યાહી કોં દૂજા કહે, જો હક ઈલમેં ન ખબરદાર ॥ ૨૦ ॥

પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધી આ સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડ નાશવંત છે. બધા ધર્મગ્રંથોમાં આ રીતે જ કહ્યું છે. જે જીવો બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા સાવચેત થતા નથી તેઓ આ અસ્તિત્વ હીન જગતને બીજું કહીને તેના અસ્તિત્વને સ્વીકારે છે.

મોમિન ઔર દુની કે, એહી હે તફાવત ।

મોમિન તન અરસમેં, દુની તન પેડ ગફલત ॥ ૨૧ ॥

બ્રહ્માત્મા અને નશ્વર જગતના જીવોમાં એ તફાવત છે કે, બ્રહ્માત્માઓનું મૂળ વતન પરમધામ

છે અને નશ્વર જગતના લોકોનાં શરીરોની ઉત્પત્તિ અજ્ઞાનમય અંધકારથી થઈ છે.

મોમિન સુરત પીછી ફિરે, ઉઠ ખડા હોએ અરસ તન ।

જો દુનિયાં દમ પીછી ફિરે, તો જાએ લા મકાન બીય સુન ॥ ૨૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓની સુરતા આ જગતથી પાછી ફરશે ત્યારે તેઓ પરમધામમાં પોતાના પર આત્મામાં જાગૃત થશે. જ્યારે નાશવાન જગતના જીવોની સુરતા જગતમાંથી દૂર થશે ત્યારે તેઓ પોતે શૂન્ય-નિરાકારમાં સમાઈ જશે.

એક તન મોમિન અરસ મેં, દૂજા તન સુપન ।

લૈલ ફરામોસી બીયમેં, ભૂલ ગએ અરસ તન ॥ ૨૩ ॥

બ્રહ્માત્માઓનું એક તન (પર આત્મ) દિવ્ય પરમધામમાં છે અને તેમનું બીજું તન આ સ્વપ્નવત્ જગતમાં છે. આ નશ્વર જગતમાં આવીને પરમધામના આત્માઓ પોતાના મૂળ શરીરને ભૂલી ગયા છે.

દે હક ઈલમ જગાએ મોમિનોં, દેખી અરસ બકા ન્યામત ।

એક જરા છિપી ના રહી, દેખી અરસ હક ખિલવત ॥ ૨૪ ॥

સદ્ગુરુએ આ જગતમાં અવતરીને બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કર્યા. ત્યારે તેમણે અખંડ પરમધામની નિધિનાં દર્શન કર્યાં. હવે તેમનાથી પરમધામનો એક કણ પણ અપરિચિત રહ્યો નથી. તેમણે શ્રીરાજજીના અંતરંગ સ્થળ મૂલમિલાવાનાં પણ દર્શન કર્યાં.

સકસુભે કછૂ ના રહી, પટ બકા દિએ સબ બોલ ।

દઈ સાહેદી આયતોં હદીસોં, સો સબ રૂહઅલ્લા કહે બોલ ॥ ૨૫ ॥

જ્યારે તેમના માટે અખંડના દરવાજા ખોલી દેવામાં આવ્યા ત્યારે તેમના હૃદયમાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા ન રહી. શ્રીશ્યામાજીએ તેમને પરમધામનું આ જ્ઞાન આપ્યું અને કુરાનની આયતો તથા હદીસની સાક્ષીઓ પણ આપી.

વજૂદ મોમિન જો ખ્વાબ કે, સો કિએ રૂબરૂ અંગ અસલ ।

ખોલે બાતૂન દેખે રૂહ નજરોં, કિએ દોઊ મુકાબિલ ॥ ૨૬ ॥

તેમને બ્રહ્માત્માઓના નાશવાન જગતના શરીરોને પરમધામની પર આત્મા સામે કરી દીધાં. ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્ય સ્પષ્ટ થવાથી તેઓ પોતાની આત્મદૃષ્ટિ દ્વારા પરમધામ તથા નાશવાન જગત બન્નેને પ્રત્યક્ષ જોઈ રહ્યા છે.

સેહેરગ સે નજીક કહે ઈનકોં, જાકી અસલ હક કદમ ।

જો હુઆ અસલ પર હુકમ, સોઈ નકલ દેત ઈત દમ ॥ ૨૭ ॥

એ જ બ્રહ્માત્માઓ માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા, તેમની શ્વાસનળીથી પણ ખૂબ જ પાસે છે. કારણ કે, તેમનો પરઆત્મા, પરબ્રહ્મ પરમાત્માના ચરણોમાં બેઠો છે. એ પરઆત્માને પરબ્રહ્મનું જેવું માર્ગદર્શન મળે છે, તે પ્રમાણે નશ્વર જગતનાં શરીરો દ્વારા કાર્યો થાય છે.

અસલ દુની જિન ગફલત, તાએ ઈલમેં કરો પેહેયાન ।

તાકો નજીક સેહેરગ સે, સુંન હવા લા મકાન ॥ ૨૮ ॥

સંસારના જીવો મૂળભૂત રીતે શૂન્ય - નિરાકારથી પેદા થયા છે. બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા તેમની ઓળખ

થાય છે. આ જગતના જીવો માટે શ્વાસનળીથી પણ નજીક શૂન્ય-નિરાકાર છે.

નાહીં કરે બરાબરી હૈ કી, ક્યોં મિલે દાખલા તાએ ।

હે નીંદ ઉડે ઉઠેં અરસ મેં, ફના નીંદ ઉડે ઉડ જાએ ॥ ૨૯ ॥

નાશવાન જગતના અસ્તિત્વ વગરના જીવો જો શાશ્વત બ્રહ્માત્માઓ સાથે પોતાની સરખામણી કરવા ઈચ્છે તો તે શી રીતે સંભવી શકે ? કારણ કે સ્વપ્ન મટી જવાથી બ્રહ્માત્માઓ પોતાના પરમધામમાં જાગૃત થશે. જ્યારે નાશવાન જગતનું અસ્તિત્વ, સ્વપ્નની સાથે જ સમાપ્ત થઈ જાય છે.

સુપન ઉડે જબ મોમિનોં, ઉઠ બૈઠે અરસ વજૂદ ।

ખાસલખાસ બંદે નજીકી, એ કદમોં હમેસા મૌજૂદ ॥ ૩૦ ॥

સ્વપ્ન પૂરું થઈ જવાથી બ્રહ્માત્માઓ પરમધામમાં પોતાના પર આતમમાં જાગૃત થશે. એ બ્રહ્માત્માઓને સર્વશ્રેષ્ઠ તથા પરમાત્માની નજીક કહ્યા છે. કારણ કે તેઓ સદા પરમાત્માના ચરણોમાં રહે છે.

એ રૂહેં ફિરસ્તે દો ગિરો, જો બીચ ઉતરી લૈલત કદર ।

ઔર દુની ફૂંકેં ઉડાવે અસરાફીલ, દૂજી ફૂંકેં ઉઠાવે બકા કર ॥ ૩૧ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરી સૃષ્ટિના બે સમુદાયો આ નાશવાન જગતમાં અવતર્યા છે. કુરાનમાં જણાવ્યા પ્રમાણે જ્યારે ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા પોતાના દુંદુભિના એક સ્વરથી નાશવંત જગતને ઊડાડી દેશે તો બીજા સ્વરથી તમામ જીવોને મુક્તિસ્થાનોમાં અખંડ કરશે.

મહંમદ કહે ભાઈ મેરે, આવેગે આખરત ।

ગિરો રબાની અહંમદી, યાકી બીચ આયતોં હદીસોં સિફત ॥ ૩૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પોતાના મિત્રોને કહ્યું, કયામતના સમયે મારા ભાઈઓ આવશે. શ્રીશ્યામાજીની અંગભૂત બ્રહ્માત્માઓનો આ તે જ સમુદાય છે, જેની પ્રશંસા કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં કરવામાં આવી છે.

ખેલ ક્રિયા મહંમદ વાસ્તે, જૈસે ખેલ કે કબૂતર ।

ખાસલખાસ ગિરો રબાની, વહ ઈનોં કી કરે બરાબર ॥ ૩૩ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને દેખાડવા માટે આ ખેલ બનાવ્યો છે. નાશવાન જગતના જીવો જાદુઈ ખેલનાં કબૂતર જેવા છે. તેઓ સર્વ-શ્રેષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓ સાથે પોતાની સરખામણી કરે છે.

ખેલ ક્રિયા મહંમદ વાસ્તે, મહંમદ આયા વાસ્તે ઉમત ।

તાએ એક દમ ન્યારી ના કરેં, મેહેર કર ધરી તીન સૂરત ॥ ૩૪ ॥

જગતનો આ ખેલ શ્રીશ્યામાજી માટે ઉત્પન્ન કર્યો છે. શ્રીશ્યામાજી પોતાના બ્રહ્માત્માઓ માટે આ જગતમાં અવતર્યા છે. તેઓ પોતે પોતાના અંગસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓને એક ક્ષણ માટે પણ દૂર રહેવા દેતા નથી. તેમણે જ કૃપા કરીને આ જગતમાં ત્રણ સ્વરૂપો ધારણ કર્યા છે.

ઈન ઉમત ભાઈયોં વાસ્તે, મહંમદ આએ તીન બેર ।

દુની કયા જાને બિના નિસબત, બિના ઈલમ રાત અંધેર ॥ ૩૫ ॥

પોતાના અંગસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓ માટે શ્રીશ્યામાજી આ જગતમાં ત્રણવાર અવતર્યા, નાશવંત

જગતના જીવો પોતાના સંબંધ અને બ્રહ્મજ્ઞાન વગર અજ્ઞાનમય રાત્રિમાં આ બાબતને શી રીતે સમજી શકે ?

જબ જોડે મિલે મુકાબિલ, તબ જાહેર હુએ રાત દિન ।

રાત કુફર ફના મિટ ગઈ, હુઆ હક બકા અરસ રોસન ॥ ૩૬ ॥

શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ મારા હૃદયમાં બિરાજમાન થયા અને રસૂલ મહમ્મદ પણ પુનઃ પ્રગટ થયા. ત્યારે ખુદાનાં રાત અને દિવસ (એક હજાર વર્ષનો દિવસ અને સો વર્ષની રાત અર્થાત્ અગિયારમી સદી) પ્રગટ થયાં ત્યારે અજ્ઞાનમયી રાત્રિનો અંધકાર દૂર થયો અને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામનો પરિચય થયો.

અસલ જાકી અરસ મેં, સો સેહેરગ સે નજીક હોએ ।

જો પૈદા તારીકી હવા સે, ક્યોં હક નજીક આવે સોએ ॥ ૩૭ ॥

જેમનાં મૂળ તન (પર આતમ) પરમધામમાં છે તે બ્રહ્માત્માઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અત્યંત નજીક (શ્વાસનળીથી પણ નજીક) હોય છે. પરંતુ જે જીવો શૂન્ય-નિરાકાર દ્વારા પેદા થયા છે તેમને પરમાત્માની નજીક શી રીતે માની શકાય ?

સોઈ ફના કહી દુનિયાં, જાકી અસલ અરસમેં નાંહેં ।

સોઈ હૈયાત હમેસગી, જો અરસ બકા કે માંહેં ॥ ૩૮ ॥

જગતના જીવોને એટલા માટે નાશવંત કહ્યા છે કે, તેમનું મૂળ પરમધામમાં નથી. જે દિવ્ય પરમધામના વાસી છે તેઓ જ સદા શાશ્વત તથા અખંડ છે.

વે ઈતજાર ઉસી કૌલ કે, હૂંઢત ફિરેં રાત દિન ।

આરામ ન હોએ બિના મિલે, જેતી રૂહ મોમિન ॥ ૩૯ ॥

બ્રહ્માત્માઓ આ જગતમાં આવીને પણ પરમાત્માનાં વચનોની પ્રતીક્ષા કરે છે. (પરમાત્મા પોતાના વચન પ્રમાણે પ્રગટ થશે). તેથી તેઓ રાત-દિવસ તેમને જ શોધતા રહે છે. પરમધામના આત્માઓને પોતાના ધણીના મિલન વગર શાંતિ મળતી નથી.

મહમ્મદ મોમિનોં વાસ્તે, લે આયા ફુરમાન ।

ઈલમ કિલ્લી લ્યાએ રૂહઅલ્લા, કિયે છિપે જાહેર બયાન ॥ ૪૦ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પણ હકીકતે એ જ આત્માઓ માટે પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યા છે. શ્રીશ્યામાજી એમને માટે જ તારતમ જ્ઞાન રૂપી ચાવી લઈને સદ્ગુરુ રૂપે આવ્યાં છે. તેમણે જ ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં.

એતે દિન કિન ના કહ્યા, કે રસૂલ આયા ઈન પર ।

ના કિન ફુરમાન સિર લિયા, ના કિન લઈ ખબર ॥ ૪૧ ॥

આજ સુધી કોઈએ પણ એવું નથી કહ્યું કે, રસૂલ મહમ્મદ બ્રહ્માત્માઓ માટે આવ્યા છે. તેથી તેમણે તેમના હુકમને પણ ન સ્વીકાર્યો અને તેમની ભાળ પણ ન લીધી.

નબે સાલ હજાર પર, જબ લગ બીતે દિન ।

એતે દિન કિન ના કહ્યા, જો કુરાન ન પકડ્યા કિન ॥ ૪૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પછી એક હજાર, નેવું વર્ષ વીતી ગયાં, ત્યાં સુધી કોઈએ પણ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સમજાવ્યાં નહિ.

બોહોતોં કિયા કુરાન અપના, ના કિન લઈ હકીકત ।

ના કિન પાયા ઈલમ હક કા, ના કિન ખોલી મારફત ॥ ૪૩ ॥

અનેક લોકોએ કુરાનને પોતાનો ગ્રંથ કહ્યો. પરંતુ તેની વાસ્તવિકતાને કોઈ પણ ગ્રહણ કરી શક્યું નહિ. કારણ કે, આજ સુધી કોઈને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું બ્રહ્મજ્ઞાન પણ ન મળ્યું અને ન કોઈએ પરમધામના દરવાજા ખોલીને પરમાત્માની ઓળખાણ કરાવી.

જો રૂહે ઉતરીં અરસ સે, તામેં કેતે કહે પેગંમર ।

સિરદાર સબોં મેં રૂહઅલ્લા, કહેં હદીસેં યોં કર ॥ ૪૪ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ પરમધામથી અવતર્યા છે. તેમણે કેટલાક કતેબ ગ્રંથોમાં પેગંબરની સંજ્ઞા આપી છે. હદીસોમાં એ ઉલ્લેખ છે કે, તે બધા પેગંબરોમાં શ્રીશ્યામાજી શિરોમણિ છે.

એ હુજત જાહેર કિન ના કરી, હમ રૂહેં અરસસે આઈ ઉતર ।

કૌલ કિયા હકેં હમસોં, બોલાવેં બખત ફજર ॥ ૪૫ ॥

આજસુધી કોઈએ પણ એવો દાવો કર્યો નથી કે, અમે પરમધામથી અવતરેલા બ્રહ્માત્માઓ છીએ અને પરમાત્માએ પોતાના આવવાના વચનો અમને આપ્યાં છે અને તેઓ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતમાં અમને પરમધામ બોલાવશે.

કહ્યા રસૂલેં રૂહઅલ્લા, માહેં સિરદાર સબ રૂહન ।

મેં ફુરમાન લ્યાયા ઈનોં પર, એ કરસી સાફ સબન ॥ ૪૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદે આ પ્રમાણે કહ્યું, પરમધામના તમામ બ્રહ્માત્માઓમાં શ્રીશ્યામાજી શિરોમણિ છે. હું તેમને માટે જ પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યો છું. તેઓ જ બધાંની શંકાઓ દૂર કરશે.

મારે એહી દજજાલ કોં, ઔર એહી કરે એક દીન ।

સાફ કરે સબ દિલોં કોં, હક પર દેવે યકીન ॥ ૪૭ ॥

આ જ શ્યામાજી સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને નાસ્તિકતા રૂપી દજજાલને મારશે અને આખા જગતમાં એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)ની સ્થાપના કરશે. તારતમજ્ઞાન દ્વારા બધા જીવોના હૃદયની શંકાઓ દૂર કરીને પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ વધારશે.

એહી ખોલેં હકીકત મારફત, કરેં માએના જાહેર બાતન ।

કરેં અરસ બકા હક જાહેર, એહી ફજર કહી હક દિન ॥ ૪૮ ॥

એઓ જ પરમાત્માની વાસ્તવિકતાનો પરિચય કરાવીને ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો પ્રગટ કરશે તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામને પ્રગટ કરશે. આ જ સમયને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કહેવામાં આવ્યું છે.

મેટ દઈ રાત અંધેરી, ઔર અગલે અમલ સરે દીન ।

હક બકા અરસ ચિન્હાએ, ઐસે હક ઈલમેં કિએ અમીન ॥ ૪૯ ॥

શ્રીશ્યામાજીએ પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા અજ્ઞાનમયી રાત્રિ દૂર કરી તથા કર્મકાંડને જ ધર્મ માનીને તેને આધારે ચાલનારા લોકોની અજ્ઞાનતા દૂર કરી તેમને અખંડ પરમધામની ઓળખાણ કરાવી દીધી.

હકેં કરી અરસમેં રૂહોસોં, પેહેલેં રદ બદલ ।

સો ઈલમેં જગાએ દિલ અરસ કર, હકેં દઈ કુલ અકલ ॥ ૫૦ ॥

પરમધામમાં શ્રીરાજજીએ જે બ્રહ્માત્માઓ સાથે પ્રેમ સંવાદ કર્યો હતો તે જ બ્રહ્માત્માઓને બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા જાગૃત કરી, તેમના હૃદયને, પોતાનું પરમધામ બનાવ્યું અને તેમને જાગૃત બુદ્ધિ આપી.

જલ બિન જલ જીવ ના રહે, ના થલ બિન જીવ થલ ।

તો અરસ રૂહેં અરસ બિન ક્યોં રહે, જિનોં હક બકા અરસ અસલ ॥ ૫૧ ॥

જે રીતે પાણીના જીવો પાણી વગર અને ભૂમિના જીવો ભૂમિ વગર રહી શકતા નથી તે જ રીતે પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ પરમધામ વગર શી રીતે રહી શકે ? તેમનું ઘર જ અખંડ પરમધામ છે.

હૂંઢેં અપને રસૂલ કોં, ઔર અપના ફુરમાન ।

ઔર હૂંઢેં હક ઈલમ કોં, જાસોં બાતૂન હોએ બયાન ॥ ૫૨ ॥

તેઓ આ જગતમાં આવીને પણ પરમાત્માના સંદેશવાહક બને છે તથા સંદેશની શોધ કરે છે એટલું જ નહિ, તેઓ બ્રહ્મજ્ઞાનને પણ શોધે છે, જેનાથી પરમધામનાં ગૂઢ રહસ્યોનું વિવરણ પ્રાપ્ત થઈ શકે.

રાહ દેખેં રૂહ અલ્લાહ કી, ઔર હૂંઢેં આખરી ઈમામ ।

હક હકીકત મારફત, ચાહેં ફલ ક્યામત તમામ ॥ ૫૩ ॥

તેઓ શ્રીશ્યામાજીના અવતરણની રાહ જુએ છે અને આખરી ઈમામને શોધે છે. તેઓ સત્યજ્ઞાન મેળવીને પરમાત્માની પૂર્ણ ઓળખાણ કરીને આત્મજાગૃતિના સમયનો સંપૂર્ણ લાભ લેવા ઈચ્છે છે.

ફના બીય સે નિકસ કે, બીય આવેં બકા અસલ ।

દુની દુખ છોડ લેં હક સુખ, એ રૂહેં ક્યોં છોડેં અપના ફલ ॥ ૫૪ ॥

તેમના હૃદયમાં એ ભાવના હોય છે કે, અમે આ નશ્વર જગતમાંથી નીકળીને અખંડ પરમધામમાં પહોંચીએ. એટલું જ નહિ, તેઓ નાશવંત જગતનાં દુઃખોને છોડીને અખંડ સુખ પ્રાપ્ત કરવા ઈચ્છે છે. વાસ્તવમાં એ આત્માઓ પોતાના લાભને શી રીતે છોડી શકે ?

દિલ બકા યા ફના દમ, સબ અસલ અપની ચાહે ।

કોઈ દોજક કોઈ ભિસ્તમેં, યા કોઈ અરસ બીય ઉઠાએ ॥ ૫૫ ॥

ધામહૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ હોય અથવા નાશવંત જગતના જીવો હોય, તે બધા પોત પોતાના

મૂળને મેળવવા ઈચ્છે છે. તેથી આ જગતના જીવોમાંથી કોઈને નરકનું દુઃખ મળ્યું, કોઈને અખંડ મુક્તિ સ્થળનું સુખ મળ્યું. તો કોઈકને પરમધામમાં જાગૃત કરવામાં આવ્યા.

એ જો ફના મોહોરે ખેલ કે, મેં મેરી કર ખેલત ।

યાહી કોં દેખેં સુનેં, સુધ ના બકા વાહેદત ॥ ૫૬ ॥

નાશવાન જગતના ખેલના મહોરાં સમાન તમામ જીવો “હું અને મારું” કહીને અહંકારને વશ બનીને ખેલતા રહે છે. તેઓ નાશવાન જગતની જ વાતો સાંભળે છે તથા જગતની નશ્વરતાને જ જોતા રહે છે. તેમને અખંડ પરમધામનું જ્ઞાન જ હોતું નથી.

રૂહેં ગિરો તિનમેં મિલ ગઈ, હક બકા ન જાને તરફ ।

ચૌદે તબક ફના બીચ, કોઈ કહે ન બકા એક હરફ ॥ ૫૭ ॥

પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ પણ નાશવંત જગતમાં આવીને આ જીવો સાથે મળી ગયા. જે પૈકી કોઈને પણ પરમાત્માની દિશાનું ભાન જ નથી. નાશવાન જગતના આ ચૌદ લોકમાં કોઈ પણ અખંડ પરમધામ વિશે એક શબ્દનો પણ ઉચ્ચાર કરતા નથી.

ના થે અવ્વલ ના હોસી આખર, એ જો બીચમેં દેત દેઆએ ।

સો ભી કહેં કિતાબેં અબહીં, આખર દેસી ઉડાએ ॥ ૫૮ ॥

આ નાશવાન જગત પહેલાં ન હતું અને ભવિષ્યમાં પણ રહેશે નહિ. આ તો માત્ર વચગાળામાં જ દેખાઈ રહ્યું છે. બધા ધર્મ ગ્રંથોએ એ જ કહ્યું છે કે, આ દેખાઈ રહ્યું છે તે જગતનો પણ નાશ કરી દેવામાં આવશે.

અવ્વલ આખર નાબૂદ, બીચ ફરેબ સો ભી નાબૂદ ।

સો બરકત મહંમદ મોમિનોં, પાએ કાયમ ભિસ્ત વજૂદ ॥ ૫૯ ॥

શરૂઆતમાં તથા અંતમાં જેનું અસ્તિત્વ જ નથી તે ચોક્કસ જ મધ્યમાં પણ અસ્તિત્વ વગરનું (નાશવાન) છે. પરંતુ શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓમાં તે શક્તિ છે જેનાથી તેમણે આ અસ્તિત્વ વગરના જગતના જીવોને પણ મુક્તિ સ્થાનોમાં અખંડ કરી દીધા.

ઓ ઉતરે કહે અરસ સે, એ કુંન કેહેતે પૈદાસ ।

જાહેર દેખી તફાવત, એ આમ વે ખાસલખાસ ॥ ૬૦ ॥

એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે, બ્રહ્માંગનાઓ દિવ્ય પરમધામથી અવતરી છે અને એ જીવો ખુદા દ્વારા ‘હોજા’ કહેવાથી શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયા છે. તેથી એ બન્નેમાં સ્પષ્ટ અંતર છે કે, એ જીવો સર્વસાધારણ છે, જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

અસલ તન ઈનોં અરસમેં, ઠૌર ઠૌર લિખી ઈસારત ।

બીચ જંજીરોં મુસાફ કી, કરેં આયતેં ઈનોં સિફત ॥ ૬૧ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓનાં મૂળ તન દિવ્ય પરમધામમાં છે. જુદા જુદા ધર્મગ્રંથોમાં અનેક સ્થળે એવા સંકેતો મળે છે. કુરાનની વિભિન્ન આયતોની કડીઓને મેળવીને જોઈએ છીએ તો બધે જ તેમનો જ મહિમા જોવા મળે છે.

તો જાહેર કરી બીચ લૈલ કે, હક કી ગૈબ ખિલવત ।

ફજર હોસી ઈત થેં, દિન યાહી હક મારફત ॥ ૬૨ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓએ આ જગતમાં અવતરીને પરમધામ મૂલમિલાવાનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં. હવે એમના દ્વારા જ બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થશે અને એ જ દિવસે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થશે.

અવલ ફુરમાયા રસૂલ કોં, કહો હરફ તીસ હજાર ।

રાહ ચલાઓ રાત કી, બકા ફજરેં રખો કરાર ॥ ૬૩ ॥

પ્રથમ રસૂલ મહમ્મદને ખુદાનો આદેશ મળ્યો કે તમે ત્રીસ હજાર શબ્દોને પ્રગટ કરી અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મકાંડનો માર્ગ ચલાવો અને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાનું છે તેનું વચન આપો.

રાહ રાત કી ચલાઓ સરિયત, લે તરીકત પોહોંયે હકીકત ।

તબ ફજર દિલ મહંમદેં, દિન હોસી મારફત ॥ ૬૪ ॥

અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મનો માર્ગ ચલાવો. જ્યારે જગતના જીવો તેનાથી આગળ વધવા ઈચ્છશે તો તેમને ઉપાસનાની સાથે સત્યજ્ઞાન પણ સમજાવો. ત્યારે શ્રીશ્યામાજીના હૃદયમાંથી બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી પરમાત્માની ઓળખાણ રૂપ દિવસનો ઉદય થશે.

સિપારે ઉનઈસમેં, લિખ્યા રાત હવા મજફૂર ।

સૂરજ મહંમદ દિલ મારફત, ઉડે રાત હવા દેખ નૂર ॥ ૬૫ ॥

કુરાનના ઓગણીસમા સિપારામાં એ અજ્ઞાનમયી રાત્રિના અંધકારનો ઉલ્લેખ થયો છે. તેની સાથે જ એમ પણ કહ્યું છે, જ્યારે શ્રીશ્યામાજીના હૃદયમાંથી દિવ્ય જ્ઞાનનો સૂર્યોદય થશે ત્યારે તેના પ્રકાશથી આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિ સમાપ્ત થઈ જશે.

અગ્યારેં સદી જાને આરફ, લિખી હદીસોં બીચ સરત ।

ઈસ રાહ પોહોંયાવે હકીકત, હોસી ફજર દિન મારફત ॥ ૬૬ ॥

વિદ્વાનોના મત પ્રમાણે હદીસોમાં બ્રહ્માત્માઓના પ્રાગટ્ય વિશે જે વાત લખી છે તે અગિયારમી સદી છે. તેઓ પ્રગટ થઈને પરમધામની યથાર્થતાની ઓળખાણ કરાવશે. તે સમયે પરબ્રહ્મની પૂર્ણ ઓળખાણના દિવસનો ઉદય થશે.

દુની હજાર સાલ હક દિન કે, કહી સૌ સાલ એક રાત ।

બારેં ફરદા રોજ ફજર, હો જાહેર હાદી હક જાત ॥ ૬૭ ॥

દુનિયાંની હજાર સાલને ખુદાનો એક દિવસ કહ્યો છે અને સો સાલની એક રાત બતાવી છે. હવે બારમી સદીમાં ‘કાલનો દિવસ’ થઈ ગયો છે. શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ પ્રગટ થઈ ગયાં છે.

ઔર પેહેલેં છિપે રખાએ હક ને, એ જો હરફ તીસ હજાર ।

સો દિલ બીચ રખે મહંમદેં, કહ્યા તુમહીં પર અખત્યાર ॥ ૬૮ ॥

પહેલાં ખુદાએ રસૂલ મહમ્મદને જે ત્રીસ હજાર શબ્દો છુપાવી રાખવા કહ્યું હતું તેને રસૂલ મહમ્મદે પોતાના હૃદયમાં છુપાવી રાખ્યા. ખુદાએ તેમને એમ પણ કહ્યું હતું કે એ ત્રીસ હજાર શબ્દો તમારા પર આધારિત છે, તમે જ્યારે ઈચ્છો ત્યારે પ્રગટ કરી શકો છો.

ત્રીસ હજાર ઔર ગુઝ કહે, તાકી આઈ ન કિન કોં બોએ ।

જબરાઈલ સે છિપાએ, એ આખર જાહેર કિએ સોએ ॥ ૬૯ ॥

બાકીના ત્રીસ હજાર શબ્દો ખૂબ જ ગુપ્ત રાખવા કહ્યું હતું. તેની સુગંધ પણ કોઈને મળી નહિ. એટલે સુધી કે, જિબ્રીલ ફિરસ્તાથી પણ એ વચન છુપાવી રાખ્યાં હતાં. અંતિમ (ક્યામત) સમયે (મારી સાથે) પ્રગટ થઈને તેને વ્યક્ત કરી દીધાં છે.

એ સાહેદી નામેં મ્યારાજમેં, બીચ લિખે માએને બાતન ।

હક ઈસારતેં રમૂજેં, સો બૂઝે હાદી યા મોમન ॥ ૭૦ ॥

આ ગૂઢ રહસ્યોની સાક્ષી “મેયરાજનામા” ગ્રંથમાં આપવામાં આવી છે. પરમાત્મા માટે કહેવામાં આવેલાં આ સંકેતોને શ્રીશ્યામાજી અથવા બ્રહ્માત્માઓ જ સમજી શકે છે.

હક ઈલમ લુઈની જિન પેં, સોઈ સમઝે હક રમૂજ ।

જો તન ખિલવત અરસ કે, સોઈ જાને હક દિલ ગુઝ ॥ ૭૧ ॥

આ બ્રહ્મજ્ઞાન જેને માટે અવતર્યું છે તેઓ જ તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને સમજશે. જે આત્માઓનાં મૂળ તન (પરઆત્મ) પરમધામ મૂલમિલાવામાં છે તેઓ જ પરમાત્માના હૃદયની ગુપ્ત વાતો જાણી શકે છે.

એહી કરેં ખિલવત જાહેર, દૂર કરેં તારીકી રાત ।

ક્યોં ફના રહે બકા નજરોં, ઊગ્યા સૂર બકા હક જાત ॥ ૭૨ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓ અજ્ઞાનમયી રાત્રિના અંધકારને દૂર કરી, મૂલમિલાવાનાં ગૂઢ રહસ્યો પ્રગટ કરશે. બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યનો ઉદય થઈ ગયો છે. ત્યારે અખંડ જ્ઞાનની દૃષ્ટિમાં સ્વપ્નવત્ જગતનું અજ્ઞાન કેવી રીતે ટકી શકે છે ?

અરસ ન્યામત જાહેર હુઈ, જોએ કૌસર અરસ હૌજ ।

હક ઈલમેં કછૂ ના છિપે, કિયા જાહેર ફરદા રોજ ॥ ૭૩ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રગટ થવાથી યમુનાજી તથા હૌજ કોસર તળાવ સહિત પરમધામની સંપૂર્ણ નિધિ પ્રગટ થઈ ગઈ છે. હકીકતમાં બ્રહ્મજ્ઞાનથી કોઈ પણ વસ્તુ છૂપી રહેતી નથી. તેણે કાલનો ક્યામતનો દિવસ પણ પ્રગટ કરી દીધો છે.

એ જો દુની પૈદા જુલમત, સો ઈનોં કી કરે સર ભર ।

મજાજી ક્યોં હોએ સકે, રૂહેં હક બરાબર ॥ ૭૪ ॥

શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન જગતના જીવો એ બ્રહ્માત્માની સમાન બનવા ઈચ્છે છે, પરંતુ મિથ્યા જગતના જીવો સત્ય બ્રહ્માત્માઓની સમક્ષ શી રીતે બની શકે ?

એ જો મોમિન નૂર બિલંદ કે, દિલ જિનોં અરસ હક ।

સર ભર ઈનોં કી દુની કરે, હુઆ સિર ગુનાહ બુજરક ॥ ૭૫ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામથી અવતર્યા છે. એમનું હૃદય પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું ધામ છે. નાશવંત જગતના જીવો એમની સાથે પોતાની તુલના કરે છે, તેથી તેમને ભારે દોષ લાગશે.

જબ લિયા બાતૂન માએના, ખોલી રૂહ નજર ।

તબ હુઆ અરસ દિલ મોમિનોં, જાહેર હુઈ ફજર ॥ ૭૬ ॥

જ્યારે બ્રહ્માત્માઓએ આત્મદૃષ્ટિ ખોલીને ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો ગ્રહણ કર્યાં, ત્યારે તેમનાં હૃદયો પરમાત્માના ધામ બની ગયાં અને બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતનો ઉદય થયો.

એ જો અમલ ચલતે થે રાત કે, લે રાહ સરિયત ।

સો હુએ સબ મનસૂખ, ખોલે હકીકત ॥ ૭૭ ॥

આ જગતમાં અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મકાંડનો કાનૂન ચાલી રહ્યો છે. જ્યારે બ્રહ્માત્માઓએ પરમધામની વાસ્તવિકતા સ્પષ્ટ કરી દીધી ત્યારે એવા કાનૂન અને વ્યવહાર નિરર્થક સાબિત થઈ ગયા.

કહ્યા ફજર કોં હોએસી, ફરદા રોજ આખરત ।

હોસી ખોલેં હકીકત, હક અરસ લજત ॥ ૭૮ ॥

કુરાનમાં આવા પ્રકારનો ઉલ્લેખ છે કે, બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી કયામતના દિવસનું આગમન થશે. ત્યારે તમામ ધર્મગ્રંથોનું ખરું જ્ઞાન સ્પષ્ટ થવાથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા પરમધામનાં સુખોનો અનુભવ થશે.

સો આએ જબ ઈત દિન મેં, ભયા નૂર રોસન ।

સિફાયત મહંમદ કી, ફજર પોહોંચી તિન ॥ ૭૯ ॥

કયામતના આ દિવસોમાં જગતમાં બ્રહ્માત્માઓનું અવતરણ થવાથી બધે જ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો. એ બ્રહ્મજ્ઞાનની સવારે શ્રીશ્યામાજી સાથે પ્રગટેલા બ્રહ્માત્માઓને રસૂલ મહમ્મદની પ્રશંસા પ્રાપ્ત થઈ.

તો કહ્યા અમલ રાત કા, સુધ આપ ના હક ।

હુતા ના ઈલમ લુદની, જિનસે હોઈએ બેસક ॥ ૮૦ ॥

તેથી કહેવામાં આવ્યું છે કે, જગતમાં સર્વત્ર અજ્ઞાનમયી રાત્રિનો અંધકાર વ્યાપેલો છે. એવામાં પોતાની ઓળખાણ પણ નહિ થાય અને પરમાત્માનો પરિચય પણ નહિ થાય. આજ સુધી આ જગતમાં જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન ન હતું, જેને લીધે બધાંની શંકાઓ દૂર થઈ શકે !

હક ઈલમ સે હોત હે, અરસ બકા દીદાર ।

પટ ખોલત સબ વાર કે, ઔર નૂર કે પાર ॥ ૮૧ ॥

પરમાત્માના આપેલા જ્ઞાન દ્વારા જ અખંડ પરમધામનાં દર્શન થઈ શકે છે. આ જ બ્રહ્મજ્ઞાન શૂન્ય-નિરાકારના આવરણને દૂર કરી અક્ષરથી પાર અક્ષરાતીત પરમધામનો અનુભવ કરાવે છે.

સુધ હોએ હક કુદરત, ઔર આપ ચિન્હાર ।

ઈલમ લુદની હક કા, ખોલ દેવે સબ દ્વાર ॥ ૮૨ ॥

ત્યારે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની શક્તિની જાણકારી થશે અને પોતાની ઓળખાણ પણ થશે. આ રીતે પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું આ બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) પરમધામના તમામ દરવાજા ખોલી નાખે છે.

કાયમ ન્યામત હક કી, ન થી રાત કે માંહેં ।
અમલ દુનીમેં સરિયત, એ ચલ્યા હૈ તબ તાંહેં ॥ ૮૩ ॥

અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અખંડ નિધિ પ્રગટ થઈ ન હતી. રસૂલ મહમ્મદના સમયમાં કર્મકાંડ પર આધારિત ધર્મ-સંપ્રદાયનો વ્યવહાર ચાલતો રહ્યો.

બુત પુજાવતે રાત કે, ગઈ જડ મેખ તિન ।
સો ક્યો જાહેરી આગે ચલ સકે, હુએ હક દિન રોસન ॥ ૮૪ ॥

તે સમયે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને લીધે લોકો મૂર્તિને જ પરમાત્મા સમજીને તેની આરાધના કરતા હતા. હવે તે જડતા સમાપ્ત થઈ ગઈ છે. અખંડ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવાથી ધર્મગ્રંથોના બાહ્યાર્થને આધારે ચાલતી મિથ્યા સમજ શી રીતે ચાલી શકે ?

ઝંડા ખડા થા દીન કા, મકે મદીને ।
સો જમાત લે સરિયતે, પકડ્યા થા ચકીને ॥ ૮૫ ॥

મક્કા તથા મદિનામાં રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા સ્થાપિત કર્મના કાનૂનનો ઝંડો ફરકી રહ્યો હતો. રસૂલ મહમ્મદના અનુયાયીઓએ કર્મકાંડ પર વિશ્વાસ રાખીને એ જ ઝંડાને પકડી રાખ્યો હતો.

હુકમ ક્રિયા થા રસૂલ ને, જિન પડો જુદે તુમ ।
સો કૌલ તોડ બહતર હુએ, રાત કે મુસલિમ ॥ ૮૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદે તેમને આદેશ આપ્યો હતો કે તમે અલગ અલગ થશો નહિ. તેમના એ હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને મુસ્લિમ લોકો અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં બોત્તેર સમુદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા.

ઈન મજાજી જમાત ને, છોડે હક હાદી કદમ ।
સો ટૂક ટૂક જમાત જુદી હુઈ, હાએ હાએ એસા ક્રિયા જુલમ ॥ ૮૭ ॥

આ મિથ્યા જગતના જીવોએ પોતાના રસૂલનાં ચરણ (માર્ગદર્શન) છોડી દીધાં. તેથી એ સમુદાય ટુકડે ટુકડા થઈને જુદા જુદા સમુદાયોમાં વહેંચાઈ ગયો. હાય રે ! એમણે મોટો અનર્થ કર્યો છે.

હાએ હાએ દેખ્યા ન હક હાદી સામી, ના હદીસેં કુરાન ।
તો આએ લિખે નામેં વસિયત, ઈત ના રહ્યા કિન કા ઈમાન ॥ ૮૮ ॥

હાય ! એમણે હક-હાદીની સામે ના જોયું અને કુરાન કે હદીસોનું અધ્યયન પણ ન કર્યું. તેથી મક્કાથી વસિયતનામાં લખવામાં આવ્યું કે “અહીંયાં કોઈનામાં ય વિશ્વાસ રહ્યો નથી.”

એક સાત જને ઈમાનસોં, મુએ મુસલમાન ।
આએ પોહોંચ્યા સોઈ બખત, જો કહ્યા થા નુકસાન ॥ ૮૯ ॥

(એક કથા છે કે મુસલમાનોની શ્રદ્ધા ઓળખવા માટે નમાજ પઢતી વખતે આકાશમાંથી સિત્તેર હજાર સુવર્ણ મુદ્રાઓનો વરસાદ વરસ્યો. તે સમયે બધા લોકો નમાજ છોડીને મુદ્રા લેવા માટે દોડી ગયા.) માત્ર સાત જણ ખુદા પ્રત્યે વિશ્વાસ રાખીને નમાજ પઢતા રહ્યા. (તે લોકો જ્યારે મુદ્રા ઊઠાવવા લાગ્યા ત્યારે મુદ્રાઓ કોલસા જેવી થઈ ગઈ. આ રીતે એ લોકોને બન્ને તરફથી નુકસાન થયું.) હવે એ સમય આવી ગયો છે, જેને માટે બન્ને તરફથી નુકસાન થવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.

ઔર લિખ્યા જો પિછે રહે, તિન દિલોં નહીં યકીન ।

સોએ લિખ્યા સોં ખાએ કે, અબ લગ થા ઝંડા દીન ॥ ૮૦ ॥

કુરાનમાં આ પણ ઉલ્લેખ છે, જે લોકો પાછળ રહી ગયા, તેમના હૃદયમાં પણ વિશ્વાસ ન રહ્યો. તેથી વસિયતનામામાં સોગંદ સાથે લખવામાં આવ્યું કે હમણાં સુધી ધર્મધ્વજ અહીં હતો તે હવે ઊઠી ગયો છે.

જો કહ્યા થા રસૂલ ને, સોઈ હુઆ બખત ।

આએ લિખે નામેં વસિયત, જાહેર કરી ક્યામત ॥ ૮૧ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જેવું કહ્યું હતું તે સમય આવી ગયો છે. તે પ્રમાણે વસિયતનામા લખીને ભારતમાં આવી ગયા. જેનાથી ક્યામતનો સમય પ્રગટ થઈ ગયો.

તો આએ નામેં વસિયત, જો પેહેલેં ફુરમાએ ।

સોએ દેખો બીય આયતોં, દિલસોં અરથ લગાએ ॥ ૮૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પહેલેથી જ ભવિષ્યવાણી ભાખી હતી. તે પ્રમાણે આ વસિયતનામા આવ્યાં છે. કુરાનની એ આયતોને હૃદયપૂર્વક વિચારીને જુઓ.

એ જો મજાજી દુનિયાં, ક્યા કરસી બિયાર ।

તો ક્યોં દેખે બિના મારફત, બીય રાહ અંધાર ॥ ૮૩ ॥

બાહ્ય દૃષ્ટિવાળી આ દુનિયા તેના પર શું વિચાર કરી શકે ? બ્રહ્મજ્ઞાન વગર અહીંના જીવો અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાં શી રીતે માર્ગ જોઈ શકે ?

જિનોં મુસાફ લુદંની ખોલિયા, પાઈ હક હકીકત ।

તબ જાનો ફજર હુઈ, આએ પોહોંચી સરત ॥ ૮૪ ॥

જેમણે બ્રહ્મજ્ઞાન મેળવીને કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કર્યા તેમને જ પરમધામની વાસ્તવિકતા પ્રાપ્ત થઈ. ક્યામતનો સમય આવી ગયો છે. હવે સમજવું જોઈએ કે બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાવ થઈ ગયું છે.

તુમ જુદે જિન પડો, રહિયો ગિરોહ સાથ ।

સો હોએગા દોજકી, જો છોડસી જમાત ॥ ૮૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પોતાના અનુયાયીઓને કહ્યું હતું તમે તમારા સમુદાયનો સાથ છોડીને અલગ થશો નહિ. જે પોતાના સમુદાયનો સાથ છોડશે તે નરકગામી થશે.

સો તો જિદ કર જુદે હુએ, ફિરકે જો બહતર ।

તાકો નારી આયતોં હદીસોં, લિખ્યા હૈ યોં કર ॥ ૮૬ ॥

પરંતુ તેમના અનુયાયીઓ પરસ્પર ઝઘડીને જુદા જુદા બોત્તેર ફિરકા-સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા. કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં એવા લોકોને નરકગામી કહ્યા છે.

સો દેવાઈ હાદિએ સાહેદી, પુકારે સિરદાર ।

ફૈલ કહે તિનોં મુખ અપને, દુની સબ હુઈ ખ્વાર ॥ ૮૭ ॥

તેથી સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને મક્કાના કાજીઓ દ્વારા વસિયતનામાના માધ્યમથી પોકારી, પોકારીને એ બાબતની સાક્ષી અપાવી. તેમણે સ્વમુખે પોતાના સમુદાયના લોકોનું આચરણ સ્પષ્ટ કર્યું કે, લડી-ઝઘડીને તેમની દુર્દશા થઈ રહી છે.

કહ્યા દુની પઢસી, આપ દિલ બિચાર ।
ચિઠી લેસી પિછલી હાથમેં, કેહેસી ફેલ પુકાર ॥ ૯૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદે એમ પણ કહ્યું હતું, મારા પછી જગતના લોકો કુરાન વાંચશે અને પોતાની જ બુદ્ધિથી વિચારશે, તેમને માટે લખાવેલા પત્રોને પોતાના હાથમાં લેશે અને પોતાના આચરણ અંગે પશ્ચાતાપ કરશે.

ફિરકા જો તેહેતરમાં, કહ્યા નાજી હક ઈલમ ।
મોમિન દિલોં પર લુદંની, લિખ્યા બિના કલમ ॥ ૯૯ ॥

આ વિભક્ત લોકોમાં જે તોત્તેરમો ફિરકો હશે તે ધર્મનિષ્ઠ કહેવાશે. તેમની પાસે બ્રહ્મજ્ઞાન હશે એ બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં આ બ્રહ્મજ્ઞાન કલમ વગર અંકિત થશે.

તિન દિલોં પર સૂરજ, ઊગ્યા મારફત ।
જિનોં પાઈ અરસ ઈલમેં, હક કી હિદાયત ॥ ૧૦૦ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં, બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્યનો ઉદય થયો છે. તેમણે જ પરમધામના જ્ઞાન દ્વારા પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું માર્ગદર્શન મેળવ્યું છે.

રૂહેં ફિરસ્તે અરસ કે, સોઈ મહંમદ દીન ।
તિનમેં સકસુભે નહીં, નૂર પૂર યકીન ॥ ૧૦૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરી સૃષ્ટિ ક્રમશઃ પરમધામની અને અક્ષરધામની છે. તેઓ જ શ્રીશ્યામાજી દ્વારા સ્થપાયેલા શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મમાં દીક્ષિત છે તેમાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા નથી. તેમનું હૃદય, જ્ઞાન અને વિશ્વાસથી પરિપૂર્ણ છે.

એ જો બેસક મહંમદી, સુંનત જમાત ।
વાહેદ તન કુલ મોમિન, છોડેં ન હાથોં હાથ ॥ ૧૦૨ ॥

આ જ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયને શ્રીશ્યામાજીનાં અંગ (સુંદરસાથ) કહેવામાં આવ્યા છે. એ બ્રહ્માત્માઓ અદ્વૈત સ્વરૂપ છે. તેથી એકબીજાથી ભિન્ન થતાં નથી.

વસિયત નામેં આએ કે, ઈત કરી પુકાર ।
રાહ બીચ કી છોડ બહતર હુએ, છૂટ ગયા કરાર ॥ ૧૦૩ ॥

મક્કાથી આવેલાં અધિકાર પત્રો (વસિયતનામા)માં વારંવાર એવો પોકાર કરવામાં આવ્યો હતો કે અહીંના લોકો રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા દર્શાવાયેલા માર્ગને છોડીને જુદા જુદા બોત્તેર સમુદાયોમાં વિભક્ત થઈ ગયા છે. તેથી અહીં શાંતિનો ભંગ થઈ ગયો છે.

નાજી ફિરકા હક ઈલમેં, બેસક હુઆ એક ।
મારફત માએના મ્યારાજ કા,સબ પાયા વિવેક ॥ ૧૦૪ ॥

આ બધામાં એક ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય (નાજીફિરકા) જ બ્રહ્મજ્ઞાનને લીધે શંકા રહિત થયો છે. તેણે રસૂલ મહમ્મદને મ્યારાજના સમયે કહેવામાં આવેલાં ખુદાની ઓળખાણ માટેના ત્રીસ હજાર શબ્દોના ગૂઢ રહસ્યો સમજી લીધાં છે.

વસિયત નામેંમેં સખત, લિખે સૌગંદ ખાએ ।

સો કૌન દેખે નાજી બિના, દિલ સોં અરથ લગાએ ॥ ૧૦૫ ॥

મક્કાથી આવેલાં વસિયતનામામાં શપથપૂર્વક લખ્યું છે, પરંતુ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય વગર બીજા કયા લોકો તેનું તાત્પર્ય સમજી શકે તેમ છે ?

સો નૂર ઝંડા ખડા કર, ઈત દિયા દેખાએ ।

સો ઈમાન બિના દેખે નહીં, પીછે રોસી પછતાએ ॥ ૧૦૬ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાનનો તે પ્રકાશમય ધ્વજ ભારતમાં સ્થાપી દેવામાં આવ્યો. પરંતુ વિશ્વાસ વગર લોકો તેને દેખી શકતા નથી અને પશ્ચાતાપ કરતાં કરતાં રહે છે.

સો નૂર ઝંડા ખડા હુઆ, બીચ હિંદુસ્તાન ।

જિત જબરાઈલ લે આઈયા, ન્યામત ચારોં કુરાન ॥ ૧૦૭ ॥

તે પ્રકાશમય ધ્વજ ભારતમાં સ્થપાયો, જ્યાં જિબ્રીલ ફિરસ્તા મક્કાથી કુરાનની ચારે નિધિ (બરકત, સફકત, ઈમાન અને કુરાન) લઈને આવ્યા છે.

જિમી આરબ સે લ્યાઈયા, દુનિયાં કી બરકત ।

ઔર ન્યામત બડી લ્યાયા, ફકીરોં કી સફકત ॥ ૧૦૮ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તાએ અરબસ્તાનની ભૂમિમાંથી લોકોનો વિશ્વાસ છીનવી લીધો છે અને તે ફકીરોના આશીર્વાદની શક્તિ પણ ત્યાંથી ઊઠાવીને લઈ આવ્યા છે.

એ જો દુનિયાં બરકત, સો તો કહ્યા ઈમાન ।

ઔર ફકીરોં કી સફકત, સો આખર મેહેર મેહેરબાન ॥ ૧૦૯ ॥

અહીંની દુનિયાની કૃપા-લાભનો અર્થ (અભિપ્રાય) પરબ્રહ્મ પ્રત્યે લોકોનો વિશ્વાસ છે અને ફકીરોના આશીર્વાદ એ બન્ને ખજાના આત્મ જાગૃતિના અંતિમ સમયે નિષ્કલંક બુદ્ધાવતાર પ્રત્યે શ્રદ્ધા રાખનારા લોકોને પ્રાપ્ત થયા.

ઉતથેં ઉઠાએ જબરાઈલ, લ્યાયા બીચ હિંદ ।

ગિરો સિતારે મહંમદી, કહે જો સૂરજ ચંદ ॥ ૧૧૦ ॥

આ રીતે જિબ્રીલ ફિરસ્તા મક્કાથી એ ખજાનાઓ લઈને ભારતમાં આવી ગયા. જ્યાં શ્રીશ્યામાજીનો સમુદાય (બ્રહ્માત્માઓ) નક્ષત્રોની જેમ ઝળહળી રહ્યો છે અને શ્રીશ્યામાજીને પોતાને સુંદરબાઈ તથા ઈન્દ્રાવતીના હૃદયમાં બિરાજમાન થવાથી ચંદ્ર તથા સૂર્યની શોભા પ્રાપ્ત થઈ છે.

ચાંદ સૂરજ દોઊ હાદી કહે, એ મહંમદી સૂરત ।

કહી ગિરો સિતારોં કી, ખાસલખાસ ઉમત ॥ ૧૧૧ ॥

હકીકતે ચંદ્ર અને સૂર્ય અર્થાત્ સુંદરબાઈ અને ઈન્દ્રાવતી બન્ને સદ્ગુરુ રૂપે પ્રતિષ્ઠિત થયાં છે. તેમનામાં જ શ્રીશ્યામાજીની શક્તિ અવતરી છે. બાકીનો બ્રહ્માત્માઓનો સમુદાય નક્ષત્રોની જેમ સર્વશ્રેષ્ઠ કહેવાયો છે.

સિપારે સતાઈસમેં, જાહેર કહ્યા રોસન ।

સો તુમ દેખો અરસ દિલમેં, જાહેર હક હાદી મોમન ॥ ૧૧૨ ॥

કુરાનના સત્તાવીસમાં સિપારામાં આ વાત સ્પષ્ટ લખી છે. તમે એને પોતાના હૃદયધામમાં જુઓ. જેથી શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થઈ જશે.

કહ્યા બીચ હિંદ કે, હક કરસી હિસાબ ।

ખાસલખાસ ઉમત, સબ લેસી સવાબ ॥ ૧૧૩ ॥

કુરાનમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે, પરમાત્મા ભારતમાં પ્રગટ થઈને બધાંનો ન્યાય કરશે. તે સમયે બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના શ્રેષ્ઠ સમુદાયને તેમનાં દર્શનનો લાભ પ્રાપ્ત થશે.

અવ્વલ કહ્યા રસૂલેં, કજા હોસી ઈત ।

દીદાર તબ તિન હોએસી, ખોલેં હક મારફત ॥ ૧૧૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પ્રથમથી જ કહ્યું હતું કે, અહીં (ભારતમાં) પરમાત્માનો ન્યાય હશે. ત્યારે બધા બ્રહ્માત્માઓને તેમનાં દર્શન થશે અને તેઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણને પ્રગટ કરશે.

સિપારે ઉનઈસમેં, લિખ્યા સૂરજ મારફત ।

સો દિલ રોસન મહંમદ કા, હોસી ખોલેં હકીકત ॥ ૧૧૫ ॥

કુરાનના ઓગણીસમાં સિપારામાં લખ્યું છે કે, કયામતના સમયે બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યોદય થશે. તે શ્રીશ્યામાજીના હૃદયનો જ પ્રકાશ હશે. તેમના પ્રગટ થવાથી કુરાનની યથાર્થતા સ્પષ્ટ થશે.

જ્યાદા હુઆ કુરમાએ સે, જો કૌલ કિયા અવ્વલ ।

સો જોડ દેખો આયતોં હદીસોં, લે દિલ અરસ અકલ ॥ ૧૧૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદે જે કાંઈ કહ્યું હતું, તેનાથી વધારે કાર્ય થયું છે. હવે તમે તમારા પોતાના હૃદયમાં પરમધામની બુદ્ધિ જાગૃત કરીને કુરાનની આયતો તથા હદીસોના અર્થોની તુલના કરીને જુઓ.

ઔર ભી દેખો સાહેદી, એ જો લિખી આયત ।

એ જો કિસે કુરાન કે, આયતેં સૂરત ॥ ૧૧૭ ॥

એ સિવાય આ આયતોમાં બીજા પણ સાક્ષીઓ મળે છે. કુરાનની આયતો તથા સૂરતોમાં એવાં અનેક કથાનકોનું વર્ણન છે.

ઔર સુકન બોલોં નહીં, બિના હક કુરમાએ ।

સોઈ દેખેગા મોમિન, જો દિલ અરસ કેહેલાએ ॥ ૧૧૮ ॥

હું રસૂલ મહમ્મદનાં કહેલાં વચનો સિવાય અન્ય કોઈ વાત કરી રહ્યો નથી. જે બ્રહ્માત્માઓના હૃદય પરમધામ છે તેઓ જ આ રહસ્યોને સમજી શકશે.

મહામત કહેં એ મોમિનો, દેખો અપની નિસબત ।

અસલ તન અરસમેં, જો હક કી ગૈબ ખિલવત ॥ ૧૧૯ ॥

શ્રી મહામતિ કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! આપણા સંબંધોને જુઓ. આપણા મૂળ તન (પરઆત્મા) તો પરમધામમાં શ્રીરાજજીના અંતરંગ સ્થળ મૂલમિલાવામાં બિરાજમાન છે.

બાબ અસરાફીલકા

તો અસરાફીલેં આખર, કુરાન કોં ગાયા ।
 એસા બડા કામ તો ક્રિયા, જો આખર કોં આયા ॥ ૧ ॥

કુરાનની ભવિષ્યવાણી પ્રમાણે ક્યામતના સમયે ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તાએ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં. એમણે આટલું મોટું મહત્વપૂર્ણ કાર્ય એટલા માટે કર્યું કે, તે ક્યામતના દિવસોમાં પ્રગટ થયા છે.

તો રસૂલેં અવ્વલ, એસા ફુરમાયા ।
 સો અપની સરત પર, ફિરસ્તા આખરી આયા ॥ ૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પ્રથમથી જ આ રીતે કહ્યું હતું તે પ્રમાણે નિશ્ચિત સમયે તે અંતિમ ફિરસ્તા(અસરાફીલ) પ્રગટ થઈ ગયા.

લિખ્યા ફલાને સિપારે, એસી ખુસ ન કબૂં અવાજ ।
 એ ફિરસ્તાકબૂં ન આઈયા, એજો આયા આજ ॥ ૩ ॥

કુરાનના અન્ય સિપારાઓમાં લખ્યું છે કે, આટલો સુંદર અવાજ ક્યારેય કોઈએ સાંભળ્યો ન હતો. કેમ કે તે પહેલાં તે ક્યારેય પણ આવ્યા ન હતા જે આજે આવ્યા છે.

જો કૌલ ફુરમાયા અવ્વલ, સો સબ આએ કે ક્રિયા ।
 સૂર બજાએ દિલ સાફ સે, સુકન સિર લિયા ॥ ૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે એની ભવિષ્યવાણી પહેલાંથી જ કરી દીધી હતી. તે પ્રમાણે તેણે આવીને સંપૂર્ણ કાર્ય કરી દીધું. તેણે પવિત્રભાવથી દુંદુભિ વગાડીને પરમાત્માના હુકમનું પાલન કર્યું.

મગજ જો મુસાફ કા, જાહેર ક્રિયા છિપાયા ।
 ગાયા ખુસ અવાજ સોં, કૌલ સિર ચઢાયા ॥ ૫ ॥

કુરાનના જે રહસ્યો સ્પષ્ટ થયાં ન હતાં, તેમને સ્પષ્ટ કરી દીધાં અને પરમાત્માના આદેશનું પાલન કરતાં કરતાં મધુરવાણીથી બ્રહ્મજ્ઞાનનો વિસ્તાર કર્યો.

લિખ્યા ચારોં પૈગંમર, સરત અપની આએ ।
 તિનોં ભી સિર હુકમ, લ્યાએ હૈં બજાએ ॥ ૬ ॥

કુરાનના ઉલ્લેખ પ્રમાણે ચારે પેગંબરો (મૂસા, દાઉદ, ઈસા અને મહમ્મદ) પોતાનાં વચનો પ્રમાણે ક્યામતના સમયે પ્રગટ થઈ ગયા. તેમણે પણ પરમાત્માના આદેશોને માથે ચઢાવીને પોતાનાં કાર્યો કર્યાં.

પહેં કિતાબેં અપની, પૈગંમર તીન ।
 સો આએ બીચ આખર, એ જો હકીકી દીન ॥ ૭ ॥

મૂસા, દાઉદ અને ઈસા એ ત્રણે પેગંબરોએ પૂર્વકાલમાં રદ કરવામાં આવેલા પોતાના ગ્રંથો (જંબૂર, તૌરાત અને બાઈબલ)ને બીજી વાર ‘પ્રકાશ’, ‘કલસ’ અને ‘રાસ’ રૂપે પ્રગટ કર્યાં તે બધા ક્યામતના સમયે પ્રગટ થઈને શ્રીકૃષ્ણ પ્રજ્ઞામી ધર્મમાં ભળી ગયા.

આયા અસરાફીલ આખર, મહંમદ મેહેદી સાથ ।
મુસાફ અસરાફીલ કોં, દિયા અપને હાથ ॥ ૮ ॥

અંતિમ સમયે પ્રગટેલા મહદી મહમ્મદ સાથે ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા આવ્યા. રસૂલ મહમ્મદે તેને કુરાનનાં ગૂઢ અર્થોને સ્પષ્ટ કરવાની જવાબદારી પોતાને હાથે સોંપી.

હુઆ સોઈ સરત પર, પૈગંમરોં મિલાપ ।
સો પઢેં કિતાબેં ફુરમાએ સે, અપની લે આપ ॥ ૯ ॥

કુરાનની ભવિષ્ય વાણી પ્રમાણે નિશ્ચિત સમયે બધા પેગંબરોનું મિલન થયું. તેમણે એ સમયે પ્રગટ થઈને પોતપોતાના ઉપદેશોને નામે પ્રગટ કરેલા નવા ગ્રંથોને જોયા.

એક તૌરેત ઔર અંજીર, તીસરી જો જંબૂર ।
સોએ કિયા સબ જાહેર, છિપા થા જો નૂર ॥ ૧૦ ॥

આ ગ્રંથોમાં એક ‘તૌરાત’ છે, બીજો ‘ઈજીલ’ (બાઈબલ), ત્રીજો ‘જંબૂર’ છે. તેમાં જે ગૂઢ રહસ્યો છુપાયેલાં હતાં તે બધાં ક્રમશઃ ‘કલસ’, ‘રાસ’ અને ‘પ્રકાશ’ના માધ્યમથી પ્રગટ થયાં.

એક મૂસા ઔર રૂહઅલ્લા, તીસરા જો દાઉદ ।
એ તીનોં પૈગંમર, આએ બીચ જહૂદ ॥ ૧૧ ॥

પેગંબરોમાં મૂસા, ઈસા, તથા દાઉદ એ ત્રણેય યહૂદીઓમાં પ્રગટ થયા હતા.

એ કિતાબેં જો આખરી, આખરી રસૂલ લ્યાએ ।
સો મગજ મુસાફ જાહેર કર, અસરાફીલેં ગાએ ॥ ૧૨ ॥

આ ગ્રંથોમાં જે અંતિમ ધર્મગ્રંથ કુરાન છે તેને લઈને રસૂલ મહમ્મદ આવ્યા. તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને અંતિમ સમયમાં પ્રગટ થઈને ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ સ્પષ્ટ કર્યાં.

સો સાહેદી સિપારે ચૌબીસમેં, લિખિયાં ઠૌર ઠૌર ।
હક હાદી મોમિન બિના, જાને કૌન ઔર ॥ ૧૩ ॥

કુરાનના ચોવીસમાં સિપારામાં, વિભિન્ન સ્થળે આ વાતની સાક્ષી નોંધી છે. હકીકતે શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ વગર એ રહસ્યોને બીજું કોણ જાણી શકે છે ?

મ્યારાજ કિન પર ના હુઆ, પૈગંમર આખરી બિન ।
ઔર પૈગંમર કે હુએ, કે કહાવેં રોસન ॥ ૧૪ ॥

ઉપરોક્ત ચારેય પેગંબરોમાં છેલ્લા પયગંબર રસૂલ મહમ્મદ સિવાય બીજા કોઈને પણ ખુદાનાં દર્શન (મ્યારાજ) થયાં નહિ. આમ તો પયગંબરો અનેક થયા છે અને શ્રેષ્ઠ તથા મહાન પણ કહેવાયા છે.

પર એ જો અરસ અજીમ, રહેં હમેસા મોમન ।
એ રહેં નજીકી હક કે, ઈનોં અરસ બીચ તન ॥ ૧૫ ॥

પરંતુ બ્રહ્માત્માઓ હંમેશાં દિવ્ય પરમધામમાં વસે છે. તેઓ પરમાત્માની અત્યંત નજીક છે. કેમકે તેમનાં મૂળ તન પરમધામમાં જ છે.

મહંમદ કી હદીસમેં, બબર દઈ ભાંત ઈન ।

કહ્યા સિરદાર રૂહઅલ્લા, બીચ અરસ રૂહન ॥ ૧૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદે હદીસોમાં વિભિન્ન રીતે આ સૂચના આપી છે કે, પરમધામના બ્રહ્માત્માઓમાં શ્રીશ્યામાજી શિરોમણિ છે.

બીચ બકા લાહૂત મેં, જો હેં રૂહેં મોમન ।

તીન સૂરત મહંમદ કી, સો કહે એક તન ॥ ૧૭ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં જેટલા બ્રહ્માત્માઓ છે તે બધા અને રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા દર્શાવાયેલા ત્રણે (બશરી, મલકી, અને હકી) સ્વરૂપોમાં કોઈ અંતર નથી. તેઓ બધા એક જ અદ્વૈત સ્વરૂપમાં છે.

અવ્વલ સૂરત એક બસરી, પીછે સૂરત મલકી ।

કહી તીસરી આબર, સૂરત જો હકી ॥ ૧૮ ॥

આ જગતમાં શ્રીશ્યામાજીની સુરતા સર્વપ્રથમ બશરી (મહમ્મદ) સ્વરૂપે, તે પછી મલકી (શ્રી દેવચંદ્રજી સ્વરૂપે અને છેવટે હકી (શ્રીપ્રાણનાથજી) સ્વરૂપે અવતરી છે.

એ તીનોં બાતૂનમેં એક હેં, જો દેખિએ હકીકત ।

તબ સબે સુધ પાઈએ, હોએ બકા મારફત ॥ ૧૯ ॥

જો સત્ય હકીકત જોઈએ તો એ ત્રણેય સ્વરૂપ મૂળભૂત રીતે એક જ છે. જ્યારે દિવ્ય પરમધામની ઓળખ થશે ત્યારે આ સંબંધી સંપૂર્ણ પિછાણ પ્રાપ્ત થશે.

એ સબે બીચ અરસ કે, કહાવેં વાહેદત ।

એક તન રૂહેં અરસ કી, હક હાદી સૂરત ॥ ૨૦ ॥

એ બધા દિવ્ય પરમધામમાં એકાત્મ ભાવે અર્થાત્ અદ્વૈત સ્વરૂપ કહેવાય છે. શ્રીરાજજીની અંગના શ્રીશ્યામાજી તથા તેમનાં અંગભૂત પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ તે બધા અદ્વૈત સ્વરૂપમાં જ છે.

ઔર ન કોઈ પોહોચિયા, બડે અરસમેં ઈત ।

આગે જાએ જબરાઈલ ના સક્યા, કહે પર મેરે જલત ॥ ૨૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજા કોઈ પણ દિવ્ય પરમધામમાં પહોંચ્યા નથી. જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ અક્ષરધામની આગળ જઈ શક્યા નહિ અને કહેવા લાગ્યા કે મારી પાંખો સળગે છે.

ઔર હુએ કે ફિરસ્તે, ઔર કે પેગંમર ।

જિન કિનોં પાઈ બુજરકી, ના જબરાઈલ બિગર ॥ ૨૨ ॥

આ જગતમાં અનેક ફિરસ્તાઓ તથા પેગંબરો અવતર્યા, તે પૈકી જેને જે પણ મહત્ત્વ મળ્યું છે તે જિબ્રીલ ફિરસ્તા વગર સંભવ નથી.

ઔર સબે તાબેં કહે, જબરાઈલ કે ।

જિન દેવ યા આદમી, યા બુજરક ફિરસ્તે ॥ ૨૩ ॥

તમામ પેગંબરો, ફિરસ્તાઓ, દેવી-દેવતાઓ, મનુષ્યો, ભૂત-પ્રેત વગેરે બધા જ એ જિબ્રીલ ફિરસ્તાને આધીન છે. તમામને એમના દ્વારા જ મહત્તા પ્રાપ્ત થાય છે.

ખાસ ઉમત મહંમદ કી, જો કહી અરસ રબાની ।

દૂજી ગીરો ફિરસ્તન કી, જો કહી નૂર મકાની ॥ ૨૪ ॥

શ્રીશ્યામાજીના અંગભૂત બ્રહ્માત્માઓનો વિશિષ્ટ સમુદાય અખંડ પરમધામનો કહેવાય છે. બીજો સમુદાય ઈશ્વરીસૃષ્ટિનો છે, જે અક્ષરધામ સાથે સંબંધિત છે.

ઔર બુજરક ફિરસ્તાઆખરી, કહ્યા જો અસરાફીલ ।

કિએ જાહેર મગજ મુસાફ કે, સક સુભે ન આડી ખીલ ॥ ૨૫ ॥

અંતિમ સમયે પ્રગટેલા શ્રેષ્ઠ ફિરસ્તા ઈસ્લાફીલ કહેવાયા. તેણે કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં. જેથી સોઈના નાકા જેટલી પણ શંકા ન રહી.

અસરાફીલે બીય અરસ કે, સબ હકીકત લઈ ।

સો મગજ મુસાફ કે, ગાએ કે જાહેર કહી ॥ ૨૬ ॥

એ ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ પરમધામની સંપૂર્ણ હકીકત મેળવી અને કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોનું સ્પષ્ટ ગાન કર્યું.

ના તો જબરાઈલ મહંમદ પર, કલામ અલ્લા લે આયા ।

પર માએના છિપા જો મગજ, સો અસરાફીલે પાયા ॥ ૨૭ ॥

આમ તો રસૂલ મહમ્મદ પાસે ખુદાનો સંદેશ (કુરાન) લઈને જિબ્રીલ ફિરસ્તા આવ્યા હતા. પરંતુ તેનાં ગૂઢ રહસ્યો ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા દ્વારા જ પ્રગટ થયાં છે.

દેખો પેગંમર આખરી, રસૂલ કેહેલાયા ।

સો અસરાફીલે ગાએ કે, બાતૂન સબ બતાયા ॥ ૨૮ ॥

જુઓ, આખરી પેગંમર રસૂલ કહેવાયા, જેમણે કુરાનનો ઉપદેશ આપ્યો. તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરવાનું કાર્ય ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ કર્યું.

કહ્યા પેગંમર આખરી, અસરાફીલ ભી આખર ।

એ જુદે ક્યોં હોવહીં, દેખો સહૂર કર ॥ ૨૯ ॥

જે રીતે રસૂલ મહમ્મદ આખરી પેગંમર કહેવાયા તે જ રીતે ઈસ્લાફીલ પણ આખરી ફિરસ્તા કહેવાયા. વિચાર પૂર્વક જુઓ, તે બન્ને અલગ અલગ શી રીતે હોઈ શકે ?

અસરાફીલ ફિરબલ્યા, અરસ અજમ કે માહેં ।

ઔર જબરાઈલ જબરૂત કી, હદ છોડી નાહેં ॥ ૩૦ ॥

ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાએ પરમધામમાં સર્વત્ર ભ્રમણ કર્યું. પરંતુ જિબ્રીલ ફિરસ્તા અક્ષરધામથી આગળ વધી શક્યા નહિ.

એક નૂર ઔર નૂરતજલ્લા, કહે ઠૌર દોએ ।

એ નાહીં જુદે વાહેદત સે, હેં બકા બીય સોએ ॥ ૩૧ ॥

આમ તો અક્ષરધામ તથા પરમધામ બન્નેનો અલગ અલગ ઉલ્લેખ છે, પરંતુ બન્ને અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અદ્વૈત સ્વરૂપથી અલગ નથી. તેથી બન્ને અખંડ છે.

એક જાહેર આમ ખાસ જ્યોં, ઔર અંદર ખિલવત ।

એ સોઈ જાને હક અરસ કી, જાએ ખુલી મારફત ॥ ૩૨ ॥

આ જગતમાં આવેલા જીવોમાં એક સામાન્ય જીવ છે, જેને જીવસૃષ્ટિ કહ્યા છે. બીજા વિશિષ્ટ આત્માઓ ઈશ્વરીસૃષ્ટિ છે, ત્રીજા પરમધામ-મૂલમિલાવામાં બેઠેલા બ્રહ્માત્માઓ કહેવાય છે. તે પૈકી જેમની બાહ્યદષ્ટિ ખુલ્લી ગઈ છે તેઓ જ અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામને જાણી શકે છે.

જિનોં ખુલે મગજ મુસાફ કે, માએને હકીકત ।

સકસુભે તિન કોં નહીં, જિનોં હુઈ હક હિદાયત ॥ ૩૩ ॥

જે આત્માઓને ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ રીતે સમજાયાં છે અને જેમને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થયું છે, તેમના હૃદયમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા નથી.

સક સુભે ક્યોંએ ભાજે નહીં, હક ઈલમ બિન ।

ના તો મિલો સબ આદમી, યા દેવ ફિરસ્તે જિન ॥ ૩૪ ॥

બ્રહ્મજ્ઞાન વગર હૃદયની શંકા દૂર થઈ શકતી નથી. તે પછી મનુષ્ય, દેવી-દેવતા, અવતારો તથા જીવો વગેરે મળીને ભલેને પ્રયત્ન કેમ ન કરે ? (પ્રયત્નો કર્યા કરે)

અસરાફીલ કે અમલમેં, સક સુભે નહીં કોએ ।

ક્યામત ફલ પાયા ઈતહીં, મગજ મુસાફી સોએ ॥ ૩૫ ॥

ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તાના પ્રગટ થવાથી કોઈની પણ શંકાઓ બાકી રહી નહિ. ધર્મગ્રંથનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ થવાથી બધાને ક્યામતનો લાભ પ્રાપ્ત થયો.

આખર ફલ જો પાવહીં, કહે સોઈ કુરાન ।

દિન હોવે તિન મારફત, હક અરસ પેહેયાન ॥ ૩૬ ॥

કુરાન પ્રમાણે ક્યામતના સમયનો લાભ તેને જ મળશે, જેના હૃદયમાં બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થયું હોય અને જેમને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ થઈ છે.

તો કહ્યા અસરાફીલ, આવસી આખર ।

લો ફલ લૈલત કદર કા,પાયા તીસરી ફજર ॥ ૩૭ ॥

તેથી કુરાનમાં કહ્યું કે, ક્યામતના સમયે ઈસ્લાફીલ ફિરસ્તા પ્રગટ થશે, જેનાથી મહિમામયી રાત્રિ (લૈલતુલકદ્ર)ના ત્રીજા ખંડમાં બધાને બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતનો લાભ પ્રાપ્ત થશે.

લિખે સબોં કે મરાતબે, એ જો બીચ ફુરકાન ।

સોઈ જાને રૂહેં મોમિન, યા જાને હાદી સુભાન ॥ ૩૮ ॥

કુરાનમાં તમામ જીવોની અલગ અલગ યોગ્યતા (પદ)ની વાત લખી છે. તેનાં રહસ્યો કાં તો બ્રહ્માત્માઓ જાણે છે અથવા શ્રીશ્યામાજી અને શ્રીરાજજી જાણે છે.

એ જો ગિરો ફિરસ્તન કી, જાકોં નૂર મકાન ।
રૂહેં બીય નૂર તજલા, સૂરત રેહેમાન ॥ ૩૯ ॥

ઈશ્વરી સૃષ્ટિના સમુદાયનું મૂળ સ્થાન અક્ષરધામ છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અંગભૂતા બ્રહ્માત્માઓ તેનાથી પણ પાર અક્ષરાતીત પરમધામમાં રહે છે.

જબરાઈલ આઈયા, સબોં પૈગંમરોં પર ।
સોએ રહ્યા બીય નૂર કે, ના ચલ્યા મહંમદ બરાબર ॥ ૪૦ ॥

આ જગતમાં જુદા જુદા સમયે અવતરેલા બધા પેગંબરોની સાથે જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ આવ્યા છે. તે પણ અક્ષરધામની સીમા સુધી જ રહી ગયા, તેનાથી આગળ રસૂલ મહમ્મદ સાથે ચાલી શક્યા નહિ.

ઔર કોઈ અરસ અજમમેં, પોહોંચ ના સકત ।
જિત હક હાદી રૂહેં, મહંમદ તીન સૂરત ॥ ૪૧ ॥

આ રીતે દિવ્ય પરમધામમાં બીજું કોઈ પણ પહોંચી શકતું નથી. ત્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ છે. રસૂલ મહમ્મદે દર્શાવેલાં ત્રણેય સ્વરૂપો પણ તેમનામાં જ સામેલ છે.

ઔર મોમિન બોલ ના બોલહીં, એક મ્યારાજ બિન ।
જિનપેં ઈલમ હક કા, લુદની રોસન ॥ ૪૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામ સિવાય બીજી કોઈ વાત કરતા નથી. તેમના હૃદયમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું દિવ્ય તારતમજ્ઞાન પ્રકાશિત થયું છે.

સોઈ અરસ હક કા, હાદી રૂહોં વતન ।
ઈત હક હાદી રૂહોં સૂરત, અરસ કે તન ॥ ૪૩ ॥

પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનું પરમધામ જ શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓનું ઘર છે. ત્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ અદ્વૈત સ્વરૂપે (ચિન્મય તનમાં) છે.

ફિરસ્તે અરસ સૂરત નહીં, ઈનોં જુદી અસલ ।
પૈદાસ કહી ફિરસ્તન કી, પેડ સે નકલ ॥ ૪૪ ॥

ઈશ્વરી સૃષ્ટિનું મૂળ તન અક્ષરધામમાં નથી. કારણ કે તેમની ઉત્પત્તિ જ જુદી રીતે થઈ છે. આ ઈશ્વરી સૃષ્ટિઓની ઉત્પત્તિ અક્ષરબ્રહ્મની સુરતામાંથી થઈ છે.

રૂહેં અસલ હક કદમોં, હૈ અરસમેં સૂરત ।
તો કહે હક હાદી રૂહેં, અરસ કી વાહેદત ॥ ૪૫ ॥

બ્રહ્માત્માઓ મૂળરૂપમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માના ચરણોમાં બિરાજે છે. તેમનાં મૂળ તન (પરઆત્મા) દિવ્ય પરમધામમાં છે. તેથી શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને પરમધામનાં અદ્વૈત સ્વરૂપ કહ્યાં છે.

બીય અરસ અજમ કે, સૂરત બકા હક ।
મોમિન હક ઈલમ સે, ચીન્હેં મુતલક ॥ ૪૬ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા બિરાજમાન છે. બ્રહ્માત્માઓ બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) દ્વારા તેમની ઓળખાણ કરે છે.

મોમિન અરસ રૂહોં જૈસા, કોઈ નહીં બુજરક ।
હક ઇલમ યોં કેહેવહીં, ઇનમેં નહીં સક ॥ ૪૭ ॥

દિવ્ય પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ સમાન બીજા કોઈનો મહિમા નથી. બ્રહ્મજ્ઞાન-તારતમજ્ઞાન દ્વારા આ બાબત જાણવા મળે છે. તેમાં કોઈ પણ પ્રકારની શંકા નથી.

લિખ્યા અમેતસાલુનમેં, બડાઈ રૂહન ।
દેખો ઇત દિલ દેય કે, નિસાં કરો મોમન ॥ ૪૮ ॥

કુરાનના ત્રીજા સિપારાની પહેલી સૂરત ‘અમેત સાલુન’માં બ્રહ્માત્માઓનો મહિમા લખેલો છે. હે બ્રહ્માત્માઓ ! તેને જોઈને આ બાબતને હૃદયમાં ઉતારો.

હક હાદી વાહેદત બીય મેં, કહે જો મોમન ।
ઇલમ કહે ઇનોં સિફતેં, ઔર નહીં સુકન ॥ ૪૯ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓનો એકાત્મ ભાવ છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા જ એ બ્રહ્માત્માઓનો મહિમા જાણી શકાય છે. બીજું કોઈ પણ તેમનો મહિમા શબ્દો દ્વારા વ્યક્ત કરી શકતું નથી.

સોઈ કહિએ અરસ વાહેદત, જો હેં હક કી જાત ।
હક હાદી રૂહોં બીયમેં, કોઈ ઔર ન સમાત ॥ ૫૦ ॥

પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માના અંગસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓને જ પરમધામનું અદ્વૈત સ્વરૂપ કહ્યા છે. ત્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજું કોઈ પ્રવેશ કરી શકતું નથી.

પાતસાહી એક હક બિના, ઔર નહીં કોઈ કિત ।
દૂજા હુકમ કાદર કા, કે કરત કુદરત ॥ ૫૧ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનું જ સામ્રાજ્ય છે. તેમના સિવાય બીજું કોઈ પણ ક્યાંય નથી. બીજા રૂપે તેમનો હુકમ કાર્ય કરે છે, જેનાથી અક્ષરબ્રહ્મ અનેક બ્રહ્માંડોનું સર્જન તથા વિસર્જન કરે છે.

સો કરેં જાહેર હક કી, કે ભાંતોં સિફત ।
ફાની છલ ઝૂઠા નજરોં, હુકમેં દેખત ॥ ૫૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પોતાના પ્રિયતમ ધણીના ગુણગાન પણ આ જ હુકમ દ્વારા કરે છે અને નાશવાન જગતનો ખેલ પણ એમના દ્વારા જ જુએ છે.

મહંમદ રૂહોં કો દેખાએ કે, કરસી સબ ફના ।
આંખાં ખોલેં જયોં ઉડ જાએ, નીંદ કા સુપના ॥ ૫૩ ॥

આ જ આદેશ શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને નાશવાન જગતનો ખેલ બતાવીને તેને એવી રીતે મટાડી દેશે, જે રીતે આંખ ખુલ્લી જવાથી નિદ્રાનું સ્વપ્ન તૂટી જાય છે.

ચૌદે તબક કી દુનિયાં, ઔર જિમી અંબર ।
ઐસે ખેલ પૈદા ફના, હોવેં કે નૂર નજર ॥ ૫૪ ॥

ચૌદ લોકની દુનિયા તથા પૃથ્વીથી લઈને આકાશ સુધીની આ સંપૂર્ણ સૃષ્ટિ અક્ષરની દૃષ્ટિમાં પલમાત્રમાં બનીને મટી જાય છે.

ફિરસ્તે દેવ જિંન આદમી, એ જો ચૌદે તબક ।
પૈદા ફના હો જાત હૈં, નૂર કે પલક ॥ ૫૫ ॥

આ ચૌદ લોકમાં દેવી-દેવતાઓ, મનુષ્ય તથા જીવ વગેરે બધા અક્ષરબ્રહ્મની એક ક્ષણમાં ઉત્પન્ન થઈને લય થઈ જાય છે.

કાયમ એક વાહેદત, હક કી પાતસાહી ।
દૂજી કાહૂં કિતહૂં, જરા કહી ન જાઈ ॥ ૫૬ ॥

એક અદ્વૈત પરમધામ જ અખંડ છે. જ્યાં શ્રીરાજજીનું સામ્રાજ્ય છે. તે સિવાય બીજે ક્યાંય કશુંય નથી.

દેખાયા રૂહન કોં, દેખો નૌમેં સિપારે ।
એ હક હાદી રૂહેં નિસબતી, જો બંદે અપને પ્યારે ॥ ૫૭ ॥

કુરાનના નવમાં સિપારામાં જુઓ, ત્યાં નોંધ્યું છે કે, ખુદાએ પોતાના પ્રિય આત્માઓને નાશવંત જગતનો ખેલ બતાવ્યો. હકીકતે શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓનો અદ્વૈત સંબંધ છે. એ આત્માઓ તેમની જ પ્રિય અંગનાઓ છે.

હક બિના જો કહૂં કહે, સો હોવે મુસરક ।
ઔર જરા નહીં કહૂં કિતહૂં, યોં કહે ઈલમ હક ॥ ૫૮ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સિવાય બીજા કોઈનું અસ્તિત્વ સ્વીકારનારા વ્યક્તિઓ અવિશ્વાસુ કહેવાય છે. કારણ કે, બ્રહ્મજ્ઞાન એ જ કહે છે કે, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સિવાય બીજા કોઈનું ક્યાંય પણ અસ્તિત્વ નથી.

હુકમેં દેત દેખાઈ, કુદરત પસારા ।
એ દેખત સબ પૈદા ફના, હક ન્યારે સે ન્યારા ॥ ૫૯ ॥

શ્રીરાજજીના હુકમથી અક્ષરબ્રહ્મ દ્વારા આ સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડ બન્યું છે. એ સંપૂર્ણ ખેલ ઉત્પન્ન અને લય પામે છે. પરંતુ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તેનાથી બધી રીતે ભિન્ન છે.

સિપારે ઓગનતીસ મેં, હકેં લિખ્યા હૈ જેહ ।
સો દેખો નીકે કર, અપના દિલ દેય ॥ ૬૦ ॥

કુરાનના ઓગણત્રીસમાં સિપારામાં, ખુદા દ્વારા જે કાંઈ લખાવામાં આવ્યું છે, તેને હૃદયપૂર્વક જોઈને તેના પર વિચાર કરો.

(ત્યાં આ પ્રકારનો ઉલ્લેખ છે, શ્રેષ્ઠ આયત ઊતરવાથી તે પહેલાંની આયત નકામી બની જાય છે.)

જબ આઈ આયત હકીકત, તબ પીછલી કરી મનસૂખ ।
એ હુકમ તોડે સો ક્યોં દેખે, જો ફોડ જમાત હુએ ટૂક ટૂક ॥ ૬૧ ॥

આ રીતે તારતમ જ્ઞાન રૂપી ખરાં વચનો (આયત) પ્રગટ થવાથી કર્મકાંડનું જ્ઞાન આપનારી પૂર્વની બધી આયતો નકામી બની ગઈ છે. પરંતુ જે લોકો રસૂલ મહમ્મદના આદેશનું ઉલ્લંઘન કરી જુદા જુદા સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા છે તેઓ તેમનાં એ વચનોને શી રીતે સમજી શકે ?

હાઠી દેખાએ ભી તો દેખે, જો દિલ હોએ યકીન ।

સો સખત બખત એસા હુઆ, જો છોડ ફિરે સબ દીન ॥ ૬૨ ॥

જ્યારે હૃદયમાં વિશ્વાસ હશે ત્યારે પોતાના ગુરુના માર્ગદર્શનમાં સત્ય વસ્તુ દેખાશે. તેથી રસૂલ મહમ્મદ પછી એવો કઠોર સમય આવ્યો, જેનાથી અનેક લોકો ધર્મથી દૂર થઈ ગયા.

ન માનો સો દેખિયો, અગલે અમલ સરે દીન ।

મનસૂખ લિખ્યા સબન કોં, જો ગએ છોડ યકીન ॥ ૬૩ ॥

જેને આ વાત પર વિશ્વાસ ન હોય તેઓ જુએ કે, શી રીતે પહેલાં સ્થપાયેલા કર્મના નિયમોને પાછળથી નકામા બનાવ્યા, કેમ કે લોકોમાં તેમના પ્રત્યે વિશ્વાસ રહ્યો નહિ.

લિખ્યા સિપારે તીસરે, હોસી ખોલેં હકીકત ।

એક દીન હોસી સબે, કહી ઈન સરત ॥ ૬૪ ॥

કુરાનના ત્રીજા સિપારામાં ઉલ્લેખ છે, જ્યારે બ્રહ્મજ્ઞાનથી કુરાનનાં ખરાં રહસ્યો પ્રગટ થશે ત્યારે બધે એક જ ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)નો પ્રભાવ હશે. એ તે જ સમય માટે કહેવાયું છે.

દુની રાહ ન પાવે રાત કી, જાહેર ફના નાબૂદ ।

ઊગ્યા દિન મારફત કા, સબોં હુઆ મકસૂદ ॥ ૬૫ ॥

અજ્ઞાનમયી રાત્રિના લોકો પોતે નાશવાન હોવાથી અખંડનો માર્ગ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. હવે બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્યોદય થઈ ગયો છે. તેથી હવે તમામની તમામ ઈચ્છાઓ પૂર્ણ થઈ જશે.

દૂર કિએ તારીકી રાત કે, સિતારા કરતા થા મેં મેં ।

ડુબાયા મારફત સૂરજેં, નાબૂદ ડૂબ્યા મેં મેં સે ॥ ૬૬ ॥

હવે અજ્ઞાનમયી રાત્રિનાં નક્ષત્રગણની માફક કહેવાતા જ્ઞાની લોકોને દૂર કરવામાં આવ્યા છે. જેઓ મિથ્યાભિમાનને લીધે તુચ્છ જ્ઞાનનો ગર્વ કરતા હતા. બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી સૂર્યોદય થવાથી તેમના અહંકાર રૂપી તારા ડૂબીને અદૃશ્ય થઈ ગયા છે.

સો સિતારા સરિયત કા, કરતા થા રાત કી રોસન ।

સો નાબૂદ હુઆ દેખ સૂરજ, ઊગેં મારફત દિન ॥ ૬૭ ॥

અજ્ઞાનમયી આ રાત્રિમાં કર્મકાંડનાં તે નક્ષત્રો, દીવાની જેમ ટમ ટમી રહ્યાં હતાં. બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) રૂપી દિવસનો ઉદય થવાથી, જ્ઞાનરૂપી સૂર્યને જોઈને તેઓ જાતે જ નિર્મૂળ થઈ ગયા.

અરસ બકા દેખાએ કે, કરસી સબોં હૈયાત ।

અસરાફીલ ખોલ મુસાફ, કરસી સિફાત ॥ ૬૮ ॥

હવે અસ્રાફીલ ફિરસ્તા કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને અખંડ પરમધામનો અનુભવ કરાવશે. તથા બધાના હૃદયોને નિર્મલ કરીને તેમને મુક્તિ સ્થળોમાં અખંડ કરી દેશે.

કલામ અલ્લા કા બાતૂન, દેખો હક ઈલમ લે ।

મહમ્મદ સિફાયત રૂહોં કોં, ઈનોં કરસી વિધ એ ॥ ૬૯ ॥

હવે તારતમ જ્ઞાનના બળે કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કરો. બ્રહ્માત્માઓને શ્રીશ્યામાજીની પ્રશંસા પ્રાપ્ત છે. તેથી તેઓ જ ઉપરોક્ત ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે.

ચારોં કિતાબોં કે માએને, ઓર માએને ચારોં વેદ ।

લિખ્યા સબોંમેં જુદા જુદા, ક્યામત એકે ભેદ ॥ ૭૦ ॥

ચારેય ક્તેબ ગ્રંથો તથા ચાર વેદોનું ગૂઢ રહસ્ય એક જ છે. તેમ છતાં બધામાં જુદી જુદી રીતે લખવામાં આવ્યું છે. પરંતુ આત્મ જાગૃતિ (ક્યામત) સંબંધી ક્યાંય પણ કોઈપણ પ્રકારની જુદાઈ નથી.

કિતાબેં દુનિયાં મિને, કહૂં કેતી ગિનતી અનેક ।

તિન સબોંમેં આખરી, કલામ અલ્લા વિસેક ॥ ૭૧ ॥

આ જગતમાં અનેક ધર્મગ્રંથો છે. જેની ગણતરી પણ કરી શકાતી નથી. તે બધામાં બ્રહ્મવાણી રૂપે અંતિમ ધર્મગ્રંથ શ્રીતારતમ સાગરને વિશેષ ગ્રંથ કહેવામાં આવ્યો છે.

તિન સબોં કિતાબોં બીયમેં, વિધ વિધ લિખી ક્યામત ।

તિન સબોં જિકર કરી, આખર બડી સિફત ॥ ૭૨ ॥

જુદા જુદા ધર્મગ્રંથોમાં ક્યામત સંબંધી જુદી જુદી વાતો લખી છે. તે બધાએ આત્મ જાગૃતિ (ક્યામત)ના સમયનો ઉલ્લેખ કરીને તેનો વિશેષ મહિમા ગાયો છે.

અસરાફીલેં મુસાફ કા, કિયા જાહેર ખુલાસા ।

તો હુઆ એ નજીકી, ખાસોં મેં ખાસા ॥ ૭૩ ॥

ઈસ્રાફીલ ફિરસ્તાએ પ્રગટ થઈને કુરાનના એ તમામ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી દીધાં છે. તેથી તે બધામાં શ્રેષ્ઠ કહેવાઈને ખુદાની નીકટતા પ્રાપ્ત કરી શક્યા. (ખુદાની નજીક જઈ શક્યા)

જિંન દેવ યા આદમી, યા જિમી આસમાન ફિરસ્તે ।

તીન સૂરત મહંમદ કી, હેં હાદી સિર સબ કે ॥ ૭૪ ॥

આ નાશવાન જગતમાં જે દેવી-દેવતા મનુષ્ય તથા અવતારી પુરુષ શ્રેષ્ઠ કહેવાયા છે તે બધામાં રસૂલ મહમ્મદે દર્શાવેલાં ત્રણે સ્વરૂપોમાં શ્રીશ્યામાજી શિરોમણિ છે. તેઓ જ સદ્ગુરુ રૂપે અવતર્યા છે.

યા જિમીન કા તિનકા, યા બડા દરખત ।

કહી સિર સબન કે, મહંમદ હિદાયત ॥ ૭૫ ॥

આ ભૂમિમાં તણખલાથી માંડીને વૃક્ષ સુધીની જેટલી પણ સામગ્રી છે, તે તમામ શ્રીશ્યામાજીના માર્ગદર્શનને આધીન છે.

જમાના ખાલી નહીં, બિના મહંમદી કોએ ।

કરત રોસન સબન મેં, ચરાગ નબી કી સોએ ॥ ૭૬ ॥

કોઈપણ યુગ શ્રીશ્યામાજી વગર ખાલી રહ્યો નથી. તેમના જ જ્ઞાનનો દીપક બધે જ પ્રકાશિત છે.

ઈન વિધ કેહેવેં હદીસેં, ઓર હક ફુરમાન ।

લે મગજ માએને મોમિન, સબ વિધ કરેં પેહેચાન ॥ ૭૭ ॥

હદીસ તથા કુરાનમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે. બ્રહ્માત્માઓ આ રહસ્યોને હૃદયમાં સ્થાન આપીને બધા પ્રકારનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે.

લિખ્યા આયતોં સૂરતોં, ઔર હદીસોં માહેં ।

હાદી ઈન મહંમદ બિના, ઔર કોઈ કિન સિર નાહેં ॥ ૭૮ ॥

કુરાનની આયતો, સૂરતો તથા હદીસોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ આ સદ્ગુરુ વગર બીજું કોઈ શિરોમણિ નથી.

તો અવ્વલ કહ્યા મહંમદ, ઔર બીય આખર ।

ખાલી નહીં બિના ખલીફે, મહંમદ કે બિગર ॥ ૭૯ ॥

તેથી મહિમામયી રાત્રિ (લૈલ-તુલ-કદ્ર)ના આરંભ, મધ્ય અને અંતમાં પણ બધે જ શ્રીશ્યામાજીની પ્રશંસા લખી છે. એ સદ્ગુરુના જ્ઞાન વગર કોઈ પણ જ્ઞાની પુરુષ ખાલી રહ્યો નથી.

યોં લિખ્યા બીય હદીસ કે, જો મેં કામ કરતા હોં અબ ।

સો મેં આખર આએ કે, તમામ કરોંગા સબ ॥ ૮૦ ॥

હદીસમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, તે સમયે રસૂલ મહમ્મદે કહ્યું, “હમણાં હું જે કામ કરી રહ્યો છું તેને અંતિમ સમયે આવીને પૂર્ણ કરીશ.”

મેં આદેગા યારોં વાસ્તે, ખોલોં નજૂમ મેરા મેં ।

મેરે કૂંચ નજૂમી કોઈ ના રહ્યા, મેરા નજૂમ ખુલે મુઝ સેં ॥ ૮૧ ॥

હું મારા મિત્રો માટે આવીશ અને મારી પોતાની ભવિષ્ય વાણીને સ્વયં સ્પષ્ટ કરીશ. આ જગતમાંથી મારા ગયા પછી મારી ભવિષ્યવાણીને સ્પષ્ટ કરનાર કોઈ પણ વ્યક્તિ રહેશે નહિ. તે મારા દ્વારા જ સ્પષ્ટ થશે.

મોમિન જિન જિન મુલકોં, જુદી જુદી જુબાં લે આએ ।

તાહી જુબાં સે તિન કોં, મહંમદ દેં સમજાએ ॥ ૮૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓ જુદા જુદા સ્થળે અવતર્યા છે અને તેમની ભાષાઓ પણ જુદા જુદા પ્રકારની છે. મારા હૃદયમાં બિરાજમાન શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ એ બધાને તેમની જ ભાષામાં સમજાવી રહ્યા છે.

નૂર મહંમદ કહ્યા હક કા, દુની સબ મહંમદ નૂર ।

જરા એક મહંમદ બિના, નહીં કાહું જહૂર ॥ ૮૩ ॥

શ્રીશ્યામાજીને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની અંગના કહ્યાં છે. આ સંપૂર્ણ જગત એ શ્યામાજી માટે ઉત્પન્ન થયું છે. તેથી શ્રીશ્યામાજીના દિવ્યજ્ઞાનના પ્રકાશ સિવાય કોઈ પણ જગ્યાએ કશું પણ નથી.

કહી સૂરત મહંમદ કી, ખાવંદ જમાને તીન ।

ઈન તીનોં સિર ખિતાબ, ગિરો રબાની હકીકી દીન ॥ ૮૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા દર્શાવાયેલા શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણેય સ્વરૂપો ત્રણે યુગના સ્વામી કહેવાય છે આ ત્રણેયને જ બ્રહ્માત્માઓને બ્રહ્મજ્ઞાન આપવાની જવાબદારી મળી છે.

બસરી મલકી ઔર હકી, એ તીનોં એક સૂરત ।

એ તીનોં મહંમદ કી, બીય અરસ વાહેદત ॥ ૮૫ ॥

બશરી, મલકી અને હકી એ ત્રણેય હકીકતે એક જ શ્યામાજીનાં સ્વરૂપો છે. શ્રીશ્યામાજી પોતે દિવ્ય પરમધામમાં અદ્વૈત સ્વરૂપ છે.

ઔર ગિરો રૂહે ફિરસ્તે, દોઊ કહી અરસ રબાની ।

માહેં તીન સૂરત મહંમદ કી, જિન મુરગ બૂંદેં લૈ પેહેયાની ॥ ૮૬ ॥

આ નાશવાન જગતમાં બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરી આત્માઓ અવતર્યા છે. બન્ને જ અખંડ ધામમાંથી અવતર્યા છે. એ બન્ને સમુદાયો માટે શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણે સ્વરૂપો અવતર્યા છે, જેમણે તારતમ જ્ઞાનના અમૃતમય બિંદુઓને ગ્રહણ કરી તેનું રસપાન કર્યું છે !

એ તીનોં સૂરત દોઊ ગિરો મિને, કહે જો સિરદાર ।

એ સબ હક ઈલમે, કર દેખો બિયાર ॥ ૮૭ ॥

એ ત્રણે સ્વરૂપોને બન્ને સમુદાયોમાં શિરોમણિ માનવામાં આવ્યાં છે. તારતમ જ્ઞાન દ્વારા વિચાર કરીને તે બધાને જુઓ. (વિચાર કરો)

એ દૂજા ખેલ જો દુનિયાં, બીય જિમી આસમાન ।

એ તો નાહીં કધૂએ, એક જરે ભી સમાન ॥ ૮૮ ॥

તે સિવાય આ નશ્વર જગતમાં પૃથ્વીથી માંડીને આકાશ સુધી, જે દુનિયા જુદા જુદા ખેલ ખેલી રહી છે તેનું જરા પણ કોઈ અસ્તિત્વ નથી.

લિખ્યા ચૌથે સિપારે, ચૌદે તબક કહે જે ।

એ જરે જેતા નહીં, દો ટૂક હોવેં જિન કે ॥ ૮૯ ॥

કુરાનના ચોથા સિપારામાં નોંધ્યું છે કે, ચૌદલોક સહિતના બ્રહ્માંડનું અસ્તિત્વ એક કણ સમાન પણ નથી કે જેના બે ટુકડા કરી શકો છો.

રાત અમલ સરિયત કા, ચલ્યા લુદંની બિન ।

હક ઈલમેં રાત મેટ કા, કિયા જાહેર બકા દિન ॥ ૯૦ ॥

હકીકતે તારતમ જ્ઞાન વગર આ નાશવંત જગતની અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મનો કાનૂન જ ચાલતો રહ્યો. હવે બ્રહ્મજ્ઞાને પ્રગટ થઈને એ રાત્રીને દૂર કરીને અખંડ દિવસને પ્રગટ કરી દીધો છે.

કહ્યા દિલ મહંમદ કા, સૂરજ મારફત ।

હકીકત ખોલે પીછે, હોસી હક લજત ॥ ૯૧ ॥

શ્રીશ્યામાજીના હૃદયને બ્રહ્મજ્ઞાનનો સૂર્ય કહ્યું છે. તેમના દ્વારા ઉપદેશાયેલા બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા ખરાપણું સ્પષ્ટ થવાથી પરબ્રહ્મ પરમાત્માની સાથેના દિવ્ય-આનંદનો અનુભવ થાય છે.

એહી લુદંની હક ઈલમ, કરસી ફજર ।

દેખસી મોમિન અરસ કોં, રૂહ કી ખોલ નજર ॥ ૯૨ ॥

એ બ્રહ્મજ્ઞાન જ અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરીને જ્ઞાનનું પ્રભાત ઊગાડશે. ત્યારે બ્રહ્માત્માઓ પોતાની આંતર્દષ્ટિ ખોલીને દિવ્ય પરમધામનું દર્શન કરશે.

એ સિપારે ઉનઈસમેં, લિખી હકીકત ।

સો આએ દેખો નીકે કર, જો કહ્યા દિન મારફત ॥ ૯૩ ॥

કુરાનના ઓગણીસમા સિપારામાં તેનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ થયો છે. ત્યાં જેને બ્રહ્મજ્ઞાનનો દિવસ કહ્યો છે, તેને સારી રીતે હૃદયમાં ઊતારો.

દરમ્યાન જો સાચા કહી, કહ્યા આગે ઊગ્યા દિન ।

સૂરજ દિલ મહંમદ કા, હુઆ નૂર રોસન ॥ ૯૪ ॥

કુરાનમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, એક દિવસ પછી રાત્રિ વ્યતીત થયા પછી આગળના દિવસનો ઉદય થયો છે. તેનો અર્થ શ્રીશ્યામાજીના હૃદયના જ્ઞાનરૂપી સૂર્યોદય થવાનો છે. તેનો ઉદય થવાથી આ જગતમાં બધે જ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો.

એ જો ચલ્યા બીચ રાત કે, અમલ સરિયત ।

સો કહે દિલ મજાજ, જો પૈદા જુલમત ॥ ૯૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પછી શ્રીદેવચંદ્રજીના પ્રાગટ્ય સુધી અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં કર્મકાંડનું જ વર્ચસ્વ ચાલતું રહ્યું. શૂન્ય-નિરાકારથી ઉત્પન્ન નાશવંત જગતના ભ્રમમાં પડેલા હૃદયવાળા જીવો માટે જ તે નિયમો બનાવવામાં આવ્યા છે.

અરસ દિલ મોમિન કહે, સો દિલ હકીકી જેતા ।

રૂહે ફિરસ્તે અરસ સે, ઈજને ઉતરે તેતા ॥ ૯૬ ॥

બ્રહ્માત્માઓને ધામ હૃદયવાળા કહ્યા છે. તેમના હૃદયમાં સત્ય પ્રત્યે નિષ્ઠા છે. બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરી સૃષ્ટિ પરબ્રહ્મ પરમાત્માના આદેશથી જ પોત પોતાનાં ધામમાંથી આ જગતમાં અવતરી છે.

રૂહેં ગિરો દરગાહ બીચ, અરસ અજમ જેતાઈ ।

એહી અરસ દિલ હકીકી, મહંમદ કે ભાઈ ॥ ૯૭ ॥

બ્રહ્માત્માઓના સમુદાયનું નિવાસ પરમધામ છે જેને સર્વશ્રેષ્ઠ ધામ કહ્યું છે. એ ધામ હૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ સત્યનિષ્ઠ છે, જેમને રસૂલ મહમ્મદે પોતાના ભાઈ કહ્યા છે.

એહી બીચ વાહેદત કે, ખિલવત ખુદાઈ ।

જો હક હાદી રૂહન કી, નૂર બકા પાતસાઈ ॥ ૯૮ ॥

એ બ્રહ્માત્માઓ પરમધામના અદ્વૈત સ્વરૂપે છે અને બ્રહ્મધામમાં પરબ્રહ્મની અંતર્ગત લીલાનો અનુભવ કરે છે. દિવ્ય પરમધામમાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓનું જ એકચક્રી સામ્રાજ્ય છે.

અવ્વલ હાદી રૂહનસોં, કૌલ હેં હક કે ।

સોએ લિખી રદબદલેં, કહેં આયતેં હદીસેં એ ॥ ૯૯ ॥

આ નશ્વર જગતના ખેલમાં આવ્યા તે પહેલાં શ્રીરાજજીએ શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને પોતાના આવવાનું વચન આપ્યું હતું. આ પ્રેમમયી ચર્યાનો ઉલ્લેખ કુરાનની આયતો તથા હદીસોમાં પણ છે.

રૂહેં હમેસા રેહેત હેં, અરસ બકા દરગાહ મિને ।

એ રદબદલ હકસોં, કરી ઉતરતે તિને ॥ ૧૦૦ ॥

બ્રહ્માત્માઓ હંમેશાં દિવ્ય પરમધામમાં વસે છે. તેમણે જ આ ખેલમાં આવતી વખતે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સાથે પ્રેમ સંવાદ કર્યો હતો.

અરસ અજીમ નૂર બિલંદ સે, રૂહેં ઉતરીં જબ ।

એ માએને આયત હદીસ મેં, લિખ ભેજ્યા હૈ તબ ॥ ૧૦૧ ॥

જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામમાંથી આ નાશવાન જગતમાં આવ્યા તે પછી પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ કુરાનની આયતો તથા હદીસો દ્વારા એ વાતો લખીને મોકલી.

હક હાદી રૂહનસોં, જો હુઈ મુકાબિલ ।

સો સુકન સબ કુરાનમેં, લિખી રદબદલ ॥ ૧૦૨ ॥

શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓમાં પરસ્પર જે પ્રેમ-સંવાદ થયો તેની બધી વાતોનો ઉલ્લેખ કુરાનમાં કરવામાં આવ્યો છે.

હકેં લિખ ભેજ સાથ હાદી કે, રૂહોં ઊપર ઈસારત ।

ઔર કોઈ સમઝે નહીં, બિના હક વાહેદત ॥ ૧૦૩ ॥

શ્રીરાજજીએ બ્રહ્માત્માઓને રસૂલ દ્વારા પોતાના આગમનનો સંકેત મોકલાવ્યો તેથી તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજું કોઈ પણ સમજી શકતું નથી.

એ સમઝે કહિએ તિન કોં, જો કોઈ દૂસરા હોએ ।

એ બારીક બાતેં વાહેદત કી, કેહેતે બંધાએ સોએ ॥ ૧૦૪ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજા કોઈનું કંઈ પણ અસ્તિત્વ હોત તો તેઓ આ રહસ્યને સમજી શકત. અદ્વૈત પરમધામનું આ રહસ્ય અત્યંત સૂક્ષ્મ છે. જે કોઈ તેનું વર્ણન કરે છે, તે સમજ્યા વગર જ બંધાઈ જાય છે.

એ સુકન બિના સમઝે, કેહેતે હોએ મુસરક ।

એ બારીક બાતેં ખિલવત કી, અરસ કી ગુઝ હક ॥ ૧૦૫ ॥

આ રહસ્યને સમજ્યા વગર જે કોઈ એ વાત કરવા લાગે છે, તેઓ અવિશ્વાસુ કહેવાય છે. કારણ કે દિવ્ય પરમધામની એ સૂક્ષ્મ વાતો શ્રીરાજજીના હૃદયનાં ગૂઢ રહસ્યો છે.

એ બાતૂન માએને હક કે, જાને હાદી મોમન ।

હોએ ના ઔર કિન કોં, બિના અરસ કે તન ॥ ૧૦૬ ॥

શ્રીરાજજીના હૃદયનાં એ ગૂઢ રહસ્યો, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓ જ જાણે છે. પરમધામના સ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓ વગર બીજા લોકોને તેનું જરા પણ જ્ઞાન થઈ શકતું નથી.

દૂજા તો કહૂં જરા નહીં, કહિએ કિન વિધ બાત ।

કહેં વેદ કતેબ ઔર હદીસેં, કહૂં નહીં બિના હક જાત ॥ ૧૦૭ ॥

તેમના સિવાય બીજા કોઈનું તો અસ્તિત્વ જ નથી. તેથી તેઓ (બીજા) કોઈ વાત પણ શી રીતે કરી શકે ? વેદ, કતેબ તથા હદીસોમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, દિવ્ય પરમધામમાં બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજું કોઈ નથી.

એ જો ખુદી બીય દુની કે, મેં તૈં કરત ।

એ વેદ કતેબોં દેખિયા, જરા ન કાહૂં કિત ॥ ૧૦૮ ॥

આ નાશવંત જગતના અભિમાની લોકો અહંકારમાં ડૂબીને ‘મેં’ અને ‘તૂ’ કહ્યા કરે છે. હકીકતમાં વેદ તથા કતેબ ગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે કે તેમનું કોઈપણ જગ્યાએ કોઈ અસ્તિત્વ નથી.

લિખ્યા વેદ ક્તેબ મેં, એ ચૌદે તબક કહે જે ।

બંઝાપૂત સીંગ ખરગોસ, બોહોત ભાંતોં કહ્યા એ ॥ ૧૦૯ ॥

વેદ તથા ક્તેબ ગ્રંથોમાં એ ચૌદેય લોકો વિશે જુદી જુદી રીતે સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે. તેઓ વાંઝણીના પુત્ર તથા સસલાનાં શિંગડાંની જેમ અસ્તિત્વ વગરના છે.

બસરી મલકી ઔર હકી, એ કહી સૂરત તીન ।

ઈનોં ક્રિયા હક ઇલમ સે, મહંમદ બેસક દીન ॥ ૧૧૦ ॥

બશરી, મલકી અને હકી એ ત્રણેય સ્વરૂપો શ્રીશ્યામાજીનાં કહેવામાં આવ્યાં છે. એ ત્રણેય બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા સત્યધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)ની સ્થાપના કરીને પરમાત્મા પ્રત્યે ચાલી આવતી શંકાઓને દૂર કરી.

ઔર ભી કરી બેસક, એ જો કહી સુંનત જમાત ।

ઈનોં લઈ સબ દિલમેં, બેસક અરસ બિસાત ॥ ૧૧૧ ॥

તેમણે બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયને પણ શંકારહિત બનાવ્યો. બ્રહ્માત્માઓએ આ દિવ્ય જ્ઞાનરૂપી સંપત્તિને પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરી.

તબ હુઆ રૂહન કા, હક અરસ કલૂબ ।

યાહી હક અરસમેં, રૂહ નજરોં મિલે મેહેબૂબ ॥ ૧૧૨ ॥

ત્યારે આ બ્રહ્માત્માઓનાં હૃદય પરમાત્માનું ધામ કહેવાયાં. એ બ્રહ્માત્માઓ ધામ હૃદયમાં પોતાના પ્રિયતમ ધણીના દર્શન કરે છે.

તબ સુંનત જમાત કી, બાતેં સબે બનિ આઈ ।

મહંમદ કી તીન સૂરતેં, કરી પૂરી પનાહી ॥ ૧૧૩ ॥

આ ધર્મનિષ્ઠ સમુદાયના લોકોના સંપૂર્ણ મનોરથ ત્યારે સિદ્ધ થયા, જ્યારે શ્રીશ્યામાજીએ ત્રણે સ્વરૂપો ધારણ કરી, તેમને પોતાના શરણે લીધા અને તેમની બધી જ ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરી.

અવ્વલ રોસન રસૂલ, રૂહઅલ્લા આખર ।

ગિરો પાક કરી બીચ ઈમામેં, દુની સચરાચર ॥ ૧૧૪ ॥

સૌ પ્રથમ તેમણે (શ્રીશ્યામાજીએ) રસૂલ રૂપે આવીને જ્ઞાન આપ્યું અને અંતે શ્રી દેવચંદ્રજી (રૂહઅલ્લાહ)ના રૂપે પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવ્યું. તે પછી ઈમામ મહદી રૂપે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને પવિત્ર બનાવીને સંસારના જીવોને મુક્તિસ્થળનું સુખ આપ્યું.

તીન સૂરત મહંમદ કી, મિલ ફુરમાયા ક્રિયા ।

ભિસ્ત ખોલ દુની ફાની કોં, કાયમ સુખ દિયા ॥ ૧૧૫ ॥

આ રીતે શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણે સ્વરૂપોએ મળીને શ્રીરાજજીના હુકમ પ્રમાણે કાર્યો કર્યા. તેમણે જ મુક્તિ સ્થળોના દરવાજા ખોલીને, નશ્વર જગતના જીવોને અખંડ સુખ આપ્યું.

ચૌદે તબક કે બીચમેં, તરફ ન પાઈ કિન ।

હાદી ગિરો અરસ બીચમેં, બૈઠાએ ઇલમેં કર રોસન ॥ ૧૧૬ ॥

આ નાશવંત જગતના ચૌદેય લોકમાં આજ સુધી કોઈને પણ પરમાત્માની દિશા પ્રાપ્ત થઈ નથી. એવી સ્થિતિમાં શ્રીશ્યામાજીએ સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થઈને, તારતમ જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવ્યો જેનાથી બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કરીને દિવ્ય પરમધામમાં બેસાડ્યા.

સેહેરેગ સે નજીક હક અરસ, બીચ હક ઈલમ દેવે બૈઠાએ ।

ઐસા ઈલમ લુદની, રૂહઅલ્લા લે આએ ॥ ૧૧૭ ॥

શ્રીશ્યામાજી આવું બ્રહ્મજ્ઞાન લઈને સદ્ગુરુ રૂપે અવતર્યા. જેથી નાશવંત જગતમાં બેઠા બેઠા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા દિવ્ય પરમધામ શ્વાસનળીથી પણ નજીક દેખાવા લાગ્યાં.

રૂહઅલ્લા આપ ઉતર, ઈલમ લ્યાએ હક ।

તિન સમઝાઈ સબ ઉમતેં, હક કૌલ બેસક ॥ ૧૧૮ ॥

શ્રીશ્યામાજી પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું જ્ઞાન લઈને સદ્ગુરુ રૂપે અવતર્યા તેમણે જ બધી સૃષ્ટિઓને બ્રહ્મજ્ઞાન આપીને, તેમની શંકાઓનું નિવારણ કર્યું.

તીન સૂરત મહંમદ કી, મિલ કરી ઐસી સિફાત ।

ઉમતેં પોહોંચાઈ દોઊ વતનોં, દુની સબ કરી હૈયાત ॥ ૧૧૯ ॥

શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણે સ્વરૂપોએ મળીને બ્રહ્મસૃષ્ટિ તથા ઈશ્વરી સૃષ્ટિની શોભા વધારી તેમને પરમધામ અને અક્ષરધામમાં પહોંચાડી નાશવાન જગતના જીવોને મુક્તિ સ્થળોમાં અખંડ કર્યા.

અવ્વલ ભી મહંમદ કહ્યા, બીચ ઔર આખર ।

વેદ કતેબ સબોં કૌલોં, કેહેવત યોંહીં કર ॥ ૧૨૦ ॥

આ રીતે શ્રીશ્યામાજી જ આરંભ, મધ્ય અને અંતમાં અવતર્યા છે. વેદ અને કતેબ વગેરે તમામ ગ્રંથોની ભવિષ્યવાણી તે તરફ સંકેત કરે છે.

હક કહે મુખ અપને, મહંમદ મેરા માસૂક ।

એ હક ગુઝ મોમિન જાનહીં, જો દિલ આસિક હૈં ટૂક ટૂક ॥ ૧૨૧ ॥

તેથી સ્વયં પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ શ્રીશ્યામાજીને પોતાની પ્રિયતમા કહ્યાં છે. આ રહસ્યને પ્રેમી બ્રહ્માત્માઓ જ સમજી શકે છે, જેમનું હૃદય આ વચનો સાંભળીને આનંદ વિભોર બની જાય છે.

મહામત કહે ઐ મોમિનો, રૂહેં આસિક ઈસક વતન ।

બહસ કરી રૂહોં ઈસક કી, આસિક ઈસક કે તન ॥ ૧૨૨ ॥

શ્રી મહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! બધી બ્રહ્માંગનાઓ પરમધામમાં શ્રીરાજજીના પ્રેમની (અનુરાગિણી) તરસી છે. તેમણે શ્રીરાજજી સાથે પ્રેમની ચર્યા - પ્રેમસંવાદ કર્યો કારણ કે અનુરાગિણીઓનું શરીર જ પ્રેમ સ્વરૂપ છે.

પ્રકરણ ૧૪ ચોપાઈ ૧૦૩૪

શ્રી મારફતસાગર ગ્રંથ સંપૂર્ણ

पहले बीज उदय हुआ, पुरी जहां नीतन ।
सब पुरियों में उत्तम, हुई धन धन ॥
ए मधे जे पुरी कहावे, नीतन जेहनुं नाम ।
उत्तम चौदे भवनमां, जिहां वालानो विश्राम ॥

- महामति श्री प्राणनाथ

श्री ५ नवतनपुरीधाम, जामनगर